

Innhald

Handlingsrom	5
1 Kvam herad som samfunnsutviklar	6
1.1 Visjon	6
1.2 Mål og tiltak	6
1.3 Grunnleggjande føresetnader	12
1.4 Folketal	13
2 Kvam herad som arbeidsgjevar	14
2.1 Organisasjonskart for Kvam herad	14
2.1 Arbeidsgjevarpolitikk	14
2.2 Mål og tiltak	15
2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft	15
2.2.2 Heiltidskultur	16
2.2.3 Omstilling	17
2.2.4 Sjukefråvær	18
2.2.5 Helse, miljø og tryggleik	19
2.2.6 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering	20
3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer	21
3.1 Brutto driftsinntekter	23
3.2 Brutto driftsutgifter	24
3.3 Finansresultat	28
3.4 Netto driftsresultat	30
3.5 Fondsmidlar	31
3.6 Investeringar	31
3.7 Balanse	32
4 Kvam herad som tenesteytar	33
4.1 Mål og tiltak	35
4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen	36
4.3 Finans og fellespostar	37
4.3.1 Om tenestene	37
4.3.2 Mål og tiltak	37
4.3.3 Økonomiske rammer	37
4.4 Styring og kontrollverksemd	38
4.4.1 Om tenestene	38
4.4.2 Utvalde nøkkel-tal:	39
4.4.3 Mål og tiltak	39
4.4.4 Økonomiske rammer	40
4.5 Administrasjon	41
4.5.1 Om tenestene	41
4.5.2 Utvalde nøkkeltal:	41
4.5.3 Mål og tiltak	42
4.5.4 Økonomiske rammer	46
4.6 Barnehage	47
4.6.1 Om tenestene	47
4.6.2 Utvalde nøkkeltal	48
4.6.3 Mål og tiltak	49
4.6.4 Økonomiske rammer	52
4.7 Grunnskuleopplæring	53

4.7.1	Om tenestene.....	53
4.7.2	Utvalde nøkkeltall	54
4.7.3	Mål og tiltak.....	56
4.7.4	Økonomiske rammer.....	60
4.8	Kommunehelse.....	61
4.8.1	Om tenestene.....	61
4.8.1	Utvalde nøkkeltal	64
4.8.2	Mål og tiltak.....	65
4.8.3	Økonomiske rammer.....	72
4.9	Pleie og omsorg	73
4.9.1	Om tenestene.....	73
4.9.2	Utvalde nøkkeltal	76
4.9.3	Mål og tiltak.....	78
4.9.4	Økonomiske rammer.....	86
4.10	Sosialteneste	87
4.10.1	Om tenestene.....	87
4.10.2	Utvalde nøkkeltal	88
4.10.3	Mål og tiltak.....	89
4.10.4	Økonomiske rammer.....	91
4.11	Barnevern.....	92
4.11.1	Om tenestene.....	92
4.11.2	Utvalde nøkkeltal	93
4.11.3	Mål og tiltak.....	94
4.11.4	Økonomiske rammer.....	96
4.12	Vatn, avlaup, avfall og renovasjon.....	97
4.12.1	Om tenestene.....	97
4.12.2	Utvalde nøkkeltal	98
4.12.3	Mål og tiltak.....	99
4.12.4	Økonomiske rammer.....	100
4.13	Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	101
4.13.1	Om tenestene.....	101
4.13.2	Utvalde nøkkeltal	102
4.13.3	Mål og tiltak.....	102
4.13.4	Økonomiske rammer.....	105
4.14	Kultur.....	106
4.14.1	Om tenestene.....	106
4.14.2	Utvalde nøkkeltal	107
4.14.3	Mål og tiltak.....	108
4.14.4	Økonomiske rammer.....	112
4.15	Kyrkja.....	113
4.15.1	Om tenestene.....	113
4.15.2	Økonomiske rammer.....	113
4.16	Samferdsel	114
4.16.1	Om tenestene.....	114
4.16.2	Mål og tiltak.....	114
4.16.3	Økonomiske rammer.....	115
4.18	Bustad	116
4.18.1	Om tenestene.....	116
4.18.2	Mål og tiltak.....	116

4.18.3	Økonomiske rammer.....	119
4.19	Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	120
4.19.1	Om tenestene.....	120
4.19.2	Mål og tiltak.....	120
4.19.3	Økonomiske rammer.....	123
4.20	Brann og ulukkesvern	124
4.20.1	Om tenestene.....	124
4.20.2	Mål og tiltak.....	124
4.20.3	Økonomiske rammer.....	125
4.21	Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	126
4.21.1	Om tenestene.....	126
4.21.2	Økonomiske rammer.....	126
4.22	Sosiale utgifter	127
4.23	Avskrivingar.....	129
4.24	Driftsprosjekt	130
4.25	Fellestema: Kommunale bygg.....	131
4.25.1	Om tema.....	131
4.25.2	Mål og tiltak.....	131
4.26	Fellestema: Kvam familie- og læringssenter.....	134
5	Kvam herad – Årsrekneskap.....	138
5.1	Hovudoversikt - drift.....	139
5.1.1	Skjema 1A.....	141
5.1.2	Skjema 1B.....	142
5.2	Hovudoversikt – investering.....	143
5.2.1	Skjema 2 A.....	145
5.2.2	Skjema 2B.....	146
5.3	Balanse.....	149
5.4	Notar.....	151
5.4.1	Rekneskapsprinsipp.....	151
5.4.2	Arbeidskapital.....	152
5.4.3	Godtgjersler og honorar.....	153
5.4.4	Pensjonsnote.....	154
5.4.5	Varige driftsmidler.....	155
5.4.6	Aksjar og partar	156
5.4.7	Sal av finansielle anleggsmiddel.....	156
5.4.8	Låneportefølje	157
5.4.9	Garantinote	158
5.4.10	Obligasjonsportefølje	158
5.4.11	Avsetjingar og bruk av avsetjingar	159
5.4.12	Kapitalkonto	160
5.4.13	Gebyrfinansierte sjølvkosttenester.....	161
6	Statuskommentar til budsjettvedtak, HST-108/16	164
7	Nøkkeltalsoversikt.....	170
7.1	Folketalsutvikling.....	170
7.2	Skatteinngang.....	170
7.3	Driftsinntekter mot budsjett	170
7.4	Driftsutgifter mot budsjett	171
7.5	Finansresultat mot budsjett	171
7.6	Netto driftsresultat mot budsjett	171

7.7	Fondsdisponeringar	172
8	Vedleggoversikt	172

Handlingsrom

Kvam herad står ovanfor utfordringar som «ufrivilleg åleina» etter kommunereforma, som distriktskommune i ei sentraliseringstid og som ein av mange kommunar med dårlegare framtidige demografiske og økonomiske rammevilkår. Alle utfordringane fekk rådmannen til å setja kommunen i «outsider»-gruppa i budsjettinnleiinga for 2017, men med eit håp om å gjera bookmakerane til skamme.

I løpet av 2017 har medarbeidarane, leiarane og politikarane i kommunen gjort mange grep for å betra oddsa. Det er arbeid i nettverksgrupper som landssamanslutninga av vassdrags- og kraftkommunar (LVK) og Nettverk for fjord- og kystkommunar for å vareta og betra vilkåra for vertskommunar for til dømes kraftverk og oppdrettsanlegg. Kommunen har òg søkt og fått innvilga fleire tilskot i løpet av året. I tillegg er det arbeid vidare med innsparingstiltak som barnehagestruktur, nedbemanning i administrative stillingar og med dreining frå avbøtande til førebyggjande arbeid. Og veldig mykje meir, som er omtala på dei komande sidene i årsmeldinga.

Arbeidet med å betra oddsa er langt frå over. 2017 har vist at me til dømes framleis har utfordringar med organisering og rammer for pleie- og omsorgstenestene. Me har heller ikkje klart å gjennomføra alle tiltaka me planla. Men me er på god veg. I tillegg har meg òg fått hjelp av betre kraft- og skatteinntekter. Samla gav det kommunen eit netto driftsresultat på 19,6 millionar kroner (mnok), 13 mnok betre enn opphavleg budsjett og om lag 2 mnok betre enn i fjor. Resultatet er brukt til å styrka fondsmidlane til kommunen. Kommunen sit igjen med 50,7 mnok i disposisjonsfond. Rådmannen gler seg difor over at kommunen har fått noko handlingsrom i løpet av året, og ikkje berre eit pusterom. Og sjølv om nye og gamle utfordringar ventar rundt neste sving, er det viktig å feira dei sigrane me får og kunne hoppa i glede når resultata overstig forventningane.

Mange av tiltaka som ikkje vart ferdigstilt i 2017, skal arbeidast vidare med i 2018. Rådmannen har tru på at vidare arbeid med blant anna Lean og kontinuerleg forbetring, nettverksarbeid og ny plattform for medarbeidarar og leiarar, kan utvida handlingsrommet endå meir, og leggja nye grunnsteinar i arbeidet med å skapa ei oppsiktsvekkjande framtid.

Rådmannen vil takka kommunepolitikarar, leiarar og medarbeidarar for arbeidsinnsats og god økonomistyring i 2017.

Anita Hesthamar
- rådmann -

Kommuneplanen set langsiktige mål og strategiar for heile kvammasamfunnet, Kvam herad sin tenesteproduksjon og kommunen som organisasjon. For å få dette til er følgjande hovudstrategiar valt i planperioden: «stadutvikling», «bustad», «infrastruktur», «verdiskaping» og «livskvalitet».

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Stadutvikling <i>Sentra våre skal byggja på ei berekraftig utvikling, styrkjast med eit større mangfald av private og offentlege tenestetilbod, ei god blanding mellom bustad, forretning og kontor, god tilrettelegging for alle med varierte møteplassar som innbyr til trivsel, samarbeid opplevingar og fysisk aktivitet.</i>	Sentra våre skal framstå som estetisk vakre slik at det vert attraktivt å bu, vitja og etablere seg der.	Kvam herad skal aktivt bidra med vidare planlegging, sikring og opparbeiding av fellesareal i sentrumsområda.	Kommuneplanen sin arealdel vart lagt fram for politisk handsaming i september. Viktige fellesareal er sikra i samsvar med kommuneplanen sine arealstrategiar og moglegheitstudien for Øystese sentrum.
	Sentra våre skal framstå som trafikksikre og trygge for mjuke trafikkantar	Kvam herad skal fortsetja arbeidet med å planleggja, tilretteleggja og opparbeida gode gang- og sykkelvegsystem i, rundt og gjennom sentra.	Gang- og sykkelveggar på strekninga Vikøy – Laupsa er i ferd med å verta ferdigstilt som del av «Kvammapakke»-prosjekta. Strekninga Norheimsund-Øystese har vore hovudprosjektet i 2017.
	Sentra våre skal vidareutviklast med eit stort engasjement	Kvam herad skal leggja til rette for brei medverknad, med idédugnader og folkemøte, der spesielt barn og unge skal vera invitert.	Prosjekt; - "Tettstadsutvikling i Norheimsund – vidare utvikling" er under arbeid. Gjennomført idédugnad i 2017
	Me vil at fellesareala og infrastrukturen i tettstadane skal framstå som attraktive, tiltrekkjande og tilgjengelege	Kvam herad skal ha ansvaret for at den felles infrastrukturen vert bygd ut.	Arbeidd vidare med mulighetsstudie, tettstadsutvikling og gang- og sykkelveggar.
	Me vil at sentrumsområda skal vera mangfaldige og ha ei blanding av service, kontor og bustad	Kvam herad skal i si planlegging sørgja for at sentrumsområda får ein god variasjon mellom service, kontor og bustad.	Kommuneplanen sin arealdel vart lagt fram for politisk handsaming i september. Variasjonen i sentrumsområda er sikra i planen. Kvam familie- og læringscenter er under arbeid.
	Me vil ha trygge og gode tettstadar og lokalsamfunn	Kvam herad skal, med godt og tverrfagleg ROS-arbeid, driva med førebyggjande arbeid for å hindra ulukker og skadar.	ROS-analyse var ferdigstilt i 2015. Revidert trafikksikringsplan i 2016. Utbygging av gang- og sykkelveggar som førebyggjande tiltak.

	Me vil ha aktive handelsentra	Det skal leggjast til rette for at det skal vera attraktivt å etablere seg med forretningar i sentrum.	Moglegheitsstudie i Øystese. Prosjekt; - "Tettstadsutvikling i Norheimsund – vidare utvikling" er under arbeid.
	Me vil at den framtidige gjennomgangstrafikken skal gå utanom Norheimsund	Me planlegg trafikken i tunnel.	Kommuneplanen sin arealdel har lagt til rette for og sikra tunneltrasé utanom Norheimsund sentrum.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Bustad Kvam herad skal ha eit variert bustadtilbod tilgjengeleg for alle grupper som ynskjer å busetja seg i kommunen og som ynskjer å verta buande, samt at folk vert buande lengst mogleg i sin eigen heim.	Me vil ha eit meir variert og godt tilgjengeleg bustadtilbod i heile kommunen.	Kvam herad skal til ei kvar tid sjå til at det er godkjente areal- og reguleringsplanar i heile kommunen.	Kommuneplanen sin arealdel vart lagt fram til politisk handsaming i september. Planen vart sendt i retur til administrasjonen som jobbar vidare med planen. Det er per i dag godkjente bustadplanar i heile kommunen.
	Me vil ha tett utnytting i sentra og spreidd i grendene.	Kvam herad skal i si planlegging følgja opp arealstrategiane for senterstruktur og utnytting av LNF-område.	Arealstrategiane har vorte brukt i reguleringsplanarbeid og som grunnlag for ny arealplan
	Me vil at det skal vera tilrettelagt rimelege bustadformer for førstegongsetablerarar og andre som treng hjelp og rettleiing.	Kvam herad skal bidra med god rettleiing, god utnytting av verkemidlar og god planlegging.	I november gjennomførte Kvam herad bustadseminar, med vekt på aktiv tilrettelegging for eldre og andre med trong tilpassingar på bustaden. Kvam herad lånte ut 8,5 mnok av husbankmidlane. Kommunen kjøpte to modulbygg til bruk for vanskelegstilte på bustadmarknaden.
	Me vil at Kvam herad skal vera ein aktiv pådrivar for bustadbygginga i Kvam.	Kvam herad skal oppretta eit eige bustadkontor, som skal ha ansvaret for utbygging og rettleiing.	Kommunen har teke i bruk eit samarbeidsorgan (bustadteam), men ikkje eit eige bustadkontor.
	Me vil at våre bustadområde skal ha attraktive uteområde, med høg kvalitet og tilgang på nærrekreasjonsområde.	Kvam herad skal sikra tilgang på gode nærmiljøområde, som er universelt utforma og tilrettelagt for alle som ynskjer å nytta dei.	Kommunen utbetalar tilskot til lokale lag og organisasjonar til viktige nærmiljøtiltak.

			Kommunen har saman med Bergen og omland friluftsråd gjennomført kartlegging av friluftsområde i kommunen. Arbeidet er nytta til omsynssonar i ny kommuneplan.
	Me vil ha attraktive tomter langs med sjøen i frå Vikøy til Laupsa.	Kvam herad skal kartleggja den funksjonelle strandsona, der fortetting skal skje i noverande bebygde område og område som er eigna til rekreasjon og friluftsliv skal sikrast mot utbygging.	Den funksjonelle strandsona og potensielle fortetting av eksisterande bustadområde er kartlagt i samband med ny arealplan.
	Me vil ha ein funksjonell og god infrastruktur inn til våre nye bustadfelt.	Kvam herad skal bidra som tilretteleggjar og pådrivar for å få på plass infrastruktur.	Sanering og investering i VA-infrastruktur i samband med «Kvammapakken». Plan for vatn og avlaup vart sendt ut på høyring hausten 2017.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Infrastruktur og kommunikasjon Kvam skal ha ein trafikkssikker og effektiv infrastruktur – eksternt i mot Bergen for å utvida kommunen sin bu- og arbeidsregion, og internt i heile kommunen for å sikra ei betre samhandling mellom grendene.	Me vil ha ein trygg og god veg til ein større og bu- og arbeidsmarknadsregion i og rundt Bergen.	Kvam herad skal i samsvar med sin eigen arealstrategi arbeida med å få på plass Hardangertunnelen.	Kvam herad i lag med Hordaland fylkeskommune og Statens vegvesen er i gang med det førebunde arbeidet til tunell i Tokagjelet og ev. under Kvamskogen.
	Me vil at internkommunikasjonen skal vera god i heile kommunen i frå Gravdal til Kjepso, slik at samhandlinga vert styrka.	Kvam herad skal sørgja for at godkjente reguleringsplaner for infrastrukturen vert realiserte og me skal samhandla med regionale styremakter for å få på plass Fv 7, Fv 48 og Fv 49 igjennom kommunen.	Kommunen har jamlege møter med fylkeskommunen og Statens vegvesen.
	Me vil at området mellom Norheimsund og Øystese, samt tilkomsten til Sjusete skal verta betre tilgjengeleg.	Kvam herad skal i samsvar med arealstrategien for Tolomarka få på plass ny veg i kommuneplanen sin arealdel.	Kjem som del av kommuneplanen sin arealdel.
	Me vil at kollektivtilbodet skal verta betre internt i kommunen og til bergensregionen.	Kvam herad skal samarbeida med fylkeskommunen for å få til eit betre kollektivtilbod i Kvam og mellom Kvam og bergensregionen.	Har jamlege møter med fylkeskommunen, Statens vegvesen og Skyss. Takstsystemet vert f.o.m. 1.8.18, med stor reduksjon i frisar Kvam – Bergen.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Verdiskaping gjennom samarbeid I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet	Entreprenørskap I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane som kan få fram nye idear, nye produkt, nye verksemder og verdiskaping til beste for samfunnet.	I Kvam skal me etablera nye og ta vare på gamle møteplassar for samarbeid og nytenking.	Skulane deltek i «Ungt entreprenørskap». Kvam herad har vore med på prosjektet «Forstudie Meieriet Øystese» saman med Tine og Hordaland fylkeskommune for å finna ny næringsverksemd til meierilokala.
	Møteplassar I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om og leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til beste for alle innbyggjarane.	Kvam herad har ei rekkje idretts- og gymhallar, skule- og kulturbygg som lag og organisasjonar får disponera gratis, og gjev tilskot til lag og organisasjonar.
	Frivilligheit og kommunen I Kvam vil me dyrka fellesskapet mellom kommunen og det frivillige for å leggja til rette for folk sin trivsel og helse.	I Kvam skal me leggja tilhøva til rette slik at frivillig sektor får gode levekår og utviklar seg på eigne premisser.	Kommunen yt tilskot til lag og organisasjonar, og tilskot og samarbeid med Grannehjelpa, samt fristilling av ressursar til gjennomføring av arrangement.
	Breidde og mangfald i kulturlivet I Kvam vil me ha breidde og mangfald i kulturtilbodet.	I Kvam skal me støtta opp om lag organisasjonar, og frivillige og inkluderande tilbod som møter alle sine behov.	Tilskot til lag og organisasjonar og samarbeider med Grannehjelpa.
	Lokaldemokratiet I Kvam vil me ha ei aktiv og deltakande befolkning.	I Kvam skal me leggja til rette for at dei folkevalde får reell påverknad på samfunnsutviklinga.	Gjennomførte lokaldemokratiundersøking blant politikarar og innbyggjarar.
	Vidaregåande skular I Kvam vil me ha eit godt skuletilbod for ungdommar opp til 19 år.	I Kvam skal me i lag med Hordaland fylkeskommune leggja til rette for ein sentrumsnær og framtidsretta skule i Norheimsund.	Starta arbeidet med ny vidaregåande skule i Norheimsund sentrum, bl.a. med orientering av HFK i heradsstyremøte vedr. mogleg samarbeid.
	Kunnskap- og kompetansedeling i næringslivet I Kvam vil me satsa på kunnskap og kompetanse i næringslivet.	Kvam herad skal i samarbeid med næringslivet arbeida for koplingar i mellom Kvam herad, lokale verksemder og forskningsmiljø.	Flytta studiesenter til vidaregåande skule i Steinsdalen. Laga nye retningslinjer for tildeling av næringstilskot frå kraftfond.
	Opplevingsøkonomien I Kvam vil me få på plass heilårs aktivitetstilbod som tek utgangspunkt i fjord, fjell og vatn.	I Kvam skal me profesjonalisera oss som opplevingskommune.	Lagt til rette for utleige av sykklar i frå 2018. Arbeidd vidare med Hardangerbadet.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»	Resultat
Livskvalitet I Kvam skal me arbeida for at dei som bur i kommunen skal oppleve høg livskvalitet og at samfunnet vårt vert opplevd på same vis.	Frivillig sektor I Kvam vil me ha frivilligheit og dugnadsinnsats som eit viktig fundament i lokalsamfunnet.	I Kvam skal me støtta opp om eldsjeler og dei som driv fram det frivillige lags- og organisasjonslivet.	Årleg kåring av eldsjel i regi av Grannehjelpa. Kommunen yt tilskot til lag og organisasjonar.
	Arbeid- og aktivitetstilbod I Kvam vil me at alle skal koma seg ut i arbeid.	I Kvam skal kommunen og næringslivet samarbeida, for å få alle ut i arbeid	Det er gjort ei rekkje tiltak, sjå bl.a. 4.10.3.
	Fysisk aktivitet hjå befolkninga I Kvam vil me at alle skal vera litt meir i fysisk aktivitet.	I Kvam skal alle tiltak leggjast til rette for meir fysisk aktivitet for einskildmennesket.	Merking og gradering av turvegane fleire stader. Tilskot til løypekjøring på Kvamsskogen og Sjusete. Tilbod om offentleg bading deler av året. Tilrettelegging for sykkelparkeringar ved nybygg (barnehagar, KFL ol) for dagleg fysisk aktivitet.
	Barnehage I Kvam vil me ha barnehagar som skal vera ein god arena for sosialisering, integrering og læring.	I Kvam skal det leggjast til rette for eit godt læringsmiljø som fremmar integrering og sosialisering.	Nye bygg i Strandebarm og Norheimsund vart ferdigstilt i 2017.
	Tverrfagleg samarbeid I Kvam vil me ha eit samfunn tufta på toleranse og samarbeid	I Kvam skal me oppmuntra til og leggja til rette for møteplassar som fremjar samarbeid.	Tilskot og støtte til lag og organisasjonar.
	Samfunnstryggleik Kvam skal ha eit trygt samfunn som er førebudd på uventa hendingar slik at menneske, miljø og materielle verdiar er tilstrekkeleg sikra mot fare	Gjennomføra gode risiko- og sårbarheitsanalysar med gode kunnskapsgrunnlag. Kontinuerleg fokus på førebyggjande tiltak. Gjennomføra faste øvingar der offentlege og private aktørar samarbeider	ROS-analyse ferdigstilt i 2015. Ny beredskapsplan under utarbeiding, til politisk handsaming i 2018.

1.3 Grunnleggjande føresetnader

Grunnleggjande føresetnader for å nå samfunnsmåla i kommunen, er **folkehelse og berekraftig utvikling**. For kommuneorganisasjonen er **lokaldemokrati og etikk** dei viktigaste føresetnadane.

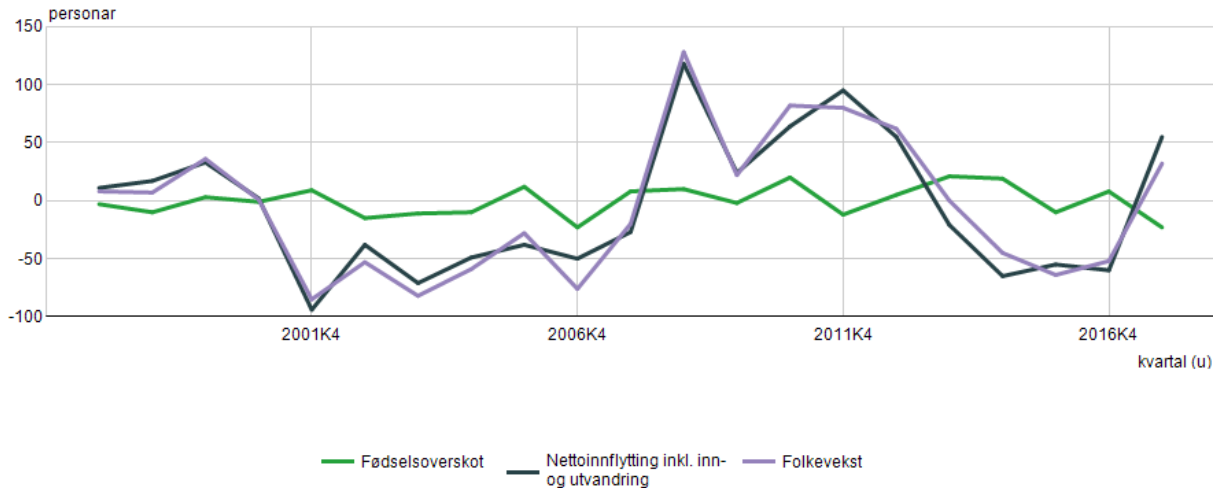
Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, jf. «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019.», vart lagt fram for heradsstyret i juni 2016. Oversikta peikar på at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god folkehelse. Det er mangelfull kunnskap om innvandrarar si helse (gjeld for heile landet).

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Folkehelse - «Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt me gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer». Re-etablera planforum Etablera overordna folkehelsegruppe	Sjå resultat under «Kommunehelse - Folkehelse»
Berekraftig utvikling – «Føre-var-prinsippet»	Behova vert dekt utan å øydeleggja behova til komande generasjonar. Forbruket av ikkje-fornybare ressursar vert redusert. Fornybare ressursar skal forvalta på ein forsvarleg måte.	Avgjersler som påverkar den økologiske, økonomiske og sosiale berekrafta skal vurderast og konsekvensar for framtida skal synleggjerast.	Investering i gang- og sykkelveggar og infrastruktur for vatn og avlaup. I gang med å byta til LED-pærer i kommunale bygg. Har lagt opp til større bruk av el-bilar i ny leasingavtale.
Lokaldemokrati	Kvam herad skal leggja til rette for ei brei deltaking i viktige avgjersler som vert fatta på lokalt nivå	Positiv dialog Lett tilgjengeleg informasjon om pågåande prosessar	Gjennomført KS si lokaldemokratiundersøking blant politikarar og innbyggjarar. Arbeidd med nye nettsider for å betra og utvida informasjonsdeling.
Etikk	Tillitsskapande forvaltning som bygger på ein høg etisk standard	Kommunen sine etiske retningslinjer skal leggjast til grunn ved kommunen sine val og prioriteringar	Nytta Oslo kommune sine videoar med etiske dilemma i avdelingsmøte, med mål for å auka merksemd på etiske val og etisk refleksjon.

1.4 Folketal

Etter fleire år med nedgang i folketalet i Kvam vert det ein liten auke i 2017. Fødselsoverskotet svingar rundt null, medan det er netto innflytting som har gjeve dei store endringane.

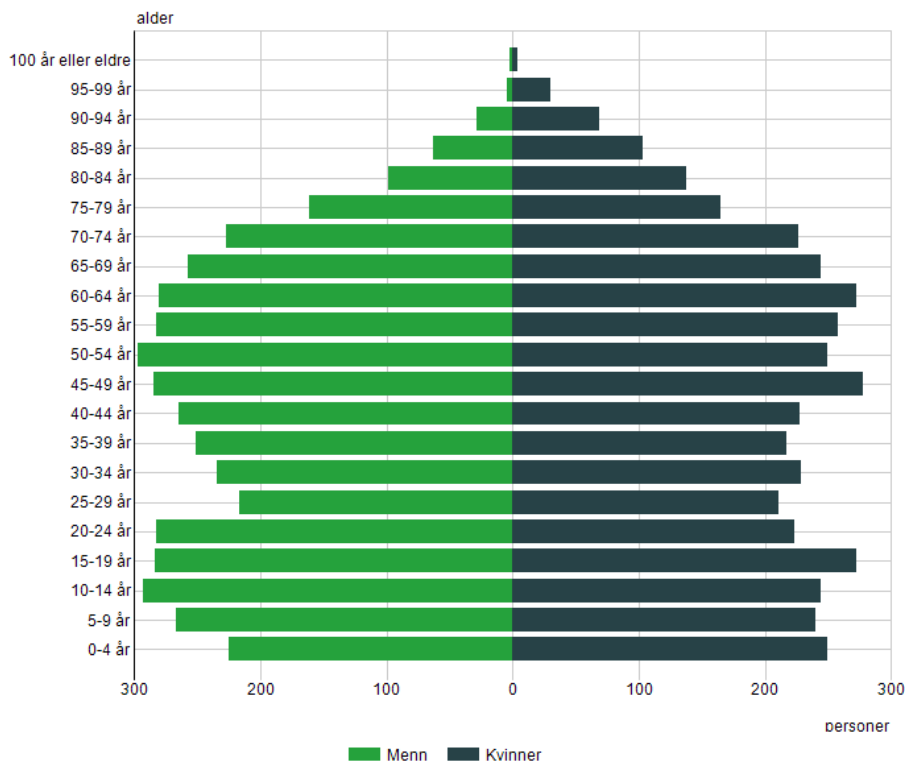
Folkemengd og endringar hittil i år, etter region, statistikkvariabel og kvartal (u)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Per 1.1.2018 hadde Kvam herad 8.455 innbyggjarar. Fordelinga per alder og kjønn viser at fordelinga er nokolunde jamn, men at det er ei overvekt av menn i nokre aldersgrupper og kvinner i andre.

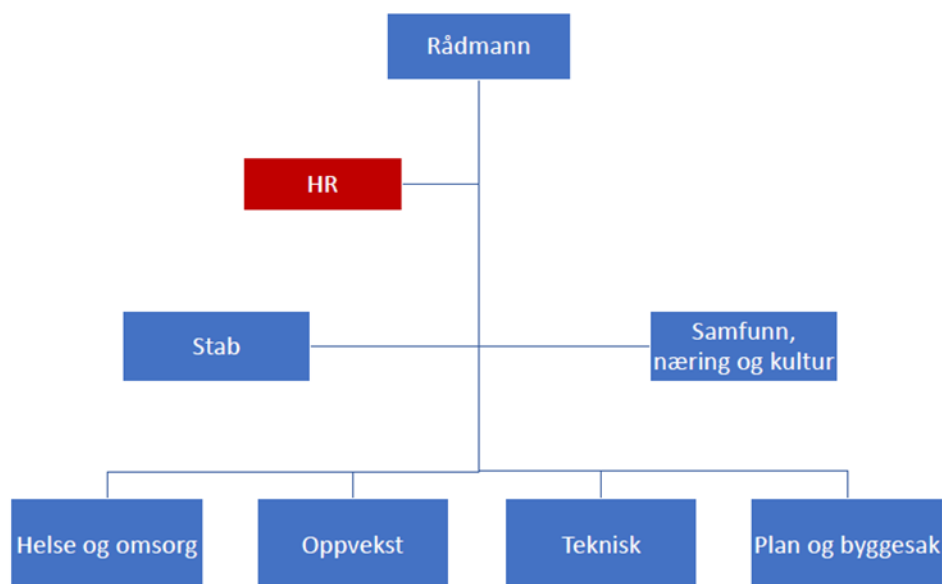
Folkemengde 1. januar, etter år, region, kjønn, alder og statistikkvariabel

Kilde: Statistisk sentralbyrå

2 Kvam herad som arbeidsgjevar

2.1 Organisasjonskart for Kvam herad

Det er gjennomført ein omorganiseringsprosess for å styrka Kvam herad si utøving av samfunnsutviklarrolla som har resultert i oppretting av ei ny eining; «Plan og byggesak» og endring av eining for samfunn og utvikling til: «Samfunn, næring og kultur».

2.1 Arbeidsgjevarpolitikk

Dei menneskelege ressursane i organisasjonen er sjølve grunnlaget for å utvikla gode kommunale tenester. Gjennom arbeid med kontinuerleg forbetring (Lean) har me sett fokus på det som skapar verdi for innbyggjarane/brukarane, korleis skapa flyt i arbeidsprosessane og hindra sløsing med ressursane.

I løpet av 2017 har heile organisasjonen vore involvert i arbeidet med å revidera plattformen for leiarskap og medarbeidarskap. Kvam herad har eit samarbeid med KS konsulent om leiar- og organisasjonsutvikling der «Lean» er sentralt som system for etablering av kultur for kontinuerleg kvalitetsforbetring.

Hausten 2017 er det gjennomført medarbeidarundersøking i heile organisasjonen. Kvam herad har valt å nytta KS sin nyaste medarbeidarundersøking «**10-FAKTOR**», som er ei forskningsbasert undersøking basert på 10 innsatsfaktorar som er viktige for å utvikla godt leiarskap og eit godt arbeidsmiljø. Undersøkinga er orientert både mot medarbeidar- og leiarskap og legg spesiell vekt på meistring, motivasjon og bruk av kompetanse.

2.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Medarbeidarutvikling	Leggja til rette for nytenking og kompetanseutvikling. Det er eit mål at alle tilsette har min. fagutdanning.	Halda fram med å nytta Lean til vidare utvikling av organisasjonen Desentralisert studietilbod Tilskot gjennom stipendordningar Intern forslagskasse på www.oppsiktsvekkjande.no	Gjennomført satsing med 3 leiarsamlingar og 4 samlingar for Lean-rådgjevarar. Etablert Lean koordinatorteam (3 pers). Utdanna 15 nye Lean rådgjevarar i samarbeid med KS konsulent
	Lønsvilkår som gjer kommunen i stand til å rekruttera kvalifisert arbeidskraft. I den samla lønns pakken inngår pensjons- og forsikringsordningar.	Sjå eige avsnitt om å rekruttera og behalda arbeidskraft	Kvam herad rekrutterer godt til dei fleste stillingar.
	Rolle og ansvarsfordelinga i Kvam herad skal vera effektiv og tydeleg. Delegering av mynde skal vera i tråd med delegeringsreglementet i kommunen.	Ferdigstill administrativt delegeringsreglement	Reglementet vart arbeid vidare med, men er ikkje ferdig
	Kvam herad ønskjer å vera ein omstillingsdyktig organisasjon. Leiarar og medarbeidarar har eit medansvar for vidareutvikling av organisasjonen.	Halda fram med å nytta Lean til vidare utvikling av organisasjonen Bruka omstillingsutval i omstillingsprosessar Sjå eige avsnitt om omstilling	Utarbeidd strategidokument for 2018: «Etablering av kultur for kontinuerleg forbetring»
	Tilsette som opplever kritikkverdige forhold på arbeidsplassen har rett og plikt til å varsla overordna utan at det skal få negative følgjer for den som varslar.	Gjera kjent varslingsrutinene i dei etiske retningslinjene	Nytt intranett er under utvikling – alle personalrutiner vert tilgjengelege gjennom Lokal personalhandbok på intranett

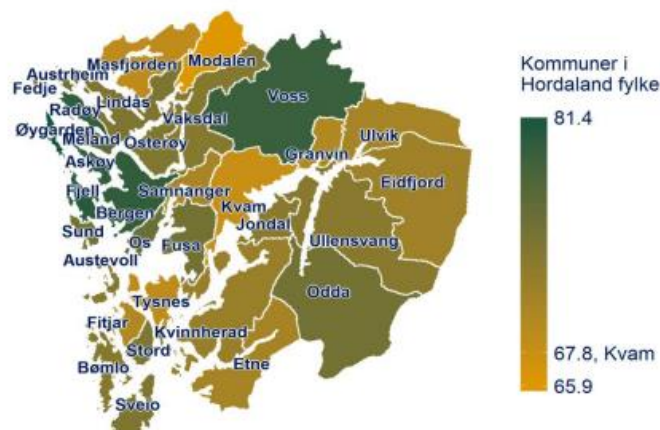
2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Ei av hovudutfordringane for Kvam herad er å sikra kvalifisert arbeidskraft i alle stillingar. Det inneber både	Sikra kvalifiserte medarbeidarar i alle stillingar	Bruka leiar- og medarbeidarskapsirkelen aktivt	Plattform for leiarskap og medarbeidarskap er revidert i 2017. Korleis organisasjonen skal arbeida med leiar- og medarbeidarskap er tema for leiarsamling feb. 2018

nyrekruttering og å halda på den kompetansen me har i organisasjonen. Endra behov og auka krav og forventningar frå innbyggjarane pregar kommunesektoren. Framtidig mangel på arbeidskraft og knappe ressursar gjer at me må løysa oppgåvene på nye måtar.	Kvalitet i rekrutteringsprosessar	Delta på relevante rekrutteringsarenaer for kommunen	Kommunen deltok m.a. på messa i Øystese.
	Behalda og utvikla kompetanse i organisasjonen	Leggja til rette for vidareutdanning gjennom tilskotsordningar, permisjonar, desentralisert utdanning m.m. Auka tal studentar via høgskuleutdanning i Hardanger og www.studiesenteret.no	Tilskotsordningar held fram Studiesenteret er flytta til Kvam vgs - avd. Nhs vid. Skule Liten auke i talet på studentar
	Hindra kompetansetap m.a. i form av sjukefråvær	Innføra tiltak som gjer det mogleg for gravide å vera i arbeid lengst mogleg under svangerskapet	Dette er ikkje arbeid vidare med, men er aktuelt i 2018
	Ein lokal lønnspolitikk som støttar opp om kommunen sitt mål om kvalifisert arbeidskraft	Revidera plan for lokal lønnspolitikk	Utkast til ny plan er klart - sak til adm.utvalet 2018

2.2.2 Heiltidskultur

Kvam herad, særleg pleie og omsorg og barnehage, ber preg av ein deltidskultur. Mykje deltid er uheldig for kvaliteten på tenestene og gjer det vanskelegare å rekruttera tilstrekkeleg og kompetent arbeidskraft. Gjennomsnittleg stillingsstorleik for kvinner er i 2017 68,8 % og for menn 63,4 %¹. Kartet nedanfor fargar Hordalandkommunane etter gjennomsnittleg stillingsstorleik, og viser at Kvam kjem ut som ein av ein kommunane med lågast snitt:

Kjelde: PAI/KS

¹ Deltidsmannskap (menn) i Kvam brannvern har 2% stilling knytt til faste øvingar og dette påverkar total stillingsstorleik blant mannlege tilsette

Kvam har teke fatt i denne utfordringa og har arbeidd med å auka talet på heiltidstillingar i fleire år. Det viser seg likevel å gå svært seint med å auka andelen heiltidstilsette. Dette kan ha mange årsaker, men truleg må det større grep til. Det er snakk om å endra ein kultur. Innføring av årsarbeidsplanar i helse og omsorg har vist seg å vera eit godt verkemiddel for å få fleire heiltidsstillingar, lågare sjukefråvær og betre arbeidsmiljø.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret	Resultat
Heiltidskultur er nødvendig for at Kvam herad skal vera ein attraktiv arbeidsplass i framtida. Det vil skapa mange gevinstar i form av betre tenestekvalitet og lettare rekruttering. Det har ei materiell side med arbeidstidsordningar og ei kulturell side som handlar om å endra haldningar. Heiltidskultur må bli det vanlege hos oss – ikkje deltid. Me må unngå at unge, nyutdanna implementerer deltidskulturen	Auka gjennomsnittleg stillingsstorleik hos kvinner spesielt	Innføring av nye arbeidstidsordningar Innføring av årsarbeidsplanar – «årsturnus» Nytt ledige deltidsstillingar til å auka stillingsstorleiken for andre deltidsstilsette framfor å lysa ut ny deltidsstilling Tilby nyutdanna heiltidsstillingar Tilby kombinasjonsstillingar Gjennomføra kvalifiseringstiltak for ufaglærte	Årsarbeidsplanar i alle avdelingar i pleie og omsorg, Kvam behandlings- og rehabiliteringsavdeling og Kvam legevakt frå 6.1.18 Pågår kontinuerleg Gjer dette gjennom «fast vikar- tilsetjing» Gjer dette der det er mogleg, men utfordringar mop. samordning av arbeidsplanar i to avd. Gjev tilskot og tilrettelegg

2.2.3 Omstilling

Auka utgifter, sterkare og lovfesta rettar til tenester og svikt i inntekter kan medføra store utfordringar for kommunen i åra framover. Kommunen si evne til omstilling vert utfordra på mange måtar. Behov for nedbemanning i deler av kommunen, bl.a. som følge av innføring av ny teknologi, samtidig som oppgåvene og kompetansebehovet aukar på andre område, er allereie ei utfordring når det gjeld å sikra rett kompetanse på rett plass. Administrasjonsutvalet har vedteke retningslinjer for omorganisering, omplassering og nedbemanning, og det er inngått omstillingsavtale med arbeidstakarorganisasjonane. Avtalen skal sikra medverknad frå tilsette i omstillingsprosessar og inneheld bl.a. nye tiltak som bruk av sluttavtalar innan område der det er ubalanse mellom tilgjengeleg kompetanse og kommunen sitt kompetansebehov.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Omstillingsbehov som følgje av kostnadsauke og inntektsnedgang	Oppretthalda og vidareutvikla eit godt tenestetilbod kombinert med å bremsa kostnadsveksten	Smart organisering og innføring av ny teknologi Satsing, nytenking og investering i kompetanse, verktøy og metodikk	Arbeid med innsparingstiltak er i gang i heile organisasjonen. Redusert stabseininga med 3,7 årsverk gjennom omorganisering og nedbemanning

Omstillingsbehov som følgje av endra behov, auka krav og forventningar til kommunale tenester	Produsera meir og helst like godt med relativt mindre ressursar	Gjennomføring av omstillingsprosessar gjennom omorganisering, omplassering og nedbemanning	Etablering av kultur for kontinuerleg forbetring vert arbeidd med. LEAN – som filosofi, metode og verktøy for å fjerna flaskehalsar og hindra sløsing

2.2.4 Sjukefråvær

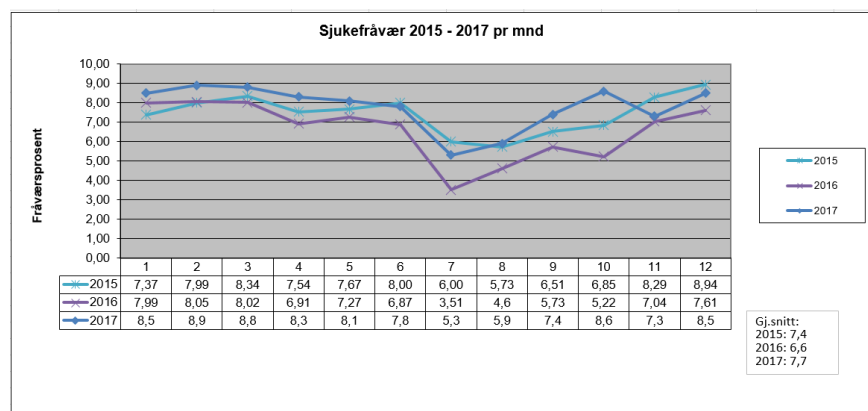
Kvam herad har vore IA-verksemd sidan 2003. Det er utarbeidd handlingsplan for IA-arbeidet med målsetjingar innan dei tre nasjonale IA-delmåla:

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Høgt sjukefråvær er kostbart og medfører kompetansetap for Kvam herad som tenesteorganisasjon	Delmål 1 i IA-avtalen: Sjukefråvær – aktivitetar for å redusera sjukefråvær Legemeldt sjukefråvær skal ikkje overstiga 6,5 % Delmål 2: Personar med redusert funksjonsevne – tilrettelegging for eigne tilsette og utprøving av kandidatar frå NAV Delmål 3: Avgangsalder – tilrettelegging for ulike livsfasar og forlenga yrkeskarrieren	Støtta opp om IA-avtalen som stimulerer til dialog mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar på den enkelte arbeidsplass gjennom: - oppfølgingssamtalar - dialogmøte - bruk av IA-verkemiddel - tilretteleggingstiltak Utvikla leiarar med grunnlag i arbeidsgjevarpolitisk plattform om leiar- og medarbeidarskap - leiarsamlingar/kurs - leiarstøtte Implementera ny it-løysing for sjukefråværsrapportering til einingane Utarbeida årsplan for bedriftshelsetenesta sitt arbeid Revidera IA-plan i samarbeid med tillitsvalde og NAV Tiltak definert i IA-handlingsplan Tiltak definert i IA-handlingsplan	VISMA HRM er under implementering. Rapporteringsløysing på web er ikkje klar Gjennomført Gjennomført Resultat: Legemeldt sjukefråvær på om lag 7 % Pågår kontinuerleg tilrettelegging og utprøving for eigne tilsette. Tilbyr også for eksterne der det er kapasitet til å ta imot 23 tilsette gjekk av med alderspensjon eller AFP

			Avgangsalderen i kommunesektoren var 63,8 år, medan den i Kvam herad var 64,5 år i KLP (hovudordning) og 62,3 år i Statens pensjonskasse (lærarar)

Nærmare om delmål 1 – sjukefråvær:

Resultatmålet for legemeldt sjukefråvær i IA-handlingsplanen er 6,5%. Resultatmålet skal vera nådd innan 31.12.18. Sjukefråværsstatistikken i VISMA viser følgjande fråværsutvikling i 2017:

Sjukefråværet har auka frå 6,6% i 2016 til 7,7% i 2017. Det eigenmeldte fråværet ligg på 0,7%, medan det legemeldte er på 7,1%. Fråværet har lagt høgare enn året før gjennom heile året. Det har likevel vore markant nedgang i fråværet i enkelte område, t.d. innan reinhald: frå om lag 10% i snitt i 2015 til 6,6% i 2016 og 5,7% i snitt i 2017. Sjukefråværet i pleie og omsorg var på 7,8% og i barnehage på 13,2%. Det er stor variasjon mellom gruppene i pleie og omsorg og mellom barnehagane. Til dømes var sjukefråværet i pleie og omsorg - Ålvik på 0,6% og i Tørvikbygd barnehage på 3,6%.

2.2.5 Helse, miljø og tryggleik

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Saman med tilsette og tillitsvalde pliktar arbeidsgjevar å arbeida systematisk med helse, miljø og tryggleik på arbeidsplassen, jf. aml. § 3-1 og internkontrollforskrift a	Gjennom eit systematisk HMS-arbeid oppfylle krava i lov og forskrift	Følgja opp og etterspørja tiltak etter tidlegare arbeidsmiljø-kartlegging	Rapportering til Arbeidsmiljøutvalet
Kommunen pliktar å ha bedriftshelse-teneste for alle tilsette	Oppfylle krava i forskrift om organisering, leiing og medverknad § 13-2	Arbeidsmiljø-kartlegging	Gjennomført medarbeidar-undersøkinga - 10 faktor
	Eit brukarvenleg HMS-	Årsplan for HMS-arbeidet i samarbeid med bedriftshelse-tenesta	Compilo implementert som kvalitetssystem.

Kommunen skal etablera, utøva og vedlikehalda eit internt kontrollsystem for HMS, som skal sikra at reglar og forskrifter blir ivaretekne Det skal arbeidast målretta for kontinuerleg å betra HMS-relaterte forhold	system som ivaretek spesifikasjonane frå konkurransegrunnlaget Tilsette skal oppleve at dei har eit fullt forsvarleg arbeidsmiljø verna mot fysiske eller psykiske belastningar	Implementera nytt kvalitetssystem inkl. HMS-system IA/HMS-planar på den enkelte arbeidsplass	Arbeid med systematisering gjennom nytt kvalitetssystem (Compilo) er i gang.

2.2.6 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kvam herad er medviten ansvaret for å arbeida aktivt, målretta og planmessig for å fremja føremål i likestillingslova og diskriminerings- og tilgjengelova	Det skjer ikkje direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikkje er lovleg etter likestillingslova eller diskriminerings- og tilgjengelova	I stillingsannonser framleis oppmoda søkjarar der det eine kjønnet er underrepresentert I stillingsannonser framleis oppmoda om mangfald og at organisasjonen skal spegla befolkninga	Gjennomført Over 90 % av dei tilsette er kvinner. I leiargruppa til rådmannen er 5 av 8 (63 %) kvinner.

3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer

Kommunerekneskapen er delt opp i to: drift og investering. I budsjett- og årsmeldingssamanheng, er det offentlege Noreg oppteken av to hovudelement for den kommunale drifta:

1. Kva teneste kommunen brukar pengar på går fram av skjema 1B for drift. Tenestene vert omtala i eige kapittel – «Kvam herad som tenesteytar». Når det gjeld investeringar er midlane fordelt på ulike investeringsprosjekt som vert nærare omtala i vedlegg til årsmeldinga.
2. Kva ressursar kommunen brukar for å produsera tenestene, er svara på i hovudoversikt drift og investering. Hovudlinjene vert omtala i dette kapittelet. Sjå elles eige kapittel for detaljar i kapittelet «Kvam herad – Årsrekneskap».

Kvam herad forvaltar store økonomiske ressursar, både i drifts- og investeringsmidlar og i eigedelar. I 2017 var driftsinntektene på 815,7 mnok² og det vart investert for 110,2 mnok. Per 31.12.2017 forvalta kommunen eigedelar verdsett for 2,8 milliardar kroner. Kommunen har eigedomsskatt³ og ein del kraftrelaterte inntekter som har gjeve rom for å investera og ha eit høgare driftsnivå enn det statlege overføringar og brukarbetalingar tilseier.

Investeringane er i hovudsak lånefinansiert, og Kvam herad hadde per 31.12.2017 1.053,1 mnok i lån etter at det m.a. er bygd/ombygd barnehagar, skule, institusjonsplassar og infrastruktur for vatn og avlaup. Gjeldsgraden utgjorde 132% av brutto driftsutgifter, mot eit nasjonalt tilrådd mål på 75 %.

Hovudtal for drifta 2016-2021:

	Rekneskap 2017	Rekneskap 2016	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik vs budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Brutto driftsinntekter	815,7	799,2	16,5	784,1	31,6	812,2	805,8	804,7	803,7
Brutto driftsutgifter	796,3	781,7	14,6	772,4	23,9	812,1	805,1	809,3	816,6
Brutto driftsresultat	19,4	17,5	1,9	11,7	7,7	0,1	0,7	-4,6	-12,9
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-38,0	-35,4	-2,6	-38,3	0,3	-41,6	-46,6	-46,6	-46,6
Netto driftsresultat	19,6	17,6	2,0	13,4	6,2	3,3	-1,0	-6,3	-14,6
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	2,4 %	2,2 %	12,0 %	1,7 %	19,6 %	0,4 %	-0,1 %	-0,8 %	-1,8 %

Det har lenge vore kjent at kommuneøkonomien generelt står ovanfor store utfordringar som m.a. «eldrebølga», høgare forventningar til offentlege tenester, fleire velferdsoppgåver og store vedlikehaldsetterslep på kommunale eigedomar. I tillegg har Kvam herad hatt utfordringar med m.a. reduserte kraftinntekter, høg gjeldsgrad og å stå utanfor sentraliseringssatsinga og kommunesamanslåing.

I 2017 har kommunen, for andre år på rad, oppnådd eit positivt netto driftsresultat. Høgare inntekter og verknad av innsparingstiltaka har gjort at kommunen oppnådde det budsjetterte positive netto driftsresultatet med god margin. Kommunen fekk i 2017 eit netto driftsresultat på 2,4 % av driftsinntektene, som er høgare enn det tilrådde nasjonale målet på 1,75 %.

Det er først og fremst inntektene som har hatt ein kraftig vekst i 2017. Totalt vart inntektene 31,6 mnok høgare enn budsjettert. Kommunen mottok 8,3 mnok meir i skatt og rammetilskot enn budsjettert. Store deler av resterande meirinntekt har tilsvarande driftsutgift. Brutto driftsresultat vart i 2017 7,7 mnok.

² Mnok er forkorting for millioner kroner

³ Eigedomsskatten er 7 promille for verk og bruk, og 4 promille for bustadar og fritidsbygg

Driftsutgiftene vart 23,9 mnok høgare enn budsjett i 2017, totalt 796,2 mnok. Mykje av overforbruket på drift kjem som fylgje av øyremerka meirinntekter. På grunn av lågare investeringar i 2017 vart avskrivningane 1,8 mnok lågare enn budsjett.

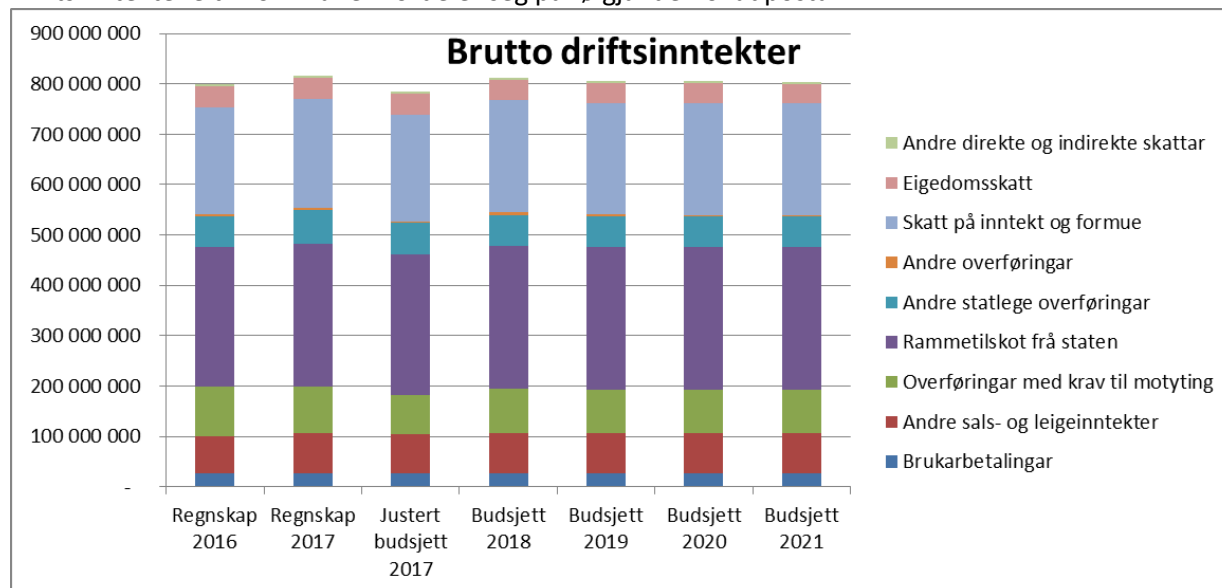
Resultat av eksterne finanstransaksjonar vart 0,2 mnok betre enn budsjett. Renteinntektene vart lågare, men det vart også renteutgiftene. Netto gevinst på finansielle instrument (omløpsmidlar) vart høgare enn budsjett.

Det er eit politisk mål at disposisjonsfonda skal ha ein storleik på minst 4 % av driftsutgiftene. Etter ei styrking av fondsmidlane på 15,8 mnok i 2017, utgjer no fonda 50,7 mnok. Det svarer til 6,5 % av brutto driftsutgifter.

Kommunen har eit framførbart underskot i sjølvkostområde på 2,5 mnok frå 2016, der 0,4 mnok er løyst inn i 2017 og det står att 2,1 mnok igjen i «reserve». Fleire av einingane i Kvam herad har i 2017 klart eller er på god veg til å klare innsparingskrava, men noko står att. I tillegg får kommunen stadig nye kostnadskrevjande krav frå myndigheitene og ressurskrevjande oppgåver, som ikkje er fullt ut kompensert for i statlege tilskot. Kommunale inntekter frå kraft og eigedomar, er òg utfordra. Det er derfor viktig at arbeidet med innsparing held fram.

3.1 Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene til kommunen fordeler seg på følgjande hovudpostar:

Staten påverkar i stor grad inntektspostane til kommunen i form av skatt og rammetilskot. I tillegg styrer staten inntekter gjennom enten direkte fastsetjing som pris på barnehageplass og satsar for pleie- og omsorgstenester, eller gjennom lovverk som husleigelova og eigedomsskattelova og regelverk for sjølvkostområde.

Vidare i dette delkapittelet vert det forklart kort kva dei ulike kommunale inntektene omfattar. Avviket mellom rekneskap og budsjett (31,6 mnok) er nærare forklart under hovudoversikt drift.

Brukarbetalingane kjem med få unntak frå oppvekst og pleie og omsorg. Nokon av satsane kan kommunen sjølv fastsetje, men mykje er fastsett av lovverk. I tillegg til betaling for barnehage, SFO og pleie- og omsorgstenester er det betaling for kulturskule, feriekubb og eigenandel legevakt og fysioterapi.

Andre sals- og leigeinntekter omfattar mellom anna husleige, sal konsesjonskraft, mat, billettinntekter og mange ulike gebyr som byggesak og vatn/avløp, purregebyr mm.

Overføringer med krav om motytingar består av sjukelønsrefusjon, momskompensasjon, refusjon for ressurskrevjande brukarar, øyremarka tilskot og andre refusjonar frå stat, fylke og andre kommunar.

Rammetilskot og skatt 2016-2021:

	Rek. 2016	Rek. 2017	Bud. 2017	Avvik vs budsjett	Endring 2017-2016	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021
Rammetilskot Distriktstilskot Sør-Norge	-5 329	-4 167	-4 167	0	1 162	-6 213	-6 213	-6 213	-6 213
Rammetilskot Inntektsutjamnande	-17 579	-19 885	-16 718	3 167	-2 305	-18 647	-18 647	-18 647	-18 647
Rammetilskot Ordinært	-244 018	-248 296	-248 287	9	-4 278	-251 451	-251 451	-251 451	-251 451
Rammetilskot Skjønndel	-10 400	-9 645	-8 800	845	755	-7 900	-7 900	-7 900	-7 900
Sum rammetilskot	-277 326	-281 993	-277 972	4 021	-4 667	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
Skatt på eiga og inntekt	-212 701	-216 753	-212 778	3 975	-4 052	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
Sum frie inntekter	-490 027	-498 746	-490 750	7 996	-8 719	-505 721	-505 721	-505 721	-505 721

Skatt og rammetilskot utgjer om lag 61 % av dei totale driftsinntektene til kommunen.

2017 vart eit godt skatteår nasjonalt. Skatteinntektene i landet vart 1,85 milliardar kroner høgare for kommunane enn det som vart lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett, og 4 mnok høgare i Kvam. Det ser ut til at skatteveksten også i 2017 har samanheng med ekstraordinært store uttak av utbytte som følgje av skattereformen. Meirveksten i 2017 må sjåast på som ekstraordinære inntekter og er ikkje

forventa å påvirke det langsiktige inntektsnivået for kommunesektoren. Sidan skatteveksten var høgare i landet enn i Kvam, fekk Kvam òg 3,2 mnok meir i inntektsutjamningstilskot. Fylket delte òg ut 1,5 mnok ekstra i generelt skjønstilskot på slutten av året.

Andre statlege overføringar inneheld sal heimfallskraft, vertskommunetilskot, tilskot for mottak av flyktingar, rentekompesasjon frå husbanken mm.

Andre overføringar er overføringar frå private, kommunar og fylket. Ein stor del er spelemidlar.

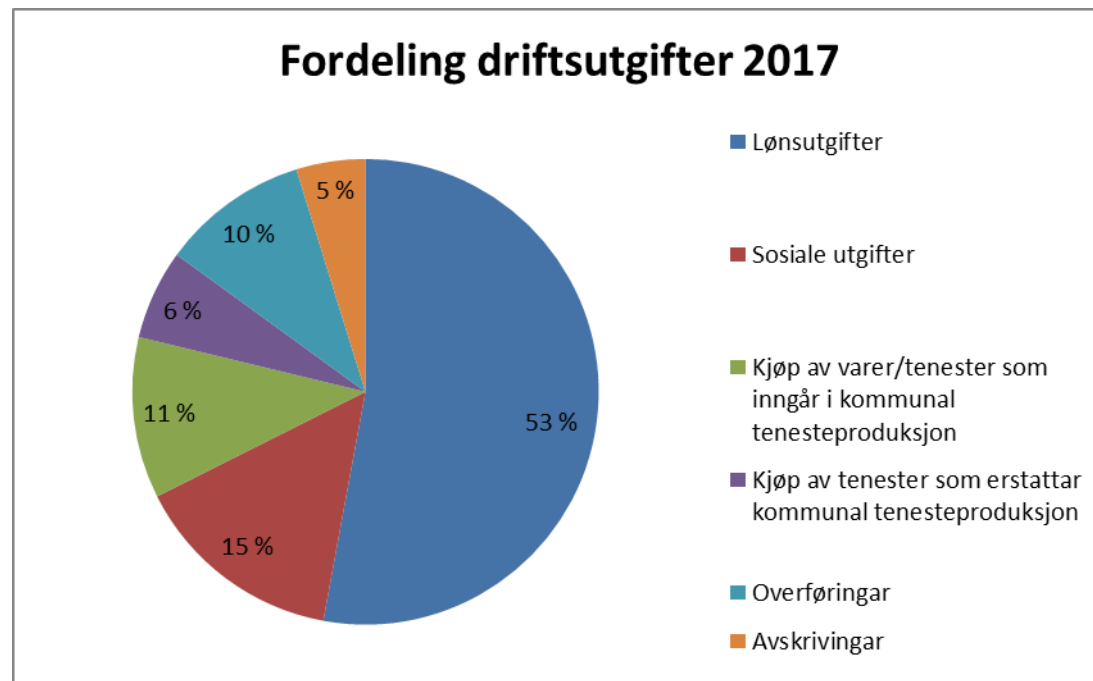
Eigedomskatten er 7 promille for verk og bruk og 4 promille for bustader og fritidseigedom. I 2017 utgjorde eigedomskatteinntektene på bustad og fritidsbustad 58 %.

Andre direkte og indirekte skattar er konsesjonsavgift.

Som kraftkommune hadde Kvam herad i 2017 47,4 mnok i brutto salsinntekter for 167,5 GWh til ein snittpris på 283 NOK/MWh. Snittprisen var i 2017 42 NOK/MWh høgare enn i 2016. Netto overskot frå kraftsal er på 15 mnok, 3,3 mnok høgare enn budsjettert.

3.2 Brutto driftsutgifter

Fordeling av brutto driftsutgifter på totalt 796 mnok er illustrert under. Lønn og sosiale kostnader utgjør 68 % av utgiftene til kommunen, 538 mnok i 2017, mot budsjettert 520,5 mnok. Avviket mellom rekneskap og budsjett er nærare forklart under hovudoversikt drift. Driftsutgiftene er auka med 1,9 % i høve 2016.

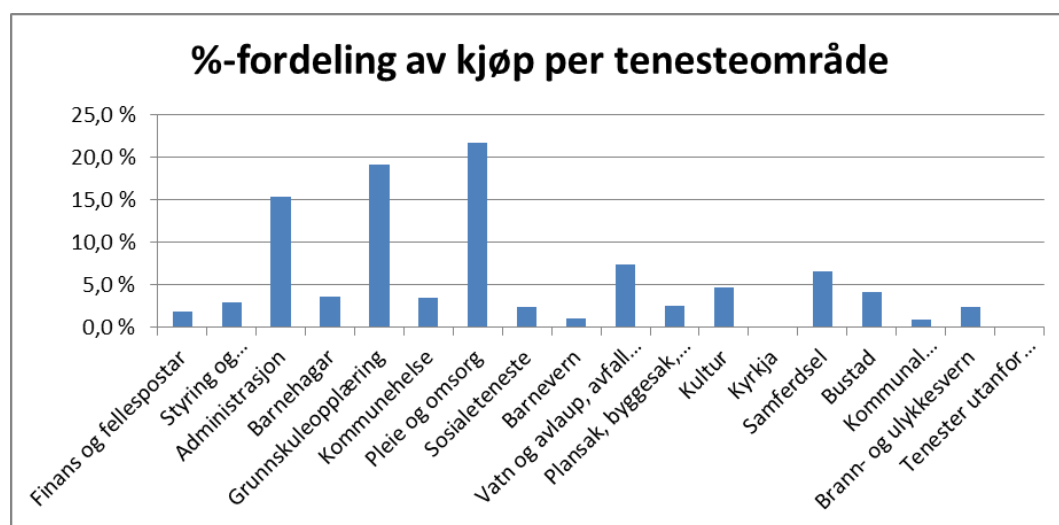

Løn og sosiale utgifter med fråtrekk av refusjon for sjukeløn og foreldrepermisjon er på 510 mnok, og fordeler seg på følgjande tenesteområde/KOSTRA-tema⁴:

Pleie- og omsorgstenestene er dei mest arbeidskrevjande, og kommunen brukar om lag 38,7 % (197,6 mnok) av lønsmidlane til desse tenestene. Deretter kjem grunnskuleopplæring med 24,3 % (124 mnok) og barnehage med 11,5 % (58,5 mnok). Alle dei resterande tenesteområda i kommunen bruker til saman 25,5 % av dei totale lønsmidlane. Lønsumgifter består av fastløn, vikarutgifter, overtid, introduksjon- og kvalifiseringsstønad og ulike godtgjersler. Sosiale kostnader inkluderer pensjon, premieavvik, arbeidsgjevaravgift og forsikring.

Kjøp av varer og tenester utgjer 11 % av driftsumgiftene, totalt 89,2 mnok. Her er fordelinga litt annleis enn på løn:

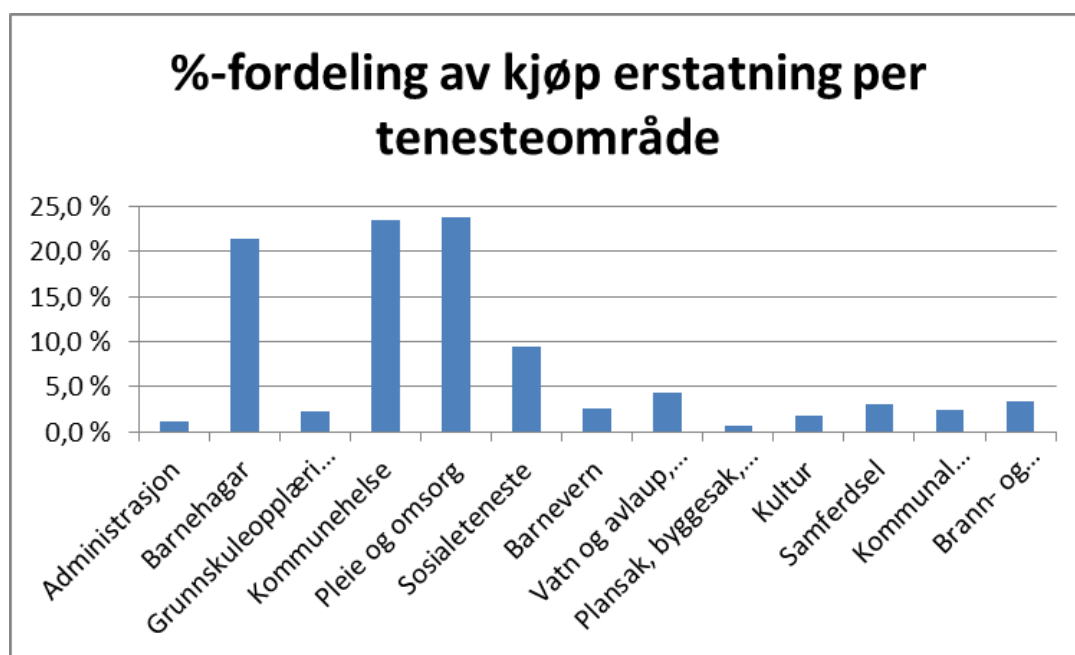

⁴ KOSTRA=KOMMuneSTATRAPportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

Kommunen brukte 89,2 mnok (11 %) av midlane på kjøp for å produsera tenestene sine, 0,2 mnok meir enn budsjettet, men 4,0 mnok mindre enn i 2016.

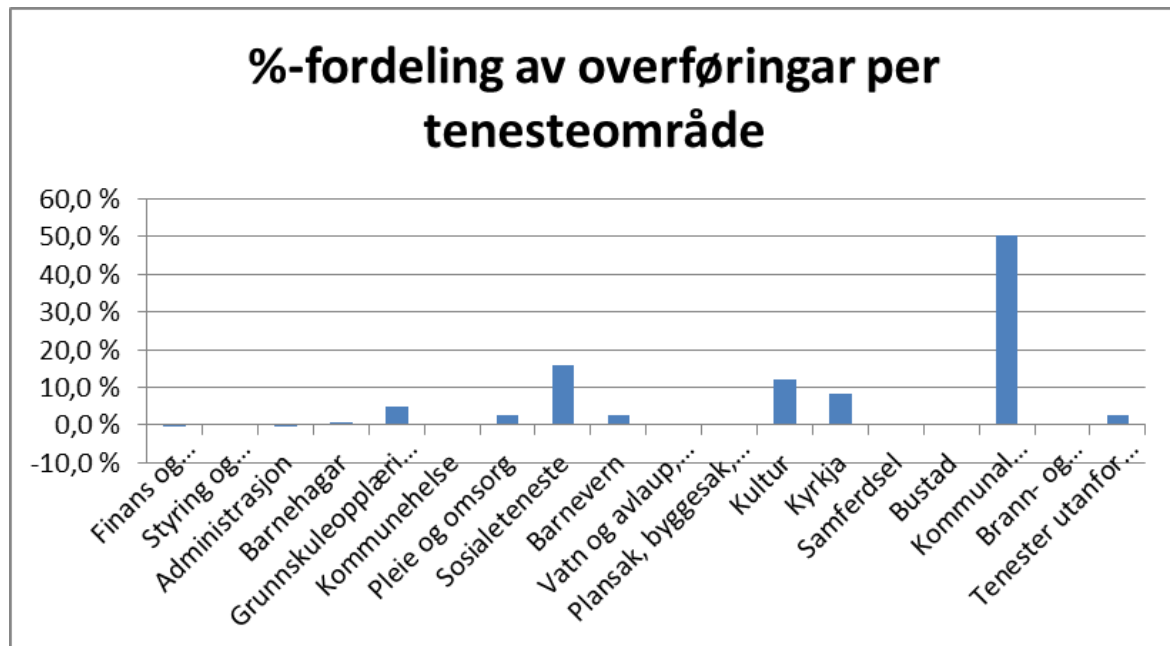
Det er framleis utgifter til produksjon av pleie- og omsorgstenester (PLO) (19,4 mnok) og grunnskuleopplæring (17 mnok) som krev mest. PLO har kostnader til mat (6,7 mnok), medisin, forbruksmateriell, transport, elektrisitet og husleige mm. Grunnskule har kostnader som skuleskyss, elektrisitet, lærebøker og lisensar mm. Ein stor del av kjøp er knytt til administrasjon, om lag 13,7 mnok. Dette er kostnader som IKT lisensar og kommunikasjonsutgifter, konsulentkjøp, bedriftshelseteneste, medlemskontingent, kurs og investering i fellessystem mm. Dei største utgiftspostane på dei resterande tenesteområda er kjøp av tenester og materiale til bygg og anlegg, elektrisitet, husleige, konsulent, IT lisensar, brøyting, kurs mm.

Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon utgjer 6 % av utgiftene, totalt 49,5 mnok. Det er 4,5 mnok over budsjett og 2,6 mnok lågare enn i 2016.

I pleie og omsorg er det kjøp av vikartenester og brukarstyrt personleg assistent (BPA) som utgjer den største delen. I tillegg er det kostnad til utskrivingsklare pasientar, kommunalt driftstilskot og kjøp hjå andre kommunar. Innanfor kommunehelse er det kommunale driftstilskot til legar og fysioterapeutar, lønn til legar på utekontor og legevakt og kostnader til interkommunalt legevakt. Heile kostnaden i barnehage er knytt til overføring til privat barnehage. På grunnskule er overføringane knytt til gjesteelevar og kjøp av tenester hjå private. Elles er det utgifter til barnevern, kjøp av VTA-plassar hjå Hardanger AKS, snøbrøyting, feiing/brannvern, slam og veterinærvakt m.m.

Overføringer utgjer 10 % av utgiftene, totalt 81,3 mnok i 2017.

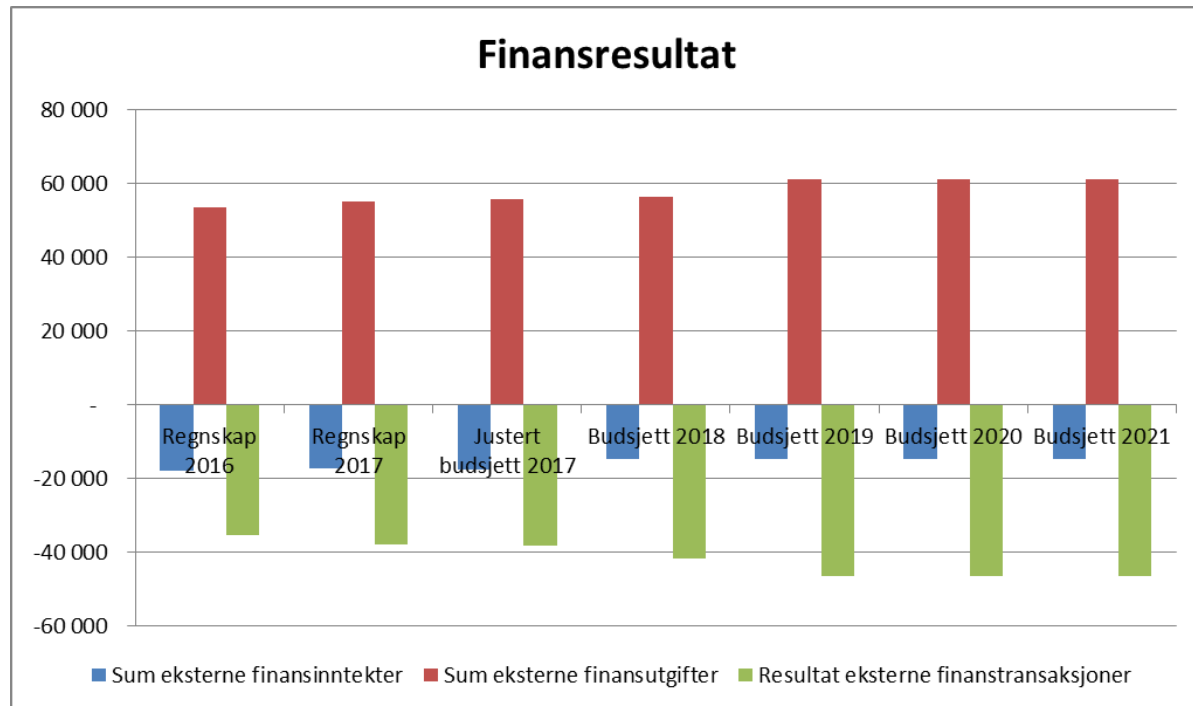

14,6 mnok av dette gjeld meirverdiavgiftskompensasjon som vert refundert. Kompensasjonen er derfor trekt ut i grafen, som då viser at den største posten er under tema «Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft». Overføringane på dette rammeområdet omfattar skatt til staten på heimfallskraft og kjøp av heimfalls- og konsesjonskraft. Dei neste store postane er sosialhjelp, tilskot til kultur og idrett og tilskot til kyrkja.

Avskrivningar ligg som ein utgiftspost, men vert trekt ut att av driftsrekneskapen før utrekning av netto driftsresultat. I staden vert låneavdrag og -renter lagt inn i utrekninga. Mindre investering enn budsjettet i 2017 gav lågare avskrivningar enn i budsjett.

3.3 Finansresultat

Finansresultatet vart på -38 mnok i 2017, 2,5 mnok lågare enn i 2016 og 0,2 mnok betre enn budsjettet. Kvam herad har lånt pengar til betre rente enn budsjettet, og fekk ei utgift på 21 mnok, 0,5 mnok høgare enn i 2016, men 0,5 mnok lågare enn budsjettet. På grunn av auka låneopptak, auka avdragsutgiftene med 1,7 mnok frå 2016 til 2017, til 34,1 mnok. Renteinntektene vart 0,7 mnok lågare enn budsjett, men netto gevinst på finansielle instrument vart 0,5 mnok høgare enn budsjett 2017.

I økonomiplanen vart finansresultatet forverra på grunn av redusert utbytte frå Kvam kraftverk AS med 2 mnok, og auka låne- og renteutgifter. Utbyttet ligg inne med 4,5 mnok f.o.m. 2018. I tillegg mottek kommunen ca. 4,5 mnok i utbytte frå BKK.

Kommunen har gjort ein del rentebindingar for å skapa ei meir føreseieleg drift. Kvam herad har per 31.12.2017 fastrente på 73,22 % av gjeldsportefølgja. Vekta gjennomsnittsrente vart redusert frå 2,09 % til 1,95 % i løpet av 2017. Rentebindingstida auka frå 2,55 år til 2,75 år, og kapitalbindinga er redusert frå 5,52 år til 5,49 år.

Det er gjort mange avgrensingar og føringar for kva ein kommune kan gjera på finansområdet. Dei fleste av dei ligg i «Reglement for finans- og gjeldsforvaltning», som gjeld f.o.m. 1.10.2016. Reglementet skal gjennomgåast og vedtakast i kvar heradsstyreperiode. Kommunen har òg investert i ein del selskap der det er utarbeidd retningslinjer for eigarskap og styring, basert på KS sine retningslinjer.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Reglement for finans- og gjeldsforvaltning	Kommunen skal til ei kvar tid ha likviditet (inkludert trekkrett) til å dekkja løpande betalingsplikter.	Oppretta trekkrett på opptil 40 mnok Følgja med på utvikling av likviditet gjennom året	Kommunen har nytta trekkretten i korte periodar fleire gonger i løpet av 2017, mellom anna ved årsskiftet.
	Plassert overskotslikviditet skal over tid gje ei god og konkurransedyktig avkastning innanfor definerte krav til likviditet og risiko, når ein tek omsyn til tidsperspektivet på plasseringane.	Nytta dei ulike tilboda for plassering på bankkonti og nytta meklar til å vurdere ev. mellombels plassering i obligasjonar.	I tillegg til plassering på ulike bankkonti, vert noko overskotslikviditet i periodar plassert i obligasjonar.
	Forvaltning av langsiktige finansielle aktiva skal gje ei god langsiktig avkastning til akseptabel risiko.	Bruka meklar til å ivareta krav til avkastning og avgrensa risiko	Plassert 199,5 mnok i obligasjonar ved utgangen av 2017. Totalavkastning på 1,79 %. Administrert av BCM
	Lånte midlar skal over tid gje lågast mogleg totalkostnad innanfor definerte krav til refinansieringsrisiko og renterisiko, når ein tek omsyn til behov for forutsigbare lånekostnader.	Leggja lån ut på anbod, og inngå låneavtalar i tråd med reglementet.	Refinansiert lån på 137 mnok og 134 mnok og teke opp nytt lån på 110 mnok etter anbodsrundar, sjå elles vedlagt gjeldsrapport frå BCM
Eigarskap og styring - <i>Eigarinteressene til Kvam herad er primært motivert ut frå ynskje om politisk styring og innsyn i verksemdar som er viktige/kritiske for heradet.</i>	Retningslinjer for eigarskap og styring (18 punkt)	Obligatorisk opplæring av folkevalde Utarbeida og gjennomgå eigarskapsmelding (årleg) Revidera og følgja opp eigarstrategiar	Ny eigarmelding vart vedteken hausten 2017. Reviderte eigarstrategiar vert lagt fram i 2018.

3.4 Netto driftsresultat

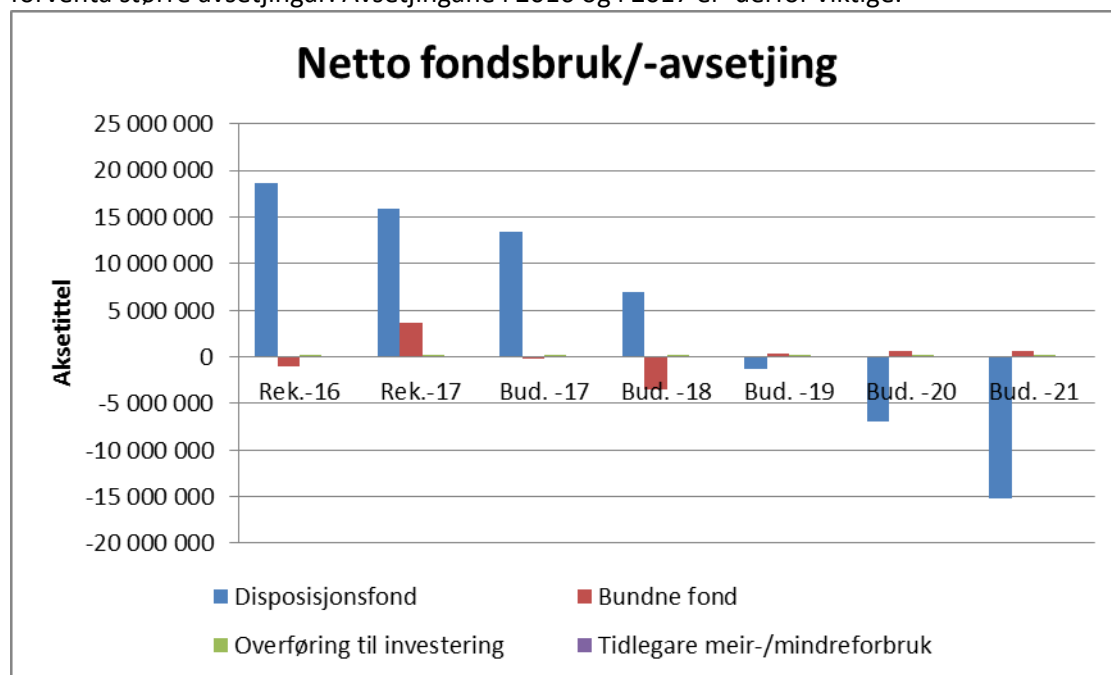
Netto driftsresultat seier noko om kva midlar som ikkje er nytta i drifta i inneverande år, og som kan setjast av til fond til seinare bruk i driftsrekneskapen eller til finansiering av investeringar. Det er tilrådd at netto driftsresultat bør liggja på 1,75 % av brutto driftsinntekter. For andre år på rad har kommunen eit positivt netto driftsresultat. Resultatet i 2017 var 19,6 mnok som utgjer 2,4 % av brutto driftsinntekter.

Regnskap 2016	Regnskap 2017	Justert budsjett	Avvik vs budsjett	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
-17,6	-19,6	-13,4	-6,1	-3,3	1,0	6,3	14,6
2,2 %	2,4 %	1,7 %	19,4 %	0,4 %	-0,1 %	-0,8 %	-1,8 %

Økonomi				398 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 85		
10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste år, i prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	-1,5	-3,0	2,4	286	3,7	2,8	1,0	2,8
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste fire år, i prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	-0,3	-1,6	-0,3	388	2,1	3,0	1,3	1,4
DRIFTSRESULTAT: Brutto driftsresultat siste år i prosent av brutto driftsinntekter (5 %)	-2,1	-1,9	2,2	268	3,6	2,0	1,5	3,3
DISPOSISJONSFOND: I prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	4,9	1,6	3,7	350	10,0	2,6	1,8	1,8
DISPOSISJONSFOND: Endring i disposisjonsfond siste år (5 %)	-0,3	-3,4	2,2	201	2,1	3,0	1,0	3,6
GJELD: Netto renteesponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	40	58	57	319	37	3,1	2,1	2,5
GJELD: Endring i renteesponert gjeld siste år (5 %)	-3,7	18,6	-1,3	133	5,3	5,0	1,0	4,6
NETTO FINANSUTGIFTER: I prosent av brutto driftsinntekter, eksklusive avdrag (5 %)	-1,2	1,2	0,4	164	0,5	4,6	2,2	3,1
INVESTERINGER: Snitt siste fire år, som andel av brutto driftsinntekter (10 %)	14	16	16	330	14	3,3	2,9	3,1
LÅN: Andel av investeringene som finansieres med lån, siste fire år (5 %)	77	75	76	367	61	1,6	1,7	1,6
PREMIEAVVIK: Oppsamlet beløp i balansen, i prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	11,2	10,8	9,7	399	6,1	1,5	1,0	1,3

3.5 Fondsmidlar

Det er budsjettert med netto avsetjing til disposisjonsfond på 6,8 mnok i 2018. Etter det er det ikkje forventa større avsetjingar. Avsetjingane i 2016 og i 2017 er derfor viktige.

3.6 Investeringar

I 2017 vart det investert for 110,1 mnok, 70,3 mnok mindre enn i 2016 og 18,4 mnok mindre enn budsjettert. I 2017 er det investert i skule/barnehage (19,6), IT/digitalisering (4,3), institusjon/helse (11,5), va/sanering (39,4), veg/ras sikring (6,1) og fleire andre prosjekt.

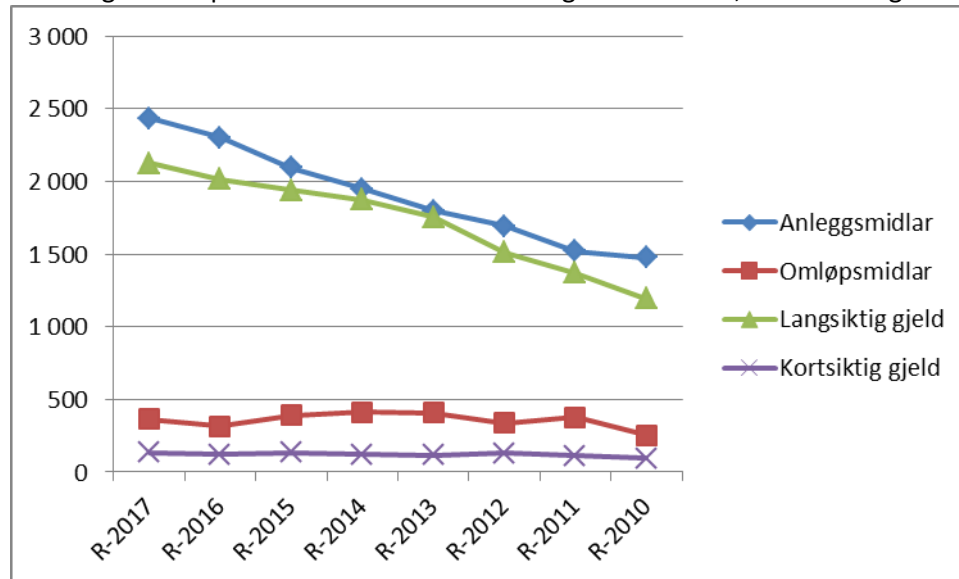
Det er budsjettert med store investeringar òg i 2018 (262,2 mnok), men så fell nivået bratt ned i resten av perioden. Kommunen har teke store løft innan skule, barnehage, omsorgs- og institusjonsplassar og VA-struktur. Nivået i økonomiplanen er nok likevel for lågt, då kommunen i perioden truleg må utvida tilbodet av omsorgsbustadar og institusjonsplassar. Det kjem truleg òg fleire vegprosjekt og VA-prosjekt etter at kartleggingsarbeidet på desse områda vert ferdigstilt.

Det meste av investeringane vert lånefinansiert, og i 2017 var andelen på 85,7 %. Det er i hovudsak investert i anlegg med lang levetid, og vekta levetid var per 31.12.2017 på om lag 36,5 år.

Tal i mnok	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Avvik vs budsjettt 2017	Budsjettt 2017	Budsjettt 2018	Budsjettt 2019	Budsjettt 2020	Budsjettt 2021
Sum investeringsinntekter	-55,6	-21,7	33,9	-2,8	-24,5	-26,6	-3,3	-3,4	-2,5
Sum investeringsutgifter	189,6	111,0	-78,6	19,3	130,3	273,1	23,1	17,7	12,1
Sum finansieringstransaksjoner	46,5	20,9	-25,6	1,9	22,8	15,7	15,2	15,2	15,2
Finansieringsbehov	180,5	110,2	-70,3	18,4	128,6	262,2	35,0	29,4	24,8
Bruk av lån	-163,8	-94,4	69,4	-13,2	-107,6	-236,5	-28,8	-19,2	-14,1
Mottekne avdrag på utlån	-5,3	-2,8	2,5	0,6	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Overført frå driftsrekneskap	-0,0	-0,0	-0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Bruk av bundne driftsfond	-1,2	-0,6	0,6	-0,0	-0,6	-5,7	-	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	-10,0	-12,3	-2,3	4,3	-8,0	-15,9	-3,5	-7,5	-8,0
Bruk av bundne investeringsfond	-	-	-	-10,0	-10,0	-1,7	-0,3	-0,3	-0,3
Bruk av disposisjonsfond	-0,1	-	0,1	-	-	-	-	-	-
Sum finansiering	-180,5	-110,2	70,3	-18,4	-128,6	-262,2	-35,0	-29,4	-24,8
Lånefinansiering	90,8 %	85,7 %	98,7 %	71,5 %	83,7 %	90,2 %	82,3 %	65,4 %	56,9 %

3.7 Balanse

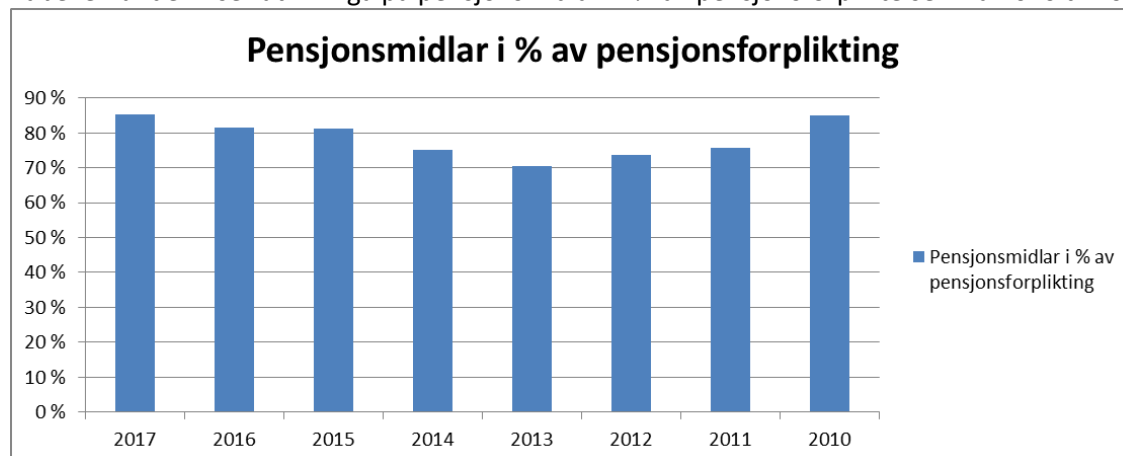
Kvam herad forvaltar over 2,8 milliardar kroner (mrd.) i balansepostar, ein auke på 112 mnok frå 2016. Utvikling i hovudpostane i balansen frå 2010 og fram til 2017, er framstilt grafisk under:

Den største posten er fast eigedom og anlegg til 2,4 mrd. Det meste av anleggsmidlane er lånefinansiert, og den langsiktige gjelda er på 2,1 mrd. Kommunen har 34 mnok i ubrukte lånemidlar, 9,7 mnok av desse gjeld ubrukte husbanklån. Pensjonsmidlar på 0,9 mrd. den nest største posten på anleggsmiddel.

Kommunen hadde per 31.12.2017 2,3 mrd. i gjeld, der pensjonsforpliktingane utgjer 1,1 mrd. Pensjonsmidlane er i 2017 85% av pensjonsforpliktinga. *Pensjonsmidlar er kommunen sine midlar i pensjonsordninga til dekning av framtidige pensjonsutbetalingar. Pensjonsforpliktinga kommunen har ovanfor sine tilsette, basert på forventningar om framtidig lønsvekst og utbetalingar.*

Tabellen under viser utviklinga på pensjonsmidlar i % av pensjonsforpliktingen frå 2010 til 2017:

Premieavviket auka frå 84 mnok til 85,8 mnok frå 2016 til 2017. Premieavviket oppstår fordi pensjonspremien kommunen betalar er ulik pensjonskostnaden. Det vil seia at Kvam herad framleis skyv ein del av pensjonsrekninga fram i tid. Premieavviket vert nedskrive over ein løpande 7-årsperiode.

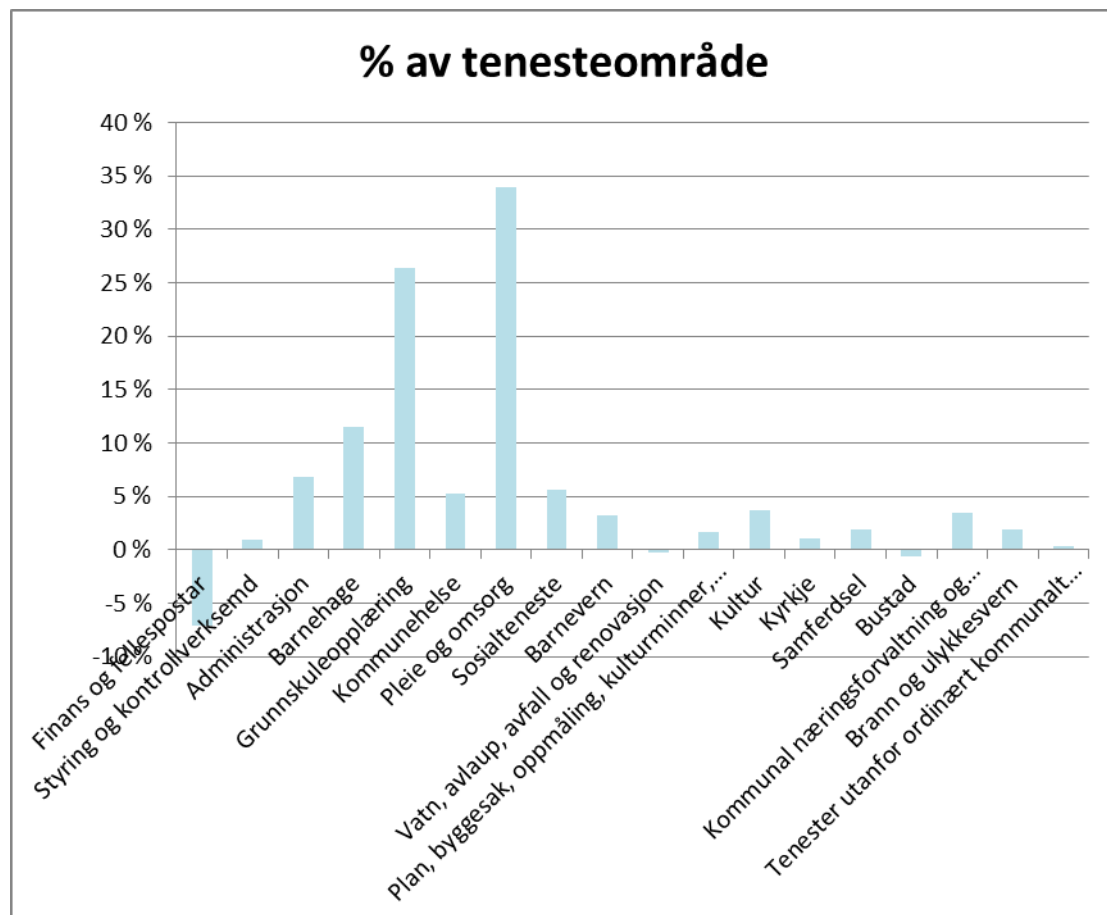
4 Kvam herad som tenesteytar

Kommunen si viktigaste rolle er å levera velferdstenester innanfor ei rekkje område og med eit vidt spekter. Nasjonal tenestekatalog inneheld over 220 tenester, der over 180 av desse er lovpålagt og lovheimla.

Nokre av tenestene er reine sals tenester, som sjølvkostområda vatn og avlaup, medan andre har delvis brukarbetalingar som barnehage- og institusjonsplass, og nokre har ingen, som kommunale vegar. Kommunen leverer og støttetjenester som kommuneplanlegging og kommunalt arkiv.

Dei aller fleste tenestene kommunen produserer, som omtala, lovpålagde, der både omfang og kvalitet i detalj kan vera fastsett i lov og forskrift. Men det er rom for noko lokale prioriteringar og utforming av tenestene, og ikkje minst organisering av tenesteproduksjonen. Kvam herad har i tillegg laga egne serviceerklæringer som omtalar kva mottakaren kan forventa av tenesta.

Nedanfor er ei grafisk framstilling av fordeling av økonomiske rammer per KOSTRA-tema⁵:

Til trass for at kommunen produserer mange tenester, er det tre store grupper som skil seg ut og kommunen brukar mest pengar på: pleie- og omsorgstenester (33 %), grunnskule (26 %) og barnehage (12 %). Tilsvarende tal var 34 %, 26 % og 11 % i 2016.

Finans og fellespostar er ikkje eit eige KOSTRA-tema, men inneheld premieavvik, fellespostar som skal fordelast til andre tenester i løpet av året og motpost til avskrivningar (-36 mnok). Posten er negativ. Det er og «Bustader» som inneheld husleigeinntekter.

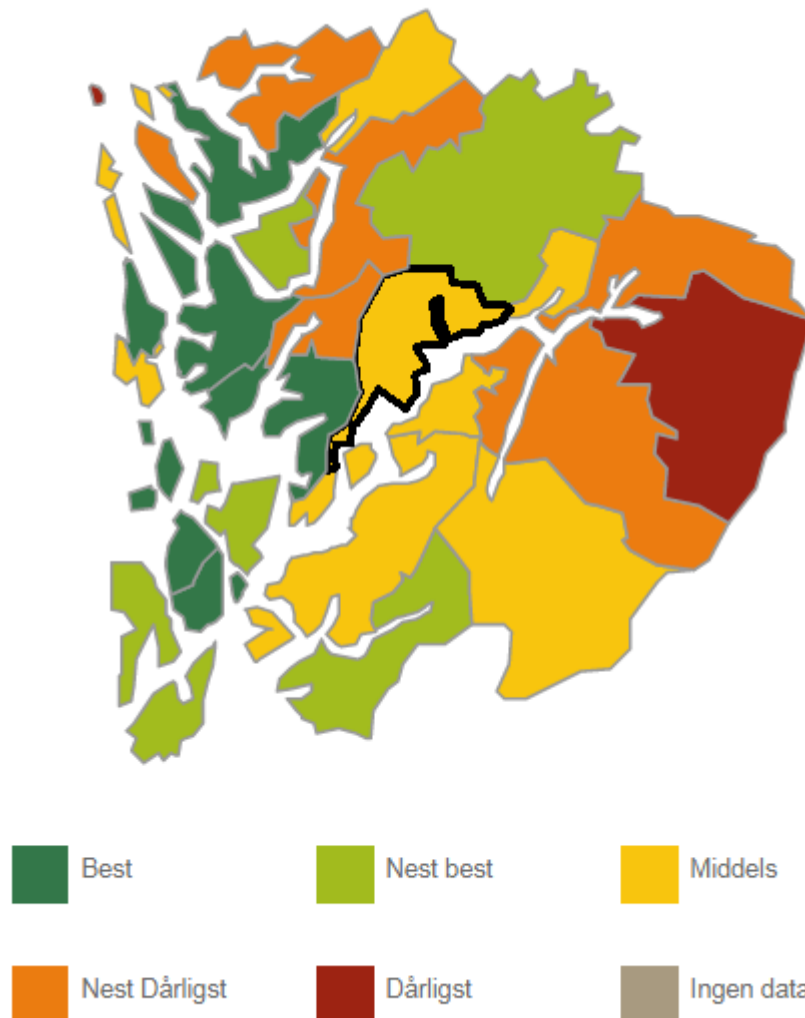
⁵ Om KOSTRA, sjå <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>.

KOSTRA-tema A, Finansielle nøkkeltal, administrasjon, styring og fellesutgifter er her delt opp i «Finans og fellespostar», «Styring og kontroll» og «Administrasjon»

I KS-FoU mai 2011 har Fürst og Høverstad ANS konkludert med at dei ikkje finn teikn på at høg ressursbruk/høge utgifter per tenesteeining fører til betre resultat kvalitet. Det er t.d. ikkje funne samanheng mellom utgifter per plass i pleie- og omsorgsinstitusjonar og resultat i brukar- og pårørandeundersøkingar, eller utgifter per elev og læringsresultat.

Kvam herad starta arbeidet med tilrettelegging og intern kursing i spørjeundersøkingar i www.bedrekommune.no hausten 2017. Undersøkingane kan nyttast til å vurdere eigen tenestekvalitet, og til samanlikningar med andre kommunar, og over tid. I tillegg er det gjeve opplæring i ulike metodar for å få auka brukarinnsikt som del av Lean-utdanning og det er gjennomført fleire undersøkingar i Oppvekst-eininga.

Private og offentlege aktørar gjennomfører ulike undersøkingar av den offentlege tenesteproduksjonen. I NHO sitt «Kommune-NM» vert kommunane rangert etter attraktivitet og lokal vekstkraft. Totalt er det 21 indikatorar fordelt på 5 område: næringsliv, arbeidsmarknad, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Basert på 2016-tal, fekk Kvam herad karakteren «Middels» og rangert som kommunenummer 229, mot 206 basert på 2015-tal.

Kommunebarometeret er ei rangering av kommunane i Noreg som vert utarbeidd av Kommunal Rapport. Rangeringa er laga på grunnlag av offisielle tal som kommunane leverer til staten gjennom KOSTRA, Utdanningsdirektoratet, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Samla fekk Kvam herad i 2017 ein 302. plass (frå 361. i 2016), men det er stor variasjon innanfor dei ulike områda:

Plasseringer i Kommunebarometeret 2010-2017

Dette er plasseringene slik de faktisk ble rapportert de ulike årene. Serien er ikke sammenliknbar over tid, fordi innholdet i barometeret også har endret seg over tid.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nøkkeltallene alene	425	377	100	318	270	343	354	294
Totaltabellen - justert for økonomiske forutsetninger	400	381	112	348	305	385	361	302
Rangering inntektsnivå	149	149	117	121	124	98	118	188
Grunnskole	159	213	68	136	117	130	195	157
Pleie og omsorg	0	246	136	91	124	153	175	125
Barnevern	298	170	280	338	289	298	210	217
Barnehage	164	347	283	386	407	398	382	257
Helse			23	43	53	123	48	211
Sosial	241	403	420	369	362	353	346	363
Kultur		206	75	135	183	247	230	199
Økonomi	366	345	150	375	333	356	426	398
Kostnadsnivå		302	316	267	355	333	252	281
Miljø og ressurser	119		354	248	244	141	273	205
Saksbehandling			184	243	257	276	187	275
Vann, avløp og renovasjon			324	211	141	63	27	235

4.1 Mål og tiltak

Eit viktig mål for tenesteproduksjonen, er at mottakarane er nøgde med kvaliteten. Kvam herad har tidlegare nytta brukarundersøkingar frå bedrekommune.no, og planlegg å setja i gang igjen med dette i 2017. Det er ikkje gjennomført slike undersøkingar i 2016.

Eit viktig verktøy for å få til kontinuerleg kvalitetsforbetring, er LEAN, der det er fokus på at det er mottakaren av tenestene som avgjer kva verdi tenesta har.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Nøgde brukarar	Mottakarane av tenestene oppfatar kommunen som leverandør som - Imøtekomande - Har god service - Set seg inn i problemstillingar - Er fleksibel - Er løysingsorientert - Har god kvalitet på tenester - Leverer innan fristar - Er tydelege - Har kapasitet/tid	Beta samla plassering i Kommune-NM og Kommunebarometeret Gjennomføra brukarundersøkingar i bedrekommune.no Ta i bruk LEAN-filosofi og gjennomføra LEAN-prosessar <i>Sjå eigne kapittel for tiltak per tenesteområde</i>	Plasseringa i Kommunebarometeret vart beta frå 354. plass til 294. frå 2016 til 2017. Kommunen gjennomførte nokre undersøkingar i 2017 utanom bedrekommune.no, og starta med opplæring i, og tilrettelegging for 2018. Vidareførte LEAN.

4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen

Tabellen under viser korleis drifta fordeler seg på KOSTRA-tema⁶. I kvart tema er det samla ei rekkje tenester som kommunen yter til brukarar og innbyggjarar. Tabellen er den same som budsjettskjema 1B, men sosiale utgifter, avskrivingar og fondsbruk/-avsetjing er trekt ut i eigne tabellar som vert presentert til slutt i dette kapittelet. I 1 B er dei frie disponible inntektene som skatt og rammetilskot, finansinntekter-/utgifter og fondsdisponeringar ikkje med. Desse postane ligg i skjema 1A.

Tema (i 1000 kr)	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap /budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavel eg
Finans og fellespostar	-35 634	-36 903	-1 269	-40 049	3 146	-46 524
Styring og kontrollverksemd	4 182	4 704	522	4 745	-41	4 733
Administrasjon	28 713	27 699	-1 014	27 678	21	28 991
Barnehagar	46 215	46 564	350	50 862	-4 298	49 119
Grunnskuleopplæring	105 392	102 163	-3 229	102 104	59	102 779
Kommunehelse	23 487	23 101	-385	24 889	-1 788	24 676
Pleie og omsorg	134 848	144 262	9 414	127 329	16 933	130 691
Sosiale teneste	28 094	30 889	2 795	31 465	-577	30 041
Barnevern	15 271	14 050	-1 221	18 379	-4 329	15 130
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-10 819	-10 830	-11	-11 010	180	-6 042
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	6 443	5 751	-692	7 523	-1 772	9 042
Kultur	13 985	18 656	4 671	21 002	-2 347	18 272
Kyrkja	5 617	5 641	24	5 622	20	5 622
Samferdsel	7 104	7 391	288	7 706	-314	7 636
Bustad	-8 241	-9 296	-1 055	-9 952	656	-10 112
Kommunal næringsforvaltning og konesjonskraft	18 552	16 440	-2 112	18 790	-2 350	19 980
Brann- og ulykkesvern	8 635	7 839	-796	7 886	-47	7 821
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 914	1 688	-226	2 001	-313	4 501
ALLE	393 757	399 810	6 053	396 971	2 839	396 357

I resten av dette kapittelet vert avvika kommentert samanlikna med det justerte budsjettet for 2017 per KOSTRA-funksjon, innanfor kvart KOSTRA-tema. Sosiale utgifter, avskrivingar og fondsbruk/-avsetjing er ikkje med i tabellane. Årsak til avvika er samansett av mange større og mindre meir- og mindreforbruk i forhold til budsjett. Det er dei største avvika som vert kommentert på kvart rammeområde .

⁶ KOSTRA=KOMmuneSTatRApportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

4.3 Finans og fellespostar

4.3.1 Om tenestene

Det meste av det som ligg under funksjonane «Finans» ligg i budsjettskjema 1A. Finans og fellespostar er heller ikkje eit eige tema i KOSTRA, men ein del av nøkkeltala i A, Finansielle nøkkeltal og administrasjon, styring og fellesutgifter som i budsjettdokumentet delt opp i tre. Det er ikkje nokon direkte tenesteproduksjon i dette tema, men her ligg nokre fellespostar. Følgjande funksjonar er med:

- Funksjon 172 er eigenkapitaltilskot KLP og sikringsordning. Funksjon 173 – Premiefond ligg og her, men pensjonskontoane er trekt ut og vert presentert under «Fellestema: Sosiale utgifter».
- Funksjon 180 gjeld utgifter til kommunale råd og utval, beredskapsplanlegging, forsikring og leige av rettslokale.
- Funksjon 190 er ein mellombels støttfunksjon for postar som vert fordelt til andre KOSTRA-tema i løpet av året. Det gjeld og funksjon 880 der det ligg innsparingskrav som ikkje er konkretiserte på andre KOSTRA-tema. Etter kvart som tiltaka kjem i gang, vert krava ført ut av denne tenesta og inn på andre tenestekområde.
- Funksjon 860 er motpost til avskrivningar som er fordelt på dei andre funksjonane.
- Mesteparten av det som ligg i funksjon 870 ligg i budsjettskjema 1A, men i 1B ligg gebyr på bl.a. sertifikatlån

4.3.2 Mål og tiltak

Sidan det ikkje er eigen tenesteproduksjon for dette tema, er det ikkje utarbeidd eigne mål og tiltak her.

4.3.3 Økonomiske rammer

Kostrafunksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavelag
Finans og fellespostar	-35 634	-36 903	-1 269	-40 049	-3 146	-46 524
172 PENSJON	15	-1	-16	0	1	0
173 PREMIEFOND	52	18	-34	0	-18	0
180 DIVERSE FELLESUTGIFTER	566	1 237	671	536	-701	536
190 INTERNE SERVICEENHETER	-322	-317	5	-257	60	-246
800 SKATT PÅ INNTEKT OG FORMUE	0	20	20	0	-20	0
850 GENERELT STATSTILSKUDD VEDRØRENDE FLYKTNINGER MV.	-53	319	372	319	0	0
860 MOTPOST AVSKRIVNINGER	-35 588	-38 113	-2 524	-39 984	-1 871	-39 984
870 RENTER/UTBYTTE OG LÅN (INNLÅN OG UTLÅN)	95	89	-7	101	12	101
880 INTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-400	-155	245	-763	-608	-6 931

Funksjon 180 har eit overforbruk på 0,7 mnok fordi forsikringane på teknisk vart budsjetttert på funksjon 121.

Funksjon 860 er motpost avskrivningar. Avviket i forhold til budsjett er 1,8 mnok.

Funksjon 880. På denne funksjonen vart diverse uspesifiserte innsparingstiltak plassert i budsjett 2017. I løpet av 2017 er dei fleste innsparingane realisert og plassert på rett funksjon, men det låg att 0,8 mnok etter 2. tertial. Summen på 0,2 mnok i rekneskap, gjeld avsetning tap på krav som kan koma i 2018, som ikkje er knytt til ei spesifikk tenesta endå.

4.4 Styring og kontrollverksemd

4.4.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld to funksjonar; 100 – Politisk styring og 110 – Kontroll og revisjon.

Dette er eit lite, men grunnleggjande rammeområde for ein kommune si rolle i demokratiet. Utgiftene går til tilskot til politiske parti og grendeutval⁷, løn⁸, godtgjersle, tapt arbeidsforteneste, frikjøp, refusjonar arbeidsgjevarar, møteutgifter og transport til politikarar og kontrollutval.

Hordaland fylkeskommune har sekretariatsarbeidet for kontrollutvalet og revisjonen vert utført av Deloitte.

Gjeldande politisk organisering vart vedteke av heradsstyre 6.10.2015 (HST-071/15):

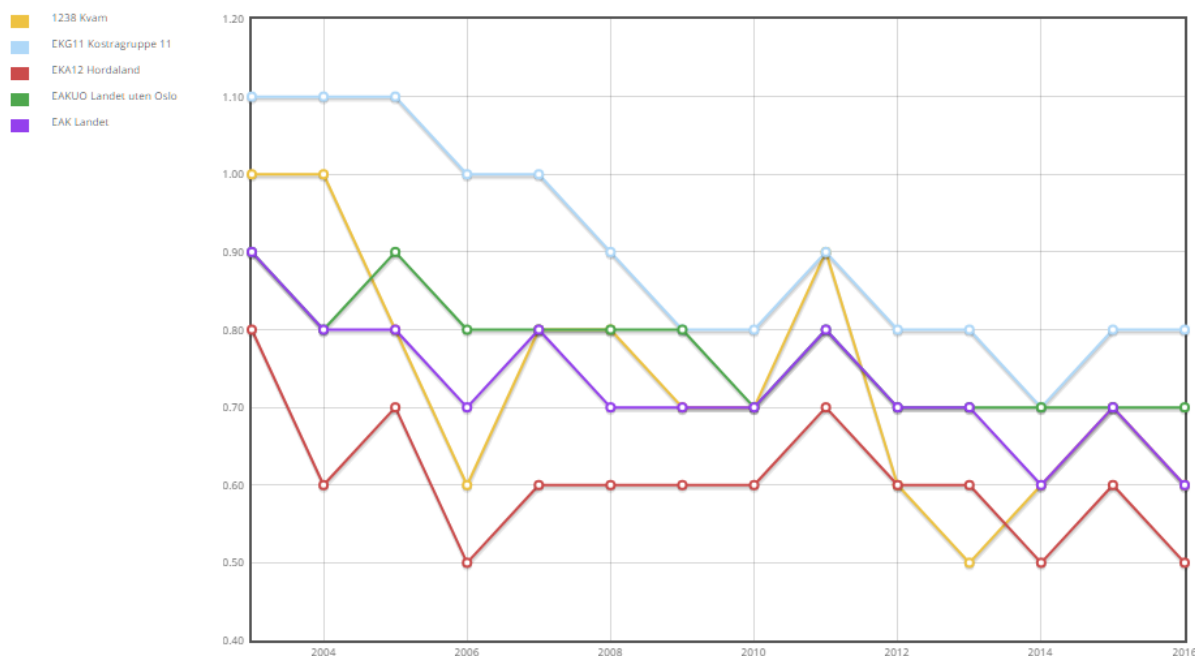
⁷ Rådsutval som ungdomsrådet og rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og eldre høyrer til KOSTRA-tema «Fellespostar», funksjon 180

⁸ Arbeidsvilkåra for folkevalde i Kvam herad 2015-2019 vart vedteke i heradsstyremøte (HST-070/15) 6.10.2015. Ordføraren si løn skal vera tilsvarande som løna til ein stortingsrepresentant. Varaordføraren får ei fast godtgjersle på 10% av ordførargodtgjersla. Leiar for næring, plan og bygg får ei fast godtgjersle på 3,5% av ordførargodtgjersla. Andre politikarar får møtegjersle per møte.

4.4.2 Utvalde nøkkel-tal:

Kvam har lege høgt på brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 100 og 110, men det er seinare år gjort innsparingar som nedlegging av utval og samanslåing av råd. Dei samla utgiftene ligg no under nivået i gruppe 11, og på linja med landet (0,6). Utgiftene til området aukar anna kvart år på grunn av gjennomføring av val. Grafen under er henta frå KOSTRA-databasen, og viser Kvam sine tal i gult.

Tidsserie

Utgiftene til funksjon 110 ligg under landssnitt og gruppe 11, men litt over Hordaland.

4.4.3 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Lokaldemokrati ⁹ - Valdeltaking - Legitimitet til kommune - Legitimitet til folkevalde - Dialog mellom folkevalde og innbyggjarar mellom val - Påverknad på tenester - Høve til å medverka i lokalsamfunnet	Påliteleg styre – tillit til folkevalde sin ærlegdom og styringsorgana sin funksjon	Ferdigstilla arbeid med etiske retningslinjer for politikarar Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert	Nye etiske retningslinjer for folkevalde vart vedtekne hausten 2017. Delegeringsreglement er publisert, men førebels ikkje i innkjøpt programvare.
	Ansvarleg styre – at innbyggjarane kan følgja med i politikken og stilla dei styrande til ansvar	Overføra heradsstyremøte på nett, «live» og for ettertid («Kommune-tv») Lett tilgjengeleg innsyn i offentlege dokument i innsynsportalen til Kvam herad	F.o.m. desember 2016 er «Kommune-tv» teke i bruk med direktesending av HST-møta på nett og tilgjengelege opptak i etterkant av møta f.o.m. 12.12.2017. Møteinnkallingar og –protokollar ligg tilgjengeleg på nett 24/7.

⁹ Kjelda: «Hvordan fungerer lokaldemokratiet? Kartlegging av innbyggernes og folkevalgtes erfaringer og oppfatninger», prosjektrapport etter samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Kommunenes sentralforbund (KS):

<http://www.bedrekommune.no/bedrekommune.no/filestore/bedrekommunenno/lokaldemokratirapport.pdf>

	Borgarnært styre – høve for innbyggjarane å delta i og påverka politikken	Gjennomføra val i tråd med regelverk Leggja til rette for valdeltaking Arbeidsvilkår for folkevalde i tråd med HST-070/15	Gjennomført stortingsval hausten 2017. Valdeltakinga var på 81,2 % i Kvam vs. 78,2 % i landet. Arbeidsvilkårskomiteen lagt til grunn i 2017.
	Effektivt styre – evne til å levera tenester som er i samsvar med innbyggjarane sine behov, samt dei folkevalde sine evne til å styra kommunen	Gjennomføra brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet	Gjennomført KS si lokaldemokratiundersøking

4.4.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavsleg
Styring og kontrollverksemd	4 182	4 704	522	4 745	41	4 733
100 POLITISK STYRING	3 554	4 134	580	3 875	-260	3 862
110 KONTROLL OG REVISJON	628	570	-59	870	301	870

Funksjon 100 Politisk styring har eit meirforbruk på netto 0,3 mnok. Det er nytta 0,2 mindre i godtgjersle og frikjøp til politikarar, men 0,4 meir til tenestefrikjøp/refunderte lønsutgifter politikarar.

Funksjon 110 Kontroll og revisjon har eit netto mindreforbruk på 0,3 mnok. Det er brukt 0,2 mnok mindre til revisjonen og sekretariat for kontrollutvalet i 2017 enn budsjettet. Utgiftene til møtegodtgjersle og kurs for kontrollutvalsmedlemmene vart 0,1 mnok lågare enn budsjettet.

4.5 Administrasjon

4.5.1 Om tenestene

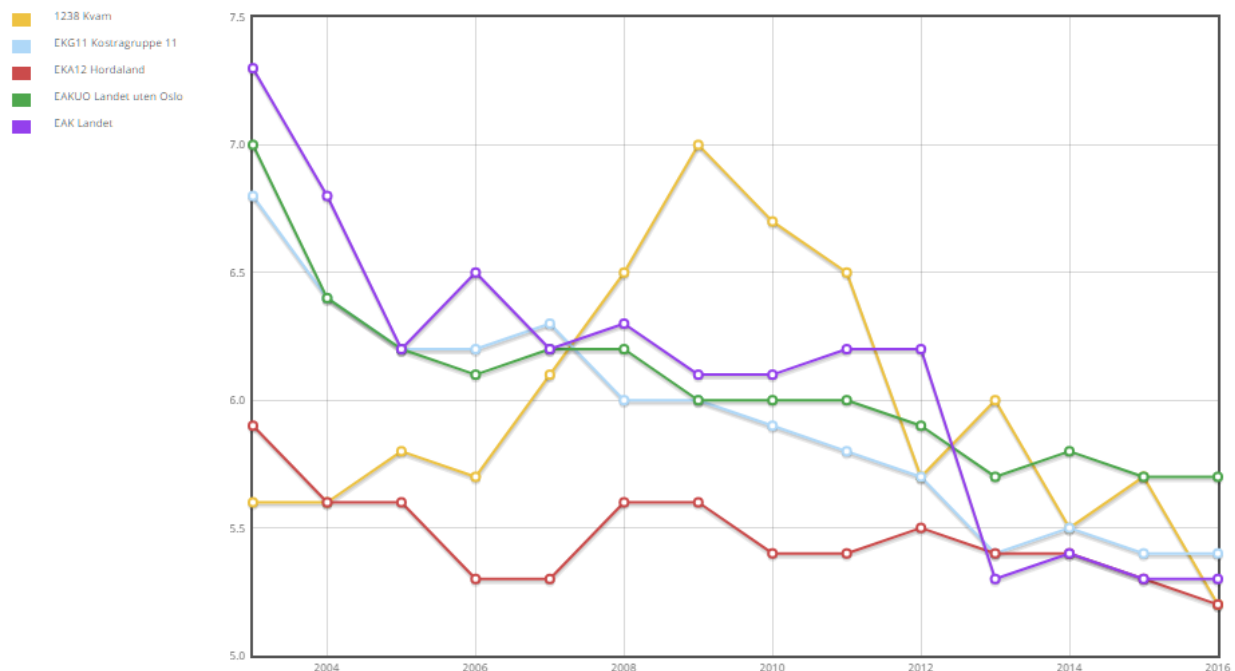
Følgjande tenester vert utført i funksjon 120: Administrativ leiing, politisk sekretariat, merkantile oppgåver, IKT, informasjon, kantinedrift, juridisk og administrativ rådgjeving, innkjøp og økonomiforvaltning, organisasjons- og personalutvikling. I tillegg har rammeområdet/tema utgifter til eigdomsforvaltning (funksjon 121) og reinhald, forvaltning, drift og vedlikehald av rådhuset (130).

4.5.2 Utvalde nøkkeltal:

Kvam herad deltok hausten 2015 i Agenda Kaupang si samanlikning av kommunar sine administrative stillingar. Undersøkinga viste at Kvam låg litt over snittet når ein samanlikna administrative stillingar per 1.000 innbyggjarar, og under snittet dersom ein såg dei administrative stillingane opp mot bemanning. Etter det har rådmannen arbeidd vidare med å redusera dei administrative utgiftene, og i 2017 er det i tillegg gjennomført ned bemanning i Stab. Når det gjeld brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 120, 121 og 130, låg Kvam i 2016 på det lågaste nivået, samanlikna med andre i KOSTRA:

Kvam herad	
Nøkkeltall	
Innbyggere pr 1.7.2015	8 459
Samlet bemanning - årsverk	681,66
Administrative årsverk - til sammen	30,85
Herav årsverk til administrativ ledelse	3,2
Herav årsverk til stabs- og støttefunksjoner	27,65
Administrativ andel	4,53
Administrative stillinger pr 1.000 innbyggere	3,65
Antall resultatenheter	5
Samlet administrativ støtte i driftsenhetene	3,97

Tidsserie

4.5.3 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Samspel mellom folkevalde og administrasjon	Det er god tillit og avklarte roller mellom folkevalde og administrasjonen	Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert Samarbeidsmøte ordførar/varaordførar – rådmann Syta for at saker til politisk handsaming er forsvarleg utgreidd, innanfor fristar Syta for at vedtak vert sett i verk	Delegeringsreglementet er publisert, men førebels ikkje i innkjøpt programvare. Det er gjennomført jamnlege møter mellom rådmann og politikarar. Alle budsjettvedtak vert følgt opp og meldt tilbake på i tertialar og årsmelding.
Internkontroll - Kommunelova §23, 2. ledd: <i>Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjer, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.</i>	Kvalitet og effektivitet i tenesteproduksjonen	Vidare innføring av kontinuerleg kvalitetsforbetring i organisasjonen – LEAN Gjennomføra brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet Utnytta meir av funksjonalitet i politikarportal Bruka ny språkprofil i saksskriving og kommunikasjon med andre (Klart språk) Ta i bruk nytt kvalitetssystem	Gjennomført satsing med 3 leiarsamlingar og 4 samlingar for Lean-rådgjevarar. Etablert Lean koordinatorteam (3 pers). Utdanna 15 nye Lean rådgjevarar i samarbeid med KS konsulent. Kommunen gjennomførte nokre undersøkingar i 2017 utanom bedrekommune.no, og starta med opplæring i, og tilrettelegging for 2018. Ny språkprofil gjort kjent og nytta i bl.a. skriving på nye nettsider. Avviksmodulen i nytt kvalitetssystem teke i bruk.
	Heilskapleg styring og rett utvikling	Ferdigstilla administrativt delegeringsreglement Ta i bruk og utvikla målstyringssystem	Administrativt delegeringsreglement og målstyringssystem vart ikkje ferdigstilt.
	Godt omdøme og legitimitet	Laga informasjons- og kommunikasjonstrategi Ta i bruk nytt kvalitetssystem for dokumentstyring, avvikshandtering, ROS-analyse og årshjul. Gjera kjent dei etiske retningslinjene for å oppnå tillitsskapande forvaltning som på ein høg etisk standard	Ny kommunikasjonsstrategi vedteken i HST-058/17. Avviksmodul i nytt kvalitetssystem teke i bruk. Etiske retningslinjer gjort kjent, og dilemma-trening gjennomført.

	Etterleving av lover og reglar	Ta i bruk nytt kvalitetssystem for m.a. avvikshandtering Følgja opp tilsyn Ajourhald og gjera kjent delegeringsreglement	Avvikssystem teke i bruk. Delegeringsreglement publisert.
Organisasjons- og personalutvikling	Måloppnåing gjennom leiing og styring	Gjennomføra og følgja opp ny medarbeiderundersøking, ved bruk av KS sin 10-faktor-modell. Gjennomføra leiarsamlingar Laga opplæringsplan og plan for kompetansedeling Sjå og eige kapittel for «Kvam herad som arbeidsgjevar»	10-faktorundersøking gjennomført. Oppfølging er starta, og vert gått gjennom i leiarsamlingar i 2018. Det var 3 leiarsamlingar i 2017. Arbeid med opplærings- og kompetanseplan start opp. Gjennomført fleire korte opplæringsøkter i bl.a. nye system i 2017.
Økonomiforvaltning	Føremål for økonomireglement: - Skildra økonomi- og rekneskapssystem - Effektiv og forsvarleg økonomiforvaltning - Økonomistyring - Tilfredsstillande avgjerslegrunnlag for folkevalde - Sikra politisk påverknad i budsjettprosess og økonomistyring - Dokumentera viktige økonomirutinar - Sikra kontinuitet i samla økonomiforvaltning	Revidera økonomireglement Oppdatera rutinar i tråd med nytt løns- og økonomisystem Auka og enklare tilgang til løns- og økonomisystem for medarbeidarar og tilsette Følgja opp og gjennomføra innsparingstiltak Laga utkast til økonomiplan i junimøte og budsjettkonferanse i november Gjennomføra vidaregåande kurs i kommunerekneskap for controllerar	Revisjon i økonomireglement utsett til 2018. Nytt løns- og økonomisystem teke i bruk. Innsparingstiltak gjennomført i dei fleste einingar, men enkelte tiltak krev meir tid. Utkast til økonomiplan utarbeidd i juni, og lagt til grunn for budsjettet. 4 medarbeidarar gjennomførte vidaregåande kurs i kommunerekneskap.
Innkjøpsstrategi - Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk	Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk - Rett kvalitet for å dekkja behova til kommunen på best mogleg måte - Fremja effektiv ressursutnytting - Gjennomføra effektive innkjøpsprosessar - Fremja konkurranse - Ta samfunnsansvar	Gjennomføra tiltak i tråd med tiltaksplan i nyleg vedteken innkjøpsstrategi for 2017-2020	Tiltak i hovudsak gjennomført, men det vart ikkje gjennomført møte med leverandørmarknaden, og det må arbeidast vidare med dei andre tiltaka.

Føremålstenleg og framtidsretta IKT-satsing	Digitalisering av tenester til innbyggjarar og næringsliv	Gjennomføra tiltak i tråd med «Digitaliseringsstrategi 2014-2018», sjå vedlegg til budsjett for oppdatert tiltakslista	Mange av tiltaka er gjennomført, nokre har vist seg å vera uaktuelle, og andre er vidareført i ny digitaliseringsstrategi for 2018-2021 i vedteken i HST-058/17
	Digitalisering av administrative tenester	Ta i bruk ny internettportal der interessantar har tilgang 24/7/365 Ta i bruk nytt system for - Løn og personal - Fakturahandtering - Rekneskap - Rekruttering - Lønsforhandlingar - Innkjøpssystem Ta i bruk SvarINN Auka bruk av SvarUT Kampanje for å auka bruk av eFaktura/AvtaleGiro Lønsslipp og reiserekning på web Laga digitale skjema til web	Arbeidet med ny heimeside starta i 2017, og lansert 20.2.18. Trass vår 17 år gamle heimeside, auka bruken med 15 % i 2017. Interessa for lagsportalen var dalande i 2017, bruken gjekk ned med 30%. Nytt løns- og økonomisystem vart teke i bruk (Visma), med faktura, rekneskap, lønsforhandlingar og innkjøp. I løpet av 2017 er digital reiserekning tatt i bruk i deler av organisasjonen. Andelen lønsslipp på e-post har auka frå 75% til 88% frå 2016 til 2017. Andel elektroniske faktura har auka frå 27% til 34%. Nytt rekrutteringssystem vart utsett til 2018. SvarUt/INN Kvam tok i bruk SvarUT i mars 2016, og SvarINN mars 2017. SvarUt /Inn var i 2017 berre knytt til Acos – WebSak. Tal sendingar via SvarUT i 2017 var 11 340 stk. mot 5 400 i 2016. Sendingar via sakssystemet auka ikkje, men me tok i bruk masse-utsendingar. Me må få opp bruken via sakssystema, og innbyggjarane må venja

			seg til digital postgang. Berre 1/3 av kvemmingar over 15 år har skaffa seg digital postkasse. Digitale skjema Kvam herad har programvare for skjemadesign og utvikla fleire skjema i 2017, men få fagsystem er tilpassa skjemaimport.
Arkivplan	Offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid	Tilgang til offentlege dokument via innsynsportal Nytt Interkommunalt arkiv Hordaland (IKAH) til langtidslagring av personregisteret og elektronisk depot. Saksarkivet er lagra i depot i heradet. Vedlikehalda og gjera kjent internt kvam.arkivplan.no	www.kvam.no har hatt dokumentinnsyn sidan våren 2002. Medlem/eigar av IKAH sidan 1987. Arkivplan revidert i 2017.
Eigedomsforvaltning	Eigedomsforvaltning skal - dekkja prioriterte brukarbehov - ha effektiv arealutnytting - ha verdibevarande vedlikehald - vera kostnadseffektiv - ha målretta utviklinga av eigedomane sine kvalitetar - vera hensiktsmessig organisert - ha rette økonomiske rammevilkår - ivareta lovpålagte krav	Sjå eige sær-tema for kommunale bygg. Gjennomføra sal i tråd med salslista og innanfor EØS-regelverk	Steinsdalen skule, Soltorp og ei tomt vart seld i 2017.

4.5.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Administrasjon	28 713	27 699	-1 014	27 678	-21	28 991
120 ADMINISTRASJON	25 781	24 624	-1 157	24 285	-338	25 568
121 FORVALTNINGSUTGIFTER I EIENDOMSFORVALTNINGEN	1 709	1 788	79	2 076	288	2 094
130 ADMINISTRASJONSLOKALER	1 223	1 287	64	1 316	29	1 329

Funksjon 120 Administrasjon har eit netto overforbruk på 0,3 mnok.

Det er brukt 0,8 mnok meir i lønsutgifter og 0,7 mnok i auka utgifter til kjøp. Utgiftene er delvia dekket med 1,3 mnok i auka inntekter frå sal (0,9), refusjonar (0,4). Dei auka utgiftene gjeld blant anna 0,5 mnok meir til kurs (refundert) og 0,2 mnok meir til porto då det er for få som førebels les post frå kommunen digitalt. I tillegg er det brukt 0,1 mnok meir til P19172, Lean – fase 2 enn budsjettert, som må justerast for i 2018.

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eigedomsforvaltninga har eit mindreforbruk på 0,3 mnok, det skuldast at forsikringspremien er kostnadsført på funksjon 180 som har tilsvarande overforbruk på 0,7 mnok. Det er etterslep på manglande refusjonsinntekter for sjukeløn med 0,3 mnok og auka transportutgifter med 0,1 mnok.

Funksjon 130 Administrasjonslokale har ingen vesentlege avvik.

4.6 Barnehage

4.6.1 Om tenestene

Barnehageområdet omfattar funksjonane 201-Førskule, 211-Styrka tilbod til førskulebarn og 221-Førskulelokale og skyss i KOSTRA.

Barnehagedrifta vert regulert av gjeldande Lov om barnehagar, Barnehagelova og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Det nasjonale regelverket definerer kva ein barnehage er, stiller krav til det pedagogiske innhaldet og gjev nærare reglar for bemanning, areal og styringsorgan. Barnhagelova § 12 a regulerer retten til barnehageplass. I Kvam er det barnehageplass til alle som har lovfesta rett til barnehageplass etter barnehagelova (pr. definisjon full barnehagedekning). Barn som ikkje har lovfesta rett, men som ynskjer plass får ikkje tilbod om plass. I praksis har born som er fødte etter november eitt år, ikkje lovfesta rett til barnehageplass før 1/8 neste år.

Føremålsparagrafen i Barnehagelova § 1: *Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.* Barnehagen er ei pedagogisk verksemd, og skal vera eit trygt og godt oppvekstmiljø til borna sitt beste. Det er foreldra som har hovudansvaret for utviklinga til borna. Med fokus på lek, trivsel og omsorg samarbeider barnehagane med foreldra om å gjera barnehagen til ein positiv utviklingsarena. Det er om lag 81,5 årsverk til grunnbemanning i barnehage, som tilsvarar 110 tilsette. 5,4 årsverk er knytt til tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsevne etter § 19g i barnehagelova.

Årsplan. Alle barnehagar skal utarbeida ein årsplan som skildrar barnehagen sitt pedagogiske arbeid med mål, metodar og aktiviteter. Årsplanen er basert på ny Rammeplan for barnehage frå 01.08.17, og er ei forskrift til barnehagelova som gjev retningslinjer for barnehagen sitt verdigrunnlag, innhald og oppgåver. Barnehagelova set krav til bemanning og personell i barnehagen. Styrar og pedagogisk leiar skal ha pedagogisk høgskuleutdanning. Barnehagen vert leia pedagogisk og administrativt av styrar. Det er styrar og pedagogisk leiar, i samarbeid med det andre personalet, som skal sikra at barnehagen gjev eit kvalitativt godt tilbod til borna. Foreldra skal ha høve til å delta og medverka i planlegginga av barnehagen sitt innhald, og barnehagen sitt samarbeidsutval fastset årsplanen.

Vedtekter. I samsvar med Lov om barnehagar har Kvam heradstyre vedteke felles vedtekter for dei kommunale barnehagane, som inneheld generelle føresegner om drifta, og opplysingar som er av særleg verdi for foreldra sitt forhold til barnehagen.

Kvam Herad er ferdig med strukturendringar på barnehagefeltet, og har i dag 5 nybygg/utvida kommunale barnehagar i dei 5 største bygdene. Norheimsund og Strandebarm barnehagar vart ferdige våren 2017, og hadde offisiell opning i september 2017.

Kvam herad har eit system for rettleiing og oppfølging av nyutdanna barnehagelærarar.

Barnehagane deltek i felles kompetanseheving i samband med satsinga på Læringsmiljø og pedagogisk analyse (LP). Gjennom kompetanseheving, utvikling av kollektiv kapasitet i styrargruppa og fokus på felles systemarbeid på barnehagefeltet, har Kvam Herad mål om å gje borna ein trygg og god barnehagekvardag.

PPT skal arbeida for barn, foreldre og tilsette i barnehage og i skule, både på individ- og systemnivå, i høve sakkunnig vurdering, kompetanseheving og organisasjonsutvikling. Barn i barnehage som har behov for ekstra oppfølging har rettar etter barnehagelova § 19a; «Rett til spesialpedagogisk hjelp». Kommunen skal fatta vedtak om tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsevne etter ny § 19 g i barnehagelova. PPT arbeider i eit støttesystem med tidleg innsats inn mot alle barnehagar, for å styrkja dei til både å oppdaga tidleg og setja inn tiltak tidleg. Den systematiske rettleiinga har som mål å styrkja

kompetansen hjå personalet i å fanga opp og hjelpe barnehagane til å setja i gang tiltak for barn som har behov for litt ekstra hjelp på eit tidleg stadium.

Høgt tal fleirspråklege barn i Kvam krev særleg godt tverrfagleg og tverretatleg samarbeid, der NAV og PPT er sentrale medspelarar for barnehage og skule. Barnehageplass til alle flyktningebarn og systematisk bruk av morsmålsassistentar ved oppstart er viktige tiltak for god integrering, og er no ein del av introduksjonsprogrammet for fleirspråklege barn og unge.

Ein god barndom hindrar fråfall frå utdanning og arbeidsliv i vaksen alder. Difor er kvalitet i våre barnehagar viktig. Forsking slår fast at høgkvalitetsbarnehagar er med på å utjamna sosiale skilnader, førebyggja psykiske helseplager, og styrkja barn si kognitive utvikling og hindra utanforskap. For å skapa høgkvalitetsbarnehagar må barnehageeigar saman med barnehagane jobba systematisk med kvalitetsutvikling. Dette handlar om tydeleg leiing, organisering av barnehagetilbodet, utvikling av kollektiv kapasitet, fagleg medvit og evne til omstilling og endring.

4.6.2 Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

		1238 Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
		2015	2016	2016	2016	2016	2016
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Prosent	87,8	89,3	91,5	91,4	91,5	91
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle	Prosent	14,8	16,4	11,4	12,7	14,5	16,4
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	Prosent	180 150	190 109	183 802	198 259	187 734	191 792
Andel styrere og pedagogiske ledere med barnehagelærutdanning	Prosent	88	94,1	92	96	91,9	91,3
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	Prosent	6,1	6,1	6,1	6,2	6	6
Korrigerte brutto driftsutgifter til styrket tilbud til førskolebarn (f211) per barn som får ekstra ressurser, kommunale barnehager	Prosent	85 731	72 400	101 257	128 858	88 713	79 110
Andel barn som får ekstra ressurser til styrket tilbud til førskolebarn, i forhold til alle barn i barnehage. Alle barnehager	Prosent	18,8	18,4	14,8	15,3	17,6	19,5

Kommunebarometer

Barnehage				257 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 50		
10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
KB: Kommunale barnehager	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
BEMANNING (KB): Oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (20 %)	11 892	11 896	11 951	370	11 363	1,7	1,7	1,6
FAGUTDANNING (KB): Andel styrere og ledere med pedagogisk utdanning (20 %)	87	88	95	272	95	3,2	3,4	5,3
FAGUTDANNING (KB): Andel øvrige ansatte i kommunale barnehager med pedagogisk utdanning (20 %)	31	31	36	190	36	3,0	2,8	3,8
ETTERSPØRSEL: Andel barn født før 1.9 (uansett bokommune), som hadde søkt om og ikke fått plass ved rapporteringstidspunktet (10 %)		0	0	1	10		6,0	6,0
KJØNN: Andel ansatte som er menn, alle barnehager (10 %)	5	6	5	219	9	2,6	3,2	2,5
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage siste år (10 %) (alle barnehager)	77,3	82,9	82,1	157	76,0	3,8	4,3	4,2
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage, snitt siste fire år (5 %)	69	73	79	168	74	3,4	3,3	4,0
AREAL (KB): Leke- og oppholdsareal per barn i kommunale barnehager (5 %)	6,2	5,7	6,5	216	5,9	2,1	1,6	2,1

Nøkkeltala viser at ca. 91% av alle 1-5 åringar i Norge går i barnehage. I Kvam går ca. 89% av alle barn mellom 1-5 år i barnehage, og kommunen har relativt mange minoritetsspråklege barn i barnehagen. Driftsutgiftene pr. barn ligg under Hordaland og landsnittet, men litt over kommunegruppa.

Grunnbemanninga i barnehagane i Kvam er i følge kommunebarometeret låg samanlikna mot dei kommunane som har best tall. Kvam kjem på 370. plass av totalt 428 kommunar.

Kvam har hatt ein nedgang i driftsutgifter knytt til ekstraressurs til barn med nedsett funksjonsevne og litt under landssnittet.

Andel personar med barnehagelærerutdanning eller anna pedagogiske utdanning og fagarbeidarutdanning i barnehage aukar, og dette er svært bra. I Kvam har alle styrarane godkjent utdanning. 36% av andre tilsette har pedagogisk utdanning og me ligg likt med landssnittet på 36%.

Leike- og opphaldsareal i barnehagen er eit av få nøkkeltal om barnehagen som ikkje går på grunnbemanning. Leike- og opphaldsareal måler berre areal innandørs og gjev difor ikkje eit faktisk bilde av arealet som er disponibelt for barna. I kommunebarometeret får Kvam forholdsvis låg karakter; 2,1 (der 1 er dårlegast og 6 er best) men dette er nok eit misvisande tal når ikkje noko av utearealet er medrekna.

4.6.3 Mål og tiltak

Visjon for barnehagane i Kvam: «Me skapar gode barndomsminner og livsglede»

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<i>Leiing</i>	Leiingsressurs i barnehagane skal vera i tråd med barnehagelova § 17.	Kvar barnehagane skal ha ein styrar. Barnehageeigar må i tråd med ny barnehagestruktur etablera rammer og rutinar for ny leiarstruktur. Barnehageeigar må leggja til rette for prosessar der leiarane er delaktige i utforming av leiarskap i barnehage jf. leiarhjulet og medarbeidahjulet	Har utdanna styrar i alle barnehagar. Er i ferd med å fastsetja rammer for leiarstruktur. Faste styrmøte ein gong/mnd. Refleksjon og analyse kring leiarrolla og skilnaden på administrasjon og leiing. Alle styrarar deltek på kommunal leiaropplæring. Alle tilsette har vore med å revidert medarbeidarplattform, medverknad gjennom deltaking og prosessar på personalmøter. Mange prosessar samstundes: medarbeidarplattform, Lean, 10-faktor, LP resultat.
<i>Kvalitet i barnehagen</i> Satsingsområder 2016-2017: - Språk - Sosial kompetanse	Ivareta og skapa inkluderande, spanande og trygge miljø/barnegrupper med vekt på lek, omsorg, glede, læring og utvikling.	Vurdera/prøva ut pedagogtettleiken på 50% i ein barnehage el. på ei avdeling.	Ved ledig plass/fagarbeiderstilling, lyser ein ut etter barnehagelærer. Har vore prøvd ut på einskilde avdelingar, med godt resultat.

	Auka og styrka fagleg refleksjon over eigen praksis - Auka bevisstgjerings rundt vaksenrolla i arbeidet med språk og sosial kompetanse Implementera ny Rammeplan Oppretthalda og kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagane i Kvam	Utarbeida felles mal for: årsplan, tilvenningsprosess og div. skjema t.d. foreldresamtalskjema LP som verktøy for å auka systematisk refleksjon over pedagogisk praksis Utarbeida felles pedagogisk plattform og handlingsplan for barnehagane Systemarbeid som fast tema på styrarmøte Laga rutinar/system for evaluering og oppdatering av gjeldande planar Nytta 1310.no Nytta PPT og KFL som rådgjevarar og kurshaldarar	Barnehagane i Kvam har felles mal for tilvenning og foreldresamtalar. Mal for årsplan manglar. Alle jobbar med å auka og styrka refleksjon over eigen praksis gjennom LP. Godt i gang med å analysera meir enn å slå fast, og bruka nyare forskning. Gjennom faste LP-grupper får dei tilsette øva på refleksjon over eigen praksis. Prosess for kollektiv kapasitet og systemarbeid på tvers av barnehagane. Det er utarbeidd visjon for barnehagane i Kvam og hovudmålsetjing. Det er ikkje utarbeidd felles pedagogisk plattform og handlingsplan. Plan mot mobbing og Beredskapsplan ved ulykker og død. Rammeplan-implementeringa er i gang. Leiing, kollektiv kapasitet og system, er faste tema på styrarmøta. Kvalitetssystemet 1310.no skal oppdaterast og nyttast meir systematisk. PPT/KFL vert nytta på system- og individplan. Gir kurs og rettleiing ved behov.
<i>Heilskapleg og likeverdige læringsmiljø</i>	Alle barn skal: oppleve å høyra til, verta inkludert, vera ein del av eit inkluderande fellesskap/ læringsmiljø. Få realisert sitt potensiale for	Systematisk arbeid med fokus på vennskap, trivsel og vaksne som ser. - <i>Jobba med vaksne sine haldningar</i> - <i>Ha dette som fast punkt i barnesamtalar, foreldresamtalar og avdelingsmøter</i>	Gjennom LP har tilsette vorte meir systematiske. Dette arbeidet aukar bevissteheita på kva ein arbeider med kvar dag. Jobbar med vaksne sine haldningar kontinuerleg. Tema på styrarmøta.

	utvikling og læring-språkleg sosialt og fagleg Ingen skal oppleve å bli (mobba)utestengt i barnehagen	Implementera og følgja opp handlingsplan mot mobbing Innføra LP modellen – Læringsmiljø og pedagogisk analyse.	Mobbeplan fins, lite arbeid med siste år pga av andre satsingar, men ligg i botn av alt. LP-Modellen er innført, er i øvingsfase. Er godt i gang med å implementera LP som ein metode til bruk i barnehagen både på avdelingsmøter og personalmøter. Betre analyse og refleksjon i pedagogisk arbeid.
<i>Minoritetsspråklege barn i barnehagen</i>	Tilstreba barnegrupper som er godt samansett med tanke på kjønn, ressursar, språk og nasjonalitet	Setja inn kvalifisert morsmålsassistent dersom barnet ikkje forstår norsk. Implementera ny introduksjonsplan for minoritetsspråklege barn i barnehagen Gje skriftleg informasjon til føresette på deira morsmål.	Flest born med med fleirspråkleg bakgrunn i Norheimsund og Øystese/Sjydnahaugen barnehagar. Foreldre opplever det som utfordrane å få barnehageplass utanfor sentrum med tanke på levering/henting. Bruker morsmålsassistent på heilt nye flyktningeborn. Få fleirspråklege i utkantane. Språkgrupper i alle barnehagane. Her kan ein bli betre! Fleire nasjonale oversetjingar som kan nyttast
<i>Rekruttering, Kompetanseheving/veiledning</i>	Andel tilsette med pedagogiske utdanning skal minimum ligg på landssnittet Rekruttera og behalda barnehagelærarar, fagarbeidarar og vikarar i alle deler av kommunen	Gje studiestøtte til fast tilsette som vil ta barnehagelærerutdanning. Gje barnehagelærer tilbod om vidareutdanning i relevante fag-områder t.d. språk. Gje rettleiing til nyutdanna barnehagelærarar Utarbeida «opplæringspakke» til vikarar.	Ingen faste tilsette som tek barnehagelærerutdanning no, planlegg å jobba meir offensivt med rekruttering. Kontinuerleg tilbod, få som tek vidareutdanning i dag. Fast veiledning vert gjeve nyttilsette 2 første åra av 2 lærarar, både på gruppe- og individnivå. Tematisert, ikkje fullført. Blir jobba med i barnehagane. Har eit informasjonshefte til alle nyttilsette med info om

	Auka tilsette sin kompetanse rundt vald og seksuelle overgrep mot barn	Kurs for alle tilsette med tematikk: vald og overgrep mot barn	barnehagen. Alle tilsette fekk auka kompetanse om seksuelle overgrep mot barn 2/1-18
<i>IKT-digitaliseringsstrategi</i>	Alle barnehagane har nok og relevant IT-utstyr og godt trådløst nettverk Auka kunnskap hjå alle tilsette om bruk av digitale verktøy i barnehagekvardagen	Gjennomføra tiltaka i tråd med digitaliseringsstrategien Internopplæring Nettverk – dela erfaring/kunnskap	Alle tiltak ikkje gjennomført pga utfordringar med tilgang og utstyr. Alle pedleiarar skulle hatt ny pc. Nettbrett til barn med nedsett funksjonsevne innkjøpt til dei fleste. <i>Barnehagane treng betre kunnskap.</i> Nettverk i store barnehagar, ikkje i dei små. Her kan ein intensivera innsatsen.

4.6.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphøveleg
Barnehagar	46 215	46 564	350	50 862	4 298	49 119
201 BARNEHAGE	38 293	39 816	1 523	42 943	3 127	42 258
211 STYRKET TILBUD TIL FØRSKOLEBARN	3 636	3 851	214	4 751	901	3 753
221 BARNEHAGELOKALER OG SKYSS	4 285	2 898	-1 387	3 168	270	3 108

Funksjon 201 Førskule har eit mindreforbruk på 3,1 mnok. Det er eit mindreforbruk på lønn læringar på 0,5 mnok grunna mange nye lærlingar med låg løn fyrste året. Vidare er det eit mindreforbruk på 1,2 mnok knytt til vikar ved sjukdom og fødselspermisjon grunna lågare lønna vikarar og vanskar med å skaffe vikar. Brukarbetaling er 0,8 høgare enn budsjettet og ei rekkje andre øyremarka tilskot og refusjonar vart samla på 0,7 mnok meir enn budsjettet. Utgiftene til private barnehagar vart 0,1 mnok høgare grunna moderasjon i foreldrebetaling.

Funksjon 211 Styrka tilbod til førskulebarn har eit mindreforbruk på 0,9 mnok. Mindreforbruket skuldast i hovudsak lågare lønskostnader grunna lågare behov, samt høgare sjukelønsrefusjonar.

Funksjon 221 Førskulelokale og skyss har eit mindreforbruk på 0,3 mnok til løn til forvaltning, drift og vedlikehald (FDV) og reinhald

4.7 Grunnskuleopplæring

4.7.1 Om tenestene

Grunnskule omfattar funksjonane 202-Grunnskule inkl. pedagogisk psykologisk teneste (PPT), 213-Vaksenopplæring, 214-Spesialsular (Kvam har ingen), 215-Skulefritidstilbod, 222-Skulelokale, 223-Skuleskyss. Kommunelagoped 0-100 år inngår som ein del av 213-vaksenopplæring.

Grunnskuledrifta vert regulert av gjeldande Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, *Opplæringslova*, og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Lova handlar om rettar og plikter knytt til opplæring og skulegang i Noreg. Formålsparagrafen § 1-1: *Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.*

Det er 6 kommunale og ein privat grunnskule i Kvam herad;

Strandebarm skule 1-10
Tørvikbygd skule 1-7
Norheimsund skule 1-7
Øystese skule 1-7
Kvam ungdomsskule 8-10
Ålvik skule 1-7
Norheimsund friskule 1-10

Kvam har 1059 grunnskuleelevar. Det er om lag 145 årsverk i grunnskule/SFO fordelt på 210 tilsette. Læreplanverket for Kunnskapsløftet i grunnskulen og i vidaregåande opplæring gjev fundamentet for opplæringa i skule og bedrift. Kunnskapsløftet består av Læreplanar for fag, Generell del av læreplanen, Prinsipp for opplæringa, fag- og timefordeling og tilbodsstruktur. Læreplanen sin generelle del utdjuar formålsparagrafen i opplæringslova, gjev overordna mål for opplæringa, inneheld verdi- og kunnskapsgrunnlaget, og det kulturelle grunnlaget for grunnskulen.

Opplæringslova §13-10 fastset at skuleeigar pliktar å utarbeida ein årleg rapport om tilstanden i opplæringa. Rapporten skal drøftast av skuleigar, dvs. heradstyret, og leggjast fram for heradstyret årleg. «Tilstandsrapporten» skal framtidig kallast «kvalitetsmelding for grunnskulen i Kvam», og det er i gang ein prosess for å auka politisk medverknad kring utarbeiding av innhaldet, samt gjera dokumentet meir lesarvenleg og lettles.

SFO. Om lag 155 elevar 1-4.klasse har SFO-tilbod. Kommunen pliktar å ha eit skulefritidstilbod, (jf. § 13-7 i opplæringslova). Dei kommunale SFO vert drivne i samsvar med lov og føreskrifter, og kommunale/lokale retningslinjer. Innhaldet skal ta utgangspunkt i borna sin trong for omsorg og lek, og fremja sosial læring. I tillegg til kulturaktivitetar skal fysisk aktivitet, frileik, oppleving og undring knytt til natur- og uteområde vera ein viktig del av dagen. Involvera musikk-/kulturskule og frivillige.

Vaksenopplæringa er heimla i Opplæringslova kapittel 4A, *Opplæring spesielt organisert for vaksne.*

- Norskopplæring i tråd med kvalifiseringsprogram for flyktningar, 58 elevar.
- Grunnskuletilbod. Vaksne som ikkje har vitnemål i einskilde fag, har rett på grunnskuleopplæring for vaksne § 4A-1. 9 elevar.
- Spesialpedagogisk avdeling for vaksne, § 4A-2. 22 elevar.

Elevane ved vaksenopplæringa skal få opplæring ut frå dei føresetnader dei har. Målsetjinga er at dei skal få kompetanse og haldningar som gjer dei i stand til å meistra eigne liv og høve til å delta i skule, arbeid og samfunn. Undervisninga skal vera tilpassa både med omsyn til organisering og innhald. Vaksenopplæringa samarbeider med andre deler av det kommunale tenesteapparatet slik at opplæringa kjem den enkelte elev, kommunen og arbeidslivet til gode.

PPT er heimla i Opplæringslova § 5-6: Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk psykologisk teneste. PPT har 2 lovkrav:

1) Tenesta skal sørgja for at det vert utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det, jf. § 5-1 om retten til spesialundervisning: Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning. I forkant av PPT si sakkunnige vurdering er det eit tett samarbeid med føresette, skule og andre hjelpetenester ved behov. Utgreiinga byggjer på kartlegging av eleven sine lære-føresetnader gjennom testing, observasjon og samtaler og vert samanfatta i ein utgreiingsrapport som vert lagt fram for føresette og skule før ein konkluderer. Den sakkunnige vurderinga er dokumentet som beskriv behov for spesialundervisning (§5.1), eller behov for tilrettelegging i ordinær opplæring (§1.3). PPT arbeider tverrfagleg og har tett kontakt med t.d. BUP. PPT er ein del av KFL.

2) Tenesta skal hjelpa barnehage og skule i arbeidet med kompetanseheving og organisasjonsutvikling for å leggja opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. På systemnivå i Kvam har PPT dei siste åra vore sentral i skulane og barnehagane sine store utviklingsprosessar innan inkluderande læringsmiljø, særleg knytt til redusering av spesialundervisninga i Kvam, og oppbygging av nye støttesystem i ordinær opplæring (sjå under budsjett-tekst barnehage og skule). PPT har ei sentral rolle i å kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagar og skular, slik at rutinar, prosedyrar og gjennomføring kring tidleg innsats/born som treng ekstra støtte, vert utvikla og drive likt i kommunen. Som ein del av systemarbeidet deltek også PPT i LP-arbeidet i skular og barnehagar, der dei er rettleiarar i arbeidet med å utvikla læringsmiljø og pedagogisk analyse i alle skular og barnehagar i Kvam.

4.7.2 Utvalde nøkkeltall

KOSTRA

		1238 Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
		2015	2016	2016	2016	2016	2016
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6	Prosent	122 008	125 574	113 172	105 839	104 736	104 956
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år, konsern	Prosent	98 004	99 390	91 380	84 019	83 872	83 473
Netto driftsutgifter til voksenopplæring (213), per innbygger, konsern	Prosent	773	680	276	228	211	232
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	Prosent	7,3	8,7	4,1	6,4	5,6	7,2
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	Prosent	7,6	8	8,3	7,2	7,8	7,8
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev, konsern	Prosent	106 535	107 721	98 589	91 913	91 514	91 130
Driftsutgifter til undervisningsmateriell (202), per elev, konsern	Prosent	1 556	1 606	1 774	1 519	1 510	1 477
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10. årstrinn	Prosent	11,8	11,6	12,2	13,9	13,4	13,7

Kommunebarometer

Grunnskole				157 .plass		Andel nøkkel tall som har blitt bedre 55		
20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkel tall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste fire år (10 %)	40,2	40,0	40,7	171	40,6	3,5	3,2	3,6
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste år (5 %)	40,3	41,8	40,3	291	41,2	3,5	4,3	3,0
FRAFALL: Andel elever fra kommunen som har fullført og bestått videregående Innen fem år (10 %)	74	72	80	65	73	4,4	4,0	5,1
NP 5. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (5 %)	49,1	48,4	47,8	287	50,0	3,5	3,1	2,8
NP 8. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (10 %)	49,5	49,6	48,9	221	50,0	3,2	3,4	3,0
NP 9. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (10 %)	51,0	51,3	52,1	198	54,0	3,4	3,1	3,2
SKOLEBIDRAG: Skoleresultater korrigert for sosiale faktorer på ungdomstrinnet, snitt siste to år (10 %)	3,4	3,3	3,3	238	3,4	3,4	2,7	2,7
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 1.-7. trinn (5 %)		91	62	329	71		5,2	2,8
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 8.-10. trinn (5 %)		84	92	39	60		5,0	5,4
UTDANNING: Andel lærere med godkjent lærerutdanning, 1.-7. trinn (2,5 %)	100	99	99	28	95	6,0	5,9	5,9
UTDANNING: Andel lærere med godkjent lærerutdanning, 8.-10. trinn (2,5 %)	98	94	97	95	96	5,7	4,7	5,4
TRIVSEL: 7. trinn, snitt siste fem år (5 %)	88	88	90	196	90	4,5	4,2	4,5
TRIVSEL: 10. trinn, siste fem år (5 %)	85	85	90	18	85	4,8	4,4	6,0
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 1.-4. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	8,1	6,7	5,8	157	5,2	3,2	3,8	4,2
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 5.-7. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	16,5	14,4	11,6	250	9,4	2,0	2,8	3,7
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 8.-10. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	18,8	15,3	12,8	272	10,4	1,3	2,3	3,4
LEKSEHJELP: Andel elever 1.-4. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	36	0	0	364	16	3,0	1,0	1,0
LEKSEHJELP: Andel elever 5.-7. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	0	27	25	215	30	1,0	2,5	2,4
LEKSEHJELP: Andel elever 8.-10. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	0	1	0	219	8	1,0	1,1	1,0

Mange av tala som står i kommunebarometeret er gjennomsnittstal frå dei fire siste åra og dei skil seg såleis frå Kostra-tal og tal som ein finn i Tilstandsrapporten.

Elevane i Kvam herad skil seg ikkje særleg frå landgjennomsnittet. Elevane trivst i stor grad på skulen og saman med lærarane sine. Prøveresultata viser at ved fullført grunnskule ligg elevane i Kvam på høgde med nasjonalt nivå. Det er særst god gjennomføringsprosent i vidaregåande skule for elevane frå Kvam, noko som indikerer eit solid grunnlag frå grunnskulen og at dei vidaregåande skulane i Kvam jobbar godt med å motivera elevane til å fullføra vidaregåande skulegang. Andel elevar som får spesialundervisning er synkende, og nasjonalt ligg talet på 7,9 prosent. I Kvam får 7,6 prosent av elevane spesialundervisning, ei halvering frå 2013, grunna den store satsinga og endringa i perioden

2013-2017. Kvam ligg framleis over kommunegruppe 11, Hordaland og Landet når det gjeld driftsutgifter pr elev. I hovudsak handlar det om skulestruktur, skysskostnader i ein langstrakt kommune, større andel fleirspråklege elevar enn kostragruppa, tal elevar pr.lærarårsverk og tilrettelegging for elevar med omfattande behov.

4.7.3 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Resultat	Alle elevar som går ut av grunnskulen skal meistra grunnleggjande ferdigheiter	Prioritera ressursar inn mot tidleg innsats Gje tilpassa opplæring og spesialundervisning v/behov Analysera prøveresultat og setja inn tiltak umiddelbart Lesing som grunnleggjande dugleik. Implementera leseplan i Kvammaskulen Utvikla læringsarenaen i tråd med ny forskning og gode læringsprinsipp: 1.Gje eleven forståing av eiga læring 2.Sjølvreleksjon hjå lærar 3.Standard for god undervisning 4.Positiv støttande elev-relasjon 5.Lærar leier tydeleg/strukturert 6.Tryggleik i handtering av bråk/uro 7.Formativ evaluering med elevane (jf. Nordal og Hattie 2009)	Styrking 1-2.klasse gjennomført. I arbeidet med å sikra kvaliteten på spes.ped.u, må ordinær undervsining ha god kvalitet. Prosess kring endring når resultata ikkje er gode, t.d. gutar som trivest dårleg på skulen. Variasjonar i korleis det fungerer, ikkje sams system på skulane enno. Nokre skular har utfordringar med å få det til. Leseplanen er ikkje teke godt nok i bruk. Døme på tiltak: Kurs for elevane i digital kompetanse Leseprosjekt på 5 – 6 trinn. Lesekurs 3-4 kl. Lesekurs for elevar som treng ekstra lesetrening. Mattekurs på nokre skular. Fast begrepsinnlæring på nokre skular. Ein lang prosess å endra eit system og haldningar, samstundes med innsparringar. Tiltaka er ikkje ferdig implementert, men er under godt arbeid. Hovudsatsing i 2017, implementering av LP-modellen som skal auka analyse-ferdigheter og refleksjonar kring oppretthaldande faktorar. Alle skular/lærarar skal arbeida etter ny forskning og med gode læringsprinsipp. Mykje godt arbeid.

Inkluderande læringsmiljø Trivsel/psykososialt miljø	Alle elevar skal oppleve å vera ein del av eit inkluderande læringsmiljø både fagleg og sosialt Alle elevane i Kvam skal trivast på skulen Ingen elevar skal oppleve å bli mobba Resultat frå elevundersøkinga skal vera på landssnittet eller betre	Tilsette på skulane er synlege og tilgjengelege for elevane. Vaksne grip inn straks om noko skulle oppstå Fylja skulane sine handlingsplanar i arbeidet med nulltoleranse mot mobbing Styrkja den tilpassa opplæringa Innføra LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse Fortsetja arbeidet med Vurdering for læring(VFL) Evaluera og vidareutvikla og støttesystem ved skulane. Plan for skulevegning	Kontinuerleg arbeid på skulane. Opplæring 15/8 kring § 9a trygt og godt skulemiljø. Rektor skriv aktivitetsplan ved mobbing. Døme på tiltak: Trivselsleiar-aktivitetar, vakt ute kvar morgon. Lærarar handhelsar på alle elevane ved skulestart. Ekstra vakt i pausar. Sosiale kompetansemål som er utarbeida med elevråd og ansatte. Felles fokus. Jobbe med auka elevmedverknad. Ulike aktivitetar med felles fokus på samhald som t.d.Internasional dag, venskaps-veke, Sjusete-veke, dans mot mobbing mm Fleire aktivitetsplanar når det vert meldt om mobbing, enn enkeltvedtak som det var før. Det tek tid før LP vert implementert Nyttar LP-analyseverktøyet i mange situasjonar Døme på VL: Korleis jobbar me felles for å få ein god time. Gjennomført juni 2017. Dette skal vera ein integrert del av alle lærarar si undervisning. Planen for skulevegning vert brukt.Skulane ynskjer at tenestene i KFL skal vera endå tettare på i skulevegningssaker.
Særskilt språkopplæring for minoritetsspråklege elevar i grunnskulen i Kvam.	Elevar skal få dekkja sine rettar i tråd med opplæringslova	Setja inn kvalifisert morsmålsassistent dersom barnet ikkje forstår norsk. Bruka kartleggingsverktøy Fatta enkeltvedtak Nytta PPT – rådgjeving og kompetanseheving Tverrfagleg samarbeid kring mottak/introduksjon.	72 elevar har hatt vedtak etter § 2.8, særskildt norsk. Noko ulik praksis på skulane. Viktig med intensiv start med morsmålsassistent. Kartlegging framleis ikkje godt nok i bruk, arbeider med innarbeiding av ny «Plan for introduksjon av born med innvandrar- og flyktningebakgrunn i barnehage og skule». Vidareføring for lik praksis på alle skular.

Kompetanseheving/ veiledning	Sikra tilstrekkeleg og rett kompetanse i skulen i tråd med nasjonale føringar og forskning	Gje lærar som manglar fagleg fordjuping i norsk, matematikk og engelsk tilbod om vidareutdanning jf. UDIR si satsing Gje lærar tilbod om vidareutdanning i relevante fag som t.d. tilpassa opplæring, Gje tilbod om rektorutdanning Gje veiledning til nyutdanna lærarar Tett samarbeid med PPT : • organisasjonsutvikling • kurs og rettleiar • deltek i lærande nettverk • deltek på rektormøte • rådgjevar for skuleleiing og lærarar både på individ – og systemnivå Rettleier foreldre	6 tilsette har vikarordning eller stipendordning 2017/18. 2 lærarar studerer engelsk. Kompetanse scorar bhg/skule dårleg på i 10-faktor. Me oppmodar lærarar som ikkje har kompetanse i fag om å søkja vidareutdanning. Har kartlagt kva kompetanse skulen manglar og oppfordra lærarar til vidareutd. 3 leiarar tek rektorutdanning. 11 nytilsette lærarar får veiledning, svært god tilbakemelding på tiltaket. Skuleleiinga har tett og fast samarbeid med PPT, dei deltek i barnehage- og skule si felles kompetanseheving: LP, og jobbar tett med skulane/lærarar i høve nettverk, spesialundervisning og støttesystem. Tilsette ved VO har delteke på regionale nettverk og etterutdanningskurs: «Korleis traumer verkar inn på vaksne si læring» «Vurdering for læring, 4 prinsipp» og «karrierelæring i norskopplæringa».
Kommunelogoped	Alle barn og vaksne med behov for behandling grunna språkvanskar skal få tidleg hjelp, jf. opplæringslova	I påvente av endringar ved henvising til logoped via Helfo blir logopedstillinga auka med inntil 20%.	Endringane i Helfo er ikkje utført, og behovet for logoped frå kommunen er derfor like stort. Ressursane er brukt i tråd med målet. 80% stilling er knytt til aldersgruppa 0-100.Talet på vaksne med behov for tidleg hjelp er i overkant på 30%. I ny rehabiliteringsplan jobbar ein no med korleis ein best mogleg kan gje logopedtenester til vaksne, utan at det går utover tilbodet til born og unge med behov for logopedhjelp, som å skilja ut ein del av stillinga til vaksne.

IKT	Tal maskinar: Målet er 1:1 frå 5-10 steg og 2:1 i småskulen. Digitale tavler i alle klasserom. Opplæring i digital programvare. Textpilot til alle som treng det.	Gjennomføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategien IKT som kompenserande hjelpemiddel for t.d. elevar med dysleksi	Strategien er delvis gjennomført, og maskinparken og elektroniske tavler er oppgrader i tråd med vedteken ramme i 2017. Treng fleire maskiner for å stetta målsetjinga. Ulikt på skulane, t.d. alle ungdomsskule-elevar på Strandebarm har pc, medan ikkje på Kvam usk. Kan betra internopplæringa på skulen Mål om tavler i alle klasserom er nådd. Har auka bruk av nettbrett i småskulane. Driv opplæring internt på skulen, men treng heile tida opplæring på ny programvare td. office 365. Pågåande prosess, men ikkje i mål.
Kvalitetssystem	Oppretthalda og kvalitetssikra internkontroll og systemtenkinga i skulane i Kvam	Nytta 1310.no, VOKAL og PULS Dela erfaring/kompetanse på tvers av skulane Fast tema på rektormøte Nytta PPT og KFL som rådgjevarar og kurshaldarar Gjennomgang av tenestetilbod psykisk utviklingshemma og laga heilskapleg tilbod saman med PLO-tenester	Skulane har desse programma, men dei vert brukt ulikt, målsetjinga er felles system og bruk på alle skular for å sikra kvalitet. 13.10 må oppdaterast og brukast meir systematisk. Kollektiv satsing og felles bruk krev langsiktig leiing. VO og PPT har tett samarbeid med fast kontaktperson på PPT. Utarbeidd årshjul for å sikra systematisk samarbeid og gjennomgang av tenestetilbodet etter Opplæringslova §§ 4A-1/4A-2. Utarbeidd fristar i saksgang mellom VO og PPT ved søknad om spesial- undervisning som sikrar flyteffektivitet.
Vaksenopplæring	Heilskapleg tenestetilbod		

4.7.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevet
Grunnskuleopplæring	105 392	102 163	-3 229	102 104	-59	102 779
202 GRUNNSKOLE	85 415	84 954	-462	83 184	-1 769	83 916
213 VOKSENOPPLÆRING	4 006	4 182	176	4 479	297	4 479
215 SKOLEFRITIDSTILBUD	1 505	1 540	35	1 563	23	1 877
222 SKOLELOKALER	9 794	8 313	-1 481	8 710	398	8 340
223 SKULESKYSS	4 672	3 174	-1 498	4 167	993	4 167

Funksjon 202 Grunnskule har eit meirforbruk på 1,8 mnok. 0,6 mnok er knytt til meirforbruk på lønnspostar inkl. refusjon til sjukelønn og fødselspermisjonar. Det er eit meirforbruk på 0,5 mnok til overføringar til private, og det er motteke 1 mnok mindre enn budsjettet frå andre kommunar knytt til elevar frå andre kommunar som bur i Kvam, samstundes er det eit mindreforbruk på 1,3 mnok i overføring til andre kommunar knytt til elevar i Kvam som går på skule i andre kommunar. Vidare er det eit overforbruk på 0,6 mnok knytt til IKT lisens og program og 1,1 mnok i meirforbruk på transportutgifter som heng saman med feilføringar mot funksjon 223 skuleskyss som har eit mindreforbruk på 1 mnok. Vidare mindre endringar på fleire driftspostar som samla gjev eit mindreforbruk på 0,3 mnok.

Funksjon 213 Vaksenopplæring hadde eit mindreforbruk på 0,3 mnok. Øyremerka tilskot vart 0,6 mnok høgare der 0,2 mnok vart nytta til kjøp av datamaskiner og 0,2 mnok gjekk til kjøp av opplæring frå fylkeskommunen.

Funksjon 215 Skulefritidstilbod ingen vesentlege avvik.

Funksjon 222 Skulelokale har eit mindreforbruk på 0,4 mnok. Knytt til FDV (reinhold, vedlikehald m.m.)

Funksjon 223 Skuleskyss har eit mindreforbruk på 1 mnok grunna feilføring mot funksjon 202.

4.8 Kommnehelse

4.8.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 232-Førebygging - skule og helsestasjonsteneste, 233-Anna førebyggjande helsearbeid og 241-Diagnose, behandling og rehabilitering. Tenestene vert i hovudsak utførte av folkehelsekoordinator, helsestasjonstenesta, ergo- og fysioterapitenesta, kommunepsykolog og legetenesta.

Folkehelse er samfunnet sin innsats for å fremja befolkninga si helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige tilhøve og medverka til å førebyggja psykisk og somatisk sjukdom, skade eller liding. Kvam herad har folkehelsekoordinator i heil stilling.

Folkehelsearbeidet er heilskapleg og omfattar både offentleg, privat og frivillig sektor. Målet er å utvikla eit samfunn som legg til rette for helsegunstige val, fremjar tryggleik og medverknad for den einskilde, førebyggjer sjukdom og skade og legg til rette for gode bu- og oppvekstvilkår.

Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019 » viser at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god helse.

Folkehelsekoordinator sine oppgåver er mellom anna: plan- og analysearbeid, samarbeid med frivillige lag og organisasjonar, utforming av søknadar, koordinering, planlegging og gjennomføring av tiltak innan ulike temaområde og tilrettelegging for eit systematisk og langsiktig folkehelsearbeid.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta

Helsestasjon- og skulehelsetenesta i Kvam herad er organisert i eining for oppvekst og er ei av tenestene i KFL (Kvam familie og læringssenter). Tenesta har nært samarbeid med eining helse- og omsorg. Tenesta har 6,95 årsverk inkludert leiar, og har base ved Norheimsund helsestasjon med utekontor ved legekontora i Strandebarm, Øystese og Ålvik.

Oppgåvene er heimla i Helse- og omsorgslova. Kommunen har ansvar for at tilbodet er tilgjengeleg for målgruppene, og at dei tilsette har nødvendig kompetanse og ressursar. Helsestasjon og skulehelsetenesta skal vera eit lågterskeltilbod. Kommunen har ansvar for å overvaka helsesituasjon til alle born i kommunen, og skal planleggja og gjennomføra tiltak som fremjar ei best mogleg fysisk og psykisk helse blant gravide, barn og unge. Tenesta skal leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta er eit allment tilbod til gravide, barn og ungdom i alderen 0-20 år og deira foreldre. Tenesta skal bidra til å førebygga sjukdom og fremja god fysisk og psykisk helse.

Hovudoppgåvene er helseundersøkingar, vaksinasjonar, opplysning, råd og rettleiing. Tiltak for å styrkja eigenmeistering hos barn og unge og korleis foreldra meistarar foreldrerolla, er også sentralt i arbeidet. Helsestasjonstenesta har eit heilskapleg perspektiv på førebygging og skal difor driva tverrfagleg arbeid.

Arbeidet vert utført av helsesøster, jordmor, lege og fysioterapeut. Det skal vera lett å oppsøkje tilbodet i helsestasjon og skulehelsetenesta, og brukarane skal oppleve at dei vert tekne på alvor med små og store helseproblem og utfordringar.

Helsestasjonen har også oppgåver knytt til smittevernarbeid i kommunen, som tuberkulosekontroll, reisevaksine, influensavaksinering og helsestasjon for flyktningar. Tenesta når alle familiane i kommunen i ein tidleg fase i livet.

Ergo- og fysioterapi

Ergo- og fysioterapitenesta skal gje førebyggjande og kurative tenester til alle aldersgrupper. Det er utarbeidd eigen temaplan for tenesta.

Dei kommunale fysioterapeutane og ergoterapeuten har ansvar for å organisera tilbod til brukarar med samansette behov eller store funksjonsnedsetjingar. I tillegg til undersøking og behandling, har dei oppgåver som tilrettelegging for sosial deltaking, aktivitet, det å kunne bu i eigen bustad og å søkja om naudsynte hjelpemidlar. Dei er sentrale i kommunen sitt habiliterings- og rehabiliteringsarbeid og har også førebyggjande oppgåver.

Fysioterapiinstitutta gjev tilbod til dei som har muskel- skjelettlidingar, psykosomatiske lidningar eller treng opptrening etter skade, operasjon eller rehabilitering. Det er privatdrivne fysioterapiinstitutt i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Kommunen gjev tilskot til drifta i form av driftstilskot.

Ergo- og fysioterapitenesta har brei kompetanse og er ein viktig basisressurs i helse- og omsorgstenesta. Fleire av dei tilsette er spesialistar. Barnefysioterapi er fagleg ein del av helsestasjons- og skulehelsetenesta i tråd med lokale og sentrale føringar.

Tenesta har 1 ergoterapeut, 4,2 fastlønna fysioterapeutar, 1 turnuskandidat og 6,35 driftsheimlar.

Kommunepsykolog for barn og unge

Tenesta er organisert i eining for oppvekst, i Kvam Familie og Læringscenter (KFL-sjå særtema 4.25).

Familieterapeutar, utekontaktar og LOS-prosjekt er saman med psykolog organisert i Familiesenteret.

Tenesta er heimla i Lov om Helse og Omsorgstenester under tema førebyggjande og helsefremjande arbeid. Familiesenteret skal ha fokus på tidleg innsats og arbeida tverrfagleg. Oppgåvene til psykologen er delt mellom allmennpsykologisk arbeid, og helsefremjande og førebyggjande arbeid saman med tenestene i og utanfor KFL. Tenesta skal bidra til at barn og unge får rask vurdering av behovet for psykisk helsehjelp og «rett hjelp til rett tid». Ved behov, kan psykologen tilvisa til psykisk helsevern for barn og unge, på linje med fastlege og barnevernsteneste. Tilboda er psykisk helsehjelp for lette og moderate vanskar i form av kortvarig hjelp, støttesamtalar, rettleiing til føresette, barnehage/skule og andre kommunale tenester. Tenesta har årleg kontakt med 40-50 nye barn, unge og familiar i tillegg til at om lag like mange har oppfølging i periodar. Grunnar for kontakt er uro for den psykiske helsa, teikn på psykiske plager, belastningar i familie, skule eller nettverk, eller akutte hendingar. Det er ikkje krav til formell tilvising, og det skal vera lett å ta kontakt med tenesta. Kvam har sagt opp avtalen med Jondal kommune om kjøp av psykologteneste f.o.m. 1.1.2018.

Legetenesta

Legetenesta famnar om alt frå kurativ legeteneste, allmennmedisinske offentlege oppgåver og samfunnsmedisinske oppgåver til legevakt og koordinerte akuttmedisinske tenester utanfor sjukehus. Dette er lovpålagde tenester og basisfunksjonar som er avgjerande for å skapa framtidiretta, fagleg forsvarlege og likeverdige helse og omsorgstenester av god kvalitet.

Alle fastlegane er spesialistar i allmennmedisin. Ein av fastlegane har permisjon. Vikaren er lege i spesialisering. Kommuneoverlegen og ein av sjukeheimslegane er tilsette i heile stillingar, og begge er spesialistar. Kommuneoverlegen er leiar for tenesta.

Kurativ verksemd - fastlegetenesta. Alle som bur i kommunen har rett til ein fastlege. I Kvam er det legekontor i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Totalt er det ti fastlegar, ein i Ålvik, fem i Øystese og fire i Norheimsund. I Norheimsund er det også Lis-1 lege (turnuslege). Dei tre kontora er

privat drivne med basistilskot frå kommunen. Strandebarm legekantor vert drive som kommunalt utekantor. Fire legar deler på arbeidet i Strandebarm. Saman med legane arbeider det til saman ni helsepersonell i ulike stillingsstorleikar ved legekantora.

Allmennmedisinske offentlege oppgåver. Kvar einskild fastlege kan tilpliktast å ta del i arbeid med sjukeheimsmedisin, skulehelseteneste og helsestasjonsteneste i inntil 7,5 time pr. veke i full stilling. Kommunen har prioritert å ha legane med på dei ulike arenaane innan helse og omsorg og legg praktisk til rette for at dei kan vera det.

Samfunnsmedisinske oppgåver - kommuneoverlege. Kommunen skal ha ein eller fleire legar som medisinske rådgjevarar. Funksjonen skal ivareta oppgåver som plan,-system,-beredskaps,- smittevern- og miljøretta helsevernarbeid. Samfunnsmedisinsk kompetanse er også nødvendig i interkommunalt samarbeid og samarbeid med spesialisthelsetenesta, t.d. arbeid med samarbeidsavtalar, tenesteavtalar, prosjekt og prosessarbeid.

Legevakt. Kommunen si legevaktordning skal sikra innbyggjarane sine behov for øyeblikkeleg hjelp-tilbod heile døgnet og er ein del av den allmenne beredskapen i kommunen. Kvam legevaktstasjon er ein av tre legevaktstasjonar i Hardanger og Voss legevaktdistrikt og er lokalisert ved Kvam lokalmedisinske senter på Toloheimen. Legevaktstasjonen består av Kvam legevaktsentral og legevaktlokala. I opningstida ved fastlegekantora fungerer legekantora som legevaktlokale.

Ein vakthavande lege skal vera tilgjengeleg i naudnettet heile døgnet. Kvam har samarbeidsavtale med dei andre kommunane i Voss sjukehusområde om legevakt på natt . Voss kommune er vertskommune, og legevakta er på natt lokalisert i sjukehuset på Voss.

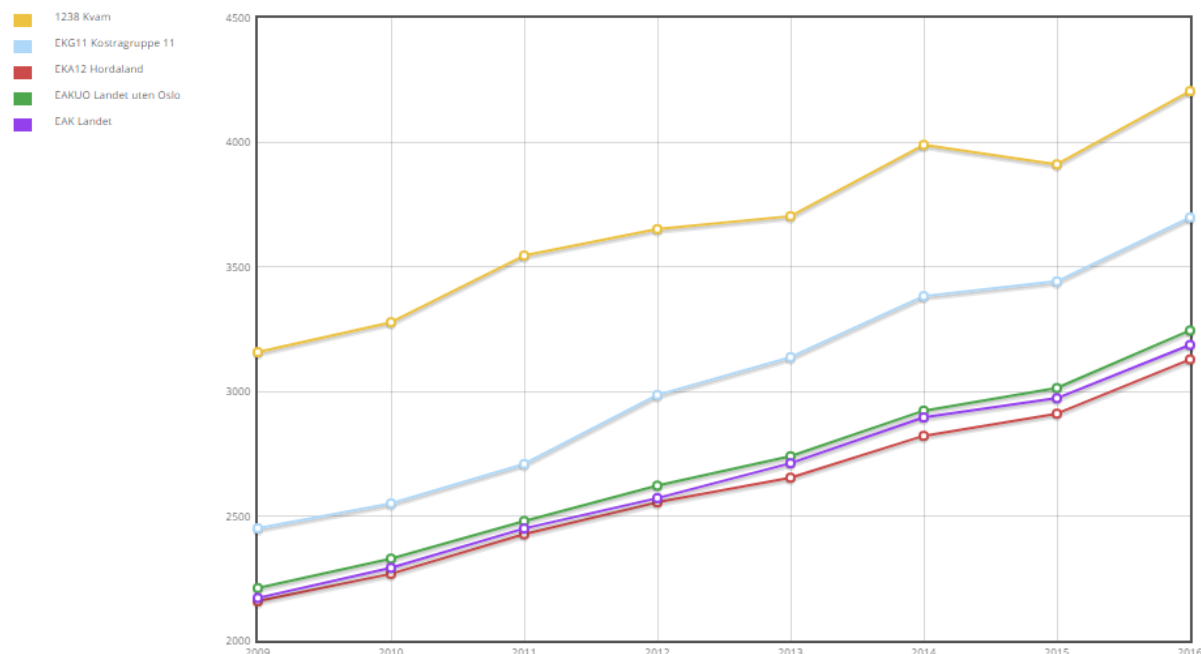
I tillegg til legane er det tilsett sju sjukepleiarar i til saman 288 % stilling ved legevakta.

Kvam legevakt er ein av sju «vaktårnlegevakter» i Noreg og er slik leverandør av data til nasjonal statistikk for legevakt. Kommunen samarbeider med nabokommunane, føretaket og andre lokale døgntenester, t.d. brann og redningstenesta og helse og omsorgstenesta elles for å sikra gode løysingar for akutttilbodet.

4.8.1 Utvalde nøkkeltal

KOSTRA – brutto driftsutgifter 232, 233 og 241 per innbyggjar

Tidsserie

Nivået i Kvam ligg over dei andre, men gjekk noko ned i 2015 og opp att i 2016. Kommunen har satsa på kommunehelse, noko som og viser igjen i kommunebarometeret, der kommunen ligg høgt på fleire av tenestene.

	1238 Kvam		Kostragruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	12,8	13,7	9,7	8,6	9,2	9,1
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innb. 0-5 år. Funksjon 232	1	1,5	6,8	3,2	6,6	6,2
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	10	11	7,6	7	7,3	7,3
Andel timer av fysioterapeuter med fast lønn og turnuskandidater. Funksjon 241	30,7	31,2	31,9	35,3	31,8	31,9
Fysioterapitimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	1,21	1,18	0,47	0,42	0,41	0,43

	1238 Kvam		Kostragruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	12,9	13,2	11,8	10	10,7	10,6
Brutto driftsutgifter pr. innbygger. Funksjon 232, 233 og 241, konsern	3912	4206	3699	3129	3245	3187
Gjennomsnittlig listelengde	882	880	959	1145	1159	1180

Kommunebarometer

Helse				211 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 70		
7,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
LEGEDEKNING: Andel legeårsverk per 10.000 innbyggere (10 %)	11,6	12,9	13,2	161	10,6	2,4	2,7	2,8
HELSESØSTER: Antall årsverk per 10.000 innbyggere under 5 år (10 %)	53	91	110	106	71	1,7	2,8	3,4
PSYKISK HELSEARBEID: Antall årsverk med videreutdanning innen psykisk helse, per 10.000 innbyggere (10 %)	0	1	1	378	4	1,0	1,0	1,0
JORDMOR: Antall årsverk per 10.000 fødte (10 %)	91	115	169	71	61	1,7	2,1	2,3
INNLEGGELSER: Antall innleggelser på sykehus per 1.000 innbyggere (10 %)	255	223	212	102	245	4,5	4,6	4,8
SKOLEHELSE: Andel barn m fullført undersøkelse innen utgangen av 1. trinn (10 %)	96	100	80	401	97	4,7	6,0	1,3
HJEMMEBESØK: Andel hjemmebesøk, nyfødte innen to uker etter hjemkomst (10 %)	100	100	100	1	88	6,0	6,0	6,0
VAKSINE: Andel 2-åringar som er med i vaksinasjonsprogrammet (10 %)	94	96	96	96	95	5,0	5,5	5,4
VAKSINE: Andel 9-åringar som er vaksinert mot meslinger (10 %)	96	96	97	81	95	5,1	5,3	5,5
MEDISINBRUK: Total medisinbruk, per 10.000 innbyggere (5 %)	661	668	672	256	671	2,7	2,5	2,4
FOREBYGGING: Netto driftsutgifter forebygging, kr per innb - snitt fire år (5 %)	534	491	441	47	184	5,2	5,2	4,6

4.8.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Folkehelse			
«Helse i alt me gjer»	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt me gjer» og arbeida for dette	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer». Re-etablera planforum Etablera overordna folkehelsegruppe	Det er utarbeidd Folkehelseoversikt for Kvam 2016-19 Planforum er re-etablert, men det har vore få møte i 2017 Overordna folkehelsegruppe er under planlegging Det er gjeve informasjon, råd og rettleiing i ulike fora, både internt og eksternt Kommunen har gjeve tilskot og delteke i ulike tiltak i «Kvammaveko»

			Døme på tiltak som kommunen har delteke i: Kvardagssteg, Av-og-til-arbeid, Bustadseminar: Oppgradering for framtida
Samarbeid med frivillige lag og organisasjonar	Meir systematisk samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor	Etablera møtestadar Meir kunnskap og informasjon om korleis samarbeida med frivillige lag og organisasjonar til dei tilsette i kommunen Leggja til rette for meir samarbeid med frivillige lag og organisasjonar på fleire avdelingar.	Er vidareført Informasjon til alle leiarane i Kvam herad om resultat etter frivillighetsundersøking for Kvam gjennomført i samarbeid med Frivillighet Norge Er vidareført

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Helsestasjon og skulehelseteneste			
Nasjonale føringar	Styrkja skulehelsetenesta. Løysa nye oppgåver som blir lagt til helsesøster	Fylgja nasjonal opptrappingsplan Helsesøster skal vera tilgjengeleg for elevar på alle skulane kvar veke Utføra nye pålagde oppgåver (HPV vaksinerings) Setja i verk nødvendig kompetanseheving for å kunne utføra nye oppgåver	Skulehelsetenesta vart styrkt med 20 % helsesøsterstilling i 2017. Me har skulehelseteneste på alle skulane i Kvam. Det er ikkje tilbod kvar veke på dei minste skulane Me er godt igong med HPV-vaksinerings og held fram inn i 2018. Me er ikkje ferdige med godkjenninga som ammekyndig helsestasjon. (Årsak: mangel på helsesøster i ledig stilling.)
Prevensjon	Få ned talet på abortar (nasjonalt mål)	Kompetanseheving Helsesøster/jordmor - utvida rett til å skriva ut prevensjon	Helsesøstrene har gjennomført kurs og fått utvida rett til å skrive ut prevensjon.
Rekruttering	Rekruttera helsesøster og jordmor til ledige stillingar	Ha tett kontakt med høgskulen Oppmoda sjukepleiarar i eigen kommune til å ta helsesøsterutdanning Delta i faglege nettverk	Det har vore tett kontakt med HIB, og me har hatt ein helsesøsterstudent dette året. Det er rekruttert ein sjukepleiar som går på vidareutdanning dette året. Me har delteke i fagleg nettverk med Fusa og Samnanger kommunar.

			Me har hatt samarbeids- møte med Voss føde-og barselavd. Leiar har delteke på nettverksmøte med andre leiande helsesøstre omkring Bergen kommune.
IKT	Ha effektive digitale verktøy	Utføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategi Innføra El-meldingar	El-meldingar med Haukeland s.h. er starta opp. Det er ikkje starta med el- melding frå Voss sjukehus.
Samhandling med andre	Bidra til å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen vår, og styrkja det som bidreg til betre helse	Tilby lågterskeltilbod for ulike målgrupper i skulen Vidareutvikla tverrfagleg samarbeidsmodell for gravide med rusrelaterte og psykiske vanskar	Det er starta grupper i enkelte klassar i forhold til klasse miljø, som vert vidareutvikla i 2018. Arbeidet er starta, men ikkje ferdigstilt.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Ergo- og fysioterapi			
Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering	Fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som lar brukarane medverka Heilskaplege og koordinerte tenester	Søkja om øyremerka midlar Auka satsing på rehabilitering i heimetenesta Etablera « kultur» for å meistre eige liv (haldningsendring) og leggja til rette for meningsfulle aktivitetar Implementera Kvardagsrehabilitering og etablera «motorteam»	Kvam herad har fått tilskot frå fylkesmannen (500`) til å laga Plan for rehabilitering. Det er oppretta prosjektgruppe og to prosjektleiarar er engasjert. Arbeidet starta hausten 2017 og vert avslutta 1.3.2018. Å meistra eige liv er tema, spesielt knytt til enkeltsaker ved Kvardagsrehabilitering, men også som refleksjon i samlingar for tilsette i pleie og omsorg. Fysioterapeut og ergoterapeut er«Motorteamet» i Kvardagsrehabilitering. Dei har nært samarbeid med heimetenesta i enkeltsaker. 6 personar fekk tilbodet i 2017 med resultat auka eigenmeistring og redusert hjelpebehov.

		God samhandling med anna helsepersonell i kommunen og med spesialisthelsetenesta Sørgja for at personar med behov for langvarige og koordinerte tenester får individuell plan og koordinator Etablera tverrfagleg system for m.a. palliativ omsorg	Det er godt samarbeid med anna helsepersonell i kommunen og med spesialisthelsetenesta. Om lag 80 personar har individuell plan og i nokre saker er det utfordringar knytt til det å skaffa koordinator, spesielt gjeld dette for barn og unge. Tverrfagleg system for palliativ omsorg er ikkje etablert.
Dreia tenesta mot meir førebyggjande arbeid og tidleg innsats	Prioritera meir ressursar til førebygging og tidleg innsats	Oppretthalda og vidareutvikla gruppetilbod; balansetrening/fallførebygging, fritidsaktivitetar m.m. Delta i prosjekt «Kvardagssteg»	Gruppetilbodet er vidareført og utvida i 2017. Ergoterapeut har delteke i planlegging og gjennom-føring av seminaret: «Oppgradering for framtida» Ein fysioterapeut har delteke i tverrfagleg læringsnettverk i fallførebygging Rutinar for opplæring i forflytningsteknikk i pleie og omsorg vert fylgt. Prosjekt Kvardagssteg føl tidsplan og vert avslutta i 2018
Eigenandel for fysioterapi frå kommunale fysioterapeutar	Innføra ny ordning i tråd med endra lovverk	Laga interne retningslinjer og ta i bruk desse	Ordninga innført 1.6.2017. Ordninga medfører meir administrativt arbeid. Inntektene har vore lågare enn budsjettert.
Auke i oppgåver grunna tidlegare utskriving frå sjukehus og forventa rask respons	Tilgjengelege tenester	Prioritering og god samhandling, evaluera prioriteringsnøkkelen Arbeide kunnskapsbasert	Evaluering av prioriteringsnøkkelen er starta. Ergo- og fysioterapitenesta har hatt 2 fagdagar med tema kunnskapsbasert praksis.

		Evaluera serviceerklæringane Redusera ventelister	Serviceerklæringane er avvikla. Tenestetilbodet vert beskrive på nye nettsider. Avvik vert meldt i systemet Compilo. 1966 personar fekk ergo-fysioterapi i 2017 (2217 i -16), individuelt eller som gruppetilbod. 73 personar har fått tilbodet under rehab-opphald, 89 personar har fått teneste frå ergoterapeut. Tenesta har framleis utfordringar med ventelister og det vert arbeidd målretta med prioriteringar og alternative tilbod som t.d. gruppetilbod.
Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kommunepsykolog			
Auke i klientretta arbeid System- og utviklingsoppgåver vert nedprioritert	Betre balanse mellom klient - og systemarbeid	Integrera psykologstillinga i «Nye Familiesenteret» sitt familieteam Fordela og samordna oppgåver betre	Psykolog for barn og unge er organisert i Familiesenteret saman med familie-rettleiarar, utekontakt og LOS-prosjektet. Dette har gjeve betre høve for samarbeid, samordning og fleksibel bruk av ressursar. Det er framleis stor etterspurnad etter klientretta oppgåver. Framleis utfordrande å prioritera system- og utviklingsoppgåver. Psykolog har fungert som koordinator/konstituert leiar deler av året.
Fordeling av oppgåver mellom kommune og	Gode samarbeids- og samhandlings-	Leggja til rette for digitale samhandlingsverktøy	BUP Voss avvikla «utekontoret» i Kvam frå aug 2017, noko som har medført

psykisk helsevern for barn og unge (gjeld også andre tenester)	rutinar for å utnytte kvarandre sin kompetanse og ressurs	Nytta BUP sin kompetanse utover direkte samarbeid med barn, unge og familiar	større press på lokal oppfølging. Kommunen har vore i kontakt med Psykisk helsevern (BUP Voss) om digitale løysingar. Det har ikkje vore samarbeidsmøte mellom BUP Voss og kommunale tenester i 2017.
Samordna psykologressursen i kommunen	Bruk av psykolog-kompetanse utover individretta arbeid i KFL og RoP (rus og psykisk helse)	Faste psykologmøte Samarbeid om fagdagar, kurs og seminar	Store delar av 2017 har psykolog for barn og unge vore «åleinepsykolog» i kommunen. Psykolog i ROP slutta våren 2017, og stillinga i PPT har stått vakant.
Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Legetenesta			
4 av 10 fastlegar er over 60 år. Det vert ei utfordring å oppretthalda 10-delt legevakt	Behalda og sikre rekruttering av nye legar og vikarar til legevakt	Skaffa eksterne vikarar til ledige vakter Laga plan for legetenesta 2017 - 2030	Det har vore kvalifiserte legar på alle vakter i 2017 Plan for legetenesta er ferdigstilt
Lege ved Ålvik legekantor vert pensjonist i 2017	Behalda legetilbod i Ålvik	Leggja fram politisk sak om legetilbod i Ålvik og rekruttera ny lege	Saka er politisk behandla, sist i desember 2017
Legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Betre kvalitet og meir effektivt legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Gjennomføra prøveordning i Strandebarm med fastlege som oppsøker pasientane sine i omsorgsbustadene saman med hjelpepersonell	Tiltaket er realisert med gode resultat; nøgde brukarar og nøgde tilsette
Kontinuitet over tid	Attraktive arbeidstilhøve som får legar til å verta verande og rekrutterer nye legar til Kvam	Sørgje for at det alltid er ledig listekapasitet i kommunen Leggja til rette for at legane har tid til samarbeid Leggja til rette for kurs	Tiltaka er realiserte
Nye krav i revidert akuttmedisinforskrift	Oppfylla krav til bakvakt, kurs i akuttmedisin og vald i nære relasjonar	Gjennomføra kurs for 6 legar og 4 sjukepleiarar i 2017 og 4 legar og 3 sjukepleiarar i 2018	4 legar og 4 sjukepleiarar har vore gjennom dei obligatoriske kursa i 2017
Krav om lege som om nødvendig kan rykkja ut i bakvakt	Sikra god og trygg pasient-behandling og	Etablerer bakvaktordning for 10 x 2 turnuslegevakter i 2017.	Ordninga er gjennomført

for turnuslege	trygge arbeidstilhøve for turnuslegen		
Systematisk øving og trening/samtrening av lokale akuttmedisinske team	Koma i gong med systematisk øving og trening i regi av interkommunal legevakt	Laga og iverksetja øvingsplan i samarbeid med dei to andre legevaktstasjonane i legevaktdistriktet	Øvingsplan er delvis gjennomført Ny legevaktsjef starta i arbeid 1.1.2018
Ventetid på ambulanse	Avklara behovet og ansvaret for ei akutthjelpar - teneste	Gjennomføra møte om akutthjelpar oppgåver og funksjon	Ikkje gjennomført, vidareførast til 2018
Kvam legevakt er ein typisk helge- og ferielegevakt	Opplæring av innbyggjarane til å ta kontakt i forkant for å avtala tid for frammøte	Informera om legevakttilbodet på heimesida og i lokalavisa	Under arbeid med info på ny heimeside
Implementera smittevern i dagleg drift/den praktiske kvardagen	Aktiv haldning til smittevern i dagleg drift	Gjera kjent revidert smittevern planen og ta i bruk infeksjonskontrollprogram	Delvis gjennomført og vert vidareført i 2018
Det er for få helsepersonell som vaksinerer seg mot influensa	Auka talet på helsepersonell med 10 % fleire vaksinerte årleg	God informasjon om fakta om smittevern til helsearbeidarar	Lege deltek med informasjon om og motivere for influensavaksine til helsepersonell. Det har vore ein auke i tal vaksinerte helsepersonell i 2017
Varierende tal flyktningar som kjem til Kvam	Gode helsetilbod til våre nye landsmenn	Systematisera arbeidet i flyktninghelseteamet	Det er godt samarbeid med lege, helsestasjon og flyktningetenesta
Mange ugjorde oppgåver innan miljøretta helsevern (MRH) Manglar teknisk hygienisk personell til tilsyn	Tilsyn med og godkjenning av skular og barnehagar Tilsyn med andre tilsynsobjekt	Laga plan for MRH Kjøp av ingeniørteneste	Det er ikkje laga plan for MRH og ikkje etablert system for kjøp av ingeniørteneste. Oppgåva vert vidareført til 2018
Interkommunal legevakt vert utvida	Fagleg forsvarleg legevakttilbod for innbyggjarane i Kvam	Evaluera ordninga (som del av plan for legetenesta) og vurderare vidare deltaking i samarbeidet	Plan for legetenesta rår til vidare deltaking i ordninga slik ho er
Journalsystemet i pleie og omsorg har ikkje tilpassa	Eit velfungerande datasystem og rask pålogging	Opplæring Vurdera alternativt journalsystem for legane	Sjukeheimslegane brukar Gerica (pleie og omsorg sitt fagsystem), men må for fleire

legejournal Utfordring med lang ventetid på pålogging		Melde avvik til IT og lukka avvik	funksjonar bruka Infodoc plenario. Ny modul i Gerica er ikkje nok utprøvd til at legane ynskjer ta den i bruk.

4.8.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Kommunehelse	23 487	23 101	-385	24 889	1 788	24 676
232 FOREBYGGING - HELSESTASJONS- OG SKOLEHELSETJENESTE	4 979	6 246	1 267	6 052	-194	6 499
233 ANNET FOREBYGGENDE HELSEARBEID	2 022	1 561	-462	2 441	880	2 441
241 DIAGNOSE, BEHANDLING, RE-/HABILITERING	16 485	15 295	-1 191	16 397	1 102	15 737

Funksjon 232: Tenesta har eit overforbruk på 0,2 mnok. Grunnen til dette er auke i lønnsutgifter (0,3) og auka kjøp på medikament, inventar og driftstilskot på 0,2 mnok samla. Meirforbruk vart redusert med auke i inntekter/refusjon frå andre kommunar på 0,3 mnok.

Funksjon 233: Tenesta har mindreforbruk på ca. 0,9 mnok. Netto lønnsutgifter viser ei innsparing på 0,2 mnok innan miljøretta helsevern. Driftskostnader er 0,6 mnok lågare enn budsjettert og 0,3 mnok av desse er unytta midlar innan kjøp av tenester bygg og anlegg. Folkehelse har motteke eit tilskot på 0,1 mnok frå Hordaland Fylkeskommune utover budsjett.

Funksjon 241 viser eit mindreforbruk på 1,1 mnok.

Netto lønnsutgifter utgjer 0,8 mnok, utgifter til drift er 0,1 mnok i mindreforbruk, og tenetesta har 0,3 mnok meirinntekt på eigenandelar og trygderefusjon.

4.9 Pleie og omsorg

4.9.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 234 - Aktivisering eldre og funksjonshemma, 253 – Helse- og omsorgstenester i institusjon, 254 – Helse- og omsorgstenester til heimebuande, 255 – Medfinansiering somatiske tenester (gått ut f.o.m. 2015), akutthjelp helse- og omsorgsteneste («ØH-seng», oppstart 1.1. 2016) og 261 – Institusjonslokale.

Pleie og omsorg

Pleie- og omsorgstenesta yt individuell hjelp til dei som treng omsorg, behandling og pleie. Tenesta yt hjelp til personar i alle aldersgrupper. Dei største gruppene er eldre, personar med utviklingshemming og personar med psykiske vanskar og/eller rusproblem. Dei siste åra har det vore ein auke i brukargruppa under 67 år. Me opplever at denne gruppa ofte har meir samansette behov, og at dei er ressurskrevjande.

Rett til Brukarstyrt personleg assistentordning vart rettighetsfesta i 2015. Ordninga skal bidra til at personar med nedsett funksjonsevne og stort behov for bistand kan leva eit aktivt og mest mogleg uavhengig liv.

Pleie- og omsorgstenesta har som overordna mål at innbyggjarane skal få hjelp på lågaste effektive omsorgsnivå. Det betyr mellom anna at flest mogleg skal få bu heime lengst mogleg. Heile helse- og omsorgstenesta er organisert for å nå dette målet, og det er viktig at «omsorgstrappa» frå hjelp i heimen til spesialisert sjukeheimstilbod fungerer.

Institusjonsomsorg og heimetenesteomsorg er organisert i 15 arbeidsgrupper fordelt på Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm:

- Ei institusjonsgruppe på Strandebarmheimen, to på Toloheimen og to på Øysteseheimen
- Fem heimetenestegrupper fordelt på Strandebarm, Norheimsund, Øystese og Ålvik. Gruppene har basen sin på Strandebarmheimen, Tolo omsorg, Mikjelsflaten og Ålvik omsorgsbustadar. Det er heildøgnsstilbod i omsorgsbustadane i Tolo omsorg og Mikjelsflaten.
- Fire grupper organiserer tilbod til personar med utviklingshemming, desse gruppene er lokalisert i bufelleskap i Norheimsund og Øystese.
- Ei gruppe organiserer tilbod om korttidsopphald lokalisert på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling på Toloheimen, i alt 16 plassar.

Det er 57 heildøgns plassar (for langtidsopphald) i sjukeheim; 13 på Strandebarmheimen, 16 på Toloheimen og 28 på Øysteseheimen (6 nye), alle einsengsrom. Om lag halvparten av heildøgns plassane i sjukeheimen er tilbod tilrettelagt for personar med demenssjukdom.

Det er 32 bustadar med tilbod om heildøgnsomsorg i Tolo omsorg og 31 på Mikjelsflaten. Helse og omsorg har om lag 90 andre bustader for utleige (trygdebustader og omsorgsbustader).

Det er 3 nattevaktteam i kommunen, i Strandebarm, i Norheimsund og Øystese/Ålvik.

Kvam herad har sjukeheimslege i heil stilling knytt til Toloheimen. Sjukeheimslegen har oppgåver knytt til pasientar, systemarbeid og samarbeidsoppgåver, både internt og eksternt.

Ved Øysteseheimen og Strandebarmheimen er det sjukeheimslegar i deltidstillingar.

Pleie og omsorg har tilbod om middagslevering til heimebuande og har avtale med eksterne leverandørar om matlevering til institusjonane og heimetenesta.

Det er dagtilbod for eldre på Strandebarmheimen, Øysteseheimen og i Ålvik omsorgsbustader. Dagtilbod for utviklingshemma er lokalisert på Øysteseheimen. Det er totalt 51 dagplassar, 25 av desse er spesielt tilrettelagde for personar med demens og 6 plassar spesielt tilrettelagde for personar med utviklingshemming.

Pleie og omsorgsleiar har saman med 16 gruppeleiarar ansvar for institusjons- og heimetenesteomsorga. Pleie og omsorgsleiar har kontor på Toloheimen. Det er om lag 190 årsverk i avdelinga:

- 55 årsverk i institusjonsomsorg
- 115 årsverk i heimetenesteomsorg, av desse 42 årsverk i omsorg til utviklingshemma
- 8 årsverk til dagsenter
- Om lag 13 leiarårsverk (ikkje alle leiarane har full stilling)

Avdelingsleiar for Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) har ansvar for å organisera korttidstilbod i institusjon. Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling har 16 senger og gjev tilbod om utgreiingsopphald, avlastning, rehabilitering, behandling og omsorg ved livets slutt (palliasjon). Ei (1) seng vert nytta til øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng), dette vart etablert 1.1.2016. Kvam har avtale med Helse Bergen om ØHD-senga og samarbeidsavtale med Voss kommune om tilbodet på natt.

Samhandlingsreforma og Primærhelsemeldinga legg føringar for at fleire oppgåver skal flyttast frå sjukehus til kommunen, og at me skal leggja til rette for « Pasienten si helseteneste». Kvam har tilpassa seg føringane og har ei fagleg sterk pleie og omsorgsteneste og god samhandling mellom helsepersonellet internt og mot sjukehusa. Den faglege omstillinga er knytt til meir vektlegging på meistring, rehabilitering, førebygging, tidleg innsats, aktivisering, nettverksarbeid, miljøarbeid, veiledning av pårørande og frivillige og innføring av velferdsteknologi. Kvam lokalmedisinske senter er også eit viktig tiltak i denne utviklinga. Senteret skal vera eit lokalt helsetilbod der Kvam herad mellom anna samarbeider med helseføretaket om tenester før eller etter sjukehusinnlegging. Helsetilbodet skal skåna pasientar for lange reiser til behandling, kontrollar og opplæring når dei kan få eit like godt eller betre tilbod i nærmiljøet sitt. Senteret er «ei overbygning» for fleire funksjonar som i dag er samlokaliserte på Toloheimen. Der er:

- ✓ base for pleie og omsorgstenesta (kontor for pleie og omsorgsleiar)
- ✓ base for kommunale fysio- og ergoterapeutar
- ✓ tenestekontor for helse og omsorg
- ✓ Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling
- ✓ øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng)
- ✓ dialysesatelitt frå Helse Bergen
- ✓ Kvam lokale hjelpemiddellager
- ✓ treningslokale for rehabiliteringspasientar
- ✓ Kvam legevakt
- ✓ ambulansestasjon
- ✓ polikliniske tenester frå Helse Bergen

Samlokaliseringa legg til rette for god samhandling og godt samarbeid internt på Toloheimen og eksternt med andre samarbeidspartar i kommunen og i spesialisthelsetenesta.

Ved å samla tilbod og kompetanse på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) vert tilbodet styrkt. Heile tenesta har fått eit sterkare fagmiljø som styrkjer den medisinske oppfølginga av pasientane. Kommunen tek i dag imot sjukare og meir behandlingskrevjande pasientar enn tidlegare. Pasientane er ofte alvorleg sjuke, har eit komplekst sjukdomsbilete og krev avansert behandling. Skal KRB fungera etter intensjonen, er det avgjerande at pasientar som er ferdigbehandla i avdelinga kan tildelast anna kommunalt tilbod utan ventetid. Det er viktig med godt samarbeid med resten av pleie og omsorgstenesta, ergo- og fysioterapitenesta og legetenesta. Det er tilbod om dialyse i avdelinga, etablert i november 2013 med to dialysestasjonar og utvida med ein ny dialysestasjon i 2016. Tilbodet er i drift 3 dagar i veka og vert finansiert av Helse Bergen. Lokalt hjelpemiddellager er lokalisert på Toloheimen og organisatorisk knytt til KRB. Vaktmeister og ergoterapeut arbeider ved lageret og har ansvar for utlån av tekniske hjelpemiddel både for kortvarig og langvarig behov. Vårt lokale hjelpemiddellager har nært samarbeid med Hjelpemiddelsentralen i Hordaland. Kreftkoordinator er ei prosjektstilling delvis finansiert med midlar frå Kreftforeningen. Stillinga er organisatorisk knytt til KRB og vert vidareført som kommunal stilling etter at prosjektperioden er over i 2018. Det er 20,19 årsverk i avdelinga fordelt på 35 personar.

Avdeling Rus og Psykisk helse (RoP) yt tenester til personar i heile kommunen. Avdelinga har kontor i gamle Norheimsund ungdomskule. Gjennom *Opptappingsplan for psykisk helse i 1998-2008* og *Opptappingsplan for rusomsorg 2014-2016* vart tenester innan rus og psykisk helse styrkt på fleire område. Sentrale styresmakter varslar ytterlegare styrking innan rusomsorga . Tilboda frå avdelinga vert gjeve på kontoret eller i klienten sin heim. Arbeidsoppgåvene spenner frå opplysningsarbeid, førebyggjande arbeid, tidleg innsats, kartlegging, oppfølging , behandling og rehabilitering av personar med både lettare psykiske vanskar, alvorleg psykisk sjukdom og rusproblematikk. Det er brei kompetanse i personalgruppa, også psykologkompetanse. Kommunen gjev lågterskel- aktivitetstilbod, individuelle støttesamtalar, ulike gruppetilbod og meistringskurs, t.d. meistring i belastningar og depresjon.

Det er 7,5 årsverk i avdelinga; leiar, psykolog, psykiatriske sjukepleiarar, ruskonsulentar og miljøarbeidarar. Kvam herad mottek statlege tilskot til ruskonsulentstillingane og kommunepsykolog.

Stab- og forvaltarkontor; helse og omsorg har eige tenestekontor lokalisert på Toloheimen. Det er seks årsverk ved kontoret. Koordinerande eining er lokalisert her. Kontoret har ein koordinerande funksjon for pleie- og omsorgstenester og handsamar søknader om tenester, i tillegg til følgjande oppgåver:

- sakshandsaming av bustøtte
- merkantil støttefunksjon for avdelingane utført frå resepsjonen på Toloheimen
- arkivansvar for pleie og omsorgstenesta og dei kommunale tenestene i Nav
- koordinatoroppgåver på innkjøp for helse og omsorg
- IT-ansvar i eininga, dvs. systemansvar for elektroniske fagsystem, opplæring knytt til desse, oppgåver knytt til iplos og KOSTRA-rapportering og systemansvar for internt kvalitetssystem.
- ulike prosjektarbeid, t.d. Velferdsteknologiprojektet

4.9.2 Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		Kostra- gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	45,3	43,8	41,6	46,1	44,4	44,6
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	49,7	51,4	53,9	47,3	50,3	49,9
Aktivering, støttetjenester (f234) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	4,9	4,8	4,5	6,5	5,3	5,5
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 80 år og over, konsern	318 217	336 406	380 157	392 135	389 746	394 803
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 67 år og over, konsern	108 964	114 437	114 276	118 902	112 247	113 895
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 80 år og over.	456	411	298	321	324	320
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	210 040	221 616	306 454	259 891	247 605	246 489
Brukerbetaling, praktisk bistand, i prosent av brutto driftsutg, konsern	1,2	1,1	1,2	1,4	1,2	1,2
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	12,6	12,4	17,5	19,6	18	18,3
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	9,4	10,1	10,9	14	13	13,3
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	1 148 787	1 167 187	1 070 674	1 075 455	1 101 656	1 110 419
Brukerbetaling i institusjon i forhold til brutto driftsutgifter, konsern	10	10,5	12,9	13,6	12,6	12,9
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år	23,6	21,7	20	23,4	19,6	19,8

Kommunebarometer

Pleie og omsorg				125 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 50		
20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
BEMANNING: Andel ansatte med fagutdanning (10 %)	65	72	75	204	74	1,0	3,3	3,9
SYKEHJEM: Andel av beboere i institusjon totalt med omfattende bistandsbehov (10 %)	70	65	70	301	75	3,3	2,5	3,0
DEMENTE: Andel plasser til demente, mot antall over 80 år på sykehjem (10 %)	44	49	47	149	38	3,8	4,1	3,9
KORTTIDSPLASSE: Andel korttidsplasser av alle totalt antall plasser med heldøgns omsorg (5 %)	24	25	25	100	18	3,2	3,7	3,3
BEMANNING: Tid med lege på sykehjem (5 %)	0,80	0,84	0,86	43	0,55	5,6	5,4	4,9
BEMANNING: Tid med fysioterapeut på sykehjem (5 %)	0,94	1,21	1,18	12	0,43	6,0	6,0	6,0
ENEROM: Andel brukertilpasset enerom på sykehjem med bad/wc (5 %)	99	96	93	256	82	5,9	5,6	5,4
DAGTILBUD: Antall vedtak om dagaktivitet, målt mot andel over 80 år som ikke bor på institusjon (5 %)	6	5	7	134	8	2,2	2,3	2,4
REHABILITERING: Plasser avsatt til rehabilitering i institusjon per 1.000 innbyggere over 67 år (5 %)	5	4	4	197	4	2,2	2,2	2,1
PROFIL: Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, hjemmesykepleie (5 %)	5,1	5,4	4,6	163	4,8	2,8	3,0	2,6
HJEMMETJENESTE: Andel vedtak om hjemmetjenester som iverettes innen 15 dager (5 %)	97	99	99	114	96	4,5	5,4	5,8
SAMHANDLING: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter, per 10.000 innb. (5 %)	522	674	672	421	157	1,0	1,0	1,0
TRYGGHET: Antall trygghetsalarmer, målt som andel av hjemmeboende eldre over 80 år (2,5 %)	36	39	38	209	39	3,2	3,6	3,5
BEMANNING: Årsverk av ergoterapeut per 1.000 innb. over 80 år (2,5 %)	3	3	3	180	5	1,8	1,9	1,9
BEMANNING: Årsverk av geriatrisk sykepleier per 1.000 innb over 80 år (2,5 %)	7	4	4	285	9	2,3	1,9	1,9
HJEMMETJENESTE: Mottakere av matombringning, gruppa over 80 år som ikke bor på institusjon (2,5 %)	32	31	29	106	12	4,4	4,3	4,0
FUNKSJONSHEMMETE: Andel med funksjonshemminger som får bistand til å delta i arbeid og studier (5 %)	88	86	85	148	77	4,7	4,4	4,4
FUNKSJONSHEMMETE: Andel med funksjonshemminger som får bistand til å delta i organisasjonsarbeid, kultur eller fritidsaktiviteter (5 %)	59	62	62	192	59	3,8	3,8	3,9
FUNKSJONSHEMMETE: Mottakere av BPA, støttekontakt og omsorgslønn per 1.000 innbyggere (5 %)	17	19	22	8	9	5,1	5,4	6,0

Det er store variasjonar i rangeringa innanfor eldreomsorga. På utskrivningsklare pasientar låg kommunen heilt på botnen i 2015, men har og fleire plasseringar i toppen som tid lege og fysioterapeut på sjukeheim og helsetilstand.

4.9.3 Mål og tiltak

Hovudmål for helse og omsorg- frå kommunedelplan for helse og omsorg 2015-30

Helse og omsorgstenesta i Kvam skal skapa framtidsretta, fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som sikrar befolkninga eit profesjonelt, tilgjengeleg og effektivt tenestetilbod.

Helse og omsorgstenesta skal leggja til rette for at kvar enkelt kan ta ansvar for eiga helse gjennom fysisk aktivitet, sosialt fellesskap og tilrettelegging av eigen livssituasjon

«Helse i alt me gjer» skal prega tenestetilbodet.

Hovudutfordringa for pleie- og omsorgstenesta i framtida er å greia tilpassa drifta i tråd med faglege og individuelle krav, sentrale føringar og økonomisk ressursar. Utfordringsbilde er på den eine sida knytt til fleire yngre brukarar og fleire eldre (demografi) og på den andre sida knappheit på kvalifisert personell og behov for betre medisinsk kompetanse.

Kommunehelse og Pleie og omsorg

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kommunehelse og Pleie og omsorg har til saman innsparingskrav på kr. 5,8 mnok	Greia innsparingskravet	Vurdera aktuelle område for innsparing, laga plan og gjennomføra denne Vurdera alle ledige stillingar- om dei er aktuelle for innsparing Vurdera «styrt» nedbemanning Bruka Lean som metode i effektiviseringsprosessar, fjerna «tidstjuvar» og få meir tid til brukarretta oppgåver	Pleie og omsorg har ikkje greidd innsparingskravet. Det er overforbruk på kjøp av tenester, ekstravakt,- overtid,- og helg/høgtidsbudsjettet. Det har vore reduksjon i bruk av vikarbyrå ved ferieavvikling og det er sett inn alternative tiltak td. bonusordningar. Det er vurdert ulike tiltak for å effektivisera tenesta, mellom anna er det starta arbeid med årsturnus, alternativ organisering av tenestetilbod for utviklingshemma, alternativ organisering av heimehjelpsordninga m.m. Arbeidet vert vidareført i samband med analyse av pleie- og omsorgstenesta i 2018.

Pleie og omsorg

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Auka press i tenesta: Auka hjelpebehov og fleire brukarar som søker om hjelp Auka tal utskrivingsklare pasientar i sjukehus Auka tal pasientar på KRB som ventar på institusjonsplass eller omsorgsbustad. Ventelister på langtids plass, omsorgsbustad og trygdebustad	Fagleg forsvarleg, heilskapleg og koordinert tenestetilbod Fleksibelt tenestetilbod tilpassa den enkelte sine behov Nok institusjonsplassar og omsorgsbustader Ta imot pasientar frå sjukehus straks dei er ferdig behandla Auka rehabiliteringstilbod et til heimebuande	Leggja til rette for tilbod på lågaste effektive omsorgsnivå Vidareutvikla tverrfaglege team rundt brukaren Styrka bemanninga i heimetenesta slik at dei kan ta imot meir hjelpetrengjande brukarar i heimen Bruka 3 tosengsrom inntil nye institusjonsplassar er ferdige Gjennomføra planlagt utbyggingsprosjekt med 10 nye institusjonsplassar Starta forprosjekt om vidare utbygging i tråd med politisk vedtak og helse- og omsorgsplan: Renovera Strandebarmheimen, førebu demenslandsby, planleggja institusjonstilbod og omsorgsbustad fram i tid	Det vert lagt til rette for at brukarar skal få bu heime lengst mogleg. Inntaksteamet tildeler tilrettelagde bustader, omsorgsbustader med heildøgns bemanning og institusjonsplassar. Pleie- og omsorgstenesta samarbeider tett med lege og anna helsepersonell og har god dialog med sjukehus i samband med utskriving for dei med behov for vidare oppfølging Heimetenesta opplever auke i arbeidsoppdrag, spesielt i samband med tidleg utskriving frå sjukehus Eitt tosengsrom har vore i bruk heile 2017, i periodar to rom. Pleie og omsorg har delteke aktivt i prosjekt utbygging av Øystese-heimen. 4 senger ved Toloheimen vart ikkje realiserte. Forprosjektet har starta opp i 2017

		Prioritera rehabiliteringsopphald for heimebuande Ta imot fleire utskrivingsklare pasientar straks dei er ferdigbehandla i sjukehus	Gjennomført Det har vore ein reduksjon i betalte utskrivingsdøgn i sjukehus (frå 361 i -16 til 142 i -17) og fleire brukarar har difor fått tilbod om rehabiliterings-opphald på KRB i 2017
Leggja til rette for eigenmeistring slik at flest mogleg kan leva sjølvstendige liv	Auka fokus på tidleg innsats og førebyggjande arbeid	Innføra Kvardagsrehabilitering som tenestetilbod Tilby styrke-balansetrening i grupper for eldre heimebuande. Vera ei synleg teneste og ein ressurs som bidreg til auka kjennskap om psykisk helse og rusvanskar	Kvardagsrehabilitering er innført som eiga teneste. 7 brukarar fekk tilbodet i 2017 Gjennomført
Tildeling av heimetenester har auka	Fagleg forsvarleg tenestetilbod i tråd med lov og forskrift Rett hjelp til rett tid på rett nivå	Evaluera tildelingskriterier for heimetenesta Revurdera dei politisk vedtekne serviceerklæringane Utarbeida kriterium for rett til opphald i sjukeheim eller bustad for heildøgns omsorgsteneste, jf. lovendring 1.7.2016. Leggja fram politisk sak om kriteria og ventelister for opphald i institusjon og heildøgns omsorgstenester	Evaluering av tildelingskriterie er ikkje gjennomført, vert del av analyse 2018 Serviceerklæringane er avvikla og tenestetilbodet vart omtala i artiklar på ny nettside Kriterium for rett til opphald i institusjon og bustad med heildøgns omsorg er politisk vedteken
Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod i kommunen - nytt lovverk	Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod for både somatikk, rus og psykisk helse	Utarbeida retningslinjer for målgruppa rus og psykisk helse og førebu oppstart 1.1.2017	Målgruppa for tilbodet er utvida, og det har vore arbeid med felles retningslinjer for Voss og Kvam. Det er gjennomført

	Auka bruk av ØHD-seng på Toloheimen	Vurdera kriteria for tilbodet og gjera tilbodet kjent for legane Vidareutvikla god samhandling med legane og auka bruk av ØHD-senga	undervisning for tilsette på KRB for å auka kompetanse og forståing på rus og psykisk helse Gjennomført Beleggsprosenten for ØHD-tilbodet i 2017 var 52,3 %. 32 pasientar har hatt tilbod i ØH senga Samhandlinga er god og dei fleste pasientane vert henvist frå fastlegane
Framtidsretta tenester	Leggja til rette for nytenking, satsa på innovasjon og ta i bruk velferdsteknologiske løysingar	Vidareføra prosjekt Velferdsteknologi Kjøp av nytt varslings- og telefonsystem i institusjon og omsorgsbustader og nye tryggleiksalarmar for heimebuande Ta i bruk løysingar som E-lås, døralarm, sengealarm mm	Pleie og omsorg deltek i Velferdsteknologi-prosjektet E-lås system er montert og teke i bruk hos heimebuande i Ålvik og Øystese Det er teke i bruk bevegelsesensorar i avdelingar for demente til bruk på natt Det er kjøpt nytt varslings- og telefonsystem for påbygget på Øysteseheimen
Dagtilbod for personar med demens - plikt til å tilby dagaktivitetstilbod til heimebuande personar med demens frå 1.1.2020	Vidareutvikla tilbodet	Etablera prosjekt og søkja om øyremarka midlar	Dagsentera på Strandebarmheimen, Øysteseheimen og i Ålvik omsorgsbustader har også i 2017 motteke statleg tilskot til dagaktivitetstilbod for personar med demenssjukdom. Tolo omsorg har også fått midlar til dagaktivitetstilbod og det er etablert pilot på dette
Samarbeid med pårørnde og frivillige	Vera gode støttespelarar for pårørnde Auka frivillig	Gi god informasjon, ha god dialog, gje støtte og fagleg veiledning til pårørnde Leggja til rette for frivillig	Kontinuerleg prosess i PLO. Prosjekt « aktivitetsvenn» er starta, eit samarbeid mellom

	deltaking i helse og omsorg	arbeid og etterspørje kva dei frivillige ønskjer å bidra med Samarbeida med Lions og Grannehjelpa mellom anna i prosjekt « Saman på sykkel» Leggja til rette for meir kultur og aktivitetstilbod	pleie og omsorg og Grannehjelpa med tilskot frå Nasjonalforeninga for folkehelse. Pleie og omsorg har samarbeid med Grannehjelpa og Lions om ulike aktivitetar. Saman på sykkel er eit nytt prosjekt, der me er avhengig av nært samarbeid med frivillige Kontinuerleg prosess
Samarbeid med helseføretaket	Godt og tett samarbeid God og sikker kommunikasjon Gode og tilgjengelege spesialisthelsetenest er nært til pasienten	Gjera samarbeidsavtalar kjende for helsepersonell i kommunen Nytta elektronisk meldingsutveksling i dialogen om pasientar Delta i samarbeidsfora og møteplassar Arbeida for nye spesialisthelsetenestetilbod lokalt	Samarbeidsavtalane er gjort kjende i pleie og omsorg og på KRB. Elektronisk meldingsutveksling har fungert tilfredsstillande Pleie- og omsorgsleiar deltek i underutval for pleie og omsorg i Voss lokalsjukehusområde Leiar KRB deltek i underutval for rehabilitering i Voss lokalsjukehusfor og i driftsgruppe og nettverk for ØHD-tilbod Ikkje nye tilbod i 2017
Bu- og hjelpetilbod til personar med utviklingshemming	Gode tenestetilbod i tråd med lov og forskrift og føringar i ny NOU om menneske og utviklingshemming - ideologi, rettigheter og virkemidlar	Evaluera tilbod knytt til arbeid, helse og bustad Samhandla med andre, t.d. vaksenopplæringa	Det vert arbeidd med alternativ organisering av butilbodet. Tolomarka barnehage vert vurdert som alternativt bufelleskap for dei med omfattande hjelpebehov. Det er for få tilrettelagde arbeidsplassar for funksjonshemma, utfordring vidare i 2018

Bu- og hjelpetilbod for personar med psykisk helse og rusproblem	Gode bu- og hjelpetilbod	Vurdera ulike buformer Miljøarbeid Fokus på helseutfordringar Meningsfulle aktivitetar	Våren 2017 vart to nye bustader for vanskelegstilte på bustadmarknaden teke i bruk Fleire brukarar har behov for oppfølging knytta til det å bu Det har vore fokus på å legge til rette for at brukarane får god helsehjelp både psykisk og somatisk, også fokus på rett til tannbehandling I samarbeid med støttekontaktordning er det lagt til rette for meir aktivitet for dei rusavhengige. Aktivitetstilbodet i Holmsund har ei stabil gruppe som kjem, og dei har fokus på fysisk aktivitet og gode opplevingar for brukarane.
Rettsikkerheit for bruk av makt og tvang overfor enkelt personar med utviklingshemming	Dei tilsette skal ha kunnskapar om regelverket og gjera rett vurdering i forhold til lovverk og førebyggja og avgrensa bruk av makt og tvang	Opplæring for tilsette og støttekontaktar i regelverk om bruk av makt og tvang	Det er årleg opplæring av personell og støttekontakt i regelverket E- læringsprogram vert nytta
Mange vert sjukemelde grunna stress, lettare psykiske lidningar og psykosomatiske smerter	Rask hjelp og raskt tilbake til arbeid	«Hjelp til jobbmeistring» eit behandlingstiltak i samarbeid med kommunepsykolog, fastlegane og Nav	Tilbodet «Hjelp til jobbmeistring, gjennomført vinteren 2017. Det har i heile 2017 vore jamt stor tilvising til ROP avdelinga. Det er gjennomført samtaletilbod, kurs i meistring av depresjon og kurs i meistring av belastning.
Organisering	Fjerna « tidstjuvar» for å få meir tid til brukarretta oppgåver	Nytta «Lean» som metode i forbettringsprosessar Vurdera gruppestrukturar	Det har vore gjennomført Leanprosjekt i dei to arbeidsgruppene i Tolo omsorg. Vidareført til 2018

		Utvida bruk av Mobil pleie og Mobil plan Utvida bruk av Multidose Vurdera «Stille rapport» Lukka avvik knytt til påloggingsproblem og andre problem knytt til datautstyr og programvarer	Bruk av Mobil pleie er eit godt verktøy for heimetenesta, det er ynskje om å utvida med fleire mobiltelefonar, treng då fleire lisensar Det har vore auke i antal brukarar som nyttar Multidose ved medisintildeling Avviket er lukka i 2017
Kvalitet, kompetanse og rekruttering	Viser til målsetjingar under: <i>Kvam herad som arbeidsgjevar</i>	Laga kompetanseplan Vidareutvikla systemarbeid Leggja til rette for kurs, hospitering, internundervisning Leggja til rette for E-læringskurs Prioritera støtte til grunnutdanning og vidareutdanning, spesielt for helsefagarbeidarar og desentralisert sjukepleiarutdanning	Tenesta har eigen kompetanseplan som vert revidert årleg Overført til 2018 Det har vore gjennomført internundervisningar i pleie og omsorg. Helsepersonell har delteke på eksterne kurs innan ulike fagtema. Det er laga plan for hospitering på Voss sjukehus, gjennomføring våren 2018. Kurs i medikament-handtering er gjennom-ført som E-læringskurs for alle ferievikarar som deler ut medisiner. Oppfriskingskurs i medikamenthandtering er gjennomført for ca. 170 tilsette i pleie og omsorg 9 tilsette går på desentralisert sjukepleiarutdanning fordelt på 2 kull Ein tilsett tek vernepleiarutdanning

		Ta imot fleire lærlingar Ta i bruk årsturnus Arbeida for heiltidskultur Redusera bruk av vikarbyrå Vurdera tiltak som rekrutterer nyutdanna sjukepleiarar til sommarjobb	2 sjukepleiarar vart utdanna kreftsjukepleiarar i 2017 2 tilsette har gjennomført vidareutdanning i rusarbeid Tek mot 8 nye kvart år, ikkje auka i 2017 Førebudd i 2017 Fleire tilsette har fått auka stillinga si, jfr heiltidskultur, kontinuerleg prosess Gjennomført, men ikkje heilt avskaffa Bonusordning innført
Betalingsordning for tenester til heimebuande		Evaluera gjeldande abonnementsordning. Vurdera eigenbetaling i samband med innføring av velferdsteknologiske løysingar	Dette er ikkje gjennomført, vert vidareført til 2018

4.9.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelg
Pleie og omsorg	134 848	144 262	9 414	127 329	-16 933	130 691
AKTIVISERING OG SERVICETJENESTER OVERFOR ELDER OG						
234 PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTE	6 790	7 492	702	8 198	706	8 360
253 HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I INSTITUSJON	54 300	52 937	-1 363	52 017	-920	53 838
254 HELSE- OG OMSORGSTJENESTER TIL HJEMMEBOENDE	69 103	77 766	8 664	61 523	-16 243	62 904
256 TILBUD OM ØYEBLIKKELIG HJELP DØGNOPPHOLD I KOMMUNENE	0	2 217	2 217	2 191	-26	2 191
261 INSTITUSJONSLOKALER	4 656	3 851	-805	3 400	-451	3 400

Funksjon 234 har eit mindreforbruk på 0,7 mnok. Dagsenter for eldre og psykisk utviklingshemma har brukt 1,2 mnok mindre til bl.a. utsett inventarkjøp. Aktivitetstilbod Holmsund har eit meirforbruk på 0,2 mnok og kjem av at kostnad ved kjøp av plass i Jondal er ført på feil teneste (skal på 254).

Støttekontaktar har brukt 0,5 mnok meir enn budsjettet på lønn. Fritidsaktivitetar funksjonshemma har eit mindreforbruk på 0,2 mnok og har i hovudsak spart inn netto på lønn og driftsutgifter.

Funksjon 253: Helse- og omsorgstenester i institusjon har brukt i underkant av 1 mnok meir enn budsjett. Netto lønnsutgifter i tenesta har eit meirforbruk på 1,4 mnok og gjeld i hovudsak institusjon og avlastning for psykisk utviklingshemma. Driftskostnader som medisinsk forbruksmateriell, innkjøp av medikament og arbeidsklede er høgare enn budsjettet, men det er spart inn tilsvarande på medisinsk utstyr og utskrivningsklare pasientar frå Helse Bergen. Tilsynslege institusjon har spart inn 0,1 mnok på kjøp av vikarar. Brukarbetalingar og lærlingtilskot er auka med 0,2 mnok kvar.

Funksjon 254: Helse og omsorgstenester til heimen har eit meirforbruk på 16,2 mnok. 8,5 mnok av dette gjeld netto lønnskostnader i tenesta. Høgast forbruk over budsjett innan lønn er helg- og høgtidstillegg, ferievikar, ekstrahjelp og overtid. Kjøp av tenester som kjøp av vikartenester, kjøp av plasser til brukarar utanom kommunen og BPA er 7 mnok over budsjett. Fakturerte inntekter er 0,4 mnok lågare enn budsjettet fordelt på 0,3 mnok lågare på heimetenester og 0,1 mnok på sal av mat. I 2016 var refusjon for ressurskrevjande tenester 17 mnok, i 2017 vart dette 14 mnok. Differanse i forhold til budsjett på tilskot og refusjonar er 1 mnok for lågt. Avlastning i private heimar har spart inn 0,4 mnok.

Funksjon 261: Meirforbruket på 0,5 mnok skuldast 0,2 mnok høgare energiforbruk (elektrisitet og olje/parafin), samt auka kostander knytt til reinhald, 0,2 mnok, og 0,1 mnok meirforbruk på drift og vedlikehald av bygningsmasse.

4.10 Sosialteneste

4.10.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 242 – Rådgjeving, rettleiing og sosialt førebyggjande arbeid, 243 – Tilbod til personar med rusproblem, 273 – Arbeidsretta tiltak i kommunal regi, 275 – Introduksjonsordning, 276 – Kvalifiseringsordning og 281 – Økonomisk sosialhjelp.

Nav Kvam yt ulike tenester til innbyggjarane i Kvam. Nav-kontoret har både statlege og kommunale oppgåver. Nav-leiar er kommunalt tilsett, men Nav Hordaland delfinansierer stillinga. Det er om lag 17 årsverk ved kontoret, 5 av desse er statlege årsverk.

Den statlege delen av Nav-kontoret har ansvar for oppfølging av arbeidssøkjjarar, sjukemelde og personar i arbeidsavklaringsløp. Dei tilsette skal også rettleia personar i andre statlege ytingar t.d. pensjon, uførepensjon, foreldrepengar og ulike bidragsordningar.

Den kommunale delen av Nav-kontoret har oppgåver og ansvar knytt til sosialtenesta og flyktingetenesta og har om lag 12 årsverk. Sosialtenesta har ansvar for sakshandsaming etter Lov om sosiale tenester i Nav. Dette inneber rådgjeving, økonomisk stønad (sosialhjelp) og butilbod for bustadlause. Tenesta har ansvar for å setja i verk og følgja opp personar i kommunalt kvalifiseringsprogram (KVP). Dette er arbeidsretta tiltak som skal føra fram til utdanning eller ordinært arbeid. Tenesta utfører mange individuelle samtalar og har ofte lange individuelle oppfølgingsløp.

Tenesta har og oppgåver som:

- Gjeldsrådgjeving til innbyggjarane i Kvam herad
- Handsamer saker om bustadtilskot frå Husbanken
- Skaffa bu-tilbod til bustadlause

I samband med innføring av aktivitetsplikt for sosialhjelp har Nav Kvam etablert avdeling «Ressurs». På bakgrunn av individuelle vurderingar vert det sett i verk ulike arbeidsretta tiltak for personar som mottek sosialhjelp, med tett oppfølging av den einskilde. Målet er å ha færrest mogleg passive sosialhjelpsmottakarar. Enkelte personar kan få fritak frå aktivitetsplikta grunna medisinske vurderingar.

Flyktingtenesta har ansvar for å busetje flyktingar som kjem til Kvam. Kvam har vedtak om busetje 110 personar i ein 4 års periode (30 i 2016 og 2017 og 25 i 2018 og 2019). Grunna endringar i flyktingestraumen til Noreg er talet på busette endra til 20 personar i 2017 og 20 i 2018. Tenesta har ansvar for oppfølging av flyktingar i ein periode på 5 år frå busetjingsdato. Busetjing inneber å ha tett samarbeid med Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDI) om kven som skal busetjast i Kvam. Viktige oppgåver er å ta imot, finna bustad, og bistå med praktisk tilrettelegging for dei som kjem.

Tenesta har ansvar for koordinering, oppfølging og integrering av flyktingar, og mellom anna sikra at Kvam oppfyller krava i Introduksjonslova. Tenesta fattar vedtak etter Lov om introduksjonsordning. Det er særskild viktig at tenesta har eit godt fulltidsprogram for alle flyktingar som har rett til introduksjonsprogram. Dersom flyktingtenesta skal lukkast i sitt arbeid, er det viktig med god samhandling og godt samarbeid med andre kommunale tenester som t.d. barnehage, skule, andre helse – og omsorgstenester og teknisk eining.

Avdeling for alkohol og servering (tidlegare skjenkekontrollen) er organisert i eining for helse og omsorg og lokalisert på rådhuset. Avdelinga har i dag 6 tilsette som gjennomfører kontrollar i 11 medlemskommunar (Eidfjord, Odda, Voss, Granvin, Ullensvang, Vaksdal, Kvam, Jondal, Fusa, Samnanger og Ulvik). Avdelinga har ansvar for sakshandsaming av saker om serveringsløyve og sals- og skjenkeløyve i Kvam og rådgjev dei andre kommunane. I området som er omfatta av samarbeidet, vart det i 2017 gjennomført 721 kontrollar. Det var registrert 84 salsløyve, 148 skjenkeløyve og om lag 100 einskidløyve (ambulerande løyve). Butikkane vert kontrollert på dagtid og skjenkestader vert kontrollert i helgene og om kveldane.

Avdelinga driv jamleg med kurs og opplæring i kommunen.

4.10.2 Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		Kostra- gruppe 11	Horda- land	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år	4,2	4,3	:	:	4,2	4,2
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	3,9	4	:	:	4	4

Kommunebarometeret

Sosial				363 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 75		
7,5 % vekt i barometeret				Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 18 og 24 år (15 %)	5,4	5,8	5,1	346	3,9	1,0	1,0	1,6
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 25 og 66 år (10 %)	6,5	6,4	6,1	401	4,2	1,0	1,0	1,0
STØNADSTID: Andel som går over 6 måneder på stønad (10 %)	50	48	43	353	36	1,0	1,0	1,5
ØKONOMI: Andel av mottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde (10 %)	36	34	38	76	49	4,3	4,9	4,6
AKTIVITET: Mottakere av kvalifiseringsstønad, andel av dem som går over 6 mnd på sosialhjelp (10 %)	12	11	13	139	20	1,5	1,6	1,8
ØKONOMISK RÅDGIVNING: Brukere som får gjeldsråd, som andel av langtidsmottakere (5 %)	39	0	1	364	65	1,6	1,0	1,0
BOLIG: Andel søknader om kommunal bolig som blir innvilget (10 %)	75	96	100	1	70	4,1	5,7	6,0
INDIVIDUELL PLAN: Brukere som har individuell plan, som andel av langtidsmottakere (5 %)	8	8	7	128	9	1,3	1,3	1,3
AKTIVITET: Andel av sosialhjelpsmottakere som ikke søker jobb (10 %)	45	51	45	302	37	4,0	2,9	3,3
AKTIVITET: Netto driftsutgifter til kvalifiseringsprogrammet per bruker (10 %)	126	134	126	90	138	3,0	3,5	3,2
KRISESENTER: Totale kostnader til krisesenter, per innbygger (5 %)	47	50	59	276	65	2,0	1,7	2,1

Kvam ligg lågt i rangering i høve stønadslengder, noko som ligg til grunn for målsetjingane under aktivitet for sosialhjelp og Lean-prosjekt.

4.10.3 Mål og tiltak

Frå Strategiplan for integrering 2015-2019:

Alle innbyggjarane i Kvam skal vera ein del av lokalsamfunnet ved å delta å bidra i fellesskapet

Alle innbyggjarane skal ha same moglegheit til å delta i samfunnet ut frå individuelle føresetnader og potensiale

Alle innbyggjarande har plikt til å bidra innanfor sine føresetnader og sitt potensial

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak	Resultat
Busetja flyktningar	Sikra heiltids-introduksjonsprogram i tråd med lovverk Fleire ut i arbeid eller utdanning 60% av deltakarane i introduksjonsprogrammet skal vera i arbeid eller utdanning etter 2 år 100% av arbeidsføre flyktningar skal vera i arbeid eller utdanning etter 3 år Styrkja programrådgjevarane sin praksis i kartlegging av individuell kompetanse	På bakgrunn av individuell kartlegging av kompetanse og motivasjon, og kunnskap om tilbod i kommunen, skal det utarbeidast karriereplan for arbeid og utdanning Tilby språk- og arbeidspraksis i tråd med karriereplan Leggja til rette for permisjon i programmet for lønna arbeid Inngå faste avtalar med bedrifter og verksemdar i Kvam herad Nytta kvalifisert tolk ved behov Styrkja flyktningane sine grunnleggjande ferdigheiter i lesing, skriving m.m. Både munnleg, skriftleg og bruk av digitale medier. Søkja om prosjektmidlar Kompetansehevingstiltak for programrådgjevarane	Nav Kvam har arbeidd godt med å sikra eit heiltidsprogram for introduksjonsdeltakarar i 2017. Det har vore gjennomført besøk til andre kommunar, det er laga nye rutinar, stillingsinstruksar. Me har endra ein programrådgjevar stilling til å berre arbeida opp mot arbeidsmarknaden i Kvam. I januar 2017 var det 45 deltakarar i programmet, 22 deltakarar hadde ikkje heiltidsprogram. I desember 2017 var det 5 av 45 personar som ikkje hadde heiltidsprogram. Det er inngått fast avtale med Hardanger AKS om språkpraksisplassar for analfabetar. Kvam herad nyttar Noricom tolketeneste. Tenesta har laga ferdig eit fagkurs for flyktningar som skal arbeida i landbruk eller tilhøyrande næring. Fagkurset inneheld bruk av digitale verktøy for betre og raskare norskopplæring. Prosjektet har vorepresentert på eit seminar arrangert av

		Søkja om prosjektmidlar Kompetansehevingstiltak for programrådgjevarane	Nordland fylkes- kommune i Mosjøen Ikkje gjennomført 2 tilsette har starta vidareutdanning, den vert slutført i løpet av fyrste halvdel 2018
Aktivitet for sosialhjelp	Redusera tal langtids sosialhjelps mottakarar Kvam skal ikkje ha fleire enn 5 personar som har sosialhjelp som einaste inntekt etter 6 månader	Vidareutvikla og prioritera Nav Kvam si Ressurs-gruppa Arbeida for fleire aktivitetar	Nav Kvam har redusert talet på langtids- mottakarar av sosial- hjelp. Største grunnen til dette var at Nav Kvam starta eit Arbeidsnorsk tiltak i 2017. Dette er eit Nav tiltak som kombinerar norskundervisning og arbeidspraksis Nav Kvam har få personar som har sosialhjelp som einaste inntekt etter 6 mnd. Utfordringa har vore å få auka arbeidsinntekta til personar som har behov for supplerande sosialhjelp, i tillegg til inntekt/trygdeytningar.
Skjenkekontrollen	Oppfylla krava i alkoholforskrifta	Minst to kontrollørar ved kontroll av skjenkestadar i heile skjenkekontrollområdet.	Dette er iverksett

4.10.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelg
Sosialeteneste	28 094	30 889	2 795	31 465	577	30 041
242 RÅD, VEILEDNING OG SOSIALT FOREBYGGENDE ARBEID	7 027	8 447	1 420	9 353	906	9 453
243 TILBUD TIL PERSONER MED RUSPROBLEMER	5	9	4	15	6	15
273 ARBEIDSRETTEDE TILTAK I KOMMUNAL REGI	3 952	4 207	255	3 931	-277	3 931
275 INTRODUKSJONSORDNINGEN	6 632	7 230	597	7 145	-85	7 145
276 KVALIFISERINGSORDNINGEN	1 389	903	-486	1 700	797	1 700
281 YTELSE TIL LIVSOPPHOLD	9 089	10 093	1 004	9 322	-771	7 797

Funksjon 242: Tenestene har eit netto mindreforbruk på lønn 0,9 mnok, dette gjeld i hovudsak Sosialkontorteneste 0,3 mnok og Sals- og skjenkekontroll 0,4 mnok. Utekontakt og LOS har netto mindreforbruk på lønn til saman 0,2 mnok. Koordinering av arbeid med flyktningar har eit meirforbruk på kjøp av språkplasser og konsulenthonrar med 0,2 mnok, men det er brukt mindre på bidrag til andre føremål 0,1 mnok. Tenesta har motteke 0,1 mnok meir i tilskot enn budsjettert, og dette er overført til fond.

Funksjon 273: Arbeidsretta tiltak i kommunal regi har eit meirforbruk på 0,3 mnok på grunn av kjøp av VTA plassar er høgare enn budsjettert.

Funksjon 275: Introduksjonsordninga viser ei innsparing på lønn, men meirforbruk på introduksjonsstønad på grunn av utvida tilbod til brukarar i programmet.

Funksjon 276: Det er spart inn 0,8 mnok i kvalifiseringsstønad på grunn av færre flyktningar kjem seg over på dette programmet.

Funksjon 281: Meirforbruk gjeld overforbruk i økonomisk sosialhjelp.

4.11 Barnevern

4.11.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 244 – Barnevernteneste, 251 – Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet og 252 – Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet.

Barneverntenesta er ei lovpålagt teneste. Barneverntenesta i Kvam er organisert i eining oppvekst og som ein del av Kvam familie og læringssenter (KFL) – *sjå Fellestema: Kvam familie og læringssenter*.

Barnevernet vert i hovudsak regulert ut frå Lov om barneverntjenester. Barnevernet si hovudoppgåve er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deira helse og utvikling, får naudsynt hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntenesta skal søke å avdekke omsorgssvikt, åtferds-, sosiale og emosjonelle problem, og sette i verk tiltak i forhold til dette, så tidleg at barn unngår å få varige problem. Barneverntenesta skal, uavhengig av kva tiltak som er sett i verk, følgje opp barnet og familien så lenge tiltaka varar.

Barneverntenesta startar saksarbeidet i familien med å gjennomføre ei undersøking. Det vert sett inn hjelpetiltak der det vert vurdert å vere behov for det. Hjelpetiltak har som formål å bidra til positiv endring hos barnet og familien. Døme på hjelpetiltak er familieveiledning, avlastning- eller støttetiltak, familieråd, barnehageplass, støttekontakt, leksehjelp, miljøarbeid i heimen osv.

Barnevernet sitt arbeid er ei blanding av hjelp, støtte og kontroll. Dersom det ikkje er mogleg å avhjelpe barnet sine behov eller endra forholda i heimen ved hjelpetiltak, kan barneverntenesta, med eller utan samtykke frå foreldre, flytte barnet ut av heimen. Om foreldra ikkje er einig, er det fylkesnemnda som skal avgjere om barnet skal bu hos foreldra eller i fosterheim eller institusjon. Fylkesnemnda er ein partsnøytral og uavhengig statleg instans som tek avgjerder om tvang i barnevern- og sosiale saker.

Barnets beste er ei rettesnor for barnevernet og fylkesnemnda sine avgjerder. Prinsippet om barnets beste inneber at kva som er til det beste for barnet skal vere avgjerande når tiltak, for eksempel omsorgsovertaking, vert vurdert. Alle omsorgsovertakingar er i utgangspunktet midlertidige. Dette inneber at dersom det er sannsynleg at foreldra kan gje barnet forsvarleg omsorg, og ei flytting tilbake til foreldra ikkje vil gje barnet alvorlege problem, skal eit vedtak om omsorgsovertaking opphevast av fylkesnemnda. Barn som ikkje kan bu heime skal fortrinnsvis få bu i fosterheim. Institusjonstiltak kan nyttast, men hovudsakleg for korte periodar og dersom dette er det beste alternativet.

Barneverntenesta har færre saker enn på fleire år, medan alvoret i sakene er høgt. I samband med at det er etablert eit lågterskeltilbod i Kvam, går det i retning av eit meir spesialisert barnevern. Dette er i tråd med forslag til ny barnevernlov. Dette inneber at kvar einskild sak krev store personal- og økonomiske ressursar. Når det gjeld dei plasserte barna mottar barnevernet fleire krav frå foreldre om tilbakeføring, og om nye behandlingar i fleire rettsinstansar.

Barneverntenesta har etablert fem einsleg mindreårige flyktningar. To bur i fosterheim og tre bur i hybelverttiltak. Ein går på vanleg grunnskule, medan fire får tilrettelagd undervisning, eit samarbeid mellom Vaksenopplæringa og Øystese gymnas. Målet er at alle skal ha fullført grunnskule til sommaren 2018.

4.11.2 Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

	1238 Kvam		Kostra- gruppe 11	Horda- land	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	10 099	8 785	9 163	8 737	8 897	8 920
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	4,3	4,6	:	:	4,9	4,9
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år	3,3	3,6	:	:	3,8	3,8
Andel barn med tiltak som ikke er plassert (funksjon 251) ift. ant innb. 0-17 år	3	3,1	:	:	3,2	3,2
Andel barn med tiltak som er plassert (funksjon 252) ift. ant innb. 0-17 år	1,3	1,5	:	:	1,7	1,7
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter per barn (funksjon 244), konsern	63 553	59 681	:	:	44 788	45 892
Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251, 252) per barn med tiltak, konsern	157 532	142 153	:	:	161 027	157 807
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	80	100	82	87	85	86
Andel barn med tiltak per 31.12. med utarbeidet plan	92	71	:	:	86	87
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	4,6	4,5	4,3	4,8	4,7	4,6
Andel meldinger som går til undersøkelse	90	80,4	:	:	81,4	82,2
Andel undersøkelser som førte til tiltak	52,5	54,5	:	:	42,8	41,9

Kommunebarometer

Barnevern				217 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 45		
10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
ARSVERK: Stillinger med fagutdanning, per 1.000 mindrearige (20 %)	4,6	4,6	4,5	235	4,6	3,0	2,8	2,2
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser m behandlingstid under 3 mnd (20 %)	83	80	100	1	86	4,6	4,2	6,0
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser med behandlingstid under 3 mnd, snitt siste fire år (15 %)	65	72	84	163	81	2,9	3,4	4,7
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan (5 %)	52	85	61	277	84	2,0	4,7	2,0
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan, snitt siste fire år (5 %)		62	61	256	81		2,3	2,0
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan (5 %)	80	93	93	201	93	3,6	5,0	4,7
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan, siste fire år (5 %)		83	85	212	90		3,2	3,2
TILTAK I HJEMMET: Andel saker med tiltak i hjemmet (10 %)	67	68	65	145	60	4,6	4,7	4,3
TIDLIG INNSATS: Netto utgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste, per innb. 0-5 år (5 %)	12 799	12 534	12 795	114	9 142	3,3	3,5	3,2
SAKSBEHANDLING: Avsluttede undersøkelser, per årsverk knyttet til saksbehandling og adm. (5 %)	4	9	5	377	10	1,1	2,5	1,4
BRUKERPERSPEKTIV: Brukerundersøkelser siste fire år (5 %)	0	0	0	195	0	1,0	1,0	1,0

Kvam barnevernteneste har 4,6 fagstillinger pr. 1000 mindreårig. Dette er det same som landsgjennomsnittet. I 2016 gjennomførte me alle undersøkingane innan 3 månader.

Kvam har dei siste åra satsa målretta på tidleg innsats blant anna ved omorganisering av tiltaksstillingar og satsing på å sette i verk råd og rettleiing som hjelpetiltak. Me får såleis god rangering på kommunebarometeret på denne indikatoren.

Kvam starta arbeidet med brukarundersøkingar hausten 2017.

Kostnaden i barnevernet i Kvam har gått ned og ligg nærare kommunegruppe 11, Hordaland og landssnittet, enn tidlegare. Me har litt færre barn med barnevernstiltak enn landet, men me brukar meir ressursar på dei barna som mottar hjelp. Me brukar fortsatt meir ressursar på driftsutgifter barnevernteneste, medan driftsutgifter tiltak no ligg under, Hordaland og landssnittet.

4.11.3 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Undersøkingarbeid	Barneverntenesta skal gjennomføra alle undersøkingar på under 3 månader og skriva grundige undersøkingssrapporter i alle saker, tilpassa alvoret i saka. Barneverntenesta skal ikkje nytta sakkunnig bistand utan at det er særskilt naudsynt. Alle barn skal få anledning til å medverke i undersøkinga.	Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar for å betre rutinane for undersøkingarbeidet. Rutinane skal implementerast i heile tenesta i 2017. Tavlemøter der samtalar med barn er eit fokusområde. Kurs, opplæring og interne øvingar i samtalar med barn.	Rutinehåndboka under kontinuerleg oppdatering/forbetring. - Undersøking-planar er essensielt for å sikre god kvalitet i undersøkingane. Arbeidet er starta. Tavlemøter kvar måndag. Fagsamling med rollespel om samtalar med barn. - Alle barn får medverke i undersøking-arbeidet.
Tiltaksarbeid	Barnevernet skal gje alle familiar som mottar hjelpetiltak tilbod om familieråd. Barnevernet skal utarbeide tiltaksplanar overfor alle barn og familiar som mottar hjelpetiltak. Alle barn, som er i stand til det, skal få moglegheit til å medverke i tiltaks- og evalueringsarbeidet.	Opplæring i bruk av metoden familieråd. Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar for å betre rutinane for tiltaksplanarbeidet. Rutinane skal implementerast i heile tenesta i 2017. Tiltaksplanane skal innehalde tidspunkt for evalueringsmøter og evaluerings spørsmål til barn, føresette,	Familieråd innarbeidd som metode. Alle fått kunnskap og alle er i gang med å bruke det. Ikkje alle familiar har fått tilbod Alle barn hadde tiltaksplan ved utgangen av 2017. - Medverknad frå barn er innarbeidd som del av kontakten med familiane. Evaluerings-arbeidet er godt i gang, ikkje alle tiltak og planar vert evaluert kvar 3. mnd.

	Tiltaka og planane skal evaluerast kvar 3. månad.	tiltakspersonar og ev. samarbeidspartar.	
Barn under omsorg	Alle barn under omsorg skal ha ein omsorgsplan. Alle barn som bur i fosterheim skal ha besøk av barneverntenesta minimum 4 gonger pr. år. Alle barn som bur i fosterheim skal ha ein årleg oppfølgingsplan. 50 % av barna under omsorg skal få tilbod om familieråd.	Ei gruppe på tre sakshandsamarar jobbar med å betra rutinane for fosterheimsarbeidet. Rutinane skal implementerast i heile tenesta i 2017.	I intern rutinehandbok: - Rekruttering - Godkjenning - Flytting - Oppfølging av barn i fosterheim. - Alle barn under omsorg har omsorgsplan. - Alle fekk 4 oppfølgingsbesøk frå barnevern-tenesta. - Eit barn fekk rekruttert fosterheim vha familieråd. Ingen barn under omsorg hadde familieråd i 2017.
Utadretta verksemd	Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal ha kjennskap til barneverntenesta sitt arbeidsfelt. Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal vite kor dei kan venda seg dersom dei har ein bekymring.	Barneverntenesta skal delta i tverrfaglege fora og kome ut i skular og barnehagar for å informera og hjelpe til med å lage rutinar for når og korleis ein handterer og melder i frå om ein bekymring for eit barn. Barneverntenesta utarbeidar samarbeidsavtalar med tenester der dette er naudsynt.	2 sakshandsamarar har deltatt i ressursteam for vold og overgrep. Samarbeidsavtalar og samarbeidsmøter med: Politi, NAV, ROP, helsestasjon, legane
Einslege mindreårige	Integrere alle EM ungdomar ved eit tverrfagleg samarbeid i kommunen og med frivillige organisasjonar Auka kunnskap om traumebevisst omsorg	Kurs for dei tilsette som jobbar med EM ungdomane Setja i verk miljøarbeid inn mot ungdomane Jobba med rekruttering av personar som har kunnskap om EM og som kan bidra i integrerings- og inkluderingsarbeidet.	Kurs om traumer for hybelvertar og fosterheim der einslege mindreårige bur. Kurs med psykolog der ungdomane sjølv deltok. Seksualundervisning for ungdomane m/legstudenter og helsesøster. Miljøarbeid: Oppretta cricket-trening for ungdomane.

Kostnader v/barneverntenesta	Redusera driftskostnadane ved barneverntenesta	Ikkje bruka konsulenttenester v/sjukemelding og heller nytta vikar. Vurdera ulike godtgjeringsar til fosterheimar Vekentleg veiledning til sakshandsamarane	Ikkje brukt konsulenttenester. Redusert kostnad til juridisk bistand ved at saksdok. vert skrive av sakshandsamar. Utarbeidd rutine for dekking av utgifter til fosterheimar. Tett oppfølging av sakshandsamarar. Alle spørsmål om økonomi til barnevernleiar.

4.11.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavelag
Barnevern	15 271	14 050	-1 221	18 379	4 329	15 130
244 BARNEVERTJENESTE	4 340	3 320	-1 020	4 576	1 255	4 769
BARNEVERTILTAK NÅR BARNET IKKE ER PLASSERT AV						
251 BARNEVERNET	1 813	2 568	755	2 649	81	2 702
252 BARNEVERTILTAK NÅR BARNET ER PLASSERT AV BARNEVERNET	9 118	8 162	-956	11 154	2 992	7 659

Funksjon 244 har eit mindreforbruk på 1,3 mnok. Barneverntjeneste har spart inn 0,5 mnok på lønn og 0,4 mnok i driftskostnader. I drift er det i hovudsak spart inn på konsulentthonorar og juridisk bistand. Refusjonsinntekter er 0,3 mnok høgare enn budsjettet og gjeld forsterking i fosterheim.

Funksjon 251: Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet har auka utgifter på 0,2 for kjøp av tenester frå staten, men 0,3 mnok i reduserte utgifter til hjelpetiltak barnevern.

Funksjon 252: I tenesta barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet viser eit mindreforbruk på 3 mnok grunna at mottaket av einslege mindreårige flyktningar (EMF) vart vesenteleg lågare enn budsjettet. EMF viser ei innsparing på lønn med 1,2 mnok og andre utgifter på 1,6 mnok. I tillegg vart refusjonar frå staten 0,2 mnok høgare. Innsparingar gjeld i hovudsak fosterheimsgodtgjersle, utgiftsdekning fosterheim, kjøp av statlege familieheimar og hjelpetiltak barnevern.

4.12 Vatn, avlaup, avfall og renovasjon

4.12.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 340 – Produksjon av vatn, 345 – Distribusjon av vatn, 350 – Avlaupsreinsing, 353 – Avlaupsnett/innsamling av avlaupsvatn, 354 – Tømming av slamavskillarar og 355 – Avfall.

Tenesteområdet omfattar ansvaret for produksjon og levering av tenester knytt til drikkevatn og mottak av spillvatn frå tilknytte abonnentar i Kvam herad, samt Eikedalen i Samnanger kommune. Vidare omfattar tenesteområdet innsamling av slam som vert utført av ein totalleverandør, og innsamling av avfall som skjer i regi av BIR.

Kvam herad har 5 vassverk, 12 trykkaukestasjonar, 10 høgdebasseng og eit om lag 130 km langt distribusjonsnett for drikkevatn. Vasstrykk til abonnentar er minimum 2 bar, og med eit rettleiande trykk på mellom 3-6 bar.

Avlaupsnettet er om lag 90 km langt. Kvam herad har kommunale nett og anlegg fordelt på heile kommunen. Det er 30 pumpestasjonar og pr. i dag 2 reinseanlegg (silanlegg) for avlaup. I tillegg til dette eit høgt tal på kummar for forsyning av drikkevatn og mottak av avlaup fordelt over heile kommunen.

Arbeidsoppgåver knytt til VA er til dømes drift og tilsyn av drikkevasskjelder/ inntak/vassverk/pumpestasjonar/reinseanlegg/brannhydrantar, prøvetaking av drikkevatn og avlaup, utspyling av leidningsnettet, reingjering av høgdebasseng, lekkasjesøk, videokøyring av leidningsnettet, badevassprøvar, samt ansvar for sigevassleidning frå bosstippen for å nemne noko.

5 stillingar driftar VA-nettet og anlegga. I tillegg kjem driftsleiar for VA, som i tillegg har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt.

4.12.2 Utvalde nøkkeltal

Kommunebarometer

Vann, avløp og renovasjon				235 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 75		
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
GEBYR: Årsgebyr, vann, avløp, renovasjon og feiing (10 %)		9 141	8 917	103	10 429		4,7	4,8
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet E-coli (7,5 %)	77	78	78	177	84	4,4	4,4	4,5
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet IE (7,5 %)	77	78	78	182	84	4,4	4,4	4,5
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet farge (2,5 %)	77	78	72	214	83	4,5	4,6	4,1
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet pH (2,5 %)	77	78	68	221	82	4,9	4,6	4,1
LEVERANSE: Brudd i vannleveransen, snitt timer per år per innb. (5 %)	0,4	0,4	0,3	289	0,6	5,5	5,5	5,5
VANNLEKKASJE: Andel av vannet som lekker bort (5 %)		35	35	278	31		2,6	2,6
FORNYING: Andel fornyet vannledningsnett siste tre år (5 %)		0,2	1,1	72	0,7		1,5	3,5
FORNYING: Andel fornyet spillvannsnett siste tre år, avløp (5 %)	1,1	0,5	0,3	162	0,6	4,2	2,4	1,8
RENSEKRAV: Andel tilknyttet anlegg som overholder alle renskrav (20 %)	81	75	81	146	55	5,0	4,7	5,0
ANLEGG: Antall stopp i kloakken per 100 km spillvannsnett (5 %)	2,1				5,3	5,5		
OVERSVØMMELSER: Antall oversvømte kjellere hvor kommunen har erkjent ansvar, per 10.000 innbyggere (5 %)	0,0				1	6,0		
RENOVASJON: Andel husholdningsavfall levert til gjenvinning og biologisk behandling (20 %)	24	24	25	357	38	1,6	1,6	1,9

4.12.3 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Arbeidet med nye kommunedelplanar for vatn og avlaup vart starta opp i 2016, men er ikkje ferdigstilt.	Kommunedelplanar for vatn og avlaup	Ferdigstille og sende kommunedelplanane for vatn og avlaup til politisk handsaming.	Kommunedelplanane for vatn og avlaup vart sendt til 1. gongs handsaming hausten 2017. Planane vart deretter lagt ut til offentlig høyring med frist desember same år. Planane er venta endeleg vedtatt i løpet av våren 2018.
Fylkesmannen i Hordaland handsamar og har tilsyn med kommunen sitt utsleppsløyve. I løyvet set fylkesmannen krav om tiltak som må verta gjennomført innan nærare fastsette fristar. Vilkåra er sette av miljøomsyn, og der det er viktig at kommunen jobbar for å oppfylle dei krav fylkesmannen set.	Stetta vilkår i fylkesmannen sitt utsleppsløyve for Kvam herad	Redusera talet på overlaup og driftsstopp i avlauspumper med 5 %. Laga tiltaksplan for tilførsel av overvatn til avlaupssystemet. Dokumentera verknadsgrad for avlaupsnettet ved modell eller anna. Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring).	Det er etablert overvaking på alle driftsoverlaup. I tillegg er fleire avlauspumper fornya, noko som redusera sjansen for overlaup. Det er laga tiltak mot tilførsel av overvatn til avlaupssystemet i kommuneplanane for vatn og avlaup. Her vert spesielt utsette områder i Øystese og Norheimsund prioritert. Det er ikkje laga modell for å dokumentera verknadsgraden for avlaupsnettet. Det er oppretta eit eige prosjekt for utbetring av kummar i 2018.
Mattilsynet set krav til kommunen sin produksjon av drikkevatt. Desse krava må derfor verta utført i tråd med dei tidsfristar	Stetta krav frå Mattilsynet	Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring).	Det er oppretta eit eige prosjekt for utbetring av kummar i 2018.

Mattilsynet set for tiltaka.		Gjera ferdig prøvetaking i Kalderassen for å vurdere om dette vil vera eit betre inntakspunkt for vassverket på Skålheim. Sikra vassverket på Skålheim mot utfall av reinseanlegg ved straumstans.	Prøvetaking i Kalderassen er utført. På grunn av bakterieutslag knytt til nokre av prøvane er det naudsynt med ny prøvetaking i løpet av sommaren/hausten 2018. Ny UPS er installert for å sikre drifta ved vassverket på Skålheim etter straumstans.

4.12.4 Økonomiske rammer

Kostrafunksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/budsjett 2017	Budsjett 2017, opphøveleg
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-10 819	-10 830	-11	-11 010	-180	-6 042
340 PRODUKSJON AV VANN	2 992	3 949	957	3 807	-143	3 807
345 DISTRIBUTJON AV VANN	-8 177	-8 703	-526	-11 046	-2 342	-8 439
350 AVLØPSRENSING	2 008	2 701	694	2 142	-559	2 142
353 AVLØPSNETT/INNSAMLING AV AVLØPSVANN	-6 477	-7 835	-1 358	-4 885	2 949	-2 624
354 TØMMING AV SLAMAVSKILLERE, SEPTIKTANKER O.L.	141	476	335	218	-259	218
INNSAMLING, GJENVINNING OG SLUTTBEHANDLING AV						
355 HUSHOLDNINGSKAVFALL	-1 306	-1 419	-113	-1 245	173	-1 145

VAR-området skal ikkje gå med overskot over tid, og er underlagt heilt særskilde reglar for sjølvkostberekning. VAR-noten gjev eit godt bilete av kostnadane og inntektene på dei ulike avgiftsområda, og denne er å finna i årsrekneskapskapittelet.

Funksjon 340 og 345 heng nært saman og skal finansierast med same gebyret, og nokre av budsjettpostane er ikkje fordelt mellom dei. Totalt var det eit meirforbruk på 2,5 mnok. Meirforbruket skuldast i hovudsak at dei faste kommunale VA-inntektene (abonnementsgebyr) vart budsjettert på funksjon 353.

På same måte som 340/345 heng saman, er funksjon 350 og 353 nært knytt saman. Totalt var mindreforbruket på 2,4 mnok, som i hovudsak skuldast at dei faste kommunale VA-inntektene (abonnementsgebyr) vart budsjettert på funksjon 353.

Funksjon 354 hadde eit meirforbruk på 0,2 mnok i 2017. Det vart utført ekstra tøming av kommunale felleskummar som resulterte i meirforbruk.

Funksjon 355 har eit totalt mindreforbruk på 0,2 mnok som kjem av færre prøvetakingar ved Tolomarka gjenbrukstasjon.

4.13 Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø

4.13.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 301 – Plansaksbehandling, 302 – Byggesaksbehandling og eigarseksjonering, 303 – Kart og oppmåling, 335 – Rekreasjon i tettstad, 360 – Naturforvaltning og friluftsliv og 365 - Kulturminnevern.

Del av 301, private reguleringsplanar og funksjon 302 og 303, kjem inn under sjølvkostfinansierte tenester, og kan dekkast inn med 100% gebyrinntekter. I 2017 vart det for 301 handsama få planar til 1. gongs handsaming, kommunen har ikkje høve til å krevja gebyr etter at planen har vore til 1. gongs handsaming. Sjølvkostgraden for område 301 var for 2017 på 13,8%. For område 302 byggesak hadde me ein sjølvkostgrad på 89,9% for 2017, som er ein akseptabelt nivå for dekningsgrad av sjølvkost. For område 303 var sjølvkostgraden på 60,1%. Kvam herad subsidierer framleis desse tenestene frå den ordinære drifta, men har som mål å gjera område 302 og 303 sjølvfinansiert. Sannsyn for sjølvkostgrad i samband med plan er mindre på grunn av ujamn innlevering av private planar og mye jobb med private planar etter 1. gongs handsaming.

Arbeidet med arealplanar, dette gjeld kommuneplanen sin arealdel, kommunedelplanar for avgrensa geografiske område og reguleringsplanar vert gjort på eining for plan og byggesak. Tematiske kommunedelplanar vert gjennomført innanfor den eininga der tenesta eller oppgåvene naturleg høyrer til. Kvart fjerde år legg kommunen fram kommunal planstrategi, med prioritering av det offentlege planarbeidet innanfor kvar heradsstyreperiode. Planstrategien tek for seg kommunen sine utfordringar dei komande åra, og skal synleggjera trongen til nye planar, opp i mot tilgjengelege ressursar og utfordringar.

Funksjon 302 omfattar handsaming av søknader om dispensasjons-, byggje- og delingsløyve samt tilsyn og ulovleg oppfylgning etter plan- og bygningslova. Vidare handsamer avdelinga søknad om løyve til tiltak etter havne- og farvannslova, veglova og forureiningslova.

Funksjon 303, kart og oppmåling/geodata omfattar handsaming av søknader om oppmåling, matrikulering av grunneigedomar, arealoverføring, grensejusteringar m.m. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet. Vidare tildeler avdelinga nye adresser. Geodata omfattar og arbeid med kartforvaltning. Arbeidet er organisert gjennom GEOVEKST samarbeidet og Norge digitalt avtalen, som sikrar Kvam inntekter til kartproduksjon. Kvam herad er originaldatabasevert for fylgjande kart; byggbasen, vegbasen, arearessurskart, planbasen, vass- og avlaupsbasen. Kommunen forvaltar kartprogram levert frå Norconsult, Powel og Norkart.

I funksjon 335 ligg det utgifter til offentlege plasser, torg og park/grøntanlegg og reinhald av offentlege toalett. Ansaret for grønntanlegg omfattar hovudsakleg arbeidet med å vedlikehalde om lag 60 kommunale uteområde og friområde. Mykje av dette arbeidet vert utført i nært samarbeid med Bergen og Omland Friluftsråd (BOF), men der kommunen åleine har ansaret for tilsyn og renovasjon knytt til park og badestrendene i Øystese og Norheimsund. Utanom vekstsesongen vert året nytta til rehabilitering av områda, kontroll og ettersyn. Kommunegartnaren har og ansaret for kontroll av leikeutstyr og leikeplassar. For å ta klare ettersynet med grønntanlegga i vekstsesongen, er ein avhengig av å nytte sommarvikarar i tillegg til egne tilsette. Innan park har ein normalt 2 stillingar fordelt på 1,5 årsverk. Om sommaren vert dette auka til mellom 7-8 personar.

I funksjon 360 ligg viltforvaltning som Kvam herad kjøper av Ullensvang herad, festeutgifter for friluftsområder og kontingent i Bergen og omland friluftsråd.

Kvam herad forvaltar store delar av sine friluftsområde igjennom sitt medlemskap i Bergen og omegn friluftsråd, nokre friluftsområde vert og forvalta av kommunen sjølv, medan andre område vert forvalta via samarbeid i mellom Kvam herad, Bergen og omland friluftsråd og, og lokale grendelag/grendeutval.

4.13.2 Utvalde nøkkeltal

Kommunebarometeret

Saksbehandling				275 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 30		
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
FRISTBRUDD: Andel byggesaker med overskredet frist (20 %)	2	4	20	322	7	5,7	5,4	2,7
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 3 ukers frist (15 %)	21	21	21	301	17	3,6	2,9	2,8
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 12 ukers frist (15 %)	84	37	52	261	38	1,0	3,8	3,0
EIERSEKSJONERING: Saksbehandlingstid (10 %)	21	14	5	20	6117	4,8	4,6	5,8
REGULERINGSPLANER: Saksbehandlingstid (10 %)	353	252	143	186	150	2,9	3,9	4,3
OPPMALINGSFORRETNING: Saksbehandlingstid (10 %)	21	50	10	12	17205	5,5	3,7	6,0
TILSYN: Andel av vedtatte byggesaker med faktisk tilsyn (10 %)	2	4	3	165	11	1,5	1,7	1,3
GEBYR: Saksbehandlingsgebyr for enebolig (10 %)	11 000	11 330	12 463	237	12 645	4,0	4,1	4,1

4.13.3 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Byggesak, kart og oppmåling			
Sjølvkost	Redusera lisenskostnader Auka gebyr 20%	Gjennomgang av lisensar for å sjå på moglegheiter for oppseiing, endring Gebyret må regulerast på grunnlag av sjølvkostnads-analysar vår/haust.	Arbeidet vart på begynt i 2017, men fortsett inn i 2018.
Byggesakshandsaming	Betre og meir effektiv sakshandsaming	Betre rutinar i alle ledd av sakshandsaminga.	Avdelinga har vore gjennom ei omorganisering som

			skal betra flyt mellom plan og byggesak, som igjen skal effektivisera byggesaks-handsaminga.
Tilsyn	Auka tilsyn	Peika ut prioriterte område for tilsyn	Det har ikkje vore ressursar på avdelinga til auka tilsyn i 2017.
Geodata	Få gjennomført faganalysar av kartprogram	Definera brukarane sine behov, eksternt og internt.	Det er henta inn fleire tilbod i 2017, det er gjennomført eit kjøp av programvare i 2017, Gemini portal – ei løysing for registrering ute i felt for VA-data.
Inntekter	Styrkja inntektsgrunnlaget	Vurdera auke av inntektene, med å sjå på 100% sjølvkost.	Det er ikkje gjennomført konkrete tiltak for dette i 2017.
Tema/utfordring	Mål	Tiltak	
Rekreasjon, naturforvaltning og friluftsliv			
Trass fokus på å leggja til rette for lettstelte parkområder i kommunen, har kommunen mange grøntareal spreidd i ein langstrakt kommune. Ressursane innanfor området er avgrensa, og aktiviteten stor og konsentrert innanfor vekstsesongen. Samstundes er velstelte grøntområde viktig for kommunens omdøme, og forventningane til standard høg hjå kommunen sine innbyggjarar.	Velstelte park- og grøntområde	Gjennomføra prøveprosjekt knytt til nokre av kommunen sine park- og grøntområde for å letta arbeidet med grasklipping og handtering av avfall.	Testa robotgrasklypparar.
Tema/utfordring	Mål	Tiltak	
Kulturminnevern			
Kulturminneforvaltning	Få på plass ei berekraftig kulturminneforvaltning i kommunen	Få godkjent kulturminneplan for Kvam herad	Multiconsult i lag med prosjektgruppe for kulturminneplan har gjort ferdig høringsutkast til plan. planutkastet vert lagt fram for høyring i 2018

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	
Plan			
Kommunalt planarbeid	<i>Det skal til ei kvar tid vera samsvar i mellom tilgjengelege planressursar og tal planar i prosess</i>	Gjennomgang av tilgjengelege ressursar, planar og oppgåver.	Det er i 2017 gjennomført ei omorganisering av plan og byggesak. Målet med omorganiseringa var å få flyt i tilgjengelege ressursar.
Kommunalt planarbeid	<i>Få på plass offentlege og private reguleringsplanar innanfor lovpålagte fristar, med høg kvalitet som fremmar vekst og utvikling basert på berekraftige prinsipp.</i>		Det var få planar til handsaming i 2017, to private planar og ein offentlig plan.
Kommuneplanen sin arealdel	<i>Få lagt fram kommuneplanen sin arealdel til høyring og offentlig ettersyn.</i>	<i>Redusera andre arbeidsoppgåver og bruka meir ressursar på kommuneplanen sin arealdel.</i>	Det er i 2017 nytta ressursar på plan til kommuneplanen sin arealdel.
Ny veg til Rosseland – Fjærabygde	Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland.	Oppstart av reguleringsplan	Utsett til 2018
Ålvik sentrum	Gjera Ålvik sentrum meir attraktivt.	Gjera ferdig reguleringsplan for Ålvik sentrum	Utsett til 2018
Nytt industriområde i Øystese	Få på plass nytt næringsområde i Øystese	Fjerna motsegner og gjera endeleg vedtak av reguleringsplanen.	Plan skal avsluttast, ikkje lenger grunnlag for vidare prosess. Det blir ikkje utbygging av kraftverk i Øysteseelva.
Bustadfelt på Laupsa	Sikra felles friluftskvalitetar for ålmenta på Laupsa	Gjera ferdig reguleringsplan for Laupsa	Ny høyring er gjennomført, vidare handsaming i 2018

4.13.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	6 443	5 751	-692	7 523	1 772	9 042
301 PLANSAKSBEHANDLING	3 999	3 399	-600	3 317	-82	4 176
302 BYGGESAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	-284	-417	-133	32	449	292
303 KART OG OPPMÅLING	1 001	527	-474	1 316	789	1 366
335 REKREASJON I TETTSTED	1 209	1 782	572	2 271	490	2 621
360 NATURFORVALTNING OG FRILUFTSLIV	480	459	-22	387	-72	387
365 KULTURMINNEFORVALTNING	38	1	-37	200	199	200

Funksjon 301 har eit mindreforbruk på 0,1 mnok. Lønsutgiftene vart 0,2 mnok høgare og salsinntektene 0,3 mnok lågare. På den andre sida vart det spara inn 0,3 mnok i bl.a. konsulentonorar. 0,3 mnok av meirforbruket skuldast 0,3 mnok i lågare utgifter til P70134 – Reg.plan Busdalen/Grustaket.

Funksjon 302 Byggesaksbehandling og eigarseksjonering har eit mindreforbruk på 0,4 mnok på grunn av lågare lønsutgifter (0,3) og lågare kjøp (0,2).

Funksjon 303 Kart og oppmåling har eit mindreforbruk på 0,8 mnok som skuldast lågare lønsutgifter på 0,6 mnok, og høgare inntekter på 0,2 mnok.

Funksjon 335, rekreasjon i tettstad, har eit mindreforbruk på 0,5 mnok. Utgiftene er redusert med 0,7 mnok og inntektene med 0,2 mnok. Dette skuldast meir kostnadsføring på skule- og barnehagebygg, og mindre føringar på park og grøntareal, då det er auke i stell av grøntareal ved desse bygga.

I funksjon 365 er det eit mindreforbruk på 0,2 mnok som var midlar sett av til kulturminneplan som vart ferdigstilt i 2018.

4.14 Kultur

4.14.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld ei rekkje funksjonar:

231 – Aktivitetstilbod born og unge

370 – Bibliotek

373 – Kino

375 – Museum

377 – Kunstformidling

380 – Idrett og tilskot til andre sine idrettsanlegg

381 – Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg

383 - Musikk- og kulturskule

385 – Andre kulturaktivitetar, tilskot andre sine kulturbygg

386 – Kommunale kulturbygg

Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne

Kulturavdelinga rekrutterer støttekontaktar etter vedtak gjort i avdeling for Stab og Forvaltning. Det er registrert ca. 130 støttekontaktar i kommunen, og det er auke i tal søknader om å få tildelt støttekontakt. Tenesta er lovregulert. Kulturavdelinga arbeider for integrering gjennom ulike aktivitetar knytt til lag/organisasjonar tilrettelagt for den enkelte brukar, samt fellesaktivitetar.

Bibliotek

Kvam bibliotek har 3,1 årsverk, og er organisert med hovudbibliotek i Norheimsund og avdelingar i Ålvik (på Torget) og i Strandebarm (på skulen).

Biblioteket har 53 timar opningstid i veka bortsett frå sommarferievekene.

Bibliotek er ei lovpålagt teneste for kommunane og er ein viktig del av både kunnskaps- og kulturpolitikken i Noreg. Biblioteket er eit kulturelt senter i heradet og fungerer som ein viktig møtestad. Kvam bibliotek er knytt til Hardangerbiblioteka og Voss bibliotek i eit tett samarbeid.

Lov om folkebiblioteka (2014) definerer kommunane si plikt til å ivareta innbyggjarane sine behov for bibliotektenester og gjer greie for biblioteka sitt verdigrunnlag og samfunnsoppdrag:

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.»

På biblioteket er det gratis og ope for alle. Det skal gje ei kjensle av sosial velferd og fellesskap

Kino

Kvam herad har kinosal i Ungdomshallen i Norheimsund sentrum, med filmframvisingar fleire gonger i veka. Tilbodet er rettar seg både mot born og vaksne. Kvam kino samarbeider skulane, Kvam filmklubb og Senioruniversitet for å gje eit så breitt tilbod som mogleg.

Museum

Hardanger og Voss museum organiserer Hardanger fartøyvernsenter, Kabuso, Ingebrikt Vikmuseum og Kvam bygdemuseum, som mellom anna omfattar Borgstova i Vikøy prestegard og Storeteigen i Øystese. I Kvam har me også eigne museum som Ålvik industriarbeidermuseum og Vikøy skulemuseum. I dag er det selskapet Bygdagnist som driv på Storeteigen og grendeutvalet i Vikøy som brukar skulemuseet i Vikøy til aktivitetar etter avtale med Kvam herad.

Kunstformidling

Kvam herad yter tilskot til ulike lag og organisasjonar i kommunen. Det gjeld mellom anna Kunsthuset messen i Ålvik. Kvam herad har og tilsett pianist i deltidstilling.

Idrett

Kvam herad eig og driv mange idrettsanlegg i kommunen, men det er og anlegg som vert eigd og drive av private lag og organisasjonar. Kommunen har eit godt samarbeid med idrettsrådet, som mellom anna set opp prioriteringsliste for spelemidlar. Den offentlege badinga vert drifta av idrettslaga i Ålvik og Strandebarm. Løypepreparering vert gjennomført fleire stadar i kommunen, og kommunen gjev tilskot til preparering på Kvamskogen og på Sjusete.

Kulturskule

Alle kommunar skal ha eit musikk- og kulturskuletilbod (Opplæringslova § 13-6). Kvam kulturskule driv med ordinær undervisning innan estetiske fag og er eit kulturelt ressurscenter i heradet. Kulturskulen samarbeider med grunnskulen og friviljuge organisasjonar med fokus på elevar under 20 år, og både lærarar og elevar er aktive og viktige aktørar i kulturlivet. Kulturskulen har også ansvaret for Den kulturelle skulesekken, UKM (Ung Kultur Møtes), Bornas verdsdag og Fleire fargar

Andre kulturaktivitetar, tilskot til andre sine kulturbygg

Kvam herad bidreg med tilskot til lokale kulturbygg i kommunen.

Kommunale kulturbygg

Reinhold og FDV av eigne kulturbygg som Norheimsund kino og Ingebrigt Vik Museum.

4.14.2 Utvalde nøkkeltal

Statistikk frå biblioteket

Aktivitet	2016	2017	Endring
Utlån Norheimsund	28 665	28 798	+0,5 %
Utlån Strandebarm	7 587	7 174	-5,5 %
Utlån Ålvik	4 925	4 224	-14 %
Samla utlån	41 177	40 196	-2,4 %
Arrangement	64	91	+42,2 %
Besøk på arrangement	1 703	4 351	+155,5%

Det har vore ein liten nedgang i utlånet i heile Kvam dette året. Den største nedgangen var i Ålvik filial. Det kan kanskje skuldast at det i periodar var redusert opningstid på grunn av sjukdom. Elles er Kvam bibliotek heilt i tråd med dei nasjonale bibliotekføringane som seier at me skal satsa på å vera ein god møtestad med arrangement for alle innbyggjarar.

Kommunebarometeret

Kultur				199 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 45		
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
IDRETT: Netto driftsutgifter til idrett og idrettsanlegg per innbygger (15 %)	747	755	612	180	706	3,2	3,4	2,9
BARN OG UNGE: Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge (15 %)	312	218	374	311	1 272	1,5	1,4	1,7
BIBLIOTEK: Netto utgifter til bibliotek, per innbygger (5 %)	378	339	385	133	276	2,7	2,3	2,9
BIBLIOTEK: Netto utgifter til bibliotek, per besøk (5 %)	69	88	78	175	60	5,6	5,2	5,3
BIBLIOTEK: Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger (5 %)	4,6	5,2	3,8	134	3,0	2,9	3,4	3,0
BIBLIOTEK: Andel av voksne som er aktive lånere på biblioteket (fra Norsk kulturindeks, Telemarksforsking) (5 %)	20	20	20	79	16	4,7	4,6	4,4
BIBLIOTEK: Besøk i folkebibliotek per innbygger (2,5 %)	5,5	3,8	4,9	106	4,6	3,8	2,8	3,4
KINO: Kinobesøk per innbygger (2,5 %)	0,7	0,9	1,0	163	2,5	1,9	2,0	2,0
SYSSELSATTE: Ansatte kulturarbeidere i kommunen (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforsking) (10 %)	5	5	5	167	9	2,6	2,6	2,6
MUSIKKSKOLE: Andel av elevene som går på kommunens musikk- og kulturskole (15 %)	34	30	25	174	16	3,8	3,4	2,9
MUSIKKSKOLE: Antall timer per elev (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforsking) (5 %)	14	13	17	72	12	3,5	2,6	4,0
FRITIDSSENTER: Antall besøk i året, per innb. under 20 år (5 %)	1,0	1,3	0,9	266	0,9	1,2	1,4	1,3
FRIVILLIGE: Andel av kulturutgiftene som er overført til frivillige (10 %)	3	4	7	139	7	1,8	1,7	2,7

4.14.3 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Aktiviteter for menneske med nedsett funksjonsevne	<i>Målet er å gje alle eit variert og tilrettelagt fritidstilbud ut frå egne interesser og funksjonsnivå</i>	Kvam herad arrangerer ulike aktiviteter for enkeltpersonar og som fellesarrangement. Det gjeld både Onsdagsklubb (med diskotek, basar, bingo og jolabord), bocciaturnering og vinteraktivitetsdag på Sjusete med deltakarar frå fleire kommunar i Hordaland. Kvam herad samarbeider med andre kommunar i Hordaland, Hordaland fylkeskommune og ulike lag og organisasjonar.	Aktiviteter og tiltak vart gjennomført i 2017 for ulike aldersgrupper.

		Arrangementa er svært godt besøkt, og tiltaka gjev varierte og stabile aktivitetar.	
Tiltak for born og unge	Målsetjinga er å gje born og unge varierte kultur- og fritidstilbod.	Ferieklubben gjev born i alderen 6-10 år eit dagtilbod 3 veker i sommarferien med aktivitetar knytt til opplevingar i nærmiljø, og utflukter. Det vert òg arrangert ferietilbod for born frå 11 år, samt familiar same veker som Ferieklubben, i samarbeid med m.a. Grannehjelpa, frivillige lag/organisasjonar og kommunale etatar i lag. Kulturkort og Ung Fritid rettar seg mot barn/unge, der målet er at alle skal kunna delta på kultur- og fritidsaktivitetar uavhengig sosial bakgrunn og økonomi. Samarbeid med lag/organisasjonar og ulike kulturinstitusjonar.	Ferieklubben vart gjennomført vekene 26,27 og 32 i 2017. Ung fritid-ferie vart gjennomført i vekene 26,27 og 32 i 2017. Kulturkort/Opplavingskort utdelt til alle i 5.-10.kl i 2017, med 3 gratis aktivitetar for alle. Samarbeid med lag/organisasjonar og interne avdelingar om aktivitetar for barn/unge med sosio-/økonomiske utfordringar.
Bibliotek	Ferdigstillast bibliotekplan	Gjennomføra tiltak i tråd med ny plan	Arbeidet vart sett på vent i 2017 pga. arbeidet med omorganisering og innsparingar i kommunen.
Kino	Gje godt kinotilbod til alle aldersgrupper med hovudvekt på barn og unge Fleire kinovitjingar pr. innbyggjar	Formidling av kinotilbodet for å nå ulike aldersgrupper. Samarbeid med t.d. lag/org, Kvam Filmklubb, skulane, Senioruniversitetet, Kvammaveko mfl.	Det var 7767 personar på kino i 2017. (7726 i 2016) Det var 198 framsyningar,- eit snitt på 39 personar på kvar framsyning
Kunstformidling	Markering av 150 års jubileum for Ingebrigt Vik (1867-1927).	Jubileumsarrangement i samarbeid med institusjonar, lag/organisasjonar og privatpersonar i 2017	Kvam herad gav tilskot til Kabuso i samband med 150 års jubileet for Ingebrigt Vik.

Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet		Øystese musikklag fekk Kvam herad sin kulturpris i 2017.
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om å leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til det beste for alle innbyggjarane.	Hjelper med søknader og søknadsordningar Lag og organisasjonar har søkt driftstilskot, tilskot til spesielle prosjekt, underskotsgarantiar og fått utbetalt faste tilskot. Idrettshallane er gratis til idrettsaktivitetar i regi av lag/org.
Idrett/frivilligheit	Bidra til gode rammevilkår for idrett og friluftslivsarbeid i kommunen (tiltak – gje tilskot, vera ein sparringspartner, rådgjevar, støttespelar).	Fortsetja å gje tilskot til lag og organisasjonar i Kvam.	Tilskotsordningane har fått nye nettbaserte søknads- og rapportskjema.
Friluftsliv	Få godkjent kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i 2017.	-Kartleggja og verdsetja friluftsområde for ulike brukargrupper -Kartleggja nærmiljøanlegg og uteområde for ulike brukargrupper -Gjennomføra planprosessen fram til endeleg vedtak.	Lag og organisasjonar har fått tilskot til utbetringar av leikeplassar, nærmiljøtiltak , friluftsområde og turveggar. Kvam herad. Arbeidet med kommunedelplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv har pågått i 2017, men er enno ikkje ferdig. Vert lagt fram for høyring 2018. Arbeidet med kartlegging og verdisetjing av friluftsområde i Kvam er gjennomført i 2017.
Friluftsliv	Bidra til gode rammevilkår for idrett- og friluftslivsarbeid i kommunen.	Fortsetja å gje tilskot til prosjekt og lag for vidare drift.	Lag og organisasjonar har fått tilskot til utbetringar av leikeplassar, nærmiljøtiltak , friluftsområde og turveggar.

Kulturskulen	Få fleire gitarar med i kulturskulen	Nye aktivitetar som musikkproduksjon og komponering/arrangering med digitale verktøy	Elevtalet med gitar har auka med 9 stk. dvs. om lag 15 % auke. 6 stk. av desse var på den nye disiplinen «musikkproduksjon». UKM (Ung Kultur Møtes) vart arrangert i Norheimsund idrettshall 12. februar 2017. 25 unge kunstnarar vart plukka ut til å representerte Kvam herad på fylkesfestivalen. Fleire fargar vart ikkje gjennomført våren 2017 grunna langtidssjukemeldingar. Fleire fargar har fått namnet "Mosaikk". Bornas verdsdag i Hardanger vart arrangert i Norheimsund den 12. november 2017, og hadde om lag 1400 besøkjande. Hausten 2017 hadde Kvam kulturskule 340 ordinære elevar og draumestipendet vart utdelt til songaren Øyvind Nyborg. DKS (Den Kulturelle Skulesekken) tilskotet frå staten auka noko så det vart litt større aktivitet enn dei siste åra

4.14.4 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Kultur	13 985	18 656	4 671	21 002	2 347	18 272
231 AKTIVITETSTILBUD BARN OG UNGE	437	419	-18	874	455	874
370 BIBLIOTEK	2 616	3 319	704	3 567	247	3 567
373 KINO	340	1 061	721	1 054	-7	1 054
375 MUSÉER	1 448	2 962	1 514	2 801	-162	2 801
377 KUNSTFORMIDLING	577	617	41	600	-18	600
380 IDRETT OG TILSKUDD TIL ANDRES IDRETTSANLEGG	247	2 195	1 948	2 580	385	-420
381 KOMMUNALE IDRETTSBYGG OG IDRETTSANLEGG	1 582	2 130	548	2 303	173	2 303
383 MUSIKK- OG KULTURSKOLER	3 843	3 885	42	4 464	578	4 464
ANDRE KULTURAKTIVITETER OG TILSKUDD TIL ANDRES						
385 KULTURBYGG	2 850	1 476	-1 374	1 970	494	2 240
386 KOMMUNALE KULTURBYGG	45	590	545	791	200	791

Funksjon 231 har eit mindreforbruk på 0,5 mnok. Kommunen fekk eit øyremerka tilskot på 0,4 mnok til prosjekta Barnefattigdom og Ung fritid. Utgiftene knytt til prosjektet er fordelt på ulike funksjonar.

Funksjon 370 Bibliotek har eit mindreforbruk på 0,2 mnok på driftsutgifter som husleige.

Museum på funksjon 375 har eit overforbruk på 0,2 mnok knytt til vedlikehald av bygg og auka kostnad til museumsavtalen.

Funksjon 380 har eit mindreforbruk på 0,4 mnok på overføringar til private. Det er i hovudsak vedtak som ikkje er kravd utbetalt før årsslutt.

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg har eit netto mindreforbruk på 0,2 mnok som følgje av intern omfordeling av reinhaldarane.

Musikk- og kulturskular på funksjon 383 har eit netto mindreforbruk på 0,6 mnok. Lønsutgiftene vart 0,4 mnok lågare enn budsjettert blant anna på grunn av at «Fleire fargar» ikkje vart gjennomført i 2017. Det vart kjøpt mindre tenester hjå private og det er motteke øyremerka inntekter utover budsjett.

Funksjon 385 Andre kulturaktivitetar fekk eit mindreforbruk på 0,5 mnok. Ein vakant stilling gav 0,3 mindre i lønnskostnader. Resten er mindreforbruk på mange ulike driftsutgifter.

Funksjon 386, kommunale kulturbygg, har eit mindreforbruk på 0,1 mnok som følgje av intern omfordeling av reinhaldarane og FDV bygg og andre mindre innsparingar på driftsutgifter.

4.15 Kyrkja

4.15.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 390 – Den norske kyrkja, 392 – Andre religiøse føremål og 393 – Gravplassar og krematorie, som kommunen yter tilskot til.

Mesteparten av tilskotet vert utbetalt til Kyrkjeleg fellesråd i Kvam. I 2017 er det utbetalt tilskot på 5,4 mnok. I årsmeldinga til Kyrkjeleg fellesråd for 2017 står det at fellesrådet hadde eit netto driftsoverskot på 0,5 mnok, og endeleg resultat på 0,34 mnok. Totalt var driftsinntektene på 10 mnok der tilskotet frå Kvam herad utgjorde 53% av inntekta. Ved utgangen av året hadde fellesrådet 9,14 årsverk fordelt på 13 tilsette mot 8,28 årsverk fordelt på 15 tilsette i 2016.

4.15.2 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Kyrkja	5 617	5 641	24	5 622	-20	5 622
390 DEN NORSKE KIRKE	4 101	4 252	152	4 225	-27	4 225
392 TILSKUDD TIL TROS- OG LIVSSYNSSAMFUNN	251	264	14	245	-19	245
393 GRAVPLASSER OG KREMATORIER	1 266	1 125	-141	1 152	27	1 152

Det er ingen vesentlege avvik mellom rekneskap og budsjett på rammeområde kyrkja.

4.16 Samferdsel

4.16.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 330 – Samferdsleverksemder/transporttiltak, 332 – Kommunale vegar.

Tenesteområdet samferdsle omfattar ansvaret for vedlikehald og sikring av om lag 110 km kommunale vegar fordelt på heile kommunen. I dette inngår også ansvaret for 3 grusvegar, 20 bruer og 43 ferister. Arbeidsoppgåvene knytt til vegnettet er mellom anna kantklypping, spyling, tøming av sandfangkummar og drenerør, grøfing, hogst langs vegane og reparere hol i vegen med oljegrus. I tillegg kjem kosting, utsetting av brøytestikker, montering av autovern, oppgåver knytt til sikring mot ras og flaum, samt klargjering og planlegging for asfaltering av kommunale vegar og anlegg. Om vinteren driv avdelinga med brøyting, strøing og skraping. For å klare vinterdrifta, er brøyting av ein del av vegnettet sett ut til private (14 brøyteentreprenørar), som har avtale med kommunen. Kvam herad fungerer vidare som underleverandør knytt til NCC sin brøyteavtale for gangvegen til Vikøy og Norheimsund sentrum. Oppdraget som underleverandør for NCC varar i utgangspunktet ut 2019, men der kontrakten inneheld ein opsjon for eitt år ekstra. Til drift av veg og anlegg, har avdelinga 5 stillingar. I tillegg kjem ein driftsleiar for veg og anlegg og ein prosjektleiar som har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt i kommunen.

4.16.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
I årsbudsjettet for 2016 vart det vedteke at Kvam herad skulle starta arbeidet med ein vegplan over kommunale vegar. Dette arbeidet er påbyrja. Dei kommunale vegane er fotodokumentert og utkast til vegstandard utarbeida i eit nettverk mellom samarbeidande kommunar. Arbeidet med vegplanen er likevel ikkje slutført, noko som bør prioriterast i løpet av 2017.	Laga vegplan	Ferdigstilla arbeidet med vegplan, og sende denne til politisk handsaming i løpet av 2017.	I samarbeid med nettverksgruppa NKF er det utarbeida ei felles vegnorm for kommunane i Hordaland. Vegnorma vart lagt ut til høyring med frist i desember 2017. Norma er planlagt endeleg politisk vedtatt i februar 2018. Vidare er det føretatt ein gjennomgang av kommunalt vegnett som ikkje er fotodokumentert tidlegare.
Tilstandskartlegging syner at Kvam herad har eit vedlikehaldsetterslep på 2,3 mnok i 2016. Dette etterslepet må reduserast.	Redusera vedlikehaldsetterslep på bruer	Gjennomføre prosjekt knytt til Netelandsbrua og skifte ut rekkverk på bruer slik at det totale vedlikehaldsetterslepet vert under 1 mnok.	Bru i Strandalen og Tordalen er utbetra. Det er inngått kontrakt om utbetring av Netelandsbrua med oppstart i januar 2018.

Brøytekontraktar for kommunale vegar går ut i 2017, og må derfor lysast ut på ny konkurranse. Brøytekostnadane utgjer ein stor del av totalbudsjettet innanfor føremålet, og innkomne prisar vil derfor ha stor verknad på driftsbudsjettet.	Brøytekontraktar	Inngå nye brøytekontraktar med minst like gode vilkår for kommunen.	Nye brøytekontraktar er inngått.
Gjennom arbeid med trafikksekringsplan for perioden 2016 – 2019 er det peika på mange viktige trafikksekringstiltak.	Trafikksekring	Gjennomføre tiltak som har fått høgast prioritet i trafikksekringsplanen.	Det er gjennomført prosjekt for 0,1 mnok i løpet av 2017.

4.16.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavelag
Samferdsel	7 104	7 391	288	7 706	314	7 636
330 SAMFERDSELSBEDRIFTER/TRANSPORTILTAK	91	-45	-136	0	45	0
332 KOMMUNALE VEIER	7 013	7 437	424	7 706	269	7 636

Funksjon 330 har ei inntekt på kr 45.000 i ymse refusjonar frå fylket, som ikkje var budsjetterte.

Funksjon 332 endar opp med eit netto mindreforbruk på 0,3 mnok etter ein vinter i med generelt lite snø og snøbrøyting, og der arbeid på vegar er godt planlagt og gjennomført i løpet av året.

4.18 Bustad

4.18.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 265 – Kommunalt disponerte bustader, 283 – Bistand til etablering og oppretthalding av eigen bustad, samt 315 – Bustadbygging og fysiske bumiljøtiltak.

I funksjon 265 ligg utleige av alle kommunale eigedomar som trygdebustadar, omsorgsbustadar og andre kommunale bustader. Bustadane som Kvam herad eig sjølv, er utleidt til personar med spesielle behov eller flyktningar.

I 2017 disponerte Kvam herad totalt 231 bueiningar. Av desse eig kommunen 185 og Kvam Bustadstifting 23 stykk.

Omsorgsbustadane og trygdebustadane er lokalisert i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm.

Bruk av framleigeavtalar er i stor grad avvikla, og talet på framleigeavtalar redusert frå 15 til 2 i 2017. Attståande framleigeavtalar skuldast i stor grad behov for bustadar til vanskelegstilte på bustadmarknaden.

Ut over dette disponerer Kvam herad i tillegg 23 privateigde bueiningar samla i 3 ulike bufellesskap.

Kommunen vidareformidlar Husbanklån (funksjon 283) og Husbanken sine tilskotsordningar.

I 2016 vart det utbetalt 8,5 mnok til 12 låntakarar. Tala for 2015 var 10,7/14 låntakarar. I 2017 vart det ikkje teke opp nytt lån, men brukt av tidlegare ubrukte midlar. I budsjettframlegget ligg det inne eit låneopptak og vidareformidling av dette på 10 mnok.

Funksjon 315 gjeld ei kommunegeologstilling i Kvam. Denne inngår i eit interkommunalt samarbeid, der Kvam er vertskommune, og der stillinga vert delfinansiert med vidaresal til dei andre deltakarkommunane. Deltakarane i det interkommunale samarbeidet er Kvam, Fusa, Ullensvang, Ulvik, Jondal, Eidfjord og Kvinnherad. Opphavleg deltok også Masfjorden og Modalen kommune i det interkommunale samarbeidet, men desse gjekk ut av samarbeidet ved årsskiftet 2015/2016. I Kvam har kommunegeologen jobba med radonkartlegging, rådgjeving i plan og byggjesaker, uromeldingar, skredhendingar, overvatn, flaumkartlegging m.m. Vidare har arbeidet vore fokusert rundt oppfølging av bestillingar frå samarbeidande kommunar, nettverksarbeid, opplæring, m.m.

4.18.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår	Resultat
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføra tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentera funna i analysen i ei politisk sak.	Arbeidet med kartleggja tilstanden for dei kommunale bustadane vart påbyrja i desember 2017, men vil halde fram våren 2018.

Planprogram for «Bustadplan for Kvam herad» vart vedteke i 2013. I ettertid er fleire av bustadplanen sine tema vorte handsama i ny integreringsplan, helse- og omsorgsplan, samt i kommuneplanen sin samfunnsdel. Sjølv om både flyktningar sitt bustadbehov og personar med særskilte bustadbehov er omtala i desse planane, inneheld dei likevel ikkje konkrete handlingsplanar for kommunen. Arbeidet med bustadplanen er ikkje føreslått vidareført i planstrategien, og kommunen sin strategi for å imøtekoma framtidige bustadbehov lyt derfor avklarast på annan måte.	Bustadplan	Prosjektgruppa som er vedtatt etablert for å vurdere behovet for framtidig utbygging av helse- og omsorgsinstitusjonar, bør og vurdere framtidig behov for bustadar til flyktningar og personar med særskilte bustadbehov.	Ikkje gjennomført
Kvam herad har ei utfordring med å skaffe eigna bustadar til personar innan rus/psykiatri. I samband med dette har Kvam herad vedtatt og gjennomført konkurranse knytt til etablering av to forsterka modulbustadar på Sandven i Norheimsund. Grunna klage på anskaffinga har fullføring vorte utsett.	Forsterka bustadar	Fullføre prosjekt P17141 «Kjøp av modulbygg».	Prosjektet er gjennomført. Eigna tomter for slike bygg er ei stor utfordring, og for framtida er det viktig at dette vert innarbeida i nye reguleringsplanar.
I arbeidet med integrering og betring av flyktningar sine bustadevner, er det etablert ein bustadskule som inngår i NAV sitt introduksjonsprogram.	Bustadskule	Kvam herad må prioritere arbeidet med betring av flyktningars bustadevne, samt jobbe for kontinuerleg forbetring av bustadskulen.	Det har vore arbeida med tydeleggjering av kva desse gruppene må gjera sjølve, og kva dei kan venta å få hjelp til av kommunen. Flyktningetenesta ved NAV har hatt tilsyn i bustadane gjennom året. Her har også teknisk eining delteke nokre gonger.

Kommunale framleigeavtalar krev mykje oppfølging av Kvam herad, og kommunen vil heller prioritera å auka buevna til leigetakarane.	Avvikla framleigeavtalar	Halda fram arbeidet med å redusere talet på kommunale framleigeavtalar ved at desse vert avvikla etter kvart som leigetakar flyttar ut.	Ved slutten av 2017 vart ein avtale sagt opp. Det er derfor berre ein framleigeavtale igjen, og denne vert vurdert avslutta i 2018.
I høve til kommunebarometeret for 2016, brukar Kvam herad «ganske lite pengar på vedlikehald» av kommunal bygningsmasse. Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritera vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusera talet på eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov. Deler av Soltorp vert i dag leigd ut av kommunen, men der det politisk er vedteke at eigedomen skal seljast, og ikkje nyttast til kommunale bustadar i framtida.	Redusera eigedomsmasse	Selja den kommunale eigedomen på Soltorp	Eigedomen er seld.
Husbanklån	Gjera vanskelegstilte på bustadmarknaden i stand til å skaffa seg eigen bustad	Ta opp og vidareformidla startlån på 10 mnok Søkja om å formidla tilskotsmidlar frå Husbanken	Det stod att ubrukte lånemidlar frå 2016, og det vart difor ikkje teke opp nye lån i 2017.
Masfjorden og Modalen kommune sin uttrede av kommunegeologsamarbeidet får konsekvensar for kostnadsdelinga i samarbeidet. Kvam har derfor vore i kontakt med nye moglege medlemskommunar, og jobbar med å få på plass eit nytt avtaleverk for det interkommunale samarbeidet.	Kommunegeologsamarbeidet	Få plass nye medlemskommunar og nytt avtaleverk som minst erstattar Masfjorden og Modalens økonomiske innsats i det interkommunale samarbeidet.	Utført

4.18.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Bustad	-8 241	-9 296	-1 055	-9 952	-656	-10 112
265 KOMMUNALT DISPONERTE BOLIGER	-8 451	-9 473	-1 022	-10 232	-760	-10 392
283 BISTAND TIL ETABLERING OG OPPRETTHOLDELSE AV EGEN BOLIG	125	129	4	130	1	130
315 BOLIGBYGGING OG FYSISKE BOMILJØTILTAK	85	48	-37	150	103	150

Funksjon 265: arbeidet med vedlikehald av trygde- og omsorgsbustader er intensivert dei siste åra og kostnadar knytt til material og ressursbruk auka i 2017. Totalt er det eit meirforbruk på 0,8 mnok som har samanheng med kjøp av vedlikehald av trygde- og omsorgsbustadane. Inntektene er redusert med 0,3 mnok, men det er spart inn tilsvarane sum på andre driftsutgifter.

Funksjon 283 har ingen vesentlege avvik.

Mindreforbruket på funksjon 315 kjem av auka refusjon frå andre kommunar for geologtenester.

4.19 Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft

4.19.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 320 – Kommunal næringsverksemd, 321 – Konsesjonskraft, kraftrettar og anna kraft for vidaresal, 325 – Tilrettelegging og stønad for næringslivet, 329 – Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling.

Kvam herad disponerer årleg eit kraftvolum på 167,6 GWh. 60,9 GWh er konsesjonskraft. Det meste kjem frå Bjølvo kraftverk (37,9 GWh) og Samnanger (BKK, 21,7 GWh). Kommunen disponerer òg 106,7 GWh årleg frå Bjølvo kraftverk som heimfall. Ishavskraft sel krafta til kommunen.

Innanfor funksjon 325 ligg òg ansvar for prosjektarbeid, kompensasjonsmidlar for arbeidsgjevaravgift, reiseliv og turistveg, internasjonalt arbeid m.m. Kommunen mottek òg om lag 4 mnok i konsesjonsavgift som vert sett av på eit næringsfond. Fondet kan brukast til ulike næringstiltak.

Landbruksforvaltninga organiserer veterinærvakt som vert refundert av staten.

Landbrukskontoret i Kvam tek seg av saker innanfor landbruksforvaltninga

- Søknader om produksjonstilskot, 188 stk.
- Søknader om sjukeavløysing
- Søknader om regionalt miljøprogram, 105 stk.
- Søknader om tidlegpensjon
- Søknader om spesielle miljøtilskot i landbruket, 24 stk.
- Søknader om organisert beitebruk, 9 stk.
- Søknad om tilskot til drenering, 34 stk.
- Skrivning av fråsegner
- Motorisert ferdsle i utmark
- Hjorteviltutvalet
- Hjortejakt
- Skogsvegar
- Skogkultur
- Skogavgift

Det vert leigd inn kompetanse på skog og utmark frå landbrukskontoret i Ullensvang.

Kontoret er og førstelinje for søknader til Innovasjon Norge.

Det har i 2017 vore gjennomført forvaltningsrevisjon av tilskota som kultur og næring gjev.

For 2018 vil dette føre til endringar i forvaltninga.

4.19.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Salsstrategi kraft (HST-010/16)	Policy: Maksimera utbytte, men redusera risiko for svingingar i inntektene til eit akseptabelt nivå	Selja kraft i spotmarknad, men vurderer å inngå faste kontraktar dersom det vert vurdert lønsamt	Det vart inngått to fastprisavtalar på konsesjonskrafta, medan heimfallskrafta vart seld i spotmarknaden. Gj.snittspris 283 kr/MWh
Ivareta kraftrettar	Sikra kommunen sine rettår knytt til produksjon av kraft	Medlemsskap i LVK Delta på LVK sine samlingar	Medlemsskap oppretthalda og tilsette og ordførar har delteke på samlingar.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
<i>Skapa nye lokale arbeidsplassar.</i>	<i>Verdiskaping igjennom samarbeid. Vekst og opplevingar gjennom samskaping mellom menneske, lag og organisasjonar, bedrifter, bransjar, bygder, kommune og regionar.</i>	<i>Kvam herad skal vera med å bidra til nye arbeidsplassar og skal derfor bidra både økonomisk og med mennesekelege ressursar ved omstillinga på Tine meierier.</i>	Saman med Tine og Hordaland fylkeskommune vart det gjennomført eit prosjekt for å få etablert nye produksjonar i bygningane til meieriet. Det er ikkje konkrete planar enno.
	<i>Kvam herad har som mål å skapa like mange nye og lønsame arbeidsplassar som samanliknbare kommunar</i>	<i>Gjennomføra kommunedelplan for næring og kompetanse.</i>	95 nye føretak vart registrert i Kvam i 2017, det er ei halvering frå året før.
<i>Byggja kompetane som skapar talent og utnyttar teknologi.</i>	Skapa ein god sentrumsnær, samlokalisert offentlig vidaregåande skule som er attraktiv for ungdom, som har eit godt rykte og som kan trekke til seg ungdom frå naboregionar. Kvam må gje ungdom ein kompetanse som næringslivet lokalt treng.	Ta initiativ overfor skular, grunneigarar og fylkeskommune. Bidra til å skapa eit attraktivt samfunn for ungdom også på kveldstid.	Etablert god kontakt med Hordaland fylkeskommune for å finna tomt og sjå på romprogram.
Styrka det etablerte og utvikla det særeigne	Sikra eksisterande industri og næring og leggje til rette for at næringa kan vere levande innan sitt felt.	Kvam herad skal sikra naudsynt areal gjennom arbeid med kommuneplanen. Opparbeide næringsarealet som er regulert i Sandvenhagen.	Det er fleire tomter under utvikling i Sandvenhagen. Rykkje transport A/S er etablert i nytt bygg og det er god prosess med BIR A/S om ny avfallsstasjon. HAFI A/S ynskjer å utvida på Bakka/Breievne. Det vert arbeidd med nytt næringsareal i kommuneplanen.

Skapa opplevingar og innhaldsrik fritid.	Profesjonalisera Kvam som opplevingskommune.	Kvam herad skal bidra med kurs gjennom det regionale prosjektet «Kompetansepakke for reiselivet»	Prosjektet er etablert, også med støtte frå Kvam herad. Nokre kurs er gjennomførde. Team Hardanger arbeider med å få etablert prosjektet «Heile Hardanger-heile året» som skal bidra til meir reiseliv i skuldersesongane.
	Utvikla og byggja arena for kultur og aktivitet. Utgreia om eit samarbeid med den nye vidaregåande skulen er mogleg.	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse	I planlegginga av den nye vidaregåande skulen er dette eit sentralt punkt for Kvam herad.
	Utvikla og byggja Hardangerbadet som eit attraktivt mål og folkehelseiltak	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse.	Hardangerbadet er no i ferd med å få si realisering.
Byggja kompetanse som skapar talent og utnyttar teknologi	Det skal vere mogleg å etterutdanna seg i Kvam. Arbeidstakarar som ønskjer å auke kompetansen sin bør ha moglegheit til etterutdanning spesielt på områder der næringsliv og kommunen manglar kompetanse	Kvam skal synleggjera moglegheit for etterutdanning og kompetanseheving spesielt gjennom Stiftelsen høgskuleutdanning i Hardanger.	Kvam deltek og støttar opp under Stiftelsen høgskuleutdanning i Hardanger. Det er etablert fjernstudie i Kvam VGS, i Steinsdalen.
Skapa gnist og kreativ framtidsretta næring	Få fleire arbeidsplassar til å flytte til Kvam. Legge til rette for at større firma kan ha kontorplass i Kvam både på heiltid og deltid.	Leggja til rette-støtta opp med aksjekapital til Næringshagen i Hardanger.	Næringshagen i Hardanger fekk endeleg status som næringshage i SIVA-systemet i juni 2016. Kvam herad kjøpte i 2017 aksjar for kr. 50 000.-.

	Inspirera til å tenkja nytt og å skapa verdier.	Alle elevar i grunnskulen skal gjennom tre program i Ungt Entreprenørskap	Også i 2017 fekk alle elevane på utvalt trinn dette tilbodet. Det er og gjennomført elevbedrift for dei elevane som ynskjer det i ungdomsskulen.
	Kvam skal vere gründervenleg og gje nøyaktig og nødvendig informasjon til dei som ønskjer å etablera bedrift i Kvam.		Saman med dei andre kommunane i Hardanger har ein etablert Team Hardanger som er eit samarbeid om førstelinjetenesta i kommunane. Det er og felles etablerarkurs og utlysing av regionale etablerarstipend. I 2017 fekk Kvam 3 av 9 stipend.

4.19.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphøveleg
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 552	16 440	-2 112	18 790	2 350	19 980
320 KOMMUNAL NÆRINGSVIRKSOMHET	-12	-19	-7	0	19	0
KONSESJONSKRAFT, KRAFTRETTIGHETER OG ANNEN KRAFT FOR						
321 VIDERESALG	15 635	14 587	-1 048	15 322	735	16 512
325 TILRETTELEGGING OG BISTAND FOR NÆRINGSLIVET	2 753	1 563	-1 190	2 981	1 418	2 981
LANDBRUKSFORVALTNING OG LANDBRUKSBASERT						
329 NÆRINGSUTVIKLING	175	308	133	487	179	487

Funksjon 321 har eit netto mindreforbruk på 0,8 mnok i forhold til budsjettet. Utgifter til kjøp av heimfall vart 0,3 mnok høgare enn budsjett. Inntekter på sal av konsesjonskraft vart 0,8 høgare. I tillegg vart lønsutgiftene 0,3 mnok lågare.

Funksjon 325 har eit mindreforbruk på 1,4 mnok som er knytt til kompensasjonsmidlar arbeidsgjevaravgift. Det tar lang tid frå vedtak om tildeling av kompensasjonsmidlar til utbetaling av tilskotet. Dette gjer at det kan vere vanskeleg å budsjettere denne inntekta.

Funksjon 329 har eit mindreforbruk på 0,2 mnok på grunn av permisjon.

4.20 Brann og ulukkesvern

4.20.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 338 – Førebygging av brannar og andre ulukker og 339 – Beredskap mot brannar og andre ulukker.

Kvam brann- og redningsteneste (KVBR) er ei avdeling under teknisk eining. Avdelinga har eit mannskap på totalt 53 personar, 9 bilar og er lokalisert på dei 4 brannstasjonane i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Oma. Tenesteområdet omfattar ansvaret for det akutte rednings- og beredskapsarbeidet i kommunen, feiartenesta, branntilsyn og førebyggjande arbeid. I tillegg har avdelinga inngått avtale om «First responder». Dette er ein avtale som er inngått med Norsk Luftambulans, og som gjeld livreddande førstehjelp fram til ambulansen er på staden.

Organiseringa av tenesta og kompetansekrav til mannskapet er i stor grad bestemt av dimensjoneringsforskrifta, og vert følgt opp av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Det er ikkje krav til kassarnert mannskap i kommunen, men for Norheimsund og Øystese er det krav til fast vaktordning. Vaktordninga vert gjennomført med vaktlag som går vakt kvar 5. veke, medan overbefal går vakt kvar 4. veke. Intervallforskjellen medfører at overbefalet sirkulerer mellom heile mannskapsstyrken, og vert dermed betre kjent med den totale styrken i avdelinga.

For Oma og Ålvik er det ikkje krav til vaktordning, og mannskapet her har derfor ikkje oppmøteplikt ved utkalling. For å sikre tilgjengelege resursar, vert det derfor likevel sett vaktlag ved behov i feriar og høgtider.

I Ålvik er brann- og redningstenesta organisert i eit samarbeid med industrivernet ved Elkem Bjølvfossen. Mannskapet er derfor tilsett ved Bjølvfossen, men rykker og ut til hendingar utanfor bedrifta sitt område.

4.20.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Brann og redningstenesta i Kvam har ein del utfordringar knytt til arbeidstilhøva ved brannstasjonane i Norheimsund og Øystese. Samstundes byrjar deler av maskinparken innan avdelinga å verta gamal. I tillegg er det vedteke eit vesentleg innsparingskrav knytt til tenesteområdet i budsjett og økonomiplanen for 2016. For å imøtegå desse utfordringane lyt det gjennomførast ein organisasjonsgjennomgang av brann og redningstenesta.	Organisasjonsgjennomgang	Fullføre ein organisasjonsgjennomgang med utgangspunkt i dimensjoneringskrav, overordna ROS analyse, samt med vekt på stasjonar, øvingsfasilitetar, køyretøy og personell.	Brannordning som tek omsyn dimensjoneringskrav, overordna ROS, brannstasjonar og køyretøy vart politisk vedtatt i desember 2017.

Ut frå kommunen sine KOSTRA tal knytt til tal på bygningsbrannar pr. 1000 innbyggjarar, kjem Kvam herad betre ut enn gjennomsnittet for Noreg. Ein medverkande årsak til dette er truleg fokus på førebyggjande arbeid og feiing. I høve til KOSTRA tal knytt til kor stor del av piper som vert feia årleg, kjem Kvam herad ut med om lag 85%, og om lag dobbelt så høg prosent som landsgjennomsnittet. Framleis fokus på førebygging og feiing er derfor vesentleg for å halde talet på bygningsbrannar nede	Førebygging	Andel piper som vert feia i løpet av 2017 skal vera høgare enn 80 % (eks. piper på fritidsbustadar). Starte opp eldreprosjektet som vart handsama i HST 042/16. Gjennomføre opplæring av risikoutsette grupper, jf. HST 042/16. Gjennomføre risikobaserte tilsyn med brannobjekt. Registrera og informera om nye forskriftskrav til feiing av piper på fritidsbustadar.	Det vart feia 84,6% av pipene i 2017. Prosjektet starta opp i 2017. Besøk med kartlegging av tilstand heime hjå den einskilde som er omfatta av prosjektet har starta og vil halde fram i 2018. Det er gjennomført opplæring for tilsette i helse og omsorg. I tillegg er det gjennomført undervisning for framandspråklege og informasjon i eldrelag. Det vart gjennomført 30 tilsyn i 2017. Registrering av piper på fritidsbustadar gjennom tilbakemelding frå eigarar vart starta i 2017 og vil halde fram i 2018. Feiing av fritidsbustadar vil starte opp hausten 2018.

4.20.3 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphavelag
Brann- og ulykkesvern	8 635	7 839	-796	7 886	47	7 821
338 FOREBYGGING AV BRANNER OG ANDRE ULYKKER	643	232	-412	769	538	789
339 BEREDSKAP MOT BRANNER OG ANDRE ULYKKER	7 991	7 607	-384	7 117	-491	7 032

Funksjon 338: det er motteke 0,2 mnok i tilskot til førebyggjande arbeid i private heimar, og feiekostnad har eit mindreforbruk på 0,3 mnok, som gjev eit totalt mindreforbruk på 0,5 mnok.

Funksjon 339: meirforbruket på 0,5 mnok skuldast i hovudsak kostnader knytt til utrykking på 0,1 mnok, kjøp og vedlikehald av verneutstyr og arbeidsklede på 0,1 mnok, drift av brannstasjonar på 0,1 mnok og 0,2 mnok til kjøp og drift av naudnett.

4.21 Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde

4.21.1 Om tenestene

Funksjon gjeld lønsutgifter og refusjonsinntekter (0,1 mnok) til leirskuletilbod i regi av Hardanger Fartøyvernsenter og betaling av låneavdrag til Jondalstunnelen (1,9 mnok).

4.21.2 Økonomiske rammer

Kostra funksjon	Rekneskap 2016	Rekneskap 2017	Endring 2017-2016	Budsjett 2017, justert	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 914	1 688	-226	2 001	313	4 501
285 TJENESTER UTENFOR ORDINÆRT KOMMUNALT ANSVARSOMRÅDE	1 914	1 688	-226	2 001	313	4 501

Kommunen mottok 0,2 mnok meir i refusjonar til leirskule. Avdrag til Jondalstunnelen vart 0,1 mnok lågare enn budsjettert.

4.22 Sosiale utgifter

Dei sosiale utgiftene inkluderer pensjon (56 mnok i 2017), premieavvik inkludert tidlegare års premieavvik på pensjon (-1,3), gruppelivsforsikring (0,7) og arbeidsgjevaravgift inkludert arbeidsgjevaravgift av premieavvik og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon (61,6). Utgiftene varierer i stor grad med lønsgrunnlaget, men nivået på pensjon og arbeidsgjevaravgift av pensjon vert og fastsett ut frå ei rekkje andre faktorar som t.d. pensjonsuttak.

Kommunane har ei ytingsbasert pensjonsordning, medan dei fleste private verksemdar har ei innskotsbasert ordning. Pensjonsutgiftene til kommunane har auka kraftig, og ei av dei store utfordringane i det offentlege er å få på plass ei berekraftig pensjonsordning. Per i dag skyv kommunane deler av pensjonsrekninga opptil 7 år framfor seg. Staten melder og tilbake i kvart statsbudsjett av kommunane ikkje vert kompensert for heile auken i pensjonsutgiftene.

Dei sosiale utgiftene har følgjande fordeling per KOSTRA-tema:

Tema (i 1000 kr)	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, oppheva
Finans og fellespostar	-2 815	-2 321	494	-3 680	1 359	-6 465
Styring og kontrollverksmd	428	448	20	537	-89	546
Administrasjon	6 038	6 803	764	6 420	383	6 655
Barnehagar	14 838	15 251	413	15 442	-191	15 808
Grunnskuleopplæring	27 941	27 228	-713	25 983	1 245	26 525
Kommunehelse	5 079	5 208	129	5 270	-62	5 550
Pleie og omsorg	45 650	46 556	906	42 791	3 765	44 610
Sosiale teneste	2 644	2 930	285	3 046	-116	3 122
Barnevern	2 532	2 703	172	3 018	-315	2 692
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	1 487	1 820	333	1 103	717	1 119
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	2 542	2 812	270	3 037	-225	3 098
Kultur	2 971	3 663	692	3 624	39	3 740
Kyrkja	127	0	-127	0	0	0
Samferdsel	902	732	-170	912	-180	932
Bustad	1 046	892	-155	565	326	572
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	440	413	-26	380	33	394
Brann- og ulykkesvern	1 549	1 780	231	1 588	192	1 623
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	3	26	22	29	-3	29
ALLE	113 402	116 944	3 541	110 064	6 879	110 549

Kvam herad har tre ulike pensjonsordningar fordelt på to ulike selskap. Statens pensjonskasse for lærarar (SPK) og Kommunal landspensjonskasse (KLP). I KLP er det to ulike ordningar, KLP sjukepleiar og KLP hovudordning. Pensjonsprosenten er ulik på kvar ordning. Avviket mellom rekneskap og budsjett 2017 er på 6,9 mnok.

Andre opplysningar

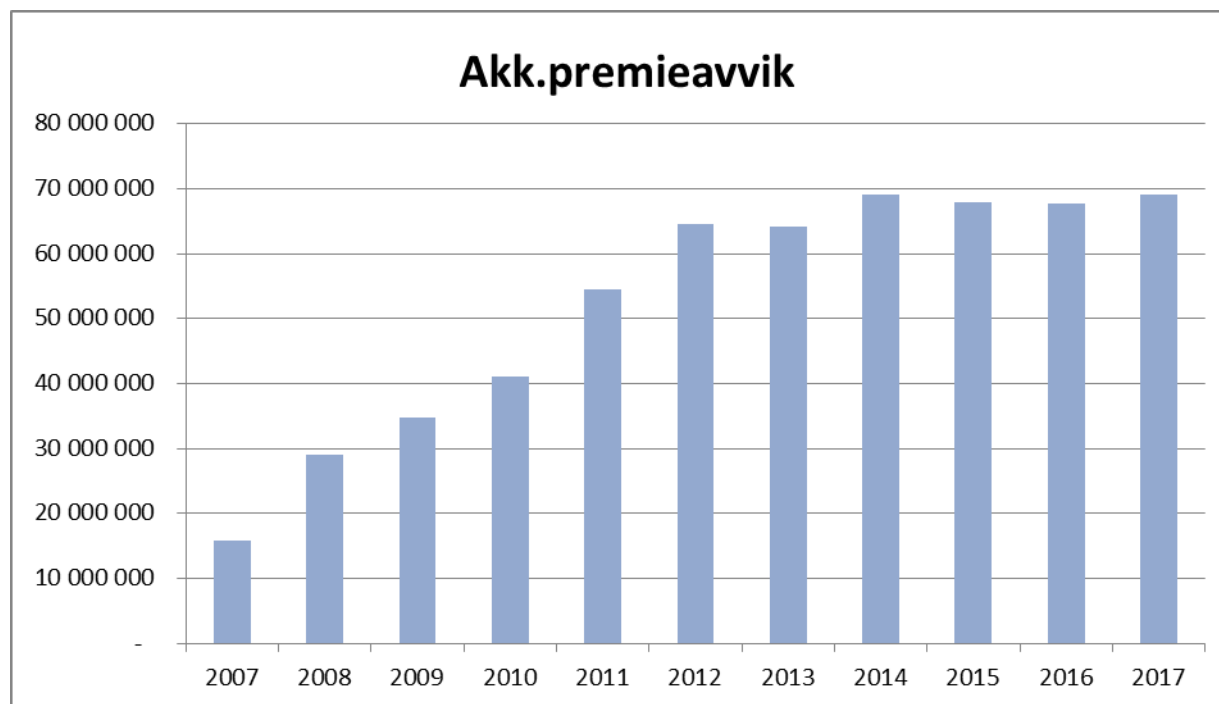
Alle sosiale kostnader er tatt ut av tabellane på kvart rammeområde. Dette er gjort fordi endringane her oftast ikkje har direkte samanheng med drifta av rammeområde. Dei sosiale kostnadene inkluderer pensjon, premieavvik på pensjon, gruppelivsforsikring, arbeidsgjevaravgift, premieavvik av arbeidsgjevaravgift og redusert arbeidsgjevaravgift av trygderefusjon.

Pensjonskostnader og premieavvik

I kommunen sin rekneskap vert pensjonspremie til KLP og SPK utgiftsført. I henhold til den kommunale regnskapsforskrifta § 13 er det aktuarberekna netto pensjonskostnad som derimot skal belastast driftsresultatet. Dette gjer at driftsresultatet må korrigrast for differansen mellom

betalt pensjonspremie og utrekna netto pensjonskostnad, kalla premieavvik. Kvam har kvart år betalt meir i pensjonspremie enn netto pensjonskostnad. Eit slikt positivt premieavvik forbetrar rekneskapen det året det oppstår. Åra etter skal premieavviket tilbakeførast (amortiserast) med like store beløp over maksimum 7 år (tidlegare 10 og 15 år). Det vil seie at 1/7 av premieavviket skal belastast framtidige rekneskap kvart år. Sidan det amortiserte premieavvik berre aukar for kvart år som går, kan denne kostnad verta vanskeleg å handtera i framtida.

Tabellen under viser utviklingen i akkumulert premieavvik i perioden 2007 til 2017. Den viser at kostnaden som kommunen skyv framfor seg har auka frå 15,9 mnok i 2016 til 69 mnok i 2017.

4.23 Avskrivningar

Avskrivningane vert i kommunerekneskapen rekna med som del av driftsutgiftene, men så trekt ut att og erstatta med avdragsutgifter når kommunen sitt netto driftsresultat skal reknast ut.

Avskrivningane er tatt ut av kvart rammeområde og samla i ein tabell for å gje ei betre oversikt.

Tema (i 1000 kr)	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjet 2017	Avvik rekneskap/ budsjet 2017	Budsjett 2017, oppheveleg
Styring og kontrollverksemd	178	140	-38	140	0	140
Administrasjon	2 406	2 740	334	3 047	-306	3 047
Barnehagar	1 106	1 628	522	2 519	-891	2 519
Grunnskuleopplæring	9 891	10 091	199	9 965	126	9 965
Kommunehelse	184	149	-35	149	0	149
Pleie og omsorg	3 515	3 516	0	4 018	-502	4 018
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	7 697	7 549	-149	7 996	-447	7 996
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	272	1 070	797	244	826	244
Kultur	3 388	3 095	-292	4 463	-1 368	4 463
Samferdsel	2 624	3 276	652	3 170	106	3 170
Bustad	3 937	4 529	592	3 922	607	3 922
Brann- og ulykkesvern	389	330	-59	352	-22	352
ALLE	35 588	38 113	2 524	39 984	-1 871	39 984

Totalt sett er avskrivningane i 2017 1,8 mnok lågare enn budsjett. Avviket skuldast at framdrifta i ulike prosjekt ikkje vart som planlagt. I 2017 har kommunen selt Steinsdalen skule og Soltorp.

4.24 Driftsprosjekt

Dei aller fleste prosjekta Kvam herad har, er investeringsprosjekt. Men det finst og nokre driftsprosjekt. Utgiftene er baka inn i dei ulike KOSTRA-tema. Under er ein tabell som viser kva driftsprosjekt som ligg inne 2017-2021:

	Prosjekt	Totalt forbruk per 2017	Års - forbruk 2017	Budsjett t.o.m. 2017	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Sum finansieri ngsbehov	Rest på totalramma
	Driftsprosjekt totalt	7 905	1 985	4 297	1 139	9 952	375	0	0	14 624	6 719
	Driftsprosjekt	7 905	1 985	4 297	1 139	9 077	0	0	0	13 374	5 469
P19171	0/1* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	0	0	0	3 125	0	0	0	3 125	3 125
P19172	1* Lean - fase 2	722	722	768	768	338	0	0	0	1 106	384
P60189	1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	0	0	0	0	313	0	0	0	313	313
P61114	1* Oppdatering vassforsyningsplan	352	207	400	150	100	0	0	0	500	148
P61117	1* Oppdatering avløpsplan	328	211	400	150	100	0	0	0	500	172
P62162	1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	74	74	63	63	250	0	0	0	313	238
P70132	1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	422	0	137	0	364	0	0	0	500	78
P70133	1* Reg.plan NAF-Eikedalen	524	4	212	4	288	0	0	0	500	-24
P71091	1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	5 483	766	2 318	5	3 825	0	0	0	6 143	660
P71170	1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	0	0	0	0	375	0	0	0	375	375
	Nye driftsprosjekt	0	0	0	0	875	375	0	0	1 250	1 250
P37181	1* Analyse PLO ressursmodell	0	0	0	0	375	0	0	0	375	375
P71181	1* Revisjon kommuneplan Kvamskogen	0	0	0	0	125	375	0	0	500	500
P71182	1* Utvikling av Kvamskogen	0	0	0	0	375	0	0	0	375	375

Alle kontoar er inkludert i tabellen

Prosjekta er finansiert på følgjande måte:

Prosjekt	Sun finansieringsbehov		Bruk av fond		Refusjonar		Tilskot		Sum finansiering	
	Rekneskap per 2017	Budsjett 2016-2021	Rekneskap per 2017	Budsjett 2016-2021	Rekneskap per 2017	Budsjett 2016-2021	Rekneskap per 2017	Budsjett 2016-2021	Rekneskap per 2017	Budsjett 2016-2021
P19171 0/1* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	-	3 625 000	-	-3 000 000	-	-625 000	-	-	-	-3 625 000
P19172 1* Lean - fase 2	722 282	1 106 000	-658 084	-548 000	-64 197	-558 000	-	-	-722 281	-1 106 000
P37181 1* Analyse PLO ressursmodell	-	375 000	-	-300 000	-	-75 000	-	-	-	-375 000
P60189 1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	-	312 500	-	-250 000	-	-62 500	-	-	-	-312 500
P61114 1* Oppdatering vassforsyningsplan	351 727	500 000	-351 727	-500 000	-	-	-	-	-351 727	-500 000
P61117 1* Oppdatering avløpsplan	328 472	500 000	-328 473	-500 000	-	-	-	-	-328 473	-500 000
P62162 1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	73 966	312 500	-73 138	-250 000	-828	-62 500	-	-	-73 966	-312 500
P70132 1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	421 739	500 000	-136 501	-250 000	-35 238	-	-250 000	-250 000	-421 739	-500 000
P70133 1* Reg.plan NAF-Eikedalen	523 931	500 000	-214 450	-250 000	-59 481	-	-250 000	-250 000	-523 931	-500 000
P71091 1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	5 482 705	6 142 500	-486 088	-	-846 617	-1 227 500	-4 150 000	-4 915 000	-5 482 705	-6 142 500
P71170 1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	-	375 000	-	-300 000	-	-75 000	-	-	-	-375 000
P71181 1* Revisjon kommuneplan Kvamskogen	-	500 000	-	-400 000	-	-100 000	-	-	-	-500 000
P71182 1* Utvikling av Kvamskogen	-	375 000	-	-300 000	-	-75 000	-	-	-	-375 000
Totalsum	7 904 822	15 123 500	-2 248 461	-6 848 000	-1 006 361	-2 860 500	-4 650 000	-5 415 000	-7 904 822	-15 123 500

Alle kontoar er inkludert i tabellen

Sjå elles vedlegg for meir deltaljar om dei ulike prosjekta.

4.25 Fellestema: Kommunale bygg

4.25.1 Om tema

Forvaltning, drift og vedlikehald av kommunale bygg og eigedomar er samla under avdelinga for FDV-Bygg i teknisk eining. Arbeidet innanfor temaområdet «Kommunale bygg» omfattar dei kommunale formålsbygga (samla meir enn 70 000 m²) for alle tenestekområda, og der utgiftene er fordelt på dei enkelte rammeområda. Dei kommunale formålsbygga omfattar mellom anna rådhus, barnehagar, skular, institusjonar, legesenter, helsestasjonar, offentlege toalett og museum.

Når det gjeld forvaltingsansvaret, så omfattar dette ansvaret for ein best mogleg bruk av eigne bygg og utleige av ledige lokalar. Driftsansvaret omfattar mellom anna reinhald, internkontroll, renovasjon, tele- og straumabonnement, uteområda rundt bygga og flaggheising på offentlege flaggdagar. Vedlikehaldsansvaret omfattar registrering, planlegging og gjennomføring av vedlikehaldsoppgåver. Av ressursomsyn vert vedlikehald prioritert høgast for pleieinstitusjonar, barnehagar og skular.

Ut over dette, omfattar tenestekområdet òg ansvaret for gjennomføring av investeringsprosjekt knytt til nye eller eksisterande bygg. Prosjekta vert gjennomført med mest eigne ressursar, men innleigd prosjektleiing for Ålvik skule og barnehageprosjektet. Prosjekta omfattar alt frå små prosjekt til større utbyggingsprosjekt som tilbygget til Øysteseheimen og KFL-bygget i Norheimsund.

Til avdelinga høyrer 36 faste årsverk, der reinhald utgjer den klart største med 26 faste årsverk.

4.25.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføre tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentere funna i analysen i ei politisk sak.	Arbeidet med tilstandskartlegginga av den kommunale bygningsmassen vart starta i 2017, men vil halda fram våren 2018.
I kommunebarometeret for 2016, går det fram at Kvam herad har eit gjennomsnittleg energiforbruk på 100 kr pr. m ² . Dette er middels resultat målt opp mot andre kommunar i landet. Likevel representerer energikostnadane ein vesentleg post i dei kommunale budsjetta, og kommunen har	Reduksjon av elektrisitetskostnader	Prosjektet knytt til bygging av ny skule i Ålvik og nye barnehagar i Strandebarm, Tørvikbygd, Norheimsund og Øystese medfører at til dels gamal og lite energieffektive bygg vert bytta ut. Som følgje av dette set ein mål om å redusere energikostnadane med 5 % for skulebygg og	Det er ikkje registrert ein vesentleg endring i straumforbruket etter at dei nye barnehagane og skulen i Ålvik er teke i bruk. Noko av dette kan truleg forklarast med at dei nye bygga har fleire tekniske anlegg som krev straum. Likevel er dei nye bygga meir arealeffektive og

derfor stort fokus på å redusere straumforbruket, samt jamna ut straumforbruket i løpet av døgnet.		10% for barnehagebygg. Innsparinga vil inngå i dei sparekrav som allereie er vedteke i budsjett og økonomiplanen for 2016.	betre isolert. Det var derfor venta ein nedgang i straumforbruket, og kommunen vil halde fram overvakinga av straumforbruket i 2018.
Dei kommunale reinhaldskostnadane har vorte monaleg redusert i Kvam herad dei siste åra, og der snittet no ligg under gjennomsnittleg nivå både for landet og samanliknbare kommunar. Trass i dette representerer reinhaldskostnadane framleis ein vesentleg del av det totale driftsbudsjettet til avdeling for FDV Bygg, og det må såleis alltid vera fokus på vidare forbetring og effektivisering.	Reduksjon av reingjeringskostnadar	Prosjektet knytt til bygging av nye barnehagar i Strandebarm, Tørvikbygd, Norheimsund og Øystese medfører ein reduksjon i tal på barnehagebygg, og der eldre bygningsmasse vert erstatta med nye bygg som er lettare å reinhalde. Trass i at den totale arealstorleiken er større på dei nye byggja, er det derfor eit mål å redusera reinhaldskostnadane 5 % for barnehagebygga. Innsparinga vil inngå i dei sparekrav som allereie er vedteke i budsjett og økonomiplanen for 2016.	Bygningsmassen i Ålvik vart redusert etter riving av den gamle skulen. Det er derfor redusert reinhald på skulen i Ålvik, men auka reinhald knytt til Pensjonisten. Det er 2 stk. 80 % stillingar i Ålvik, og desse er vanskeleg å nytta andre stader. I Øystese er leigd areal i bedehuset redusert og Fykse barnehage lagt ned. Desse er erstatta av ny stor barnehage. Reinhald vart redusert med ein 100% stilling, men der dette vart erstatta med ein 40% stilling som assisterande reinhaldsleiar. I Norheimsund vart Tolomarka og modulbarnehage lagt ned og erstatta med ny stor barnehage ved kyrkja. Reinholdet er her redusert med om lag 3 timar kvar dag.
I høve til kommunebarometeret for 2016, brukar Kvam herad «ganske lite pengar på vedlikehald» av kommunal bygningsmasse.	Redusera eigedomsmasse	Avslutte leiga av tidlegare leigde barnehagebygg.	Leiga av Oma barnehage vart avslutta og leiga av Øystese bedehus redusert etter at dei nye barnehagane vart tekne i bruk i 2017.

Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritere vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusere talet på eigde eller leigde eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov.		Selje skulen i Steinsdalen.	Steinsdalen skule vart seld i 2017.
I løpet av 2016 har FDV-Bygg sine to vedlikehaldssonar vorte slått saman og plassert saman med avdelinga for veg, VA og grøntareal på Sandven. Dette vart rekna som naudsynt i høve til framtidig effektivisering og ivaretaking av den kommunale bygningsmassen på ein best mogleg måte. Likevel vart det i årsrekneskapet for 2015 påpeika at ein framtidig LEAN gjennomgang av avdelinga sine rutinar og arbeidsmetodar ville vera minst like viktig for å sikre ei kontinuerleg effektivisering og forbetring av tenesta.	Kontinuerleg effektivisering og forbetring	Starte ein LEAN-gjennomgang av FDV-Bygg sine rutinar og arbeidsmetodar.	Det er starta ein LEAN-gjennomgang knytt til FDV-Bygg sine rutinar og arbeidsmetodar i 2017. Arbeidet med kontinuerleg forbetring av desse rutinane vil halde fram i 2018.

4.26 Fellestema: Kvam familie- og læringscenter

OM KFL:

Intensjonen med å etablere Kvam familie og læringscenter (KFL) er å bidra til betre tverrfagleg samhandling mellom tenestene til beste for barn og unge i kommunen, i tråd med nasjonale føringar. Innsatsen skal vera førebyggjande og tverrfagleg med eit tydeleg familieperspektiv, og KFL skal bli ein framtidig attraktiv møteplass for barn, unge og familiar. Tenestene i KFL skal samarbeida både med tenester i andre einingar og med frivillige lag og organisasjonar for å nå måla. Barnehage og skule der borna er, er ein hovudarena for helsefremming og førebygging, og KFL har som mål å ha utvikla betre samarbeidsrutinar og tettare tverrfagleg samarbeid med desse.

Det er tilsett 40 % prosjektleiar-stilling ut 2016 som har leia prosjektet og bidrege til planlegging og gjennomføring av målsetjingar i KFL, i tett samarbeid med oppvekstsjef og leiarane i KFL. I tillegg har det vore tilsett ein person i 20 % med ansvar for å fremja tverrfagleg arbeid og plan for introduksjon av fleispråklege born/unge i Kvam, i tett samarbeid med NAV og andre kommunale instansar. Elles er fagpersonar på alle avdelingar involvert i ulike nye tiltak som: familieteam, ungdomsteam, plan for førebyggjande ungdomsarbeid og tverrfaglege team kring introduksjon av fleispråklege born. KFL har 38 tilsette som gradvis har fått ein felles glød for å arbeida i ein meir heilskapleg samanheng med kort veg mellom tenestene.

KFL sitt nybrottsarbeid Kvam Nye Familiesenter vart etablert 1/6-16:

Hensikta er å gje hjelp til familiar så tidleg at ein kan hindra utvikling av større hjelpebehov. Ved å samla alle tiltaka i ei avdeling, er det lettare å arbeida meir fokusert inn mot hovudmålsetjingane og få eit meir saumlaust hjelpetiltak utan byråkrati.

- FAMILIETEAM; Familieterapeut og familierettleiarar er flytta frå barnevern, kommunepsykolog er kome inn i avdelinga og fått fagleg tilhøyrighet. Desse arbeider med lågterskeloppdrag frå barnehage skule, dei andre hjelpetenestene eller frå familiar sjølve. Kort veg inn, kort veg ut.
- UTEKONTAKT; Denne er flytta frå barnevernet, arbeider inn mot ungdom i ungdoms- og vidaregåande skular, samt på fast møteplass for ungdom; UNGDOMSBASEN i Kvam.
- LOS for ungdom; eit prosjekt, arbeider direkte med ungdom som står i fare for å detta ut av skule.

Tenestene i KFL er ved årsskiftet 16/17organisert under 3 leiarar:

- Leiande helsesøster: Helsestasjon og skulehelsetenesta, inkludert jordmor og lege
- Barnevernsleiar: Barnevern
- PPT-leiar/KFL prosjektleiar: Pedagogisk psykologisk teneste (PPT), Kommuneløgoped Støttesystem for born i barnehage, rådgjevingsteneste tidleg innsats Nye Familiesenter – KFL si tiltaksavdeling som driv både førebyggjande og behandlande tiltak

I tillegg vil andre tenester for born/unge som i dag er organisert under helse/omsorg vera ein naturleg del av KFL sitt tverrfaglege arbeid, som NAV, fysioterapitenesta for barn og barnerehabiliteringsarbeidet.

Målgruppe til KFL

- Alle barn, unge og familiar som oppheld seg i Kvam herad
- Sårbare barn/unge og deira familiar 0-23 år er i særskilt fokus.

Målsetjingar og resultat KFL 2017

Tema/utfordring	Mål	Tiltak	Resultat
Kulturbygging/ tverrfagleg samarbeid innad og utad	Alle tilsette i KFL skal arbeida i tråd med KFL sitt grunnlagsdokument Skapa felles KFL identitet Styrkja det tverrfaglege samarbeidet innad i KFL og ut mot samarbeidspartar Byggja opp system og rutinar mellom tenestene særleg rundt barn som har behov for samansette tenester	Kvar teneste skal laga ein årleg handlingsplan med utgangspunkt i grunnlagsdokumentet 4 KFL-samlingar årleg 2 samlingar årleg for nyttilsette Delta fast på rektor- og styrarmøte Sjekklistar for tverrfagleg samarbeid Leiar legg til rette for at tilsette har eit eige ansvar for å tileigna seg kunnskap, fagleg og personleg tryggleik og kjennskap til felles rutinar for tverrfagleg arbeid	Alle tilsette vore med i utarbeiding av grunnlagsdokumentet Utarbeidd Kompetanseplan og felles årsplan for KFL 5 KFL-samlingar. Leiar av familiesenteret sit i arbeidsgruppe til Ung fritid Utekontakt harsamarbeid med kulturskulen og kulturkontoret. Ingen samlingar for nyttilsette. Barnevern/PPT deltatt på rektor og styrarmøte Utarbeidd for mottak av flyktningebarn Ikkje laga felles sjekkliste for tverrfagleg samarbeid Alle avdelingane personalmøte og fagsamlingar
Kompetanse	KFL skal stå fram som eit kompetansemiljø med bevisst forhold til forskning og bruk av evidensbasert metodikk	Dela kunnskap og erfaring på tvers av tenestene/internopplæring Tverrfagleg kompetanseplan.	Oppretta Ressursgruppe for vold og overgrep h-17. Dei har gitt kompetanseheving til barnehage og skule. Felles tverrfagleg kompetanseheving på KFL-samlingane.
Omdømme- bygging <i>Trygg, tydeleg og tilgjengeleg</i>	KFL skal vera kjent som ei teneste som: ○ Fremjar heilskap og samanheng mellom tenestene ○ Bidrar til tverrfagleg samhandling	Barn og foreldre skal bli møtt med forståing og respekt. Ved behov for tverrfagleg innsats skal fagpersonen som får kjennskap til behovet ta initiativ i	Vert jobba med kontinuerleg. Det er ikkje gjennomført brukarundersøkingar i 2017, men blir gjennomført brukarundersøkingar i alle tenestene i KFL i åra som kjem. Kontinuerleg oppgåve

	○ Gir rett hjelp til rett tid lett ○ Kjerneverdiane til KFL skal gjenspeglast i handlingane til dei tilsette	samråd med heimen Kjerneverdiane i KFL er fast tema på fagmøte	Tema på personalmøte
Planarbeid	System for tverrfagleg samarbeid med barnehage og skule, jf. Støttesystem Førebyggjande ungdomsarbeid Ferdigstilla Kvalitetssystem for familiesenteret	Oppretta arbeidsgruppe Vidareføra arbeidsgruppe Utarbeida plan for skulevegring. Starta arbeidet med implementering i skulane.	Tverrfaglege team v/skulane Faste kontaktpersonar frå KFL i skular /bhg Ungdomsteam er etablert. Samkøyrer den samla ressursinnsatsen inn mot førebyggjande ungdomsarbeid. Utekontakten og LOS del av ungdomsteam. Plan utarbeidd. Opplæring og implementering av tiltaka i skulevegringsplanen er godt i gang. Oppfølging i enkeltsaker
Habilitering barn og unge Individuell plan	Barn som har behov for langvarige og samansette tenester har rett på eit heilskapleg tenestetilbod	Avklara roller og ansvar der dette er utydeleg ml oppvekst og helse/omsorg. Vidareutvikla system for val av IP-koordinator	Samarbeidsmøte/avklaringsmøte er gjennomført. Roller og ansvar er fordelt. Kjøper inn programvare til IP-arbeidet Retningslinjer er justert- blir prøvd ut i 2018.
Familiesenteret-kvalitetssystem-rutiner	Omorganisera og samordna ressursar inn i Familiesenteret. Tilby fleire familiar tidleg og lett tilgjengeleg hjelp. (Fleire foreldre enn dei som har kontakt med barnevern-tenesta skal få tilbod om foreldreveiledning)	Utarbeidd informasjon og kontaktskjema. Informert om tilbodet til andre hjelpetenester, barnehagar og skular.	Fleire foreldre har fått nytta tilbodet enn tidlegare, dvs indirekte hjelp til om lag 40 barn og unge som ikkje har kontakt med barnevernet. Fleire familiar fått Familieråd, ein metode som hentar ut ressursar i nettverket. Foreldre med framandkulturell bakgrunn har fått veiledning (COS-gruppe)

			Tilbodet til familiar som har kontakt med barnevernstenesta held fram, men med tydlegare rolle- og oppgåvefordeling. I 2017 var det mellom 25 og 30 barn. Tilbodet inkluderer veiledning til fosterheimar. Leiar i familiesenteret har leia arbeidsgruppa som vurderer organisering av støttekontaktordninga. Leverer si innstilling våren 2018.
Familiesenteret skal samordna ressursar og redusere «dobbeltarbeid» både på individ- og systemnivå	Fleire skal få heilskapleg tilbod, og «rett hjelp til rett tid»	Utarbeide interne rutinar og strukturar	Faste fag- og personalmøte Kjøpt inn fagprogram som sikrar personopplysningar i tråd med lover og forskrift. Faste møter med barnevernet - utarbeidd samhandlingsrutinar Vurderingssamtalar ved samansette bestillingar Betre samordning mellom familieveiledning og psykologtilbodet
Utekontakt	Auka aktivitetsfokus på ungdomsbasen.Samarbeid med kulturskule og – kulturkontor. Prøva ut samalegruppe for gutar	Arrangera fleire aktivitetar på ungdomsbasen i samarbeid med lag/org, kulturkontor og –skule. Samtalegruppe for gutar Strandebarm skule	1-2 aktivitetar pr mnd i tillegg til «vanleg base», også i skulen sine feriar. Samarbeider med UNG FRITID. Jamt besøk, flest elevar frå 8. og 9.klasse. Ynskjer å vidareutvikla tilbodet og ha tett samarbeide med andre. Gjennomført grupper, vår og haust. Gode tilbakemeldingar. Føl opp enkeltelevar i samarbeid med andre.
Kommunepsykolog for barn og unge (kommunehelse)	Del av familiesenteret sine mål	Samordna organisatorisk og fagleg	Individuell oppfølging (om lag som før) Om lag 50 nye saker, og 20-30 frå året før.

5 Kvam herad – Årsrekneskap

Årsrekneskapen er sett opp i samsvar med kommunale rekneskapsforskrifter.

5.1 Hovudoversikt - drift

		Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevele g
LN01	Brukarbetalingar	26 451	26 193	-258	25 615	578	25 615
LN02	Andre sals- og leigeinntekter	73 905	79 760	5 855	78 001	1 759	68 087
LN03	Overføringar med krav til motyting	98 884	93 597	-5 287	79 363	14 234	78 646
LN04	Rammetilskot frå staten	277 326	281 993	4 667	277 972	4 021	278 874
LN05	Andre statlege overføringar	59 529	67 738	8 209	62 608	5 130	52 736
LN06	Andre overføringar	4 147	3 741	-405	2 435	1 306	6 380
LN07	Skatt på inntekt og formue	212 701	216 753	4 052	212 778	3 975	216 327
LN08	Eigedomsskatt	42 064	41 637	-427	41 300	337	41 300
LN09	Andre direkte og indirekte skattar	4 191	4 314	122	4 062	252	4 062
LN10	Sum driftsinntekter	B 799 198	815 726	16 528	784 134	31 593	772 026
LN11	Lønsutgifter	409 813	421 168	11 355	410 494	-10 674	405 372
LN12	Sosiale utgifter	113 402	116 944	3 541	110 064	-6 879	110 549
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon	93 179	89 212	-3 967	89 468	256	93 506
LN14	Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon	52 186	49 552	-2 634	44 990	-4 562	43 990
LN15	Overføringar	77 555	81 282	3 727	77 417	-3 865	72 200
LN16	Avskrivningar	35 588	38 113	2 524	39 984	1 871	39 984
LN18	Sum driftsutgifter	C 781 723	796 270	14 547	772 417	-23 853	765 601
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C 17 476	19 456	1 981	11 717	7 740	6 425
LN20	Renteinntekter, utbytte og eigaruttak	16 518	16 674	155	17 404	-730	15 904
LN21	Gevinst av finansielle instrument	1 483	552	-931	200	352	200
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E 18 001	17 225	-775	17 604	-378	16 104
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	20 509	21 024	515	21 561	537	21 561
LN25	Tap finansielle instrument	514	39	-476	200	161	200
LN26	Avdragsutgifter	32 423	34 164	1 741	34 120	-44	34 120
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F 53 446	55 226	1 780	55 881	654	55 881
LN29	Resultat eksterne finansransaksjoner	G=E-F -35 445	-38 001	-2 555	-38 277	276	-39 777
LN30	Motpost avskrivningar	H 35 588	38 113	2 524	39 984	-1 871	39 984
LN31	Netto driftsresultat	I=D+G+H 17 618	19 568	1 950	13 424	6 145	6 632
LN32	Bruk av rekneskapsmessig mindreforbruk frå tidlegare år	45	0	-45	0	0	0
LN33	Bruk av disposisjonsfond	1 890	2 035	145	3 878	1 843	1 530
LN34	Bruk av bundne fond	9 747	7 033	-2 713	6 637	-397	15 062
LN35	Sum bruk av avsetningar	J 11 682	9 068	-2 614	10 515	1 447	16 592
LN36	Overført til investeringsrekneskap	1	18	16	200	182	200
LN38	Avsetning til disposisjonsfond	20 576	17 896	-2 680	17 290	-607	16 905
LN39	Avsetning til bundne fond	8 723	10 723	1 999	6 449	-4 274	6 119
LN40	Sum avsetningar	K 29 301	28 636	-664	23 938	-4 698	23 224
LN41	Rekneskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K 0	0	0	0	0	0

Driftsinntektene vart 815,7 mnok, 31,6 mnok høgare enn det justert budsjett for 2017.

LN01 - Brukarbetalingar auka med 0,6 mnok til 26,2 mnok. Auken er i hovudsak knytt til foreldrebetaling i barnehage.

LN02 - Andre sals- og leigeinntekter vart 1,8 mnok høgare enn budsjettert. Dei mest vesentlege forklaringane på auken er sal konsesjonskraft (0,8), billettinntekter kino (0,2), sal av IT tenester (0,7) og kommunale gebyr (0,4). I tillegg til enkelte reduksjonar i salsinntekter på til saman 0,3 mnok.

LN03 - Overføringar med krav til motyting vart 14,2 mnok høgare enn budsjettert, totalt 93,6 mnok. Av dette utgjør 10 mnok auke i sjukelønsrefusjon. Kompensasjon for mva vart 1,8 mnok høgare enn budsjett. Kommunen mottok også 2 mnok meir i dyremerka tilskot frå staten.

LN04 - Rammetilskot frå staten vart 4 mnok høgare enn budsjettert. Kommunen fekk 3,1 mnok meir i inntektsutjamnande rammetilskot og 0,8 meir i generelt skjønstilskot.

LN05 – Andre statlege overføringar vart 5,1 mnok høgare enn budsjettert. Sal av heimfallskraft vart 2,6 mnok over budsjett. På andre statlege overføringar er det motteke 1,0 mnok mindre i rentekompensasjon, men 3,6 mnok meir i lmdi tilskot enn budsjettert.

LN06 – Andre overføringar vart 1,3 mnok høgare enn budsjettert. Meirinntekta er kompensasjonsmidlar frå fylket og overføringar frå private.

LN07 – Skatt på inntekt og formue vart 4 mnok høgare enn budsjettert, totalt 216,8 mnok.

LN08 – Eigedomsskatt vart 0,3 mnok lågare enn budsjettert, knytt til næring.

LN09 – Andre indirekte skattar vart 0,3 mnok høgare enn budsjettert konsesjonsavgift.

Driftsutgiftene i 2017 vart 23,9 mnok høgare enn budsjettert, totalt 796,2 mnok.

LN11 – Lønsutgiftene vart 10,7 mnok over budsjett. Det er Pleie og omsorg som står for overforbruket på 10 mnok på fastløn, vikar og overtid. Dei andre einingane har totalt sett eit mindreforbruk på løn på 5,0 mnok. I tillegg er det eit overforbruk på sjukevikar på 5 mnok, men det har medført ein tilsvarande inntektsauke på LN03.

LN12 – Sosiale utgifter vart 6,9 mnok høgare enn budsjettert, der størstedelen er knytt til arbeidsgjevaravgift (aga) grunna overforbruk på lønn, lågare positivt premieavvik og delvis underbudsjettering.

LN13 – Kjøp av varer og tenester vart 0,3 mnok lågare enn budsjettert.

Det har i 2017 vore overforbruk på arbeidskle, frikjøp politikar, straum og på vedlikehald og material til kommunale bygg. Det har vore eit mindreforbruk på kurs, forsikring, husleige- og fellesutgifter, vedlikehald teknisk anlegg, konsulentkjøp og juridisk bistand.

LN14 – Kjøp av kommunale tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon vart 4,5 mnok høgare enn budsjettert. I pleie og omsorg er det eit overforbruk på kjøp av tenester hjå private. Det gjeld kjøp av vikartenester i pleie (4,8) og kjøp av brukarstyrt personleg assistent (BPA)(2,1). Nav har kjøpt meir språkpraksis plassar (0,4). På legevakten er det kjøpt meir vikartenester hjå private (0,7) enn budsjettert, men lønnsutgifter til legevakt er redusert. Det er eit mindreforbruk på betaling for utskrivingsklare pasientar (1,2) og mindreforbruk i skule på kjøp av elevplassar i andre kommunar (2,2).

LN15 – Overføringar vart 3,9 mnok høgare enn budsjettert.

Auke i kraftinntektene medfører auke i skatt på kraft med 0,4 mnok meir enn budsjettert.

Meirverdiavgiftskompensasjonen auka med 1,8 mnok. Overføringar til andre kommunar frå oppvekst vart 1,0 mnok over budsjett. Det gjaldt kommunesamarbeid kompetanseregion og gjesteelev. På sosialhjelp vart det eit overforbruk på 0,5 mnok.

LN16 – Avskrivingar vart 1,8 mnok lågare enn budsjettert då ein del av investeringsprosjekta ikkje er avslutta innan planlagt tid, og dermed er avskrivingane utsett.

Brutto driftsresultat var budsjettert med eit overskot på 11,7 mnok, men enda med eit overskot på 19,6 mnok, 7,7 mnok betre enn justert budsjett for 2017.

Resultat av eksterne finansutgifter var budsjettert med eit underskot på 38,2 mnok, og vart på 38,0 mnok. Noko som er ei lita forbetring på 0,2 mnok i høve justert budsjett 2017.

Renteinntekter på obligasjonar vart 0,7 mnok lågare enn budsjett på 4,7 mnok i 2017.

På finansielle instrument vart det ein gevinst på 0,4 over budsjett. Renteutgiftene vart 0,5 mnok lågare enn budsjett. Tap på finansielle instrument vart også lågare enn budsjett (0,2).

Netto driftsresultat var budsjettert med eit overskot på 13,4 mnok, men vart 19,6 mnok, 6,1 mnok betre enn justert budsjett for 2017.

Fondsdisponeringar

Netto avsetning til disposisjonsfond vart på 15,8 mnok, 2,4 mnok betre enn budsjett.

Renteavsetning til investeringsfond vart 0,2 mnok lågare enn budsjettert.

Det er avsett ubrukte øyremerka midlar på totalt 10,7 mnok til bundne fond, 4,2 mnok meir enn budsjettert. Avviket på bruk av bundne fond er på 0,4 mnok.

5.1.1 Skjema 1A

Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelig
1. Skatt på inntekt og formue	-212 701	-216 753	-4 052	-212 778	3 975	-216 327
2. Ordinært rammetilskot	-277 326	-281 993	-4 667	-277 972	4 021	-278 874
3. Skatt på eigedom	-42 064	-41 637	427	-41 300	337	-41 300
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 191	-4 314	-122	-4 062	252	-4 062
5. Andre generelle statstilskot	-59 529	-67 738	-8 209	-62 608	5 130	-52 736
6. Sum frie disponible inntekter	-595 812	-612 435	-16 623	-598 720	13 715	-593 299
7. Renteinntekter og utbytte	-16 518	-16 674	-155	-17 404	-730	-15 904
8. Gevinst finansielle instrumenter	-1 483	-552	931	-200	352	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finan	20 509	21 024	515	21 561	537	21 561
10. Tap finansielle instrumenter	514	39	-476	200	161	200
11. Avdrag lån	32 423	34 164	1 741	34 120	-44	34 120
12. Netto finansinntekter / -utgifter	35 445	38 001	2 555	38 277	276	39 777
13. Til dekning av tidlegare underskot			0		0	
14. Til ubundne avsetningar	20 576	17 896	-2 680	17 290	-607	16 905
15. Til bundne avsetningar	8 723	10 723	1 999	6 449	-4 274	6 119
16. Bruk av tidlegare overskot	-45	0	45	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-1 890	-2 035	-145	-3 878	-1 843	-1 530
18. Bruk av bundne avsetningar	-9 747	-7 033	2 713	-6 637	397	-15 062
19. Netto avsetningar	17 617	19 550	1 934	13 224	-6 327	6 432
20. Overført til investeringsrekneskapet	1	18	16	200	182	200
21. Til fordeling	-542 748	-554 866	-12 118	-547 019	7 847	-546 890
22. Sum fordelt (skjema 1B)	542 748	554 866	12 118	547 019	-7 847	546 890
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/ mindreforbruk(-)	0	0	0	0	0	0

5.1.2 Skjema 1B

Tema (i 1000 kr)				Avvik		Budsjett 2017, opphevelig
	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	rekneskap/ budsjett 2017	
Finans og fellespostar	-38 448	-39 224	-775	-43 728	-4 505	-52 989
Styring og kontrollverksemd	4 788	5 292	504	5 422	129	5 418
Administrasjon	37 157	37 242	85	37 144	-98	38 693
Barnehagar	62 159	63 443	1 285	68 823	5 379	67 446
Grunnskuleopplæring	143 224	139 482	-3 743	138 052	-1 430	139 269
Kommunehelse	28 750	28 458	-292	30 308	1 850	30 375
Pleie og omsorg	184 014	194 334	10 321	174 137	-20 197	179 319
Sosiale teneste	30 738	33 818	3 080	34 511	693	33 163
Barnevern	17 803	16 753	-1 049	21 397	4 644	17 821
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon	-1 635	-1 461	173	-1 911	-450	3 073
Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	9 258	9 632	375	10 804	1 172	12 384
Kultur	20 344	25 414	5 071	29 090	3 675	26 476
Kyrkja	5 744	5 641	-103	5 622	-20	5 622
Samferdsel	10 629	11 399	770	11 788	388	11 738
Bustad	-3 258	-3 875	-617	-5 464	-1 589	-5 617
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 991	16 853	-2 138	19 170	2 318	20 374
Brann- og ulykkesvern	10 573	9 949	-623	9 826	-123	9 797
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 917	1 713	-204	2 030	317	4 530
ALLE	542 748	554 866	12 118	547 019	-7 847	546 890

5.2 Hovudoversikt – investering

					Avvik		
		Regnskap	Regnskap	Endring	Justert	rekneskap/	Budsjett
		2016	2017	2017-2016	budsjett	budsjett	2017,
					2017	2017	opphevelg
LN01	Sal av driftsmidler og fast eiendom	20 439	4 050	-16 389	4 000	-50	4 000
LN02	Andre salgsinntekter	1 804	1 143	-662	38	-1 105	0
LN03	Overføringar med krav om motyting	2 147	52	-2 095	100	48	0
LN04	Kompensasjon for meirverdiavgift	29 312	11 958	-17 354	16 313	4 355	29 613
LN05	Statlege overføringar	631	4 456	3 825	3 360	-1 096	450
LN06	Andre overføringar	1 263	71	-1 192	720	649	0
LN07	Renteinntekter og utbytte	4	0	-4	0	0	0
LN08	Sum inntekter	M	55 599	21 729	-33 869	24 531	2 801
LN09	Lønsutgifter	1 525	2 804	1 278	1 875	-929	1 555
LN10	Sosiale utgifter	489	346	-143	369	23	234
LN11	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon	155 538	90 376	-65 161	107 765	17 389	196 850
LN12	Kjøp av tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon	1 034	64	-970	0	-64	900
LN13	Overføringar	29 459	16 990	-12 469	20 320	3 329	33 620
LN14	Renteutgifter og omkostningar	1 516	404	-1 112	0	-404	0
LN15	Fordelte utgifter			0		0	
LN16	Sum utgifter	N	189 561	110 984	-78 577	130 328	19 344
LN17	Avdrag på lån	2 090	2 382	291	3 100	718	3 100
LN18	Utlån	8 453	7 594	-859	10 000	2 406	10 000
LN19	Kjøp av aksjer og andelar	2 519	2 308	-211	2 622	314	22 300
LN20	Dekning av tidlegare års udekka			0		0	
LN21	Avsatt til ubundne investeringsfond	23 238	7 197	-16 041	6 848	-349	1 900
LN22	Avsatt til bundne investeringsfond	10 215	1 423	-8 792	200	-1 223	200
LN23	Sum finansieringstransaksjoner	O	46 516	20 903	-25 612	22 770	1 867
LN24	Finansieringsbehov	P=N+O-M	180 478	110 158	-70 320	128 568	18 410
LN25	Bruk av lån	163 826	94 413	-69 413	107 569	13 156	205 945
LN26	Sal av aksjer og andelar			0		0	
LN27	Mottekne avdrag på utlån	5 312	2 815	-2 497	2 200	-615	2 200
LN28	Overført frå driftsrekneskap	1	18	16	200	182	200
LN29	Bruk av tidlegare års udisponert			0		0	
LN30	Bruk av disposisjonsfond	127	0	-127	0	0	0
LN31	Bruk av bundne driftsfond	1 244	608	-636	630	22	3 500
LN32	Bruk av ubundne investeringsfond	9 968	12 304	2 337	7 972	-4 332	16 808
LN33	Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	9 997	9 997	7 942
LN34	Sum finansiering	Q	180 478	110 158	-70 320	128 568	18 410
LN35	Udekka/udisponert	R=P-Q	0	0	0	0	0

Kommentar til investeringsbudsjettet:

Det er få faste postar i investeringsbudsjettet. Det meste avheng av kva investeringsprosjekt som skal gjennomførast i dei ulike åra, og det er store svingingar frå år til år. Kvar enkelt prosjekt er kommentert i vedlagt prosjektoversikt.

Investeringsinntektene (LN08) er på 21,7 mnok, 2,8 mnok lågare enn justert budsjett i 2017.

LN02 – Andre salsinntekter vart 1,1 mnok over budsjett. Det er inntekter knytt til ulike VA-prosjekt og asfaltering der Statens vegvesen og private skal dekke deler av kostnaden.

LN04 – Kompensasjon for meirverdiavgift vart 4,3 mnok lågare enn budsjettet.

LN05 – På statlege overføringar vart det ein meirinntekt på 1,1 mnok. Det er motteke 0,37 mnok frå Husbanken til modulhus på Sandven og til branntryggleik.

LN06 – Budsjetterte overføringar frå fylket og private er ikkje motteke i 2017.

Investeringsutgiftene (LN16) er på 110,9 mnok, 19,3 mnok lågare enn justert budsjett for 2017.

LN09 – på lønsutgifter vart det i 2017 eit avvik mellom rekneskap og budsjettprognosen på prosjektlønn på 0,9 mnok.

LN11 – Kjøp av varer og tenester har eit mindreforbruk på 17,4 mnok i forhold til justert budsjett 2017 på grunn av tidsforskyving av fleire store prosjekt. Avviket er i hovudsak på hovudentreprise.

LN13 – Overføringar har eit mindreforbruk på 3,3 mnok i forhold til budsjett. Lågare investeringar gjev lågare momskompensasjonsutgifter (4,3). Det er overført 1 mnok meir enn budsjett til kyrkjeleg fellesråd for bårehus i Øystese.

LN14 – renteutgifter og omkostningar i 2017 er byggjelånsrenter.

Sum finanstransaksjonar (LN23) er på 20,9 mnok, 1,8 mnok lågare enn justert budsjett for 2017.

LN17 – Avdraga på Husbanklån vart 0,7 mnok lågare enn budsjettert.

LN18 – Vidare utlån av Husbanklån vart 2,4 mnok lågare enn budsjettert.

LN19 – Kjøp av aksjar og andeler vart 0,3 mnok lågare enn budsjettert. Avviket er eigenkapitaltilskot til KLP.

LN21 – Avsatt til ubundne investeringsfond. Sal av bygg er avsett til bustadfeltfondet. Avsetjinga vart 0,35 høgare enn budsjett.

LN22 – Avsett til bundne investeringsfond avvik 1,2 mnok i forhold til budsjett. Ubrukt tilskot til branntryggleik er avsett til fond. 0,4 mnok er midlar til Husbanklån. Det er avsett 0,18 mindre i fondsrente enn budsjettert.

Sum finansiering (LN34) vart på 110,1 mnok, 18,4 mnok mindre enn budsjettert.

LN25 – Bruk av lån vart 13,1 mnok mindre enn budsjett på grunn av tidsforskyving av prosjekt.

LN27 – Motteke avdag på utlån vart 0,6 høgare enn budsjett. Av dette var 0,2 ekstraordinære avdrag på formidlingslån.

LN28 – Overført frå driftsrekneskap er avsett fondsrente i 2017

LN32 – Bruk av ubundne investeringsfond vart 4,3 mnok over budsjett i 2017. Det vart kjøpt bustad for 2,0 mnok i 2017, mot budsjettert 4,0 mnok og dermed mindre avsetjing. Medan kommunen venter på inntekt er det lånt 7,6 mnok av ubundne fond for å finansiere tilbygg Øysteseheimen. Elles er det andre mindre avvik i forhold til budsjett.

LN33 – Bruk av bundne investeringsfond. Det er brukt noko av den budsjetterte bruken i 2017. Bruk av fond til finansiering av Øysteseheimen var budsjettert her. Bruk av fond til Øysteseheimen er ei midlertidig finansiering i påvente av utbetaling av tilskot frå Husbanken.

5.2.1 Skjema 2 A

SKJEMA 2A (i 1000 kr)	Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017-2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphaveleg
1. Investert anleggsmiddel	189 561	110 984	-78 577	130 328	19 344	233 159
2. Utlån og aksjar	10 972	9 902	-1 071	12 622	2 720	32 300
3. Avdrag på lån	2 090	2 382	291	3 100	718	3 100
4. Dekning av tidlegare års udekka underskot			0		0	
5. Avsetningar	33 453	8 620	-24 833	7 048	-1 572	2 100
6. Årets finansieringsbehov	236 077	131 888	-104 189	153 098	21 211	270 659
7. Finansiert slik:						
8. Bruk av lånemidlar	-163 826	-94 413	69 413	-107 569	-13 156	-205 945
9. Inntekter frå sal av anleggsmiddel	-20 439	-4 050	16 389	-4 000	50	-4 000
10. Tilskot til investeringar	-1 894	-4 527	-2 633	-4 080	447	-450
11. Mottekne avdrag på lån og refusjonar	-36 771	-14 825	21 945	-18 613	-3 787	-31 813
12. Andre inntekter	-1 808	-1 143	665	-38	1 105	0
13. Sum ekstern finansiering	-224 737	-118 957	105 779	-134 299	-15 342	-242 208
14. Overført frå driftsrekneskapet	-1	-18	-16	-200	-182	-200
15. Bruk av tidlegare års udisponert						
16. Bruk av avsetningar	-11 338	-12 913	-1 574	-18 599	-5 686	-28 250
17. Sum finansiering	-236 077	-131 888	104 189	-153 098	-21 211	-270 659
18. Udekka(+)/ udisponert(-)	0	0	0	0	0	0

5.2.2 Skjema 2B

Prosjekt		Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017- 2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelig
		236 077	131 888	-104 189	153 098	21 211	270 659
Driftsprosjekt		0	0	0	0	0	0
P62162	1* Kartlegging tilstand av kommunale bygg	0	0	0	0	0	0
Investeringsprosjekt		8 601	32 101	23 500	33 516	1 415	107 070
P16152	0* Telefon- og varslingssystem	222	482	260	200	-282	1 450
P16154	0* PC PLO	27	39	12	175	136	175
P16161	0* IKT i skule og barnehage	1 174	1 286	113	1 063	-224	1 063
P18133	0* Heilelektronisk arkiv	70	153	83	150	-3	1 125
P18162	0* Nytt adm.system - VISMA	1 056	1 070	14	693	-378	638
P18171	0* Kvalitetssystem	32	184	153	220	36	800
P18172	0* Portalsystem	0	328	328	510	182	0
P19141	0* Hardangerbadet	0	1 196	1 196	400	-796	20 000
P19171	0* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	0	0	0	0	500
P37162	0* Dagsenter Strandebarm	179	0	-179	0	0	750
P37163	0* Dagsenter Øystese	302	10	-291	13	2	188
P37164	0* Dagsenter Ålvik	1 073	264	-810	0	-264	0
P60096	0* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka	0	0	0	0	0	3 125
P60134	0* Familie- og læringscenter	52	3 443	3 391	6 250	2 807	33 238
P60169	0* Øysteseheimen - tilbygg og ombygging	1 147	13 729	12 583	14 712	982	15 901
P60175	0* Digitalisering og samordning av adm. fagsv	0	85	85	0	-85	920
P61143	0* Veg Sandvenhagen/Sæland	0	50	50	10	-40	2 500
P61145	0* Trafikksikringsplan	291	80	-211	150	70	150
P61151	0* Kryss Tolo - Buspareklubben	0	30	30	50	20	2 000
P61152	0* Bruprosjekt - Netelandsbrua	15	431	416	327	-104	3 735
P61153	0* Parkering Bjørketeigen	0	0	0	0	0	1 250
P61155	0* Rassikring - murar og fjell	419	541	122	625	84	2 500
P61166	0* Utsifting til LED i veglys	1 872	1 523	-349	1 188	-335	3 063
P61171	0* Rassikring Kjosåsvegen	0	692	692	875	183	1 250
P61173	0* Rekkverk kommunale bruer	0	710	710	750	40	1 250
P61178	0* Oppgradering utomhus ved Tolo omsorgst	0	347	347	0	-347	1 250
P62132	0* Bårehus Øystese	40	5 036	4 996	4 007	-1 029	4 007
P62152	0* Rømingveg rådhuset	0	0	0	0	0	500
P62163	0* Rassikring i Bergshagen	0	0	0	0	0	1 000
P62164	0* Utleigebustad - Bergtun	631	0	-631	0	0	532
P62171	0* Utsifting glas og fasade rådhus	0	0	0	0	0	1 250
P62172	0* Oppgradering av brannvarslingsanlegg i kd	0	0	0	0	0	250
P62173	0* Sikfte av tak på Bjørketeigen barnehage	0	376	376	338	-39	338
P62177	0* Vegutbetring/trafikksikringstiltak trygge s	0	0	0	625	625	0
P65170	0* Forprosjekt KVBR	0	17	17	188	171	375

Prosjekt		Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017- 2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelig
		236 077	131 888	-104 189	153 098	21 211	270 659
Skule- og barnehageprosjekt		17 208	129	-17 079	0	-129	0
P91144	0* Barnehage - Øystese	17 208	129	-17 079	0	-129	0
VA-prosjekt		13 063	19 115	6 053	20 191	1 076	66 512
P60153	0* Ny vassleidning, Fosse	0	0	0	0	0	2 200
P60158	0* VA Høgdebasseng Ålvik	314	124	-189	110	-14	800
P60159	0* VA-leidning Kvammapakken (Øystese sen	3 659	1 290	-2 370	1 000	-290	800
P60170	0* VA Tangerås kryss ved bhg	0	1 701	1 701	1 564	-137	0
P61073	0* Ny pumpestasjon P5, Tolo	0	0	0	0	0	100
P61091	0* Felles slamavskiljar Vikøy	0	0	0	0	0	200
P61111	0* Oppgradering hovudrenseanlegg avløp	5 209	11 336	6 127	12 000	664	50 000
P61113	0* Oppgr. av eksisterande vassverk i Kvam	24	197	173	350	153	750
P61115	0* Sanering VA Skutlalia	0	0	0	0	0	200
P61118	0* Reserveforsyning vatn	0	0	0	0	0	100
P61154	0* Sanering Norheimsund (Haldeplassen - St	0	0	0	0	0	350
P61159	0* VA-pumpestasjon ved Fartøyvernsenteret	0	0	0	0	0	1 500
P61161	0* Kloakksanering Ålvik	0	30	30	30	0	500
P61164	0* VA-sanering Øystese sentrum/vest	3 786	3 814	29	4 587	773	4 587
P61165	0* Opning av dam på Solhaug	66	9	-58	0	-9	250
P61168	0* Sigevatn Tolomarka	4	9	5	0	-9	3 625
P61176	0* Oppgradering av pumpestasjon Kvednask	0	363	363	550	187	550
P61179	0* Sanering VA røyr langs Fitjadalen	0	141	141	0	-141	0
P61183	0* VA-sanering Norheim del II	0	103	103	0	-103	0
Avslutta prosjekt 2016		742	0	-742	0	0	0
P62156	0* Servicebygg Mundheim	742	0	-742	0	0	0
Avslutta prosjekt 2017		28 255	166	-28 089	200	34	200
P13161	0* IT-investeringar 2016	1 559	0	-1 559	0	0	0
P16151	0* Aggregat IT-system	871	0	-871	0	0	0
P18131	0* Portal- og administrasjonsprogram	28	0	-28	0	0	0
P31061	0*Tomt Toloheimen-komande omsorgsbusta	6 500	0	-6 500	0	0	0
P60161	0* Asfaltering 2016	2 047	28	-2 020	0	-28	0
P60162	0* Oppgradering bygg 2016	708	0	-708	0	0	0
P60166	0* Fornying teknisk utstyr 2016	508	0	-508	0	0	0
P60168	0* Toloheimen - tilbygg og ombygging	544	0	-544	0	0	0
P61102	0* Vassleidning Torpe, vidareføring	2 737	138	-2 598	200	62	200
P61147	0* Skutlbergvegen - rassikring og veg	2 216	0	-2 216	0	0	0
P61148	0* Vassleidning Torpevegen, veg- og murarb	4 978	0	-4 978	0	0	0
P61156	0* Melstveitvegen	1 963	0	-1 963	0	0	0
P61160	0* Sanering VA Kvam herad, 2016 - vatn	825	0	-825	0	0	0
P61169	0* Sanering VA Kvam herad, 2016 - avlaup	1 128	0	-1 128	0	0	0
P70131	0* Skytebane Vangdalsåsen	437	0	-437	0	0	0
P71092	0* Strandvegen (HST 048/09)	1 204	0	-1 204	0	0	0

Prosjekt		Regnskap 2016	Regnskap 2017	Endring 2017- 2016	Justert budsjett 2017	Avvik rekneskap/ budsjett 2017	Budsjett 2017, opphevelig
		236 077	131 888	-104 189	153 098	21 211	270 659
Avslutta prosjekt 2018		124 795	58 572	-66 224	72 296	13 725	75 751
P13171	0* IT-investeringar 2017	0	1 585	1 585	1 800	215	1 800
P17141	0* Kjøp av modulbygg	615	2 441	1 826	0	-2 441	0
P37171	0* Bil hjelpemiddelsentral	0	0	0	500	500	0
P60171	0* Asfaltering 2017	0	2 398	2 398	1 875	-523	1 875
P60172	0* Oppgradering bygg 2017	0	1 117	1 117	1 125	8	1 250
P60173	0* Fornying teknisk utstyr 2017	0	178	178	-638	-816	935
P60174	0* Fornying teknisk utstyr VAR 2017	0	513	513	1 335	822	1 335
P60177	0* Aktivitetspark Vikøyevjo	0	0	0	275	275	0
P61082	0* VA-anlegg mot Eikedalen	-143	71	213	100	29	100
P61116	0* Sanering Norheim	1 063	7 222	6 160	4 630	-2 592	0
P61120	0* VA-leidning Kvammapakken (Skipadalen -	10 023	3 560	-6 463	12 500	8 940	1 000
P61170	0* VA-leidning Kvammapakken (Evighetssvin	1 141	10 352	9 211	0	-10 352	10 000
P61172	0* Møteplassar Heradstveitvegen	0	938	938	1 000	62	1 000
P61174	0* Oppgradering av server	0	208	208	250	42	250
P61175	0* Utsifting av PLS ved vassverk	0	34	34	500	466	500
P61177	0* Forsterking av vegbane i Klyvevegen og To	0	1 273	1 273	1 250	-23	1 250
P62153	0* Oppgr. av område/bygg teknisk Sandven	9 185	1 105	-8 080	1 000	-105	1 000
P62155	0* Branntryggleik Strandebarmsheimen	2 057	1 187	-870	960	-227	960
P62165	0* Infrastruktur ind.område Sandvenhagen	957	449	-508	0	-449	0
P62178	0* Gangveg Rokabrekka Trygdebustader	0	0	0	293	293	0
P65161	0* Digitalt naudnett - kompatible GPS	503	15	-487	350	335	350
P90131	0* Ålvik skule	29 770	7 190	-22 580	6 032	-1 158	14 282
P91140	0* Barnehage - Felles	909	653	-255	4 364	3 711	4 364
P91141	0* Barnehage - Strandebarm	18 045	4 628	-13 416	11 795	7 167	12 500
P91142	0* Barnehage - Tørvikbygd	18 187	1 507	-16 681	2 250	743	2 250
P91143	0* Barnehage - Norheimsund	32 483	9 948	-22 535	18 750	8 802	18 750
Avslutta prosjekt		0	1	1	0	-1	0
P50021	0* Regionalt kulturhus	0	1	1	0	-1	0
Nye investeringsprosjekt		0	24	24	0	-24	0
P60180	0* Utfylling i sjø - Øystese sentrum	0	24	24	0	-24	0
Investeringar utan prosjekt		43 413	21 779	-21 634	26 895	5 116	21 125
I17200	Eigenkapital KLP	2 059	2 258	199	2 572	314	1 800
I19090	Andre investeringar	916	2 925	2 008	3 009	84	200
I26500	Bustader	20 480	6 188	-14 292	8 214	2 026	6 025
I28300	Husbanklån	19 958	10 409	-9 549	13 100	2 691	13 100

5.3 Balanse

EIENDELER	Regnskap 2017	Regnskap 2016	Endring
Anleggsmidler	2 432 086	2 302 161	129 924
Herav:			
Varige driftsmidler	1 378 114	1 325 254	52 860
Utlån	56 668	51 890	4 778
Aksjer og andeler	83 276	80 968	2 308
Pensjonsmidler	914 027	844 049	69 978
Omløpsmidler	362 331	315 801	46 530
Herav:			
Kortsiktige fordringer	44 590	49 748	-5 158
Premieavvik	85 827	83 956	1 871
Obligasjoner	199 532	156 744	42 787
Derivater	1 015	-	1 015
Kasse, postgiro, bankinnskudd	31 367	25 352	6 015
SUM EIENDELER	2 794 416	2 617 962	176 454
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital	534 265	485 740	48 525
Disposisjonsfond	50 703	34 842	15 861
Bundne driftsfond	52 449	49 368	3 081
Ubundne investeringsfond	69 179	74 287	-5 108
Bundne investeringsfond	26 985	25 562	1 423
Regnskapsmessig mindreforbruk	76	76	-
Kapitalkonto	33 268	39 546	-6 278
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK (drift)	-5 375	-5 375	-
Langsiktig gjeld	2 125 879	2 013 635	112 244
Herav:			
Pensjonsforpliktelser	1 072 924	1 034 134	38 789
Ihendehaverobligasjonslån	820 589	580 753	239 836
Sertifikatlån	150 000	314 000	-164 000
Andre lån	82 366	84 748	-2 382
Kortsiktig gjeld	134 272	118 587	15 685
Herav:			
Annen kortsiktig gjeld	127 223	111 899	15 324
Premieavvik	7 049	6 689	361
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	2 794 416	2 617 962	176 454
MEMORIAKONTI			
Memoriakonto	44 165	21 384	22 781
Herav:			
Ubrukte lånemidler	34 043	18 456	15 587
Andre memoriakonti	10 122	2 928	7 194
Motkonto til memoriakontiene	-44 165	-21 384	-22 781

Kommentarar til Balansen (tal i tusen kr i tabell)**Aktivasida:**(A) Anleggsmidler

Kvam herad har hatt store investeringar også i 2017 og aktivasida viser per 31.12. eignelutar på i alt 2,8 mrd.kr (2,6 mrd. i fjor).

"(A) Anleggsmidler" har endra seg med 129,9 mnok til 2,4 mrd. kr.

(B) Omløpsmidlar

Sum omløpsmidlar er auka med 46,5 mnok til 362,3.

Eigenkapital og gjeld(C) Eigenkapital

Eigenkapitalen er auka med 48,5 mnok til 534,3 mnok. Eigenkapitalprosent er auka med 0,6 % til 19,1 %.

(D) Gjeld

Langsiktig gjeld

"Pensjonsforpliktelsar" auka med 38,8 mnok til 1 073 mnok (sjå eigen pensjonsnote).

Anna langsiktig gjeld auka med 73,4 mnok i 2017 til 1 053 mnok, og den kortsiktige gjelda er auka med 15,6 mnok til 134,2 mnok.

(E) Memoriakonti

"Memoriakonti" er hjelpekontoar utanfor sjølve balansen. Den viktigaste er «Ubrukte lånemidler» som viser kor mykje som førebels ikkje er brukt av lån som kommunen har teke opp. Denne auka med 15,6 mnok til 34 mnok. 9,7 mnok er ubrukte husbanklån.

Dei to andre elementa er framført underskot på sjølvkosttenester (2,1 mnok) og mellombels lån av fondsmidler til finansiering av prosjekt (7,6 mnok).

5.4 Notar

5.4.1 Rekneskapsprinsipp

Rekneskapen til Kvam herad vert utarbeidd i tråd med rekneskapsprinsipp som framkjem av kommunelova § 48, rekneskapsforskrifta § 7, samt god kommunal rekneskapsskikk.

Som det framkjem av forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 7, er all tilgang og bruk av midlar i løpet av året som vedkjem kommunen si verksemd i drifts- eller investeringsrekneskapen (anordningsprinsippet). Det skal ikkje førekoma rekneskapsføring av tilgang og bruk av midlar som berre vert ført i balanserekneskapen.

Alle kjente utgifter, utbetalingar, inntekter og innbetalingar i året er rekneskapsført brutto, det vil sei at det ikkje er gjort frådrag for tilhøyrande inntekter til utgiftene – og omvendt. Vidare er dei tatt med i årsrekneskapen for vedkomande år, enten dei er betalt eller ikkje. For utgifter og inntekter som enkeltvis ikkje kan fastsetjast eksakt for tidspunktet for rekneskapsavlegginga, vert det registrert eit anslått beløp. Justering ut frå eksakt beløp vert gjort påfølgjande år.

For lån er det den delen av lånet som faktisk er brukt, som vert ført i investeringsrekneskapen. Ubrukte lånemidlar er registrert som memoriapost.

Klassifiserings- og vurderingsreglar for anleggsmidlar, omløpsmidlar og gjeld

I tråd med forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 8, er anleggsmidlar eigedelar bestemt til varig eige eller bruk for kommunen i balanserekneskapen. Eigedelar som ikkje oppfyller kravet til varig eige eller bruk, vert klassifisert som omløpsmidlar. Anleggsmidlar vert vurdert til anskaffingskostnad og omløpsmidlar til det lågaste av anskaffingskostnad og verkeleg verdi (lågaste verdi sitt prinsipp). Lågaste verdi sitt prinsipp vert fråvike i tilfelle der det er i tråd med god kommunal rekneskapsskikk for rekneskapsføring av sikring.

Anleggsmidlar med avgrensa levetid, vert avskrive med like store årlege beløp over levetida til anleggsmiddelet. Avskrivingsperioden er i tråd med forskrift om årsrekneskap og årsmelding for kommunar § 8 andre ledd. Avskrivning startar seinast året etter at anleggsmiddelet er skaffa eller tatt i bruk. Ved verdifall som ikkje er forbigåande, vert anleggsmiddelet nedskrive til verkeleg verdi.

Marknadsbaserte finansielle omløpsmidlar vert vurdert til verkeleg verdi.

Gjeld som er tatt opp med føremål i tråd med kommunelova § 50 vert klassifisert som langsiktig. Anna gjeld er kortsiktig. Langsiktig gjeld vert vurdert til opptakskost, og vert oppskriven ved varig auking i forpliktinga. Kortsiktig gjeld vert vurdert til høgaste av opptakskost og verkeleg verdi. Dette vert fråvike i tilfelle der det er i tråd med god kommunal rekneskapsskikk for rekneskapsføring av sikring. Der kortsiktig gjeld vert vurdert likt som marknadsbaserte finansielle omløpsmidlar, vert den vurdert til verkeleg verdi. Under overgang til nytt økonomisystem, er det rydda og gjort endringar i anleggsrekneskapen.

Tap på krav: Kunde krav vert vurdert til pålydande verdi med frådrag for moglege tap. Det vert årleg gjort ein gjennomgang av kundemassen og konstaterte tap skal utgiftsførast. I tillegg vert det gjort ein konkret gjennomgang av kundemassen for å kunna utføra ei avsetjing på kundar der det risiko for tap.

Meirverdiavgift: For dei relevante tenesteområda vert det nytta reglar i tråd med meirverdiavgiftslova. Dette gjeld sjølvkostområde som VAR, kino, kantine og sal av konsesjons- og heimfallskraft. For dei andre tenesteområda vert det kravd meirverdiavgiftskompensasjon.

Sjølvkostutrekningar: Kvam herad har utarbeida etterkalkyle for betalingstenester i høve til Retningslinjer for *beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014)*.

Pensjonar: Pensjonar vert ført i tråd med rekneskapsforskrifta § 13 om rekneskapsføring av pensjon.

5.4.2 Arbeidskapital

Oversikt endring arbeidskapital	Regnskap 2017	Regnskap 2016
OMLØPSMIDLER		
Endring betalingsmidler	6 015 336	
Endring ihendehaverobl og sertifikater	42 787 465	
Endring kortsiktige fordringer	-4 143 922	
Endring premieavvik	1 870 873	
Endring aksjer og andeler	-	
ENDRING OMLØPSMIDLER (A)	46 529 752	-74 671 522
KORTSIKTIG GJELD		
Endring kortsiktig gjeld (B)	-15 684 803	16 576 891
ENDRING ARBEIDSKAPITAL (A-B)	30 844 949	-58 094 631

	Regnskap	Reg. budsjett	Oppr.budsjet	Regnskap i fjor
Anskaffelse og anvendelse av midler				
Anskaffelse av midler				
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	812 729 021	780 818 655	769 029 597	795 881 885
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	21 729 405	24 530 558	34 063 108	55 594 998
Innbetalinger ved eksterne finanstransa	114 453 459	127 372 328	224 248 862	187 142 421
Sum anskaffelse av midler	948 911 885	932 721 541	1 027 341 567	1 038 619 303
Anvendelse av midler				
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	755 160 079	729 118 109	722 620 861	742 817 973
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	110 580 086	130 328 396	233 158 620	188 044 876
Utbetaling ved eksterne finanstransaksj	67 913 895	71 602 500	91 280 500	68 024 975
Sum anvendelse av midler	933 654 059	931 049 005	1 047 059 981	998 887 824
Anskaffelse - anvendelse av midler	15 257 825	1 672 536	-19 718 414	39 731 479
Endring i ubrukte lånemidler	15 587 124	-	-	18 456 144
Endring i regnskapsprinsipp som påvirke	-	-	-	-5 375 395
Endring i regnskapsprinsipp som påvirke	-	-	-	-
Endring i arbeidskapital	30 844 949	1 672 536	-19 718 414	52 812 228
Avsetninger og bruk av avsetninger				
Avsetninger	37 238 517	30 786 428	25 123 925	62 752 121
Bruk av avsetninger	21 980 692	29 113 892	44 842 339	23 020 642
Til avsetning senere år	-	-	-	-
Netto avsetninger	15 257 825	1 672 536	-19 718 414	39 731 479
Int. overføringer og fordelinger				
Interne inntekter mv	41 127 651	43 498 928	43 179 928	38 906 282
Interne utgifter mv	41 127 651	43 498 928	43 179 928	38 906 282
Netto interne overføringer	-	-	-	-

5.4.3 Godtgjersler og honorar

	2 016	2 017
Løn og anna godtgjersle til rådmann	1 005 558	1 015 200
Løn og anna godtgjersle til rådmann for verv i kommunal samamheng	-	-
Løn og anna godtgjersle til ordførar	910 182	959 162
Løn og anna godtgjersle til ordførar for verv i kommunal samamheng	-	-
	2 016	2 017
Revisjonshonorar - forvaltning	148 774	291 179
Revisjonshonorar - rekneskapsrevisjon	192 998	149 338
Selskapskontroll	74 000	-
Sum revisjon	415 772	440 517

5.4.4 Pensjonsnote

	KLP18	KLP13	SPK	Sum
Premieinnbetaling ekskl. administrasjonskostnader	44 413 738	6 276 691	9 172 872	59 863 301
Netto pensjonskostnad eks adm.	-31 577 579	-6 269 240	-9 799 064	-47 645 883
Årets premieavvik	12 836 159	7 451	-626 192	12 217 418
Pensjonsforpliktelse 31.12.2016 = IB	-742 827 748	-125 238 680	-142 577 771	-1 010 644 199
Noverdi av årets pensjonsopptjening	-30 771 043	-6 093 066	-8 459 115	-45 323 224
Rentekostnad av påløpt pensjonsforpliktelse	-30 290 357	-5 145 665	-5 237 921	-40 673 943
Administrasjonskostnader				-
Utbetalinger pensjonar for året	22 818 743	2 568 853	-	25 387 596
Amortisert estimatawik	4 930 507	1 405 704	11 629 747	17 965 958
Pensjonsforpliktelse 31.12.2017 = UB	-776 139 898	-132 502 854	-144 645 060	-1 053 287 812
Pensjonsmidler 31.12.2016 = IB	634 558 855	107 423 253	102 067 267	844 049 375
Forventa avkastning av pensjonsmidlane	29 483 821	4 969 491	3 897 972	38 351 284
Innbetaling pensjonsmidlar	46 913 516	6 717 709	9 442 561	63 073 786
Administrasjonskostnader	-2 499 778	-441 018	-269 689	-3 210 485
Utbetalinger pensjonar for året	-22 818 743	-2 568 853	-	-25 387 596
Amortisert estimatawik	9 839 669	1 155 960	-13 844 853	-2 849 224
Pensjonsmidler 31.12.2017 = UB	695 477 340	117 256 542	101 293 258	914 027 140
Netto pensjonsforpliktelse	-80 662 558	-15 246 312	-43 351 802	-139 260 672
Arbeidsgjevaravgift av netto pensjonsforpliktelse 31.12.2017	-11 373 421	-2 149 730	-6 112 604	-19 635 755
Endring arb.gj.avg netto p.forpliktelse i 2017	3 892 493	362 245	-400 623	3 854 115

Akkumulert og amortisert premieavvik 2016 §13-1 nr e og §13-4 nr c,d,e

Antall år premieavvik skal dekkes inn på (1 eller 7)	7	7	7	7
Akkumulert premieavvik 31.12.2016	67 094 348	2 375 984	-1 751 059	67 719 272
Sum amortisert premieavvik	10 794 137	409 795	-310 128	10 893 804
Arbeidsgiveravgift av sum amor. Premieavvik	1 521 973	57 781	-43 728	1 536 026
Akkumulert premieavvik 31.12.2017	69 136 370	1 973 640	-2 067 123	69 042 886
Arb.gj.avg på akkumulert premieavvik 31.12.2017	9 748 228	278 283	-291 464	9 735 047

Føresetnader for berekningane:

Avkastning på pensjonsmidlane
Diskonteringsrente
Årleg lønsvekst
Årleg auke i G
Årleg regulering av pensjonar

KLP18	KLP13	SPK
4,50 %	4,50 %	4,20 %
4,00 %	4,00 %	4,00 %
2,97 %	2,97 %	2,97 %
2,97 %	2,97 %	2,97 %
2,97 %	2,97 %	2,97 %

Amortiseringsperioden er ulik ut i frå kva år premieavviket har oppstått:

2002 - 2010: 15 år
2011 - 2013: 10 år
2014 - dd: 7 år

KLP18 er hovudordninga til kommunen. KLP13 er sjukepleiarordninga og SPK er Statens pensjonskasse for lærarar.

5.4.5 Varige driftsmidler

1. Bokført verdi pr. 31.12.2017

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Akkumulert anskaffelseskost pr. 01.01.17	19 904	21 419	97 908	1 260 570	229 432	54 703	1 683 936
Akkumulerte/reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte ordinære avskrivninger pr. 01.01.17	-6 791	-10 086	-21 824	-250 588	-70 627	0	-359 916
Bokført verdi 01.01.17	13 113	11 333	76 084	1 009 982	158 805	54 703	1 324 020
Tilgang i året	4 238	1 720	13 408	63 990	15 045	696	99 097
Avgang i året	0	0	0	-6 913	0	0	-6 913
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets ordinære avskrivninger	-2 076	-2 072	-3 099	-26 300	-4 565	0	-38 112
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Bokført verdi 31.12.17	15 275	10 981	86 393	1 040 759	169 285	55 399	1 378 092

2. Anskaffelseskost pr. 31.12.2017

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Akkumulert anskaffelseskost pr. 01.01.17	19 904	21 419	97 908	1 260 570	229 432	54 703	1 683 936
Akkumulerte/reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Tilgang i året	4 238	1 720	13 408	63 990	15 045	696	99 097
Avgang i året	0	0	0	-6 913	0	0	-6 913
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulert anskaffelseskost pr. 31.12.17	24 142	23 139	111 316	1 317 647	244 477	55 399	1 776 120
Akkumulerte ordinære avskrivninger pr. 31.12.17	-8 866	-12 159	-24 923	-276 888	-75 192	0	-398 028
Bokført verdi 31.12.17	15 276	10 980	86 393	1 040 759	169 285	55 399	1 378 092

3. Endringer i anleggsmidler som påvirker kapitalkonto pr. 31.12.2017

	05ÅR	10ÅR	20ÅR	40ÅR	50ÅR	TOMT	Sum
Kostpris v/tilgang i året	4 238	1 720	13 408	63 990	15 045	696	99 097
Salgssum v/avgang i året	0	0	0	-3 972	0	0	-3 972
Delsalg i året	0	0	0	0	0	0	0
Årets ordinære avskrivninger	-2 076	-2 072	-3 099	-26 300	-4 565	0	-38 112
Årets nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Årets reverserte nedskrivninger	0	0	0	0	0	0	0
Sum endring kapitalkonto	2 162	-352	10 309	33 718	10 480	696	57 013
Avgang i året (bokført verdi)	0	0	0	-6 913	0	0	-6 913
Salgssum v/salg	0	0	0	-3 972	0	0	-3 972
Negativt verdiavvik v/salg	0	0	0	5 192	0	0	5 192
Positivt verdiavvik v/salg	0	0	0	-2 596	0	0	-2 596

05ÅR = Edb-utstyr, kontormaskiner o.l.

10ÅR = Anleggsmaskiner, maskiner, inventar, utstyr, verktøy og trans

20ÅR = Brannbilar, parkeringplassar, tekniske anlegg

40ÅR = Bustader, skular, bhg, idrettshallar, vegar, ledningsnett

50ÅR = Lagerbygg, adm.bygg, sjukeheimar, kulturbygg, brannstasjon

TOMT = Tomt/grunn

5.4.6 Aksjar og partar

Konto	Konto (T)	Eigarandel	2 017	2 016	Endring
22163001	Biblioteksentralen SA	Samvirkelag	2 100	2 100	0
22163003	LL Det Norske Teatret	0,00 %	1	1	0
22165003	Bir AS	0,33 %	996 000	996 000	0
22165004	Sandvenhagen Næringsbygg AS (Norheimsund Industrier)	Konkurs i 2015	1	1	0
22165006	Hardangerbrua AS	6,66 %	10 000	10 000	0
22165008	Hardanger AKS AS (Storeholmen)	45,50 %	475 000	475 000	0
22165011	Kommunekraft AS	0,31 %	1 000	1 000	0
22165012	Reisemål Destination Hardanger Fjord AS	6,89 %	34 000	34 000	0
22165013	Hardangervegen AS	13,69 %	50 000	50 000	0
22165014	Kvam kraftverk AS	100 %	10 000 000	10 000 000	0
22165015	BKK aksjeoppskriving	0,90 %	50 576 543	50 576 543	0
22165016	Eigenkap.tilskot KLP	KLP	20 769 845	18 511 933	2 257 912
22165017	Kvam bompengeselskap	46,67 %	140 000	140 000	0
22165018	Jondalstunnelen AS	12 %	12 000	12 000	0
22165019	Stiftinga Hardanger og Voss Museum	Stifting	56 944	56 944	0
22165021	Øystese Kraft AS	24,40 %	26 847	26 847	0
22165022	Norheimsund Industriservice AS	Konkurs i 2016	1	1	0
22170008	Vikøy vasslag SA	Samvirkelag	6 000	6 000	0
22170010	Tørvikbygd vasslag SA	Samvirkelag	50 000	50 000	0
22170013	Stiftinga Hardanger Fartøyvernssenter	Stifting	10 000	10 000	0
22170015	Stiftinga Hardanger kunstsule	Stifting	1	1	0
22165023	E134 Haukelivegen AS	2,20 %	10 000	10 000	0
22170017	Næringsshagen i Hardanger		50 000		50 000
Sum aksjar og andelar per 31.12.2017			83 276 283	80 968 371	2 307 912

5.4.7 Sal av finansielle anleggsmiddel

Det er ikkje seld finansielle anleggsmiddel i 2017.

5.4.8 Låneportefølje

Sjå vedlagt rapport frå BCM for meir detaljar om låneporteføljen.

Konto	Lånenr.	Långjevar	Låne- type	Lånegjeld pr. 31.12.2017	Innløysing	Rentefot pr. 31.12.2017	Bindings- tid
24619027	13542663.3	Husbanken	ETAB	916 663	01.08.2020	1,581%	Flytande
24619028	13547281.9	Husbanken	ETAB	2 945 178	01.07.2028	2,280%	01.09.2022
24619029	13550234.2	Husbanken	ETAB	3 781 731	01.07.2034	3,700%	01.01.2021
24619030	13551919.7	Husbanken	START	2 500 000	01.06.2030	3,700%	01.01.2021
24619032	13555026.7	Husbanken	START	5 227 256	01.05.2029	1,581%	Flytande
24619033	135593044	Husbanken	START	7 829 565	01.03.2036	1,581%	Flytande
24619034	1356008421	Husbanken	START	8 620 688	01.10.2042	1,584%	Flytande
24619037	135616910	Husbanken	START	5 000 000	01.02.2045	1,584%	Flytande
24619038	135609790	Husbanken	START	18 750 000	01.10.2043	1,385%	01.12.2019
24619039	13563069	Husbanken	START	17 200 000	01.06.2045	1,385%	01.12.2019
24619040	13564079	Husbanken	START	9 595 161	01.05.2046	1,385%	01.12.2019
Sum Husbanken - formidlingslån				82 366 242			
Sum Husbanken				82 366 242			
24819033	8317.53.4606	KLP lån	Fastrentelån	69 000 000	02.09.2024	3,050%	02.09.2024
Sum KLP				69 000 000			
24332001	NO00106746	Danske Bank	Obligasjon	150 000 000	10.04.2018	2,870%	10.04.2018
Sum Danske Bank				150 000 000			
24819050	NO00107320	DNB	Fastrentelån	150 000 000	03.03.2020	1,615%	03.03.2020
Sum DnB				150 000 000			
24132001	20170171	Kommunalbanken	Fastrentelån	110 000 000	11.03.2019	1,507%	11.03.2019
24210001	20160504	Kommunalbanken	Fastrentelån	120 000 000	30.10.2023	2,080%	Fast
24210002	20170550	Kommunalbanken	Fastrentelån	134 000 000	30.10.2020	1,518%	Fast
24219001	20040073	Kommunalbanken	P.t. rente	589 260	15.02.2025	1,500%	Flytande
24819012	20080068	Kommunalbanken	Fastrentelån	100 000 000	20.04.2038	1,539%	Fast
24819034	20170551	Kommunalbanken	Fastrentelån	137 000 000	30.10.2022	1,923%	Fast
Sum Kommunalbanken				601 589 260			
Sum andre lån				970 589 260			
Sum lån pr. 31.12.2017				1 052 955 502			

Kommentar til tabell: Tabellen viser spesifikasjon av langsiktig gjeld eksklusiv pensjonsforpliktingar, som er i eigen note.

Fordeling mellom fast og flytande rente:		
Fastrentelån	1 024 772 070	97,3 %
Lån med flytande rente	28 183 432	2,7 %
Total lånegjeld	1 052 955 502	

Minimumsavdrag 2017	
Inngående lånesaldo 01.01.17*	894 752 800
Utgående lånesaldo 31.12.17*	970 589 260
Gj.snittleg lånesaldo 2017	932 671 030
Minimumsavdrag (3,5%)**	32 643 486
Betalte avdrag driftsrekneskapen	34 163 540
Betalt meir enn minimumsavdrag	1 520 054

* Formidlingslån (etableringslån og startlån) vert haldne utanfor i denne samanhengen.

**Fylkesmannen si anbefaling er at minimumsavdraget skal ligga mellom 3,5 %-4,0 % av lånesaldo

5.4.9 Garantinote

Note: Garantiansvar Kvam herad 2017

Person, firma, organisasjon	Garantiansvar pr 31.12.2017 (i kr)	Garantien utløper (år)
BIR AS (del av ansvar)	740 174	2033
DNB (Ny Ålvik skule / Seksjonsbygg AS)	839 625	2020
Kommunalbanken (Jondalstunnelen)	32 895 000	2026
Heradet sitt garantiansvar pr 201712	34 474 799	

5.4.10 Obligasjonsportefølje

Konto	Utgjevar	Pålydande	Likningsverdi 2017	Marknadsverdi
21120107	Bud,Fræna & Hustad sparebank 13/18	13 000 000	13 099 179	13 099 179
21120115	Tinn Sparebank 14/19	10 000 000	10 071 967	10 071 967
21120117	Sparebank 1 Buskerud-Vestfold FRN 14/19	35 000 000	35 209 125	35 209 125
21120118	Sandnes Sparebank FRN 13/18	11 000 000	11 081 965	11 081 965
21120119	Sparebanken Sogn & Fjordane 15/18	20 000 000	20 198 000	20 198 000
21120120	Askim Sparebank 16/18	13 000 000	13 104 740	13 104 740
21120121	Gjensidige Bank ASA 15/19	35 000 000	35 226 178	35 226 178
21120122	Sparebank 1 SR-bank ASA 16/22	9 000 000	9 216 473	9 216 473
21120123	Sparebanken Pluss 13/18	10 000 000	10 080 761	10 080 761
21120124	Sparebanken Hedmark 17/22	12 000 000	12 089 690	12 089 690
21120089	Toten Sparebank 17/22	4 000 000	4 026 043	4 026 043
21165000	Sokndal kommune	26 000 000	26 127 836	26 127 836
		198 000 000	199 531 957	199 531 957

*Obligasjonane er finansielle omløpsmiddel som vert vurdert til verkeleg verdi, det vil seia at likningsverdi er lik marknadsverdi.

5.4.11 Avsetjingar og bruk av avsetjingar

Avsetjingar og bruk av avsetjingar	
<i>Avsetjingar:</i>	
Avsetjingar til disposisjonsfond	17 896 154
Avsetjingar til bundne driftsfond	10 722 510
Avsetjingar til ubundne investeringsfond	7 196 532
Avsetjingar til bundne investeringsfond	1 423 321
Avsatt låneavdragsfond	-
Dekking av tidlegare års rekneskapsmessige meirforbruk	-
Rekneskapsmessig mindreforbruk	-
Sum avsetjing til fond	37 238 517
<i>Bruk av avsetjing:</i>	
Bruk av disposisjonsfond	-2 034 669
Bruk av bundne driftsfond	-7 033 499
Bruk av ubundne investeringsfond	-12 304 388
Bruk av bundne investeringsfond	-608 136
Bruk av låneavdragsfond	-
Bruk av tidlegare overskot	-
Sum bruk av avsetjingar	-21 980 692
<i>Til avsetjing neste år:</i>	
Rekneskapsmessig meirforbruk	-
Netto avsetjingar	15 257 825

5.4.12 Kapitalkonto

KAPITALKONTO			
01.01.2017 Balanse (underskudd i kapital)	0	01.01.2017 Balanse (kapital)	306 980 640
Debetposterings i året:		Kreditposterings i året:	
Sal av fast eigedom og anlegg	979 640	Aktivering av fast eigedom og anlegg	93 186 449
Nedskrivningar fast eigedom	1 233 906	Oppskrivning av fast eigedom	0
Avskrivning av fast eigedom og anlegg	38 112 585		
Sal av utstyr, maskiner og transportmidlar	0	Aktivering av utstyr, maskiner og transportmidlar	0
Nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidlar	0	Oppskrivning av utstyr, maskiner og transportmidlar	0
Avskrivninger av utstyr, maskiner og transportmidlar	0	Kjøp av aksjar og andeler	2 307 912
Sal av aksjar og andeler	0	Oppskrivning av aksjar og andeler	0
Nedskrivning av aksjer og andeler	0	Utlån formidlings/startlån	7 593 686
Avdrag på formidlings/startlån	2 815 208	Utlån sosial lån	0
Avdrag på sosial lån	0	Utlån egne midlar	0
Avdrag på utlånte egne midlar	0		
Avskrivning sosial utlån	0	Oppskrivning utlån	0
Avskrive andre utlån	0	Avdrag på eksterne lån	36 545 423
Bruk av midlar fra eksterne lån	94 412 876	Urealisert kursgevinst	0
Urealisert kurstap utanlandslån	0	UB Pensjonsmidlar (netto)	69 977 765
UB Pensjonsforplikting (netto)	0	Estimatavvik pensjonmidlar	0
Aga pensjonsforpliktelse	-3 854 115	Reversing nedskrivning av fast eigedom	0
Estimatavvik pensjonforplikting	42 643 613	Reversing nedskrivning av utstyr, maskiner og transportmidlar	0
31.12.2017 Balanse Kapitalkonto	340 248 161	31.12.2017 Balanse (underskot i kapital)	0

5.4.13 Gebyrfinansierte sjølvkosttenester

Kvam herad har utarbeida etterkalkyle for betalingstenester i høve til *Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester* (H-3/14, KMD, feb. 2014). Kommunen nyttar sjølvkostmodellen Momentum Selvkost Kommune. I samband med ny gjennomgang av anleggsrekneskapen etter systemskifte, har kommunen gjort endringar i grunnlaget for sjølvkosttenestene.

Sjølvkost inneber at kommunen sine kostnader med å tilverka tenestene skal dekkjast av gebyra som brukarane av tenestane betalar. Kommunen har ikkje anledning til å tena pengar på tenestene. For å kontrollere at dette ikkje skjer må kommunen, etter kvart rekneskapsår, utarbeide ein sjølvkostkalkyle som viser sjølvkostrekneskapen for det einskilde gebyrområdet. Elementa i ein sjølvkostkalkyle avvik frå kommunen sin ordinære driftsrekneskap på einskilde område og dei to rekneskapane vil, som dømet nedanfor viser, ikkje vera direkte samanliknbare.

Ulikheiter mellom kommunen sitt rekneskap og sjølvkostrekneskapen	Rekneskapsresultat	Sjølvkostkalkyle
Gebyrinntekter	8 800 000	8 800 000
Andre driftsinntekter	20 000	20 000
Driftsinntekter	8 820 000	8 820 000
Direkte driftsutgifter	5 700 000	5 700 000
Avskrivningskostnad	1 750 000	1 580 000
Kalkulatorisk rente	0	1 140 000
Indirekte driftsutgifter (netto)	0	240 000
Driftskostnader	7 450 000	8 660 000
Resultat	1 370 000	160 000

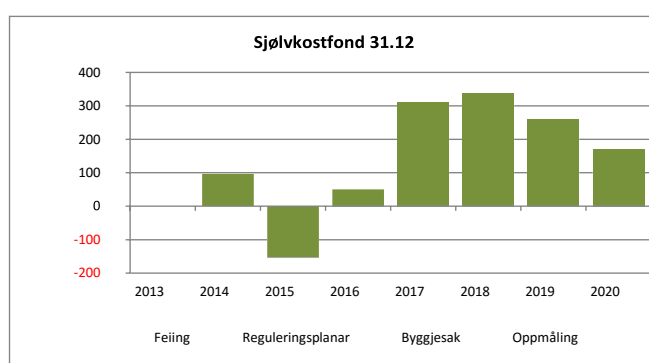
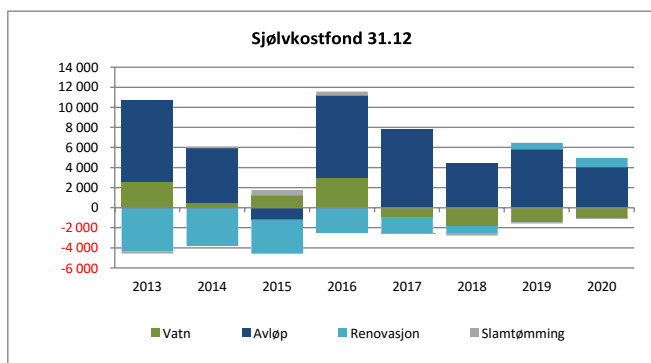
I sjølvkostkalkylen inngår rekneskapsmessige driftsinntekter, driftsutgifter eksklusiv rekneskapsmessige avskrivningar, kalkulatoriske avskrivningar og rentekostnader, og fordelte indirekte driftsutgifter (administrasjonsutgifter).

Ved utrekning av kalkulatoriske avskrivningar skal det i sjølvkostberekningane gjerast fråtrekk av framandfinansiering. Kalkulatorisk rentekostnad inngår ikkje i kommunen sitt driftsregnskap, men representerer ei alternativ avkastning som kommunen går glipp av ved at kapital er bunden i anleggsmidlar. Den kalkulatoriske rentekostnaden bereknast med utgangspunkt i anleggsmidlane sin restavskrivningsverdi og ei kalkylerente. Kalkylerenta er årsgjennomsnittet av 5-årig SWAP-rente + 1/2 %-poeng. I 2017 var denne lik 1,98 %.

Retningslinjene fastset reglar for fordeling av relevante administrasjonsutgifter som kan inngå i sjølvkostgrunnlaget. Vidare er det bestemd at eventuelle overskot skal avsetjast til bundne sjølvkostfond. Eit overskot frå eit enkelt år skal først attende til brukarane i form av lågare gebyr innanfor ein femårsperiode. Ein generasjon brukarar skal ikkje subsidiera neste generasjon, eller omvendt.

Kostnadane ved tenestene som ytast i dag skal dekkjast av dei brukarane som dreg nytte av tenesta. Dette inneber at dersom kommunen har overskot som er eldre enn fire år, så må dette i sin heilskap gå til reduksjon av gebyra i det komande budsjettåret. Til dømes så må eit overskot som stamma frå 2017 i sin heilskap vera disponert innan 2022.

I tillegg til å utarbeida ei etterkalkyle for kvar betalingsteneste må kommunen også utarbeida forkalkyler i forkant av budsjettåret for å estimera drifts- og kapitalkostnader for neste økonomiplanperiode. Forkalkylane gjev grunnlaget for kommunen sine gebyrsatsar. Ved budsjettering er det ei rekkje usikre faktorar, herunder framtidig kalkylerente, utvikling i tal brukarar og generell etterspurnad. I tillegg til å overhalda generasjonsprinsippet bør kommunen ha målsetjing om minst mogleg svingingar i dei kommunale gebyra.

2017 Etterkalkyle selvkost	Totalt	Vatn	Avløp	Renovasjon
Gebyrinntekter	31 069 576	11 181 790	10 604 285	1 541 910
Øvrige driftsinntekter	248 913	0	114 063	0
Driftsinntekter	31 318 489	11 181 790	10 718 348	1 541 910
Direkte driftsutgifter	22 257 469	7 118 191	6 017 320	120 871
Avskrivningskostnad	7 548 538	4 404 039	2 793 155	351 344
Kalkulatorisk rente (1,98 %)	5 032 168	2 827 724	2 139 413	65 031
Indirekte netto driftsutgifter	1 116 536	314 402	272 432	2 393
Sjablongmessig indir. kap.kostnad (5 % av ind.dr.kostn.)	55 828	15 720	13 622	120
Driftskostnader	36 010 539	14 680 076	11 235 942	539 759
Foreløpig resultat	-4 692 051	-3 498 286	-517 595	1 002 151
+ Subsidiert	1 456 115			
Resultat	-3 235 936	-3 498 286	-517 595	1 002 151
Kostnadsdekning i %	87,0 %	76,2 %	95,4 %	285,7 %
Selvkostfond 01.01	11 622 106	2 950 540	8 199 557	0
+ Avsetning til selvkostfond	257 342	0		
- Bruk av selvkostfond	-3 889 988	-2 950 540	-517 595	
+ Kalkulert renteinntekt selvkostfond (1,98 %)	161 001		157 460	
Selvkostfond 31.12 (inkl. rente)	8 150 461	-0	7 839 422	0
Fremførbart underskudd 01.01	-2 543 877	0	0	-2 543 877
+ Inndekning av fremførbart underskudd	1 002 151	0		1 002 151
- Underskudd til fremføring	-605 441	-547 746		
- Kalkulert rentekostnad fremførbart underskudd (1,98 %)	16 972	-19 781		40 358
Fremførbart underskudd 31.12 (inkl. rente)	-2 130 195	-567 527	0	-1 501 368
Gebyrinntekter	31 069 576	11 181 790	10 604 285	1 541 910
Gebyrgrunnlag	35 761 627	14 680 076	11 121 880	539 759
Finansiell dekningsgrad i % (gebyrinntekter/gebyrgrunnlag)	86,9 %	76,2 %	95,3 %	285,7 %
Regnskapsføringsforslag balanse	Totalt	Vatn	Avløp	Renovasjon
+/- 2.51xxxx Selvkostfond	4 147 330	2 950 540	517 595	0
+/- 2.92xxxx Memoriakonto selvkostfond	588 469	567 527	0	-40 358
Regnskapsføringsforslag driftsregnskap	Totalt	Vatn	Avløp	Renovasjon
1550 Avsetninger til bundne fond	257 342	0	0	0
1950 Bruk av bundne fond	3 889 988	2 950 540	517 595	0

2017 Etterkalkyle selvkost	Feiing	Slam- tømming	Regulerings- planar	Byggjesak	Oppmåling
Gebyrinntekter	1 621 573	1 869 070	32 338	3 465 142	753 468
Øvrige driftsinntekter	0	0	0	0	134 850
Driftsinntekter	1 621 573	1 869 070	32 338	3 465 142	888 318
Direkte driftsutgifter	1 297 366	2 283 499	289 454	3 596 785	1 533 983
Avskrivningskostnad	0	0	0	0	0
Kalkulatorisk rente (1,98 %)	0	0	0	0	0
Indirekte netto driftsutgifter	63 681	62 018	22 261	311 332	68 017
Sjablongmessig indir. kap.kostnad (5 % av ind.dr.kostn.)	3 184	3 101	1 113	15 567	3 401
Driftskostnader	1 364 231	2 348 618	312 828	3 923 684	1 605 401
Foreløpig resultat	257 342	-479 548	-280 490	-458 542	-717 083
+ Subsidiert			280 490	458 542	717 083
Resultat	257 342	-479 548	0	0	0
Kostnadsdekning i %	118,9 %	79,6 %	10,3 %	88,3 %	55,3 %
Selvkostfond 01.01	50 156	421 853	0	0	0
+ Avsetning til selvkostfond	257 342				
- Bruk av selvkostfond		-421 853			
+ Kalkulert renteinntekt selvkostfond (1,98 %)	3 541	0			
Selvkostfond 31.12 (inkl. rente)	311 039	0	0	0	0
Fremførbart underskudd 01.01	0	0	0	0	0
+ Inndekning av fremførbart underskudd					
- Underskudd til fremføring		-57 695			
- Kalkulert rentekostnad fremførbart underskudd (1,98 %)		-3 605			
Fremførbart underskudd 31.12 (inkl. rente)	0	-61 300	0	0	0
Gebyrinntekter	1 621 573	1 869 070	32 338	3 465 142	753 468
Gebyrgrunnlag	1 364 231	2 348 618	312 828	3 923 684	1 470 551
Finansiell dekningsgrad i % (gebyrinntekter/gebyrgrunnlag)	118,9 %	79,6 %	10,3 %	88,3 %	51,2 %
Regnskapsføringsforslag balanse	Feiing	Slam- tømming	Regulerings- planar	Byggjesak	Oppmåling
+/- 2.51xxxx Selvkostfond	257 342	421 853	0	0	0
+/- 2.92xxxx Memoriakonto selvkostfond	0	61 300	0	0	0
Regnskapsføringsforslag driftsregnskap	Feiing	Slam- tømming	Regulerings- planar	Byggjesak	Oppmåling
1550 Avsetninger til bundne fond	257 342	0	0	0	0
1950 Bruk av bundne fond	0	421 853	0	0	0

6 Statuskommentar til budsjettvedtak, HST-108/16

Nummer	Tekst	Status
1.	Økonomiske rammer	
a.	Budsjettet for 2017 er definert gjennom obligatoriske hovudoversikter for drift og investering. Rådmannen får fullmakt til å fordela driftsramma på tenestoområda i budsjettskjema 1B. Investeringsbudsjettet vert fordelt per investeringsprosjekt i tråd med budsjettskjema 2B.	Eventuelle endringar er kommentert i årsmeldinga.
b.	Avgiftsbudsjett og kommunale gebyr vert vedteke i eiga sak, i samsvar med føresetnader i driftsbudsjettet.	Vedtak lagt til grunn for utfakturering i 2017.
c.	Rådmannen får fullmakt til å fordela lønspott og fellesutgifter på tenestoområda.	Det meste av lønspotten vart fordelt på 2.tertial.
d.	Rådmannen får fullmakt til å justera budsjettet som følgje av tekniske endringar som t.d. endringar i KOSTRA-oppsett eller kommunale rekneskapsstandardar.	Ingen større KOSTRA-endringar.
e.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om kjøp av 5 bustader på inntil 4 mill.kr. per stykk per år. Eventuelle kjøp vert finansiert med lån.	1 hus kjøpt til 1,9 mnok.
f.	Rådmannen får fullmakt til å bruka opp til 2 mill.kr per krisehending som strakstiltak i eventuelle krisesituasjonar.	Har ikkje vore aktuelt.
g.	Netto inntekter frå heimfalls- og konsesjonskraft utover opphavleg budsjett for 2017, skal setjast av i eit kraftfond (disposisjonsfond).	Det vart sett av 0,65 mnok til kraftfond.

2.	Finans- og gjeldsfullmakter	
a.	Rådmannen får fullmakt til å oppretthalda trekkrett i kontosystemet til Kvam herad, i tråd med reglement for finans- og gjeldsforvaltning (HST-088/16), vedteke 27.09.2016. Trekkretten for 2017 skal vera på inntil 40 mill.kr.	Trekkrett på 40 mnok er oppretthalden.
b.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om opptak av nye obligasjonslån, sertifikatlån eller andre lån til finansiering av investeringsprosjekt etter kvart som dei vert vedtekne, samt å avtala nærare lånetidspunkt og lånevilkår, og underteikne lånekontraktar. Lånebehovet for 2017 er på 205,5 mill.kr med fråtrekk av ubrukte lånemidlar pr. 1.1.2017.	Det er teke opp eit lån på 110 mnok i 2017. Ubrukte lånemidlar er på 24,3 mnok per 31.12.17.
c.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtale med Husbanken om inntil 10,0 mill. kr. i lån til vidare utlån (Startlån).	Det stod att 17,3 mnok i ubrukte lånemidlar frå tidlegare år per. 01.01.2017. Det vart derfor ikkje teke opp nye lån i 2017. Ubrukte lånemidlar er på 9,7 mnok per 31.12.17.
d.	Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om refinansiering av eksisterande lån, til å inngå avtale om lånetidspunkt og lånevilkår, samt underteikne lånekontraktar.	Sjå gjeldsrapport for oversikt over refinansiering.
e.	Det skal betalast 34,1 mill.kr i avdrag i 2017 på ordinære lån og 3,1 mill.kr i Husbanklån. Rådmannen står fritt til å betala budsjetterte avdrag på dei lån han finn føremålstenleg, uavhengig av opphavleg vedtak.	Det er betalt 34,1 mnok i avdrag i 2017.
3.	Skatt på eige og inntekt	
	Skatt på eige og inntekt vil verta utlikna med maksimalsatsane som Stortinget fastset. Avsetnad til skattemargin skal vera på 10%.	Lagt til grunn i skatterekneskapen

4.	Eigedomsskatt	
	a. Med heimel for utskriving i medhald av Eigedomsskattelova § 2 og 3, skal eigedomsskatten i 2017 gjelda heile heradet. b. Eigedomsskattesatsen i 2017 vert 7,0 promille i samsvar med eigedomsskattelova § 11, fyrste ledd. c. Differensiering: I medhald av eigedomsskattelova § 12 bokstav a, vert skattesatsen (skattøyre) for bustader og fritidshus sett til 4 promille. d. Botnfrådrag: Det vert ikkje gjeve botnfrådrag på bustaddelen i eigedomar/fritidseigedomar. e. Fritak for eigedomar etter eigedomsskattelova § 7 vert gjeve for eigedomar som fell inn under § 7 a (Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten) og § 7 b (bygning som har historisk verdi). f. Takstvedtekter for eigedomsskatt i Kvam herad vedteke i heradstyre 18.12.2012 skal gjelda for eigedomsskatteåret 2017, jf. Eigedomsskattelova §10.	Punkt a-g er lagt til grunn for utfakturering av eigedomsskatt

5.	Sal av heimfalls- og konsesjonskraft	
a.	Rådmann får fullmakt til å selja heimfallskraft (106,7 GWh/år) og konsesjonskraft (60,9 GWh/år) i spotmarknaden. Rådmannen har fullmakt til å inngå faste kontraktar i økonomiplanperioden, i tråd med HST-010/16 – Strategi for sal av kraft	Det vart inngått to fastprisavtalar på konsesjonskrafta, medan heimfallskrafta vart seld i spotmarknaden.
6.	Møtegodtgjersla og andre politiske godtgjersler	
a.	Møtegodtgjersla for 2017 er kr 1.000 i tråd med HST-070/15, «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»	Lagt til grunn for utbetalingar i 2017
b.	Godtgjersle til ordførar, varaordførar og leiar for næring, plan og bygg, vert fastsett i tråd med «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»	Lagt til grunn for utbetalingar i 2017

7.	Busetjing av flyktningar	
a.	Kvam herad skal ta i mot 20 flyktningar i 2017. Talet er inklusiv familiegjenforening.	I 2017 er det tatt i mot 18 flyktningar. Integreringstilskotet har auka frå 17,5 mnok i budsjett til 21,1 mnok i rekneskap.
	Politiske tilleggspunkt	
1.	Kvam heradsstyre gjev rådmannen i oppgåve å etablera prosjektet «Hardangertunnelen – frå ide til røyndom». Målet til prosjektet er i fyrste omgang å løfta fram Hardangertunnelen som prosjekt, og få på plass godkjent reguleringsplan med nødvendig kvalitetssikring. Rådmannen får fullmakt til å nytta seg av nødvendig ekstern fagkompetanse. Rådmannen får i oppgåve å gjera fylgjande: • Samla all relevant informasjon om prosjektet i ein presentasjon som kan nyttast i arbeidet fram mot realisering av tunnelen. • Få prosjektet inn i overordna planar. • Iverksetja regulering og få igangsett og gjennomført kvalitetssikring. • Organisera dette arbeidet opp mot Samnanger, vegeigar og Statens Vegvesen. • Søkja delfinansiering frå vegeigar til planarbeidet. • Finansieringsramme : Inntil 2,5 mill. frå næringsfondet i økonomiplanperioden. Oppretta interesseselskap/ pådrivarverksemd eller jobba vidare i kommunal regi. Om rådmannen kjem fram til at eit selskap er rette grepet må fylgjande på plass: • Invitera Hardangerkommunane, Samnanger, Bergen , samt næringslivet i desse områda til å delta aktivt, også økonomisk , for å realisera og driva fram prosjektet. Tidsramme for etablering : 2017 /2018. Kvam herad løyver inntil kr. 500.000 kroner frå fondet «Investeringsfond Kvam Kraftverk» (fondskonto 25300002) til arbeidet eller start av dette selskapet.	Prosjekt P19171 er oppretta, og midlane overført til 2018. Hordaland fylkeskommune har utfordra Statens vegvesen til å gå i gang med planprogram for tunell i Tokagelet/under Kvamskogen. Kvam herad er planmynde og skal vedta kommunedelplanen. Kvam herad , Hordaland fylkeskommune og Statens vegvesen og Samnanger kommune skal gjer styringsgruppa for arbeidet.
2.	Sal av kommunale eigedomar. LN03 Sal av driftsmidlar og fast eigedom blir for 2017 auka til kr 4 000 (000) For å få til dette skal ein i tråd med tidlegare vedtak (HST sak 106/09) no gjennomføra sal av • Soltorp • Steinsdalen skule	Steinsdalen skule er seld for 0,7 mnok og Soltorp for 2,8 mnok. I tillegg er det seld ei

	Begge eigedomane skal lysast ut for sal seinast 3.kvartal 2017. Då Soltorp har ei svært sentral plassering, skal eigedomen lysast ut men då med ein klausul om gjenkjøpsrett etter 5 år dersom eigedomen ikkje vert utvikla i tråd med intensjonen i reguleringsplanen. Klausulen trer i kraft frå den dagen kjøpekontrakten vert signert. Klausulen skal vidare regulera avtalte vilkår om betaling ved eit eventuelt tilbakekjøp.	tomt for 0,55 mnok.
3.	Opparbeiding av infrastruktur i det kommunale industriarealet i Sandvenhagen Det skal opprettast eit prosjekt for ferdigstilling av veg og kommunaltekniske VA anlegg mellom eigedomane selde til Rykkje Transport og Statnett. Rådmannen kjem tilbake ifm fyrste terialrapport 2017 med eit kostnadsoverslag og forslag til finansiering	BIR AS har meldt si interesse for etablering av ny gjenvinningsstasjon i Sandvenhagen næringsområde. Kjosås Maskin AS har laga eit forslag for vidare utviklinga av området som BIR AS har til vurdering. P62165 er vidareført til 2018.
4.	Heradsstyret legg merke til at kostnaden med deltaking i Hardangerrådet aukar meir enn på andre felt, samtidig er det store endringar på gang i kommunestrukturen rundt oss. Heradsstyret bed derfor Rådmannen leggja fram ei sak med vurdering om Kvam si framtidige vidare deltaking i regionalt samarbeid.	Kvam herad har fått avslag på søknad om skjønsmidlar til samarbeidsprosjekt med Samnanger, Osterøy og Vaksdal, men eit samarbeid kan vera aktuelt. Voss kommune og Hardangerrådet er i dialog om eventuell innmelding. Rådmannen ynskjer å avventa desse to prosessane før saka vert lagt fram for HST. Rådmannsforum er einige om å frysa tilskot til Hardangerrådet på 2017 nivå i budsjettframlegga.
5.	Kvam heradsstyre har i vedtak av 16.6.2015 tinga ein revisjon av Kvammapakken og er kjent med at det vert arbeidd med ei sak som kjem på nyåret. Den ser heradsstyret fram til. Men heradsstyret ynskjer alt no å gje melding om at det ikkje er aktuelt å gjennomføra prosjekt som føreset nye interne bommar i Kvam, og ber om at arbeidet med løysingar utan slike vert prioritert i ein eventuelt revidert Kvammapakke. Heradsstyret er og godt kjent med behovet for rassikring av Tokagjelet. Kvam	Løypemelding vart lagt fram for HST i juni 2017. Arbeid med kommunedelplan starta opp hausten 2017.

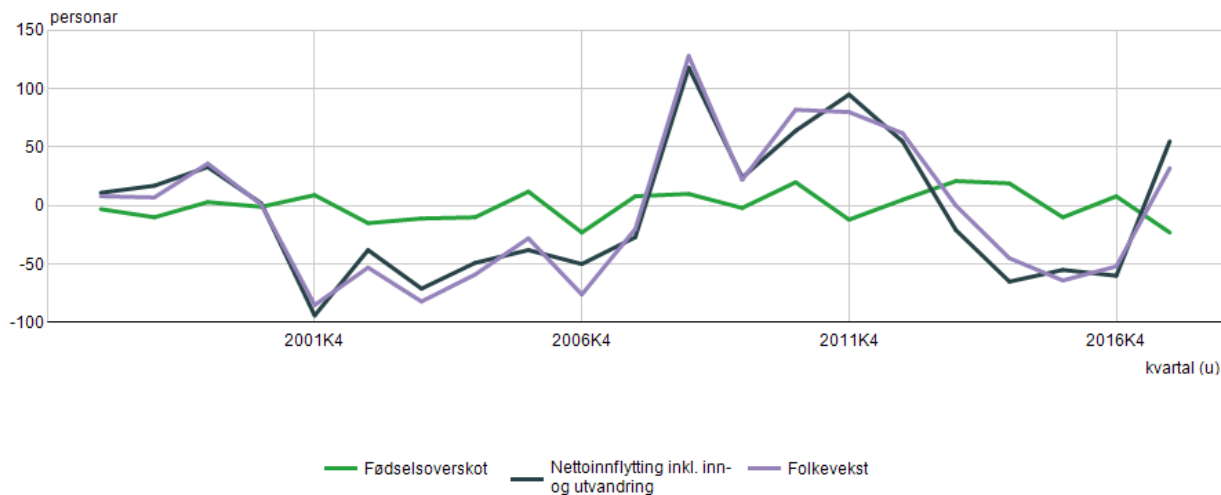

	heradsstyre ber om at vegeigar Hordaland fylkeskommune utarbeider nødvendige planar, finansieringsopplegg . Dette må skje etter prioritert rekkefylgje for rassikringsprosjekt i Hordaland. Prosjektet skal ikkje bompengefinansierast.	
6.	Kvam heradsstyre løyver eit tilskot med inntil kr.15.000,- inkl. reingjeringsmidlar til drift av toalettanlegget på Mundheim. Drifta må samordnast med Skyss og reiselivsnæringa, desse må også bidra med midlar som eit tilskot. Kvam sin del vert finansiert av ramme 413.	Innarbeidd i ramme.
7.	Rådmannen har hausten 2016 starta planlegging for opprusting av Strandebarmsheimen jf. vedtak i HST 07.03.2016. Kvam heradsstyre ber om at sak vert lagt fram for politisk handsaming innan 1.juli 2017.	Ny overordna strategi for vidare utbygging i helse- og omsorgstenesta og forslag til renovering av Strandebarmheimen vart lagt fram i sak til HST 10.10.17
8.	Kvam heradsstyre ber rådmannen innan 1. oktober 2017 leggja fram sak om innføring av mat i barnehagane frå hausten 2018.	Sak vart lagt fram i HST 10.10.
9.	Rådmannen skal i budsjettåret 2017 kartleggja køyremønster og bruk av kommunale bilar for å vurdere kvar i den kommunale tenesteproduksjonen ein kan byte ut fossilbilar med elektriske bilar, og dessutan vurdere trongen for ladepunkt.	Kartleggingsarbeidet utført og lagt til grunn i ny leasingavtale til hausten.
10.	I samband med samanhengande gang og sykkelveg mellom Norheimsund , Øystese, Vikøy og Steinsdalen vil heradet gje støtte, inntil kr 75.000 frå næringsfondet til private som kan presentera eit realiserbart prosjekt for å få på plass ei ordning med sykkelutleige til turistar som vitjar kommunen.	Det er inngått ein samarbeidsavtale med Hardanger Åtgaum om utleigeordning, og prosjektet har motteke kr 75.000 i tilskot frå fylket.
11.	Der det praktisk let seg gjennomføra skal det leggjast til rette for at det kan innførast kjeldesortering i dei kommunale tenestene. I skule og barnehage bør det bli forsøkt løyst som ein del av det pedagogiske opplegget.	Det er noko kjeldesortering i dag, og det er teke høgde for utvida ordning nytt konkurranse-grunnlag for renovasjonstenester.

7 Nøkkeltaloversikt

7.1 Folketalsutvikling

Folkemengd og endringar hittil i år, etter region, statistikkvariabel og kvartal (u)

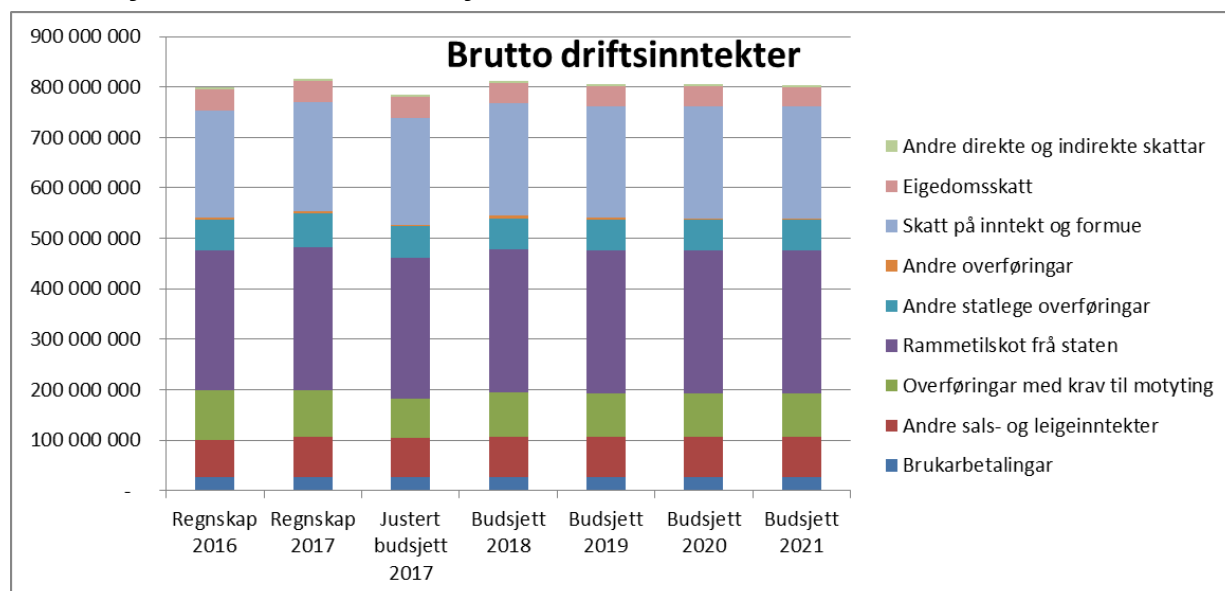

Kilde: Statistisk sentralbyrå

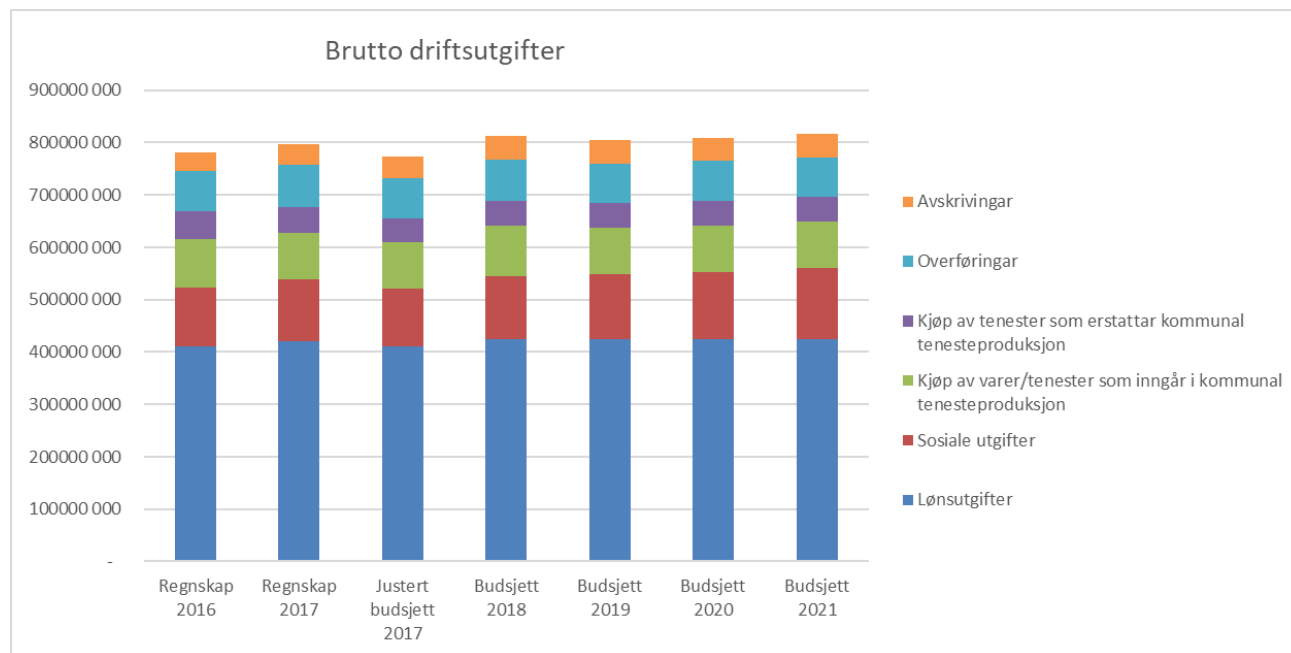
7.2 Skatteinngang

	Reg. 2016	Reg. 2017	Bud. 2017	Avvik vs budsjett	Endring 2017-2016	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021
Rammetilskot Distriktstilskot Sør-Norge	-5 329	-4 167	-4 167	0	1 162	-6 213	-6 213	-6 213	-6 213
Rammetilskot Inntekstutjamnande	-17 579	-19 885	-16 718	3 167	-2 305	-18 647	-18 647	-18 647	-18 647
Rammetilskot Ordinært	-244 018	-248 296	-248 287	9	-4 278	-251 451	-251 451	-251 451	-251 451
Rammetilskot Skjønndel	-10 400	-9 645	-8 800	845	755	-7 900	-7 900	-7 900	-7 900
Sum rammetilskot	-277 326	-281 993	-277 972	4 021	-4 667	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
Skatt på eiga og inntekt	-212 701	-216 753	-212 778	3 975	-4 052	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
Sum frie inntekter	-490 027	-498 746	-490 750	7 996	-8 719	-505 721	-505 721	-505 721	-505 721

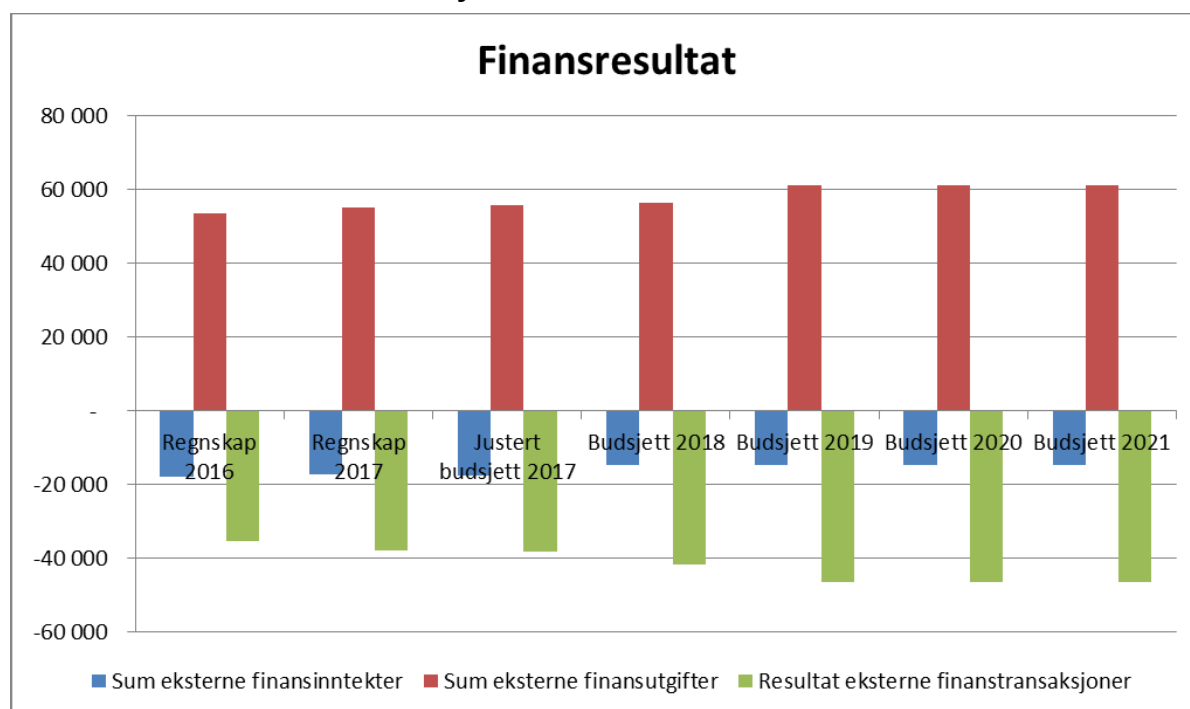
7.3 Driftsinntekter mot budsjett

7.4 Driftsutgifter mot budsjett

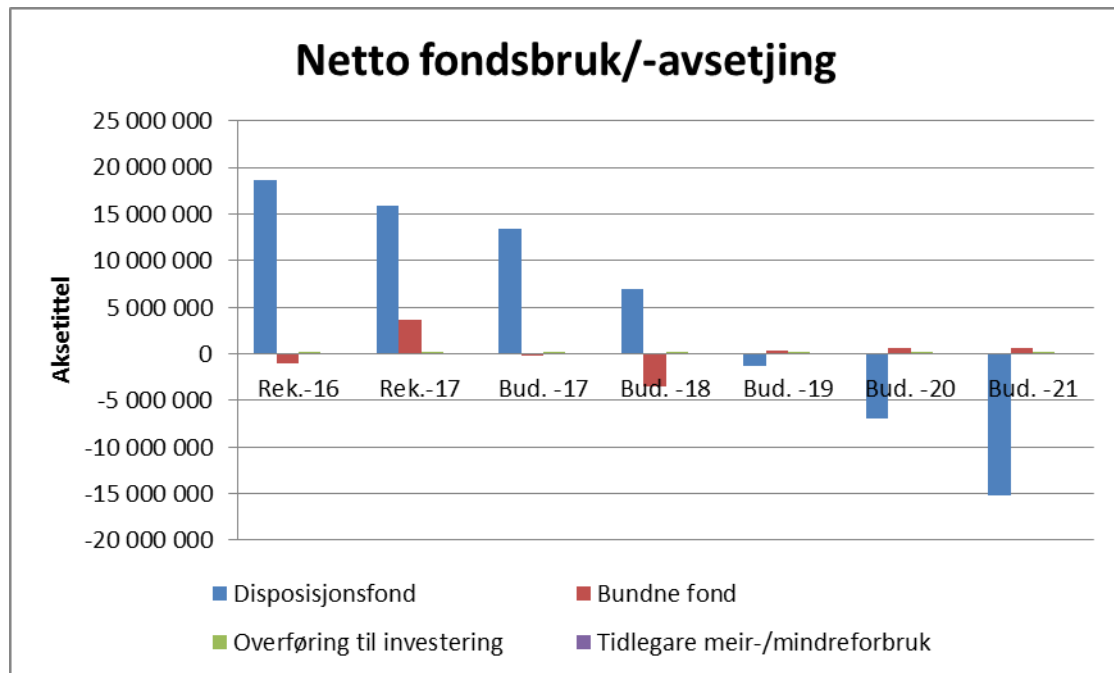
7.5 Finansresultat mot budsjett

7.6 Netto driftsresultat mot budsjett

Regnskap 2016	Regnskap 2017	Justert budsjett	Avvik vs budsjett	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
-17,6	-19,6	-13,4	-6,1	-3,3	1,0	6,3	14,6
2,2 %	2,4 %	1,7 %	19,4 %	0,4 %	-0,1 %	-0,8 %	-1,8 %

7.7 Fondsdiskoneringar

8 Vedleggoversikt

- Finansrapport
- Gjeldsrapport
- Prosjektoversikt
- Fondsoversikt